

Úradný vestník

C 77

Európskej únie

Slovenské vydanie

Informácie a oznámenia

Zväzok 52

31. marca 2009

<u>Číslo oznamu</u>	<u>Obsah</u>	<u>Strana</u>
III <i>Prípravné akty</i>		
EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR		
447. plenárne zasadnutie v dňoch 17. a 18. septembra 2008		
2009/C 77/01	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovujú výkonové emisné normy nových osobných automobilov ako súčasť integrovaného prístupu Spoločenstva na zníženie emisií CO ₂ z ľahkých úžitkových vozidiel“ KOM(2007) 856 v konečnom znení – 2007/0297 (COD)	1
2009/C 77/02	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o bezpečnosti hračiek“ KOM(2008) 9 v konečnom znení – 2008/0018 (COD)	8
2009/C 77/03	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Jednotný trh pre Európu 21. storočia“ KOM(2007) 724 v konečnom znení	15
2009/C 77/04	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Európska iniciatíva za rozvoj mikroúverov na podporu rastu a zamestnanosti“ KOM(2007) 708 v konečnom znení/2	23
2009/C 77/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení a dopĺňa smernica Rady 76/769/EHS, pokiaľ ide o obmedzenia uvádzania na trh a používania niektorých nebezpečných látok a prípravkov (dichlómetánu)“ KOM(2008) 80 v konečnom znení – 2008/0033 (COD)	29
2009/C 77/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice Rady 68/151/EHS a 89/666/EHS, pokiaľ ide o povinnosti zverejňovania a prekladania v prípade určitých druhov spoločností“ KOM(2008) 194 v konečnom znení – 2008/0083 (COD)	35
2009/C 77/07	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice Rady 78/660/EHS a 83/349/EHS, pokiaľ ide o určité požiadavky na zverejnenie pre stredné podniky a povinnosť zostavovať konsolidovanú účtovnú závierku“ KOM(2008) 195 v konečnom znení – 2008/0084 (COD)	37

Cena:
30 EUR

(Pokračovanie na druhej strane)

<u>Číslo oznamu</u>	Obsah (pokračovanie)	Strana
2009/C 77/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o povinných označeniach pre dvoj- alebo trojkolesové motorové vozidlá“ (kodifikované znenie) KOM(2008) 318 v konečnom znení – 2008/0099 (COD)	41
2009/C 77/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o sedadle vodiča kolesových poľnohospodárskych alebo lesných traktorov“ (kodifikované znenie) KOM(2008) 351 v konečnom znení – 2008/0115 (COD)	41
2009/C 77/10	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady v oblasti práva spoločností o obchodných spoločnostiach s ručením obmedzeným s jediným spoločníkom“ (kodifikované znenie) KOM(2008) 344 v konečnom znení – 2008/0109 (COD)	42
2009/C 77/11	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. .../... z [...] o dodatkovom ochrannom osvedčení na liečivá“ (kodifikované znenie) KOM(2008) 369 v konečnom znení – 2008/0126 (COD)	42
2009/C 77/12	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov“ KOM(2008) 19 v konečnom znení – 2008/0016 (COD)	43
2009/C 77/13	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o podporečasnej demonštrácie udržateľnej výroby energie z fosílnych palív“ KOM(2008) 13 v konečnom znení	49
2009/C 77/14	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu o prvom posúdení národných akčných plánov energetickej účinnosti vypracovaných na základe smernice č. 2006/32/ES o energetickej účinnosti konečného využitia energie a energetických službách – Spoločný pokrok v oblasti energetickej účinnosti“ KOM(2008) 11 v konečnom znení	54
2009/C 77/15	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Internet vecí“	60
2009/C 77/16	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o kreatívnom obsahu online na jednotnom trhu“ KOM(2007) 836 v konečnom znení	63
2009/C 77/17	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2005/35/ES o znečisťovaní mora z lodí a o zavedení sankcií za porušenia“ KOM(2008) 134 v konečnom znení – 2008/0055 (COD)	69
2009/C 77/18	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa zjednodušuje cezhraničné presadzovanie pravidiel v oblasti bezpečnosti cestnej premávky“ KOM(2008) 151 v konečnom znení – 2008/0062 (COD)	70
2009/C 77/19	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Medzinárodné rokovania o klimatických zmenách“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy Strediska pre monitorovanie trvalo udržateľného rozvoja)	73
2009/C 77/20	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o poskytovaní informácií o potravinách spotrebiteľom“ KOM(2008) 40 v konečnom znení – 2008/0028 (COD)	81
2009/C 77/21	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o umiestňovaní krmív na trh a ich používaní“ KOM(2008) 124 v konečnom znení – 2008/0050 (COD)	84
2009/C 77/22	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Dosah prebiehajúceho vývoja energetických trhov na priemyselné hodnotové reťazce v Európe“	88
2009/C 77/23	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Biela kniha – Spoločne za zdravie: strategický prístup EÚ na obdobie 2008 – 2013“ KOM(2007) 630 v konečnom znení	96

<u>Číslo oznamu</u>	Obsah (pokračovanie)	Strana
2009/C 77/24	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Rozšírenie antidiskriminačných opatrení na oblasti mimo zamestnania a potreba jednotnej súhrnnej antidiskriminačnej smernice“	102
2009/C 77/25	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Mnohojazyčnosť“	109
2009/C 77/26	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zohľadňovanie potrieb starších osôb“	115
2009/C 77/27	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Smerom k vyváženému vývoju mestského prostredia: výzvy a príležitosti“	123
2009/C 77/28	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Hospodárstvo EÚ: Hodnotenie výsledkov za rok 2007 – Posunutie hraníc európskej produktivity“	131
2009/C 77/29	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Uplatňovanie opatrení na zabránenie zneužívania právnych predpisov v oblasti priameho zdaňovania – v rámci EÚ a vo vzťahu s tretími krajinami“ KOM(2007) 785 v konečnom znení	139
2009/C 77/30	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Správa vecí verejných a partnerstvo na vnútroštátnej a na regionálnej úrovni a základ pre projekty v oblasti regionálnej politiky“ (žiadosť Európskeho parlamentu)	143
2009/C 77/31	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Rady o oslobodení od daní, ktoré sa vzťahuje na trvalý dovoz osobného majetku jednotlivcov z členského štátu (kodifikované znenie)“ KOM(2008) 376 v konečnom znení – 2008/0120/COD	148
2009/C 77/32	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Stratégia vzťahov EÚ – Afrika“	148
2009/C 77/33	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Vzťahy medzi EÚ a Ukrajinou: nová dynamická úloha pre občiansku spoločnosť“	157

III

(Prípravné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

447. PLENÁRNE ZASADNUTIE V DŇOCH 17. A 18. SEPTEMBRA 2008

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovujú výkonové emisné normy nových osobných automobilov ako súčasť integrovaného prístupu Spoločenstva na zníženie emisií CO₂ z ľahkých úžitkových vozidiel“

KOM(2007) 856 v konečnom znení – 2007/0297 (COD)

(2009/C 77/01)

Rada sa 22. februára 2008 rozhodla podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovujú výkonové emisné normy nových osobných automobilov ako súčasť integrovaného prístupu Spoločenstva na zníženie emisií CO₂ z ľahkých úžitkových vozidiel“

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 15. júla 2008. Spravodajcom bol pán IOZIA.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 447. plenárnom zasadnutí 17. a 18. septembra 2008 (schôdza zo 17. septembra 2008) prijal 140 hlasmi za, pričom 4 členovia hlasovali proti, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 EHSV vo svojich stanoviskách na tému znižovania emisií CO₂ vždy intenzívne podporoval všetky legislatívne iniciatívy Komisie zamerané na dosiahnutie konkrétnych a viditeľných cieľov v oblasti znižovania emisií skleníkových plynov ako základného prínosu v boji proti klimatickým zmenám.

1.2 EHSV súhlasí s cieľmi tohto nariadenia, ktoré je zamerané na postupné a konkrétne znižovanie emisií CO₂ a navrhuje dosiahnuť cieľ 130 g/km do roku 2012 prostredníctvom technologických vylepšení motorov.

1.3 Okrem toho dúfa, že všetky zainteresované strany vyvinú úsilie, aby sa pomocou integrovaného prístupu dosiahol cieľ 120 g/km do roku 2012, ako je stanovené v oznámení Komisie z februára 2007, a vyzýva Radu a Európsky parlament, aby urýchlili schválenie všetkých právnych predpisov, ktoré by mohli mať pozitívny vplyv v boji proti klimatickým zmenám.

1.3.1 EHSV odporúča Komisii, aby stanovila dlhodobé ciele v súlade s návrhom Európskeho parlamentu: na rok 2020 bude potrebné nájsť odvážnejšie riešenia.

1.4 Predovšetkým dúfa, že bude urýchlene schválený návrh smernice KOM(2005) 261 v konečnom znení o daniach z osobných áut, zdokonalenie smernice 1999/94/ES o označovaní emisií CO₂ a vyzýva Komisiu, aby koordinovala a navrhla iniciatívy v oblasti reklamy a marketingu automobilového sektoru s cieľom propagovať motorové vozidlá s nižšou spotrebou.

1.5 Voľba špecifického legislatívneho opatrenia pre automobilový sektor sa javí ako nutná na ukončenie obdobia dobrovoľných záväzkov podnikov, pretože takéto záväzky sa ukázali ako nedostatočné na dosiahnutie stanovených cieľov, aj keď ich treba oceniť za významný pokrok, ktorý sa dosiahol v oblasti zlepšovania vlastností motorových vozidiel, pokiaľ ide o znižovanie emisií CO₂.

1.6 EHSV schvaľuje stratégiu a navrhnutý postup a zároveň žiada, aby ustanovenia boli reálne vykonateľné pri primeranom vyvážení medzi nevyhnutnými zlepšeniami životného prostredia, zachovaním zamestnanosti v priemysle, kde pracuje 13 miliónov pracovníkov a plnom udržíaní konkurencieschopnosti európskych podnikov v sektore, ktorý je pre európsku ekonomiku určite strategický.

1.7 Kladne hodnotí voľbu nariadenia ako legislatívneho nástroja vhodného na zabezpečenie okamžitého dodržiavania rozhodnutí, ktoré budú prijaté, čím sa zabráni možným narušeniam hospodárskej súťaže. Aby sa na celosvetovom trhu udržala a posilnila konkurencieschopnosť európskych podnikov a aby sa zabránilo vytváraniu umelých výhod pre rôzne výrobné segmenty tohto odvetvia, je veľmi dôležité pozorne vyhodnotiť a všeobecnejšie zohľadňovať lehoty a konkrétne východiská navrhovaných opatrení.

1.8 Na tento účel EHSV navrhuje Komisii, aby zväzila možnosť nahradiť súčasný systém stanovenia limitov emisií založený výlučne na hmotnosti vozidla (ktorý platí v Japonsku) a skôr uvažovala o alternatívnych parametroch, akým je napríklad stopa vozidla (násobok rázvoru a rozchodu), z ktorej sa vychádza pri nákladných vozidlách v USA.

1.9 EHSV žiada, aby sa venovala väčšia pozornosť sklonu lineárnej funkcie (percento sklonu), pretože priamo vplyva na záťaž, ktorú treba rozdeliť medzi výrobcov. V zhrnutí posúdenia vplyvu [SEC (2007) 1724] Komisia vyhlasuje, že „z uplatnenia týchto kritérií by na základe úvodnej analýzy vyplynulo, že s cieľom udržať medzi nimi rovnováhu, by sa v tejto etape mali ďalej zvažovať sklony v škále 50 % až 80 %“, čím vlastne pripúšťa, že štúdiu vplyvu na takú citlivú tému by bolo potrebné výrazne zlepšiť. Rozhodnutie pre sklon 60° nerieši problémy a mohlo by vyvolať spory s niektorými výrobcami, ktorí takéto riešenie nepovažujú ani za spravodlivé ani za vyvážené. EHSV odporúča, aby sa po dôkladnom zvážení všetkých okolností prijalo také definitívne riešenie, ktoré nebude nikoho zvyhodňovať, ale ani poškodzovať.

1.10 Ďalším aspektom vyžadujúcim pozorné vyhodnotenie je uplatnenie pokút uvedených v článku 7 skúmaného nariadenia. EHSV súhlasí s ich zavedením vzhľadom na zjavný presvedčovací účinok, ale zastáva názor, že ich výrazná progresívnosť neumožňuje európskemu priemyslu prispôbiť vlastné výrobné reťazce týmto hodnotám v daných lehotách. Opatrenia sa javia ako nevyvážené v porovnaní s opatreniami pre iné sektory a vnútorne nevyvážené medzi výrobcami malých a stredných motorových vozidiel a výrobcami veľkých vozidiel, pretože pomerne oveľa viacej postihujú výrobcov malých a stredných vozidiel.

1.11 EHSV zastáva názor, že takéto progresívne pokuty sú veľmi vysoké a že sa môžu odraziť na konečných cenách, teda že záťaž sa preniesie na spotrebiteľa, čím môže dôjsť k narušeniu hospodárskej súťaže a spomaleniu obnovy vozového parku. Vyzýva Komisiu, aby pôsobila tak, aby prípadné prostriedky získané z týchto opatrení zostali v automobilovom priemysle a predstavovali určitý stimul k výmene vozidiel, ktoré výrazne znečisťujú životné prostredie, k informačným programom zameraným na zvýšenie povedomia o emisných hodnotách CO₂, na ktoré sa pri kúpe vozidla berie stále väčší ohľad, a aby boli tiež určitým príspevkom k obrovským zdrojom potrebným v oblasti výskumu a vývoja.

1.12 Vzhľadom na význam možných výsledkov EHSV pokladá úlohu vedeckého výskumu za veľmi dôležitú pre očaká-

vaný pokrok v sektore. Pritom vychádza z toho, že kým v prvej fáze možno výsledky dosiahnuť existujúcimi technológiami, je reálny predpoklad, že v budúcnosti bude nutné radikálne skoncovať s existujúcou technológiou a zaviesť technológiu progresívnejšiu.

1.13 Voľba výskumu si podľa EHSV vyžaduje veľmi veľké zdroje a cielené vytrvalé úsilie počínajúc požiadavkou koordinovať iniciatívy už prebiehajúce v jednotlivých členských štátoch, na univerzitách a vo všetkých špičkových technologických centrách pôsobiacich na rôznych úrovniach, tým že plánujú a podporujú priamu účasť výrobných podnikov.

1.14 EHSV preto zastáva názor, že mobilizáciu celej vedeckej obce by bolo možné dosiahnuť vytvorením spoločnej technologической iniciatívy, špecifickej pre automobilový sektor.

1.15 EHSV sa domnieva, že posúdenie vplyvu nejde dostatočne do hĺbky, ako zdôraznil aj samotný výbor pre hodnotenie posúdenia vplyvu. Dokument SEC (2007) 1725 obsahuje požiadavku na objasnenie možných dôsledkov pre dosiahnutie daných limitov a vysvetlenie možných rozdielov medzi výsledkami dosiahnutými na základe modelu Tremore a výsledkami, ktoré boli dosiahnuté pred jeho uplatnením. Musia sa urobiť ďalšie analýzy iných citlivých premenných, ako je cena palív a autonómne zvýšenie hmotnosti. Treba posilniť analýzu a posúdenie regionálnych dôsledkov predovšetkým pre zamestnanosť, dodávateľské firmy automobilového sektora a medzinárodnú konkurencieschopnosť.

1.16 Aby bola takéto prepracovaná stratégia úspešná, sú podľa názoru EHSV potrebné primerané sprievodné opatrenia na ochranu priemyselnej štruktúry Európy s cieľom ochrániť a prípadne zvýšiť súčasnú úroveň konkurencieschopnosti a pritom zachovať kvalitné pracovné miesta v sektore. Podľa EHSV je žiaduce prijať prechodné „zavádzacie“ obdobie, ktorého cieľom by bolo dosiahnuť do roku 2012 minimálne 80 % konečného limitu. Táto hodnota by sa potom postupne zvyšovala, až by sa v roku 2015 definitívne dosiahol konečný limit.

1.17 Na dosiahnutie environmentálnych cieľov a na zachovanie konkurencieschopnosti je dôležité dôkladne uplatňovať limity emisií na všetky motorové vozidlá predávané v Európe, teda aj tie, ktoré boli vyrobené mimo územia Spoločenstva. Tieto limity by sa uplatňovali na dovážané vozidlá.

1.18 EHSV považuje tento návrh za začiatok procesu celosvetového riešenia environmentálnych problémov súvisiacich s dopravou a žiada Komisiu, aby urýchlene pripravila zodpovedajúce právne predpisy týkajúce sa problematiky zníženia emisií CO₂ pri ľahkých vozidlách, ťažkých nákladných vozidlách a motocykloch.

1.19 EHSV zdôrazňuje, že aj keď je odvetvová politika automobilového priemyslu dôležitá, nie je na ňu zamerané všetko úsilie venované všeobecnej dopravnej politike. Je však rozhodujúcim ukazovateľom pre nasmerovanie celého sektora na environmentálne ciele, ktorými sa už riadia iné odvetvia európskeho priemyslu.

1.20 EHSV zdôrazňuje a dúfa, že súčasne so špecifickými opatreniami pre daný sektor sa budú aj naďalej dosahovať očakávané ciele pomocou opatrení v oblasti dopytu po doprave. Podľa názoru EHSV je nevyhnutné podporiť prísnu politiku stále väčšieho a dôraznejšieho odklonu od cestnej prepravy v prospech iných spôsobov dopravy produkujúcich menej skleníkových plynov, akými je železničná doprava, riečna doprava, hromadná doprava, a to pokiaľ možno pri použití dopravných prostriedkov s veľmi nízkymi emisiami.

1.21 EHSV nesúhlasí s predloženým znením návrhu dočasnej výnimky vlozenej do článku 9 nariadenia, pretože by zjavne dochádzalo k nerovnakému zaobchádzaniu medzi výrobcami. Podľa názoru EHSV je neprípustné, aby nariadenie obsahovalo zvýhodnenie, ktoré by narušalo hospodársku súťaž.

1.22 EHSV odporúča vypracovať internalizačný model výpočtu všetkých emisií CO₂ súvisiacich s výrobou motorových vozidiel. Emisie CO₂ by sa mali brať do úvahy počas celého životného cyklu motorových vozidiel.

1.23 Na dosiahnutie tohto cieľa je potrebné začať diskutovať o životnom štýle, teda na tému, na ktorú vypracoval EHSV v poslednej dobe špecifické stanoviská. Aj výbor je presvedčený, že ak sa bude ďalej pokračovať v tejto tendencii nárastu počtu súkromných motorových vozidiel, zvyšovania ich rozmerov a budú sa uprednostňovať nákladné motorové vozidlá produkujúce množstvo emisií skleníkových plynov a NO_x, cieľ zníženia CO₂ o 20 % sa nedosiahne. S tým nemožno a neslobodno súhlasiť.

2. Úvod: kontext návrhu

2.1 Rámcový dohovor Organizácie spojených národov o zmene klímy, ktorý v mene Európskeho spoločenstva schválila Rada rozhodnutím 94/69/ES z 15. decembra 1993 od strán vyžaduje, aby sformulovali a implementovali programy obsahujúce opatrenia na zmiernenie klimatických zmien.

2.2 Komisia na základe týchto informácií postupne vypracovala radu legislatívnych opatrení, vďaka ktorým Európska únia mohla na medzinárodných rokovaníach navrhnúť celosvetové zníženie emisií skleníkových plynov o 30 % vzhľadom na úroveň v roku 1990, so znížením o 20 % do roku 2020. Tieto ciele potom schválila Rada a Európsky parlament.

2.3 Pri skúmaní jednotlivých sektorov bolo zistené, že kým celkovo došlo v období rokov 1990 až 2004 k zníženiu emisií skleníkových plynov približne o 5 %, tak v oblasti dopravy došlo v rovnakom období k zvýšeniu týchto emisií o 26 %.

2.4 Toto zistenie si vyžiadalo uplatnenie špecifických legislatívnych opatrení zameraných na to, aby sa sektor motorových vozidiel opäť zaradil do celosvetovej tendencie znižovania skleníkových plynov s osobitným dôrazom na sektor osobných motorových vozidiel, kde je situácia mimoriadne kritická

vzhľadom na súčasných 12 % celkových emisií oxidu uhličitého (CO₂), ktorý je ako je známe hlavným skleníkovým plynom.

2.5 Sektor automobilového priemyslu na jednej strane zaznamenáva významný technologický pokrok, vďaka ktorému bolo možné v období rokov 1995 až 2004 znížením spotreby paliva znížiť emisie CO₂ o 12,4 %, na druhej strane však neustále zvyšovanie dopytu po doprave a neustále zvyšovanie rozmerov motorových vozidiel spôsobilo, že táto výhoda sa vlastne neprejavila a že v doprave dokonca došlo k zvýšeniu celkových emisií skleníkových plynov.

2.6 V takejto situácii je málo pravdepodobné, že by bolo možné bez špecifických opatrení dosiahnuť cieľ priemerných emisií stanovený pri novom vozovom parku na 120 g CO₂/km.

3. Základné kroky stratégie Komisie

3.1 Stratégia Spoločenstva smerujúca k zníženiu emisií CO₂ nadobúda konkrétnu podobu už od roku 1995. Je založená na:

- dobrovoľnom úsilí automobilového priemyslu o zníženie emisií,
- lepšej informovanosti spotrebiteľov,
- podpore motorových vozidiel s vyššou palivovou účinnosťou prostredníctvom daňových opatrení.

3.2 V roku 1998 sa Združenie európskych výrobcov automobilov (ACEA) zaviazalo znížiť priemerné emisie nových automobilov do roku 2008 na 140 g CO₂/km. Nasledoval rovnaký záväzok japonských (JAMA) a kórejských (KAMA) výrobcov automobilov s termínom do roku 2009.

3.3 Komisia uznala toto úsilie za správne a vydala k nemu odporúčania 1999/125/CE (týkajúce sa dobrovoľnej dohody ACEA), 2000/303/CE (týkajúce sa dobrovoľnej dohody KAMA) a 2000/304/CE (týkajúce sa dobrovoľnej dohody JAMA). Pokiaľ ide o kontrolu emisií, Komisia schválila rozhodnutie číslo 1753/2000/ES Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa vytvára systém monitorovania priemerných merných emisií CO₂ produkovaných novými motorovými vozidlami.

3.4 Komisia 7. februára 2007 schválila pre tento špecifický sektor dve súbežné oznámenia:

- prvé o výsledkoch preskúmania stratégie Spoločenstva na zníženie emisií CO₂ z osobných automobilov a ľahkých komerčných vozidiel, KOM(2007) 19 v konečnom znení (stanovisko CESE TEN/301, spravodajca pán RANOCCHIARI),
- druhé o konkurenčnom regulačnom rámci pre automobilový priemysel pre 21. storočie, o postoji Komisie k záverečnej správe skupiny na vysokej úrovni CARS 21, a o príspevku k stratégii rastu a zamestnanosti EÚ, KOM(2007) 22 v konečnom znení (stanovisko CESE INT/351, spravodajca: pán DAVOUST).

3.5 Poukazuje sa v nich na pokrok pri dosahovaní cieľa 140 g CO₂/km do roku 2008 – 2009, ale zároveň sa zdôrazňuje, že bez ďalších opatrení nebude možné dosiahnuť cieľ 120 g CO₂/km pri novo vyrobených motorových vozidlách.

3.6 V oboch oznámeniach sa navrhuje prijať integrovaný prístup orientovaný dvoma smermi:

- Povinné zníženie emisií CO₂ zlepšením technológií motorových vozidiel s cieľom dosiahnuť priemerné emisie 130 g/km,
- zníženie o ďalších 10 g/km, ktoré je možné dosiahnuť ďalšími opatreniami v podobe ďalších technických zariadení namontovaných do motorových vozidiel (ukazovateľ zaradeného rýchlostného stupňa, ukazovateľ tlaku v pneumatikách, pneumatiky s nízkym valivým odporom, vysoko účinné klimatizačné zariadenia, atď.) a **zvýšeným používaním biopalív**.

3.7 V tých istých oznámeniach Komisia uvádza, že cieľ priemerných emisií týkajúci sa nového vozového parku by mal brať do úvahy tieto prvky:

- neutralitu v oblasti hospodárskej súťaže,
- spoločensky spravodlivé a trvalo udržateľne rozhodnutia,
- zabránenie akémukoľvek neodôvodnenému narušeniu hospodárskej súťaže medzi výrobcami motorových vozidiel,
- úplnú zhodu s cieľmi Kjótskeho protokolu.

3.8 Rámec, ktorý navrhla a potvrdila tak Rada pre hospodársku súťaž ako aj Rada pre dopravu, predpokladá, že všetci výrobcovia motorových vozidiel zvýšia svoje úsilie a budú vyrábať viac motorových vozidiel, ktoré budú šetrnejšie k životnému prostrediu, ale pritom maximálne efektívne z hľadiska nákladovosti.

3.9 To znamená, že znižovanie emisií CO₂ sa musí zrealizovať v rámci integrovaného prístupu, ktorý zahŕňa všetkých aktérov, pričom treba zdôrazniť, že nastal čas na právny predpis, ktorý by umožnil dosiahnuť navrhované ciele v rámci zachovania celosvetovej konkurencieschopnosti automobilového priemyslu.

4. Návrh Komisie

4.1 Cieľom prerokúvaného nariadenia KOM(2007) 856 v konečnom znení je „zníženie CO₂ z ľahkých úžitkových vozidiel“ a ďalšie úsilie o dosiahnutie cieľa 130 g/km do roku 2012. Uplatňuje sa na motorové vozidlá kategórie M1, ako sú vymedzené v prílohe II k smernici 2007/46/ES, a vozidlá podľa článku 2 ods. 2 nariadenia (ES), prvýkrát zapisované do evidencie vozidiel v Spoločenstve a ktoré predtým neboli zapísané v evidencii mimo územia Spoločenstva.

4.2 Tento cieľ je súčasťou integrovaného prístupu a bude doplnený ďalšími ustanoveniami, ktorými sa znížia emisie CO₂/km o ďalších 10 g potrebných na splnenie cieľa Spoločenstva, ktorý je 120 g CO₂/km, ako sa uvádza v oznámení KOM(2007) 19.

4.3 Pri stanovení úrovne emisií CO₂ nariadenie berie do úvahy:

- dôsledky takýchto opatrení pre trhy a konkurencieschopnosť výrobcov,
- podporu inovácie,
- zníženie spotreby energie.

4.4 Cieľom prerokúvaného nariadenia je okrem iného:

- stimulovať automobilový priemysel k investíciám do nových technológií,
- aktívne podporiť inovácie, ktoré sú v súlade s ochranou životného prostredia,
- zohľadniť budúci technologický vývoj,
- posilniť konkurencieschopnosť európskeho priemyslu,
- vytvoriť vysokokvalitné pracovné miesta.

4.5 Podľa Komisie je predkladané nariadenie v súlade s cieľmi a politikami Európskej únie a je výsledkom rozsiahlej konzultácie a priameho príspevku osobitnej pracovnej skupiny vytvorenej v rámci európskeho programu boja proti klimatickým zmenám (skupina CARS 21) a za priamej účasti všetkých zainteresovaných strán.

4.6 **Právny základ.** Právnym základom je článok 95 Zmluvy o ES, ktorý sa javí vhodným na to, aby všetkým subjektom zaručil rovnaké zaobchádzanie, a ktorý predstavuje vysoký stupeň ochrany zdravia a životného prostredia.

4.7 **Zásada subsidiarity a proporcionality.** Návrh rešpektuje tento princíp, pretože aj keď nezasahuje do výhradných kompetencií Spoločenstva zabráňuje vzniku prekážok jednotného trhu a prijímaním právnych predpisov na úrovni Spoločenstva zjednodušuje harmonizované uplatňovanie opatrení na zníženie vplyvu motorových vozidiel na zmenu klímy.

4.8 **Výber legislatívneho nástroja.** Tento návrh nariadenia je podľa Komisie tou najvhodnejšou voľbou, pretože zabezpečí okamžité rešpektovanie ustanovení, ktoré budú prijaté, a súčasne zabráni narušeniu hospodárskej súťaže, ktoré by mohlo mať dôsledky pre vnútorný trh.

4.9 **Monitorovanie.** Emisie oxidu uhličitého z nových motorových vozidiel, merané harmonizovaným spôsobom na základe metodológie stanovenej v nariadení č. 715/2007 (ES), by mali členské štáty zistiť a tieto údaje následne zaslať Komisii postupom stanoveným v článku 6.

4.10 Osvedčenie o zhode. Podľa smernice 2007/46/ES sú výrobcovia motorových vozidiel povinní vystaviť osvedčenie o zhode, ktoré musí byť súčasťou každého motorového vozidla. Bude nevyhnutným nástrojom, na základe ktorého členské štáty dovoľia zápis nového motorového vozidla do evidencie a jeho uvedenie do prevádzky, odhladiac od výnimiek podľa článku 9 tohto nariadenia.

4.11 Poplatky za prekročenie stanovených limitov emisií. V článku 7 prerokúvaného nariadenia sa navrhuje, aby od roku 2012 v prípade emisií, ktoré prekročia stanovené limity, bol výrobca motorového vozidla alebo zodpovedný subjekt skupiny výrobcov povinný zaplatiť náhradu za škody spôsobené prekročením stanovených limitov. Takéto náhrady škody, ktorých tendencia bude v rokoch po termíne uvedenom v tomto článku výrazne narastajúca, treba považovať za príjmy do rozpočtu Európskej únie.

5. Strategický návrh Európskeho parlamentu

5.1 Európsky parlament vo svojom rozhodnutí prijatom 24. októbra 2007 privítal stratégiu Komisie, ale navrhol, aby sa limity emisií uplatňovali od roku 2011 s cieľom dosiahnuť do roku 2015 len samotným technologickým vývojom motorových vozidiel limit 125 g CO₂/km. Európsky parlament zdôraznil potrebu druhej fázy s dlhodobým cieľom dosiahnuť do roku 2020 limit 95 g/km a vyjadril želanie perspektívne dosiahnuť do roku 2025 limit 70 g/km, pričom by sa vykonala previerka výsledkov dosiahnutých do roku 2016.

6. Význam správania spotrebiteľov

6.1 Na dosiahnutie pozitívnych výsledkov pri znižovaní emisií CO₂ motorových vozidiel má veľký význam správanie spotrebiteľov. Z toho dôvodu Komisia začala s prípravnými prácami na zмене a doplnení smernice 1999/94/ES o informovaní spotrebiteľov o tom, či nové osobné automobily dosahujú cieľové hodnoty emisií. Súvisí s nimi úspora paliva a majú zvýšiť podiel užívateľov vozidiel na dosiahnutí očakávaných cieľov.

7. Všeobecné pripomienky

7.1 EHSV podobne ako v predchádzajúcich stanoviskách k návrhom Komisie na právne predpisy o znížení emisií CO₂ aj teraz potvrdzuje svoju podporu všetkým iniciatívam Spoločenstva, ktorých cieľom je dosiahnutie konkrétnych cieľov v oblasti zníženia skleníkových plynov, čo je základným aspektom boja proti klimatickým zmenám.

7.2 EHSV súhlasí s cieľom predkladaného návrhu nariadenia, má k nemu však niekoľko pripomienok, ktoré sú uvedené v ďalšej časti tohto stanoviska, a žiada Radu a Európsky parlament, aby urýchlene schválili všetky potrebné právne predpisy, ktoré by mohli pozitívne ovplyvniť klimatické zmeny, ku ktorým dochádza v súčasnom období.

7.3 EHSV vyzýva európske inštitúcie, aby urýchlene schválili návrh smernice KOM(2005) 261 v konečnom znení o daniach

z osobných áut, ktorá prispeje k rýchlejšiemu dosiahnutiu cieľa a výrobcov podnetí k väčšiemu úsiliu, a aby sa výraznejšie zasadili sa rýchle zdokonalenie smernice 1999/94/EHS o špecifickom označovaní emisií CO₂, a aby koordinovali a navrhovali iniciatívy v oblasti reklamy a marketingu automobilového sektoru zamerané na spotrebu a zákaz propagovania vozidiel, ktoré viac znečisťujú životné prostredie.

7.4 V súvislosti s týmto nariadením EHSV podporuje voľbu podľa článku 95 Zmluvy o ES, pretože sa javí vhodný na zaručenie rovnakých podmienok pre všetky subjekty a predstavuje vysoký stupeň ochrany zdravia a životného prostredia.

7.5 Pozitívne hodnotí voľbu nariadenia ako legislatívneho nástroja, pretože je vhodným nástrojom na zaručenie okamžitého dodržiavania ustanovení, ktoré budú prijaté, a zabráni možnému narušeniu hospodárskej súťaže. Takáto voľba sa javí ako nevyhnutná po období, v ktorom sa dobrovoľné úsilie výrobcov motorových vozidiel ukázalo ako nepostačujúce na dosiahnutie stanovených cieľov, aj keď ho treba oceniť vzhľadom na výsledky dosiahnuté v oblasti zlepšovania výkonnosti motorových vozidiel, pokiaľ ide o znižovanie emisií CO₂.

7.6 EHSV schvaľuje návrh na zníženie emisií CO₂ na 130 g/km technickým zdokonaľovaním motorov, zároveň vyjadruje poľutovanie, že zrejme už nebude možné dosiahnuť prísnejší cieľ 120 g CO₂/km pôvodne stanovený na rok 2012. Uznáva, že Komisia teraz navrhuje dosiahnuť 120 g/km iným spôsobom, a to prostredníctvom integrovaného prístupu vrátane sprísnenia noriem pre pneumatiky, zlepšenia osvetly zameranej na spotrebiteľov, poskytovania stimulov na ekologickú jazdu⁽¹⁾ a najmä väčšieho využívania biopalív. No vzhľadom na rastúce pochybnosti týkajúce sa realizovateľnosti a vhodnosti tohto cieľa, teda využívania biopalív v odvetví dopravy, výbor toto nepovažuje za uspokojujú alternatívu.

7.7 Výbor preto odporúča, aby Komisia teraz stanovila nové ciele pre automobilový priemysel s cieľom znížiť v nasledujúcich rokoch emisie CO₂ produkované automobilmi. Zastávame názor, že keď sa teraz stanoví sled postupne sprísňovaných cieľov na ďalšie roky, bude to jasným signálom v súvislosti s normami, ktoré bude v nasledujúcich rokoch uplatňovať európsky priemysel, aby zodpovedajúcim spôsobom prispôsobil svoje výrobné plány.

7.8 Dosiahnutie tohto cieľa považuje za dôležitý prínos zo strany automobilového priemyslu v boji za zníženie skleníkových plynov v oblasti dopravy, pretože za dané obdobie by to znamenalo zníženie emisií CO₂ o 400 miliónov ton.

7.9 Pre ambiciózne ciele, ktoré je potrebné dosiahnuť v najbližšom období, a ciele, ktoré si želáme dosiahnuť v ďalšej budúcnosti, sú podľa názoru EHSV veľmi dôležité významné investície do výskumu a vývoja, vďaka ktorým by bolo možné zapojiť a koordinovať iniciatívy prebiehajúce v jednotlivých členských štátoch, na univerzitách, vo všetkých špičkových technologických centrách sektora, okrem iného aj priamym zapojením výrobcov motorových vozidiel.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV, Ú. v. EÚ C 44, 16.2.2008, spravodajca: pán RANOCCHIARI.

7.9.1 EHSV upozorňuje Komisiu a členské štáty, že bude potrebné prijať opatrenia na podporu príjmov početných rodín, ktoré musia používať veľké osobné motorové vozidlá, a to aj vo forme daňových úľav. Bolo by potrebné zaoberať sa situáciou na trhoch vo východnej časti EÚ, kde je veľmi vysoký priemerný vek motorových vozidiel a kde sa predávajú vozidlá z druhej alebo tretej ruky, ktoré viacej znečisťujú životné prostredie. Bolo by potrebné nájsť možnosť, ako v týchto krajinách pomocou špecifických opatrení stimulovať majiteľov týchto vozidiel, aby ich vymenili za nové. Je zjavné, že krajiny s nižším príjmom na obyvateľa nebudú môcť využiť výhody všeobecného zníženia emisií, pretože si nebudú môcť dovoliť kúpiť nové motorové vozidlá, ktoré budú v tomto smere dokonalejšie, ale s veľkou pravdepodobnosťou aj drahšie.

7.10 Je zrejmé, že ak aj limity stanovené na najbližšie roky bude možné dosiahnuť primeraným využitím existujúcej technológie, v budúcnosti bude potrebné uvažovať o „zavrnutí tejto existujúcej technológie“ a zaviesť modernejšiu technológiu.

7.11 V tejto súvislosti EHSV zastáva názor, že aktívna účasť celej vedeckej obce by sa dala dosiahnuť vytvorením spoločnej technologickej iniciatívy na základe programu spolufinancovania pozostávajúceho z významného európskeho rozpočtu a rovnakého príspevku výrobcov motorových vozidiel, ako bolo nedávno navrhnuté pre dôležité sektory ako vodíkové palivové články, letecký priemysel a letecká doprava, inovatívne liečivá, informačné systémy a nanoelektronika.

7.12 EHSV víta politiku uplatňovania pokút za nedosiahnutie navrhovaných limitov od roku 2012 ako je stanovené v článku 7 prerokúvaného nariadenia, pretože súhlasí s ich odradzujúcim účinkom, ale zastáva názor, že príjmy z nich by sa mali použiť na aktivity, ako napríklad:

- posilnenie všetkých iniciatív v oblasti výskumu a vývoja,
- investície v oblasti odborného vzdelávania,
- financovanie opatrení podnecujúcich majiteľov starých a znečisťujúcich vozidiel ku kúpe nových vozidiel,
- uskutočňovanie informačných kampaní zameraných na zvýšenie povedomia spotrebiteľov pri kúpe motorových vozidiel, pokiaľ ide o emisie škodlivých plynov,
- podporu miestnej verejnej dopravy.

7.13 EHSV zastáva názor, že tieto opatrenia a ich výrazná vzostupnosť nie sú v súlade so schopnosťou európskeho priemyslu prispôbiť svoje výrobné reťazce novým limitom. Tieto pokuty, ktoré sa takmer určite prejavia na konečných cenách, sa javia ako veľmi vysoké, pretože sa môžu stať faktorom narúšania hospodárskej súťaže a spôsobiť znevýhodnenie automobilového sektora voči iným sektorom. Bude treba nájsť riešenie, ktorým sa toto zaťaženie zosúladí s priemernými nákladmi iných výrobných odvetví zapojených do boja proti emisiám CO₂.

7.14 EHSV navrhuje Komisii, aby zvážila možnosť vylepšenia súčasnej definície systému hodnôt limitov emisií, ktorý je zalo-

žený na hmotnosti vozidla, pomocou alternatívnych parametrov ako napríklad stopa (stopa motorového vozidla sa vypočíta vynásobením rázvoru vozidla jeho rozchodom).

7.15 Sklon lineárnej funkcie (teda percento sklonu) bude vplývať jednak na daňové zaťaženie, ktoré sa musí rozdeliť medzi výrobcov, a jednak na životné prostredie. Čím sa tento sklon viacej približuje k hodnote 100, tým menej budú zaťaženi výrobcovia motorových vozidiel vyššej hmotnosti a naopak, čím bude sklon bližší nule, tým väčšie úsilie bude treba vyvinúť na dosiahnutie stanovených cieľov (sklon 80° predstavuje nadmerné emisie 6 g, kým sklon 20° predstavuje nadmerné emisie len 1,5 g). Komisia stanovila sklon 60° (povolené nadmerné emisie 4,6 g). Výbor naliehavo žiada Komisiu, aby ďalej uvažovala o tomto návrhu, aby sa maximálne zabránilo vydaniu nariadenia, ktoré by mohlo zvýhodňovať alebo znevýhodňovať nejakého európskeho výrobcu.

7.16 Ak by Komisia zachovala toto stanovenie poplatkov na základe hmotnosti, nemalo by veľký zmysel kontrolovať sklon v roku 2010 a zvýšenie hmotnosti by sa malo brať do úvahy až od roku 2012.

7.17 EHSV naliehavo žiada Komisiu, aby urýchlene predložila nové, primerané právne predpisy, ktoré by dokázali obmedziť emisie CO₂ v prípade ľahkých úžitkových vozidiel, ťažkých vozidiel a motocyklov, pre ktoré sú potrebné dôveryhodné a overené údaje o skutočných emisiách.

7.18 EHSV vyzýva Komisiu, aby spolu s nevyhnutnými hľadiskami ochrany životného prostredia náležite vzala do úvahy dôkladnú analýzu možných dôsledkov, ktoré môže mať vývoj takéhoto komplexného procesu na zamestnanosť 13 miliónov pracovníkov pôsobiacich dnes vo všetkých reťazcoch automobilového priemyslu. Vzhľadom na ceny ropy a na požiadavky spotrebiteľov ušetriť na pohonných látkach by výrobcovia automobilov v EÚ mali na základe výroby účinnejších automobilov konkurenčnú výhodu, ktorá by mohla mať priaznivý dosah na zamestnanosť v EÚ.

7.19 Podľa názoru EHSV je potrebné predložiť primerané a konkrétne opatrenia na výskum nových, inovatívnych a účinných technológií s cieľom zachovať, a pokiaľ možno dokonca aj zvýšiť súčasnú úroveň konkurencieschopnosti európskeho automobilového priemyslu a počet kvalitných pracovných miest.

7.20 Dôležitým prvkom takéhoto procesu je podľa názoru EHSV dôsledné a povinné uplatňovanie limitov emisií na všetky motorové vozidlá predávané v Európe, aj na tie ktoré sú vyrábané mimo územia EÚ. Tieto limity by sa vypočítali na základe dovozu.

7.21 EHSV zastáva názor, že správy o dosiahnutom pokroku naplánované na rok 2010 sú dôležitým prvkom preverky celej stratégie, a preto žiada, aby bol zapojený do týchto pravidelných vyhodnocovaní a následne mal možnosť vypracovať k nim stanovisko.

7.22 EHSV zastáva názor, že hodnotenie vplyvu nie je dost dôkladné. V samotnom stanovisku výboru posudzujúceho hodnotenia vplyvu sa navrhuje, aby niektoré hlavné body boli vzhľadom na dôležitosť danej témy prediskutované dôkladnejšie.

7.23 V dokumente SEC(2007) 1725 sa naozaj požaduje vyjasnenie dôsledkov pre zloženie vozového parku a možného vplyvu na dosiahnutie daných cieľov, pričom vysvetľuje možné odchýlky od výsledkov z obdobia pred uplatňovaním modelu Tremove^(?). Požaduje sa aj ďalšie posúdenie citlivosti niektorých premenných, ako napríklad ceny paliva, nárastu autonómnej hmotnosti, a posúdiť by sa mali aj dôsledky pre regióny, hlavne pre zamestnanosť. Nakoniec sa tiež navrhuje ďalšie posúdenie dôsledkov pre dodávateľov daného automobilového sektoru a pre medzinárodnú konkurencieschopnosť. EHSV súhlasí s týmito návrhmi a žela si, aby sa posúdenie vplyvu prehĺbilo a doplnilo.

7.24 EHSV zdôrazňuje, že stanovené opatreniach je potrebné podporiť odradzovaním od cestnej dopravy a presúvaním stále väčších objemov prepravy na také druhy dopravy, ktoré produkujú menej skleníkových plynov, ako je železnica, riečna doprava, hromadná doprava, atď.

7.25 EHSV nesúhlasí s návrhom dočasnej výnimky, ktorá je uvedená v článku 9 nariadenia. Navrhované znenie je v rozpore s princípom rovnakého posudzovania výrobcov a fakticky spôsobuje narušenie hospodárskej súťaže v tomto špecifickom segmente trhu podobných výrobkov s podobnými vlastnosťami. EHSV zastáva názor, že výnimka by mala byť udeľovaná

všetkým výrobcom (napojeným aj nenapojeným na iných výrobcov), ktorí súťažia v tom istom segmente trhu predstavujúcim len 0,2 %.

7.26 EHSV odporúča Komisii, aby stanovila dlhodobé ciele v súlade s návrhom Európskeho parlamentu: na obdobie po roku 2020 bude potrebné nájsť odvážnejšie riešenia, pričom viacej pozornosti bude treba venovať ich realnosti. Je nevyhnutné aj naďalej pokračovať v znižovaní emisií a vyslať jednotný signál o odhodlaní vytrvať v tomto úsilí.

7.27 EHSV odporúča vypracovať *internalizačný* model výpočtu všetkých emisií CO₂ súvisiacich s výrobou motorových vozidiel. V niektorých krajinách napríklad prichádza veľké množstvo komponentov z veľkej vzdialenosti, čo zvyšuje emisie na motorové vozidlo ešte skôr, než sa vôbec dostane na cestu. Emisie CO₂ by sa mali brať do úvahy počas celého životného cyklu motorových vozidiel, vrátane CO₂, ktorý vzniká pri jeho recyklácii.

7.28 V niektorých zo svojich posledných stanovísk EHSV vyzval Komisiu, aby začala diskusiu o životnom štýle. Výbor súhlasí s navrhovanými cieľmi, pripomína však, že ak trend nárastu počtu súkromných motorových vozidiel, nákladných motorových vozidiel a iných dopravných prostriedkov, ktoré produkujú vysoké emisie skleníkových plynov a NO_x bude aj naďalej pokračovať súčasným tempom a ak sa potvrdia predpovede nárastu, o ktorých hovorí Komisia, nebude možné dosiahnuť cieľ zníženia emisií CO₂ o 20 % stanovený v nedávnych návrhoch Komisie.

V Bruseli 17. septembra 2008

predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

(?) Tremove je model hodnotenia vplyvu efektívnosti technických a netechnických opatrení na zníženie emisií celého sektoru dopravy a zvýšenie kvality ovzdušia 21 krajín: 15 krajín EÚ, Švajčiarska, Nórska, Českej republiky, Maďarska, Poľska a Slovinska (výber štyroch nových krajín bol podmienený údajmi, ktoré boli k dispozícii).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o bezpečnosti hračiek“

KOM(2008) 9 v konečnom znení – 2008/0018 (COD)

(2009/C 77/02)

Rada sa 17. marca 2008 rozhodla podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o bezpečnosti hračiek“

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko dňa 15. júla 2008. Spravodajcom bol pán J. PEGADO LIZ.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 447. plenárnom zasadnutí 17. a 18. septembra 2008 (schôdza z 18. septembra) prijal 49 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 8 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery/odporúčania

1.1 EHSV víta iniciatívu Komisie zameranú na preskúmanie smernice o bezpečnosti hračiek, ktorá však prichádza s oneskorením a nie je dostatočne ambiciózna.

1.2 EHSV konštatuje, že dôsledková štúdia, na ktorej je návrh založený, pochádza ešte z roku 2004 a neberie do úvahy všetky štáty, ktoré sú v súčasnosti členmi EÚ.

1.3 Vzhľadom na rastúci počet upozornení na hračky uvedené v najnovšej správe RAPEX (2007) EHSV vyjadruje počudovanie nad tým, že dokonca samotná dôsledková štúdia nie je úplná, a to nielen pokiaľ ide o vzťah medzi súčasnou smernicou a počtom nehôd detí súvisiacich s hračkami, ale najmä pokiaľ ide o neznalosť prípadného dopadu toho návrhu na počet a závažnosť nehôd spôsobených hračkami v budúcnosti – čo by malo byť hlavným záujmom a argumentom predkladanej iniciatívy.

1.4 Berúc do úvahy skutočnosť, že Komisia uznáva nedostatok alebo nepresnosť dôveryhodných a spoľahlivých štatistických údajov o nehodách spôsobených hračkami v Európskej únii, EHSV navrhuje, aby Komisia v spolupráci s príslušnými orgánmi členských štátov vytvorila adekvátny informačný štatistický systém o takýchto nehodách, a to aspoň na úrovni systémov, ktoré už v niektorých právnych poriadkoch existujú. Tento systém by mal byť prístupný všetkým stranám zapojeným do výrobného reťazca a predaja a jeho úlohou by bolo predchádzať výskytu nehôd ⁽¹⁾.

1.5 EHSV sa nazdáva, že právnym základom návrhu by mal byť skôr článok 153 Zmluvy, a nie výlučne článok 95, vzhľadom na to, že prvotným záujmom je efektívna ochrana detí, ktorá prevláda nad záujmom len zjednodušiť cezhraničný obchod s hračkami.

1.6 EHSV je ďalej toho názoru, že vzhľadom na rámeč a povahu novej navrhovanej úpravy a na skúsenosti nadobudnuté pri uplatňovaní platnej smernice v jednotlivých členských štátoch, by od momentu prijatia celkovej harmonizácie bolo vhodným právnym nástrojom skôr nariadenie ako smernica.

1.7 Z odborného a právneho hľadiska EHSV víta súvislú a dobre štruktúrovanú formu návrhu a vo všeobecnosti súhlasí s inovačnými opatreniami, a to najmä pokiaľ ide o:

- rozšírenie vymedzenia pojmu „hračka“ a schválenie koncepcie používania, ktoré možno predvídať vzhľadom na správanie detí,
- posilnenie dohľadu v členských štátoch,
- vytvorenie vhodných pravidiel v oblasti prevencie a poskytovania informácií týkajúcich sa bezpečnosti hračiek – upozornenia a oznamy.

1.8 EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že niektoré zásadné a dôležité prvky neboli brané do úvahy alebo boli zohľadnené nedostatočne, a to konkrétne:

- a) jednoznačné priklonenie sa k zásade obozretnosti;
- b) dôkladnejšie vzdelávanie a príprava osôb zodpovedných za ochranu detí pri kontakte s hračkami;
- c) konkretizácia určitých pojmov, ktoré sa javia byť príliš nejednoznačné a nejasné, ako napríklad pojem hračka alebo rozsah poškodenia;
- d) nezrovnávanie dovozcov a splnomocnených zástupcov s výrobcami, čo jasne uberá subjektom zapojeným do distribučného reťazca a predaja hračiek zodpovednosť za nápravu spôsobených škôd;
- e) postupy posúdenia zhody nie sú prispôbené povahe malých a stredných podnikov.

⁽¹⁾ National Electronic Injury Surveillance System (NEISS), ktorý spravuje komisia Consumer Product Safety Commission (CPSC) v USA.

1.9 Výbor preto nabáda Komisiu, aby preskúmala svoj návrh spôsobom uvedeným v predkladanom stanovisku a tým vytvorila dôveryhodnejší nástroj efektívnej ochrany a bezpečnosti detí pri používaní hračiek.

1.10 Výbor apeluje na Európsky parlament a Radu, aby prijali predkladané návrhy a odporúčania a aby ich uplatnili v legislatívnom procese smerujúcom k prijatiu novej smernice.

2. Úvod: zhrnutie návrhu

2.1 Komisia v sedemdesiatych rokoch 20. storočia po prvýkrát zverejnila svoj zámer legislatívne zasiahnuť do oblasti bezpečnosti hračiek, a to viacerými návrhmi, ktoré boli vzhľadom na chýbajúcu politickú zhodu následne stiahnuté. Na základe uznesenia Rady z 23. júna 1986⁽²⁾ o ochrane spotrebiteľa však nakoniec nový návrh Komisie v kompromisnejšej podobe stanovil potrebu zosúladiť na európskej úrovni vymedzenie pojmu „hračka“, predpisy pre výrobu hračiek, základné požiadavky bezpečnosti, podmienky ich predaja a záruky ich neškodnosti pri používaní deťmi.

2.2 Smernica 88/378/ES z 3. mája 1988 uverejnená v tom období⁽³⁾, je jednou z prvých legislatívnych iniciatív, ktoré sú založené na zásadách „nového prístupu“ k technickej harmonizácii a normách vychádzajúcich z uznesenia Rady zo 7. mája 1985⁽⁴⁾.

2.3 K návrhu smernice predloženej v tom čase⁽⁵⁾ EHSV na základe povinnej žiadosti vypracoval svoje stanovisko, v ktorom tento projekt hodnotí pozitívne, vyjadruje však poľutovanie nad značným oneskorením pri jeho príprave. Na základe požiadavky, podľa ktorej by mali byť všetky hračky spoľahlivé a faktu, že deti sú zraniteľné v prípade ohrozenia a mali by byť špeciálne chránené, už vtedy zdôraznil potrebu, aby sa k problematike bezpečnosti hračiek pristupovalo v rámci všeobecnejšieho dosahu smernice o zodpovednosti za výrobky⁽⁶⁾.

2.4 Smernica z roku 1988 bola medzitým predmetom niekoľkých spresnení⁽⁷⁾, bola významne upravená smernicou 93/68/EHS z 22. júla 1993⁽⁸⁾ a bolo k nej vypracované oznámenie Komisie týkajúce sa jej uplatňovania⁽⁹⁾.

2.5 V rokoch 1992 a 2001 boli schválené a uverejnené dve smernice o všeobecnej bezpečnosti výrobkov, ktoré sa genericky vzťahujú aj na bezpečnosť hračiek⁽¹⁰⁾, pričom druhá smernica zvlášť zdôrazňuje, „... zmeny v zmluve, najmä v článkoch 152, ktorý sa týka zdravia verejnosti, a 153, ktorý sa týka ochrany spotrebiteľa a na základe princípu bezpečnosti“.

2.6 Dvadsať rokov po publikácii smernice z roku 1988 Komisia navrhuje novú smernicu týkajúcu sa tejto problematiky, pričom berie do úvahy, že platné predpisy sa už medzičasom považujú za neaktuálne, rozsah jej uplatňovania a použité pojmy by mali byť preformulované, aby boli jasnejšie a musia byť prispôbené novej situácii. Ďalej by bolo potrebné zabezpečiť súlad ustanovení smernice so všeobecným legislatívnym rámcom v oblasti predaja výrobkov, ktorý bol nedávno navrhnutý⁽¹¹⁾, a je potrebné vyriešiť najmä závažné nedostatky a nezrovnalosti v oblasti uplatňovania tejto smernice, ktoré odhalila jej transpozícia a implementácia v jednotlivých členských štátoch.

2.7 Predkladaný návrh je založený na troch odborných štúdiách, ktoré je potrebné brať ako neoddeliteľnú súčasť tohto návrhu. Dve štúdie sa týkajú požiadaviek a používania určitých chemických látok označených za nebezpečné, ktoré sa používajú pri výrobe hračiek a tretou štúdiou je všeobecná dôsledková štúdia, ktorej konečná správa pochádza z roku 2004.

2.8 Predkladaným návrhom chce Komisia dosiahnuť nasledujúce ciele:

- A) Zlepšiť požiadavky v oblasti bezpečnosti, najmä pokiaľ ide o:
- a) používanie chemických látok;
  - b) prevenciu a poskytovanie informácií spotrebiteľom a užívateľom;
  - c) riziká zabehtutia a zadusenía;
  - d) kombinovanie hračiek s potravinárskymi výrobkami;
  - e) vymedzenie pojmu požiadavky všeobecnej bezpečnosti.
- B) Účinnjšie a súdržnejšie uplatňovanie smernice, konkrétne prostredníctvom:
- a) posilnenia opatrení týkajúcich sa dohľadu nad trhom v členských štátoch;

⁽²⁾ Ú. v. ES C 167, 5.7.1986, s. 1.

⁽³⁾ Ú. v. ES L 187, 16.7.1988, s. 1. Stanovisko EHSV, Ú. v. ES C 232, 31.8.1987, s. 22.

⁽⁴⁾ Ú. v. ES C 136, 4.6.1985, s. 1.

⁽⁵⁾ KOM(1986) 541 v konečnom znení, Ú. v. ES C 282, 8.11.1986, s. 4.

⁽⁶⁾ Stanovisko CES 639/87, spravodajkyňou bola pani Alma WILLIAMS (Ú. v. ES C 232, 31.8.1987, s. 22).

⁽⁷⁾ Ú. v. ES L 281, 14.10.1988, s. 55. Ú. v. ES L 37, 9.2.1991, s. 42.

⁽⁸⁾ Ú. v. ES L 220, 30.8.1993, s. 1. Stanovisko EHSV: Ú. v. ES C 14, 20.1.1992, s. 15 a Ú. v. ES C 129, 10.5.1993, s. 3.

⁽⁹⁾ Ú. v. ES C 297, 9.12.2003, s. 18.

⁽¹⁰⁾ Smernica 92/59/ES z 29. júna 1992 (Ú. v. ES L 228, 11.8.1992, s. 24) – stanovisko EHSV: Ú. v. ES C 75, 26.3.1990, s. 1) a smernica 2001/95/ES z 3. decembra 2001 (Ú. v. ES L 11, 15.1.2002, s. 4). K návrhu tejto smernice, KOM(2000) 139 v konečnom znení prijal EHSV stanovisko CES 1008/2000 z 20. septembra 2000, ktorého spravodajkyňou bola pani Alma Williams (Ú. v. ES C 367, 20.12.2005, s. 34). Už predtým, 8. decembra 1999, EHSV prijal stanovisko z vlastnej iniciatívy od tej istej spravodajkyne na rovnakú tému (CES 1131/1999 – Ú. v. ES C 51, 23.2.2000, s. 67).

⁽¹¹⁾ Balík návrhov KOM(2007) 36, 37 a 53 v konečnom znení z 14. februára 2007, stanovisko EHSV INT/352/353/354 (CES 1693/2007 zo 14. decembra 2007), ktorého spravodajcom bol pán Pezzini.

- b) poskytovania informácií o chemických látkach v technickej dokumentácii;
  - c) umiestňovania označenia CE;
  - d) posudzovania bezpečnosti.
- C) Zosúladienie smernice so všeobecným právnym rámcom o uvádzaní výrobkov na trh.
- D) Objasnenie rozsahu uplatňovania a lepšie vymedzenie použitých pojmov.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 EHSV víta iniciatívu Komisie, ktorá však prichádza oneskorene vzhľadom na skutočnosť, že smernica, ktorá je predmetom revízie má už viac ako 20 rokov a parametre a metódy výroby a predaja hračiek sa odvtedy značne zmenili, ako sa zmenili aj záujmy a zvyky ich prirodzenej cieľovej skupiny. EHSV sa však nazdáva, že predkladaný návrh mohol byť ambicioznejší pokiaľ ide o stanovené ciele, pričom by do svojich ustanovení začlenil obavy prameniace z nedávnych udalostí, ktoré boli medializované a vo svojich prejavoch a stanoviskách sa o nich zmienila nielen členka Komisie zodpovedná za ochranu spotrebiteľa, ale hovorí o nich aj uznesenie Európskeho parlamentu zo septembra 2007 a s jeho znením súhlasí aj výbor ⁽¹²⁾. Výbor preto vyjadruje poľutovanie nad skutočnosťou, že ani GR SANCO sa na diskusii s EHSV nezúčastnilo a nebolo priamo zapojené do jej prípravy.

3.2 EHSV nemôže opomenúť skutočnosť, že dôsledková štúdia, na ktorej je predkladaný návrh založený, má už viac ako 4 roky a nezaobera sa situáciou vo všetkých členských štátoch. Dodáva tiež, že nie je jasné, do akej miery bol zohľadnený názor zástupcov spotrebiteľov a rodín a na akej úrovni sa túto efektívne zapojili do konzultácie a vypracovania predkladaného návrhu.

3.3 Vzhľadom na kritiku Komisie voči údajným nedostatkom pri uplatňovaní smernice EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že túto kritiku nesprevádzajú kroky iniciované Komisiou zamerané na správne plnenie spomenutého predpisu Spoločenstva.

3.4 EHSV nechápe, ako mohla Komisia vzhľadom na spomenutý nedostatok alebo nespoľahlivosť štatistických údajov, ktorý sama priznáva, odvodit vhodné závery, či už pokiaľ ide o situáciu, ktorú chce riešiť alebo o účinnosť navrhovaných opatrení. Je však známe, že trh s hračkami v Európe, ktorého

obrat sa odhaduje na 17,3 mld. EUR na základe cien z roku 2002 a objem dovozu na viac ako 9 mld. EUR, je ziskovým odvetvím, v ktorom pôsobí približne 2000 podnikov, väčšinou malých a stredných, a tieto priamo zamestnávajú viac ako 100 000 pracovníkov ⁽¹³⁾.

3.5 EHSV sa nazdáva, že samotná povaha predkladaného návrhu by si vyžadovala za právny základ nielen článok 95, ale nevyhnutne aj článok 153, nakoľko jeho znenie sa nevzťahuje výlučne na realizáciu vnútorného trhu, ale týka sa predovšetkým obzvlášť zraniteľnej kategórie spotrebiteľov, ktorých v žiadnom prípade nemožno považovať za „priemerného spotrebiteľa“.

3.6 Skutočnosť, že deti sú nepriamymi spotrebiteľmi hračiek, pretože ich nekupujú oni, ale ich rodičia alebo iní dospelí, ktorí im ich dávajú do užívania, by mala primäť Komisiu, aby sa s väčším dôrazom zaoberala potrebou informovať a vzdelávať túto skupinu spotrebiteľov a aby túto potrebu začlenila do ustanovení svojho návrhu.

3.7 EHSV chápe, že Komisia sa v tomto prípade rozhodla pre úplnú harmonizáciu, opätovne však zdôrazňuje svoje presvedčenie, že v prípadoch ako je tento by bolo vhodnejšie ako nástroj zvoliť formu nariadenia namiesto smernice. Zjavnou výhodou by bola právna istota a bezpečnosť, pričom by sa predišlo neistote spôsobenej zdĺhavou a chybnou transpozíciou a následným nezrovnalostiam pri jej uplatňovaní, ako to Komisia uznala v prípade súčasnej smernice ⁽¹⁴⁾.

3.8 Vzhľadom na povahu tejto problematiky, neustály vývoj súčasnej situácie, prípadné nehody pri používaní, ktorých jasným príkladom sú prípady spoločností Mattel a Fisher Price, znepokojujúci nárast počtu upozornení na hračky analyzovaný v najnovšej výročnej správe RAPEX (2007), čím sa tento sektor stáva odvetvím s najväčším počtom notifikácií (31 %) ⁽¹⁵⁾, by sa dalo očakávať, že predkladaný návrh vezme na vedomie všetky skúsenosti z týchto skutočností, najmä z neúspechu systému „Post-market Surveillance“, a povedie k vypracovaniu lepšie realizovateľnej a uplatniteľnej smernice, ktorá by vytvorila bezpečnejší trh s hračkami, pričom v prípade pochybností by zakázal všetko, čo obsahuje určité nebezpečenstvo, aj keď malé, pri používaní hračiek deťmi a zohľadní ich nepredvídateľné správanie. V tomto prípade to však tak nie je.

⁽¹³⁾ Údaje získané na internetovej stránke Komisie.

⁽¹⁴⁾ Smernica Rady 88/378/EHS z 3. mája 1988 (Ú. v. ES L 187, 16.7.1988, s. 1). Je potrebné poznamenať, že na rozdiel od predkladaného návrhu, v návrhu týkajúcom sa kozmetických výrobkov (KOM(2008) 49 v konečnom znení/2 zo 14. apríla 2008) Komisia správne použila ako nástroj nariadenie namiesto smernice. Treba tiež uviesť, že zmena v protokole týkajúcom sa subsidiarity v reformnej zmluve, ktorou sa zrušilo slovo „preferencia“ pre smernice by mohla byť ďalším argumentom v prospech takéhoto riešenia do budúcnosti.

⁽¹⁵⁾ Podľa spomínanej správy bolo len v lete 2007 stiahnutých z trhu 18 miliónov hračiek, pretože obsahovali magnety a približne 2 milióny hračiek, ktoré vo farbe obsahovali olovo.

⁽¹²⁾ Pozri napríklad prejav členky Komisie pani Kuneva z 12. septembra 2007 v Európskom parlamente, jej príspevky na schôdzach s výkonným podpredsedom spoločností Mattel International 20. septembra 2007 a s delegáciou výrobcov hračiek, medzi nimi Hornby, Lego a Mattel, 9. apríla 2008, ako aj tlačovú konferenciu z 22. novembra 2007. Pozri tiež uznesenie Európskeho parlamentu Doc P6-TA (2007) 0412 z 26. septembra 2007.

3.9 Pokiaľ ide o označenie CE, EHSV by chcel pripomenúť a zopakovať čo už bolo schválené v jeho predchádzajúcom stanovisku o spoločnom rámci pre uvádzanie výrobkov na trh, a to tvrdenie, že „strata dôvery v označenie CE znamená stratu dôvery v celý systém, ... a v konečnom dôsledku spochybňuje aj primeranosť právnych predpisov založených na novom prístupe“⁽¹⁶⁾.

Za týchto okolností EHSV nalieha na Komisiu, aby zosúladiła výsledný text predkladaného návrhu s textom schváleným pre súbor návrhov týkajúcich sa spomínaného spoločného rámca⁽¹⁷⁾.

3.10 EHSV v plnej miere súhlasí s odporúčaním Európskeho parlamentu vytvoriť európske ochranné označenie pre hračky, ktoré budú udeľovať nezávislé tretie orgány, a zároveň vyjadruje poľutovanie nad tým, že predkladaný návrh plne nezohľadnil všetky odporúčania uvedené v uznesení Európskeho parlamentu zo septembra 2007. EHSV teda uznáva obavy malých a stredných podnikov, a to nie v tom zmysle, že by hračky, ktoré tieto podniky vyrábajú a predávajú mali nižší stupeň bezpečnosti, ale, ako to už uviedlo predtým spomínané stanovisko, v súvislosti s primeranosťou prostriedkov použitých na príslušné posudzovanie o zhode, najmä u výrobkov vyrábaných nesériovo alebo len v obmedzenom počte⁽¹⁸⁾.

3.11 EHSV sa nazdáva, že všetky látky riadne uznané ako potenciálne nebezpečné musia byť pri výrobe hračiek úplne zakázané, a to v rámci opatrení, ktoré sú proporčné, vyvážené a akceptovateľné pre zodpovedných výrobcov a môžu ich uplatniť aj príslušné orgány.

3.12 EHSV pozitívne prijíma nedávne rozhodnutie Komisie o magnetických hrách, nemôže však opomenúť skutočnosť, že predkladaný návrh smernice sa tejto otázke nevenuje vôbec, pričom reakcia Komisie sa zdá byť vzhľadom na závažnosť hrozby a nehôd, ktoré sa už s týmto druhom hračiek stali, príliš laxná, pretože je zredukovaná len na „výzvu“ členským štátom na umiestňovanie označenia, a to spôsobom, aký si sami určia.

⁽¹⁶⁾ Stanovisko EHSV 1693/2007 z 13. decembra 2007, spravodajcom bol pán Pezzini (INT/352/353/354), bod 5.2.11, v ktorom sa v bode 5.2.12 uvádza:

„Zvýšiť štatút a význam označenia CE je podľa rozhodnutia 93/465/EHS možné tým, že bude podniknuté úsilie na rozsiahlu reformu označovania, ktorá by zohľadňovala tieto body:

- zdôraznenie toho, že tento systém nemá byť chápaný a používaný ako systém označovania alebo značenia pre spotrebiteľov – ani ako záruka kvality, certifikácie alebo uznania tretími stranami – ale výlučne ako vyhlásenie o zhode a technická dokumentácia, ktoré musia výrobcovia a dovozcovia vo vlastnej zodpovednosti a v súlade s požiadavkami kladenými na výrobok preukázať voči orgánom a spotrebiteľom,
- racionalizácia rôznych postupov posudzovania zhody,
- posilnenie právnej ochrany označenia CE prostredníctvom jeho registrácie ako kolektívnej známky. To by malo orgánom umožniť rýchlo zakročiť v prípadoch zneužitia tohto označenia a vyriešiť takéto prípady, možnosť dodatočných národných označení však zostáva zachovaná,
- posilnenie mechanizmov pre dohľad nad trhom a colných kontrol na hraniciach,
- začatie skúmania zo strany výrobcov a spotrebiteľov, ktoré by sa týkalo pozitívnych a negatívnych vplyvov prípadného dobrovoľného kódexu správania na účinnosť množstva označení kvality, ako aj na európske a národné – nepovinné a povinné – označenia a ich vzťah k označeniu CE.“

⁽¹⁷⁾ KOM(2007) 36, 37 a 53 v konečnom znení zo 14. februára 2007.

⁽¹⁸⁾ Stanovisko citované v poznámke pod čiarou 16, body 5.2.7.1 a 5.2.9. Pozri tiež stanoviská EHSV o politických opatreniach pre malé a stredné podniky (INT/390, ktorého spravodajcom bol pán Cappellini a stanoviska o kozmetických výrobkoch (INT/424), ktorého spravodajcom bol pán Krawczyk).

3.13 Pokiaľ ide o sankcie, EHSV je toho názoru, že by bolo vhodné presnejšie vymedziť ich úroveň a povahu, podobne, ako to už Komisia urobila v oblastiach, v ktorých je poškodenie spôsobené nevhodným konaním zo sociálneho hľadiska omnoho menšie.

3.14 EHSV vo všeobecnosti vyjadruje poľutovanie nad premrhanou príležitosťou pozdvihnúť ochranu európskych detí v tejto oblasti aspoň na úroveň, akú iniciujú samotní výrobcovia v niektorých členských štátoch a iných krajinách, v ktorých sú určité druhy hračiek jednoducho zakázané, ako sa to uvádza v najnovšej štúdii zadanej Európskym parlamentom⁽¹⁹⁾.

3.15 EHSV si je vedomý vysokej miery konkurencie v hračkárskom priemysle na medzinárodnej úrovni. Preto žiada Komisiu, Európsky parlament a Radu, aby pri zavádzaní zmien v legislatívnom procese schvaľovania tejto smernice brali do úvahy konkurencieschopnosť tohto odvetvia. Nešlo by o zníženie úrovne bezpečnosti hračiek na úkor ochrany spotrebiteľov, najmä detí, ale o prísne dodržiavanie pravidiel medzinárodného obchodu, aby mali európske podniky v rámci hospodárskej súťaže rovnaké podmienky.

3.16 EHSV nakoniec vyzýva Komisiu, aby venovala pozornosť sociálnym obavám spojeným s výrobou hračiek, najmä v tretích krajinách, v ktorých sú deti v rannom veku využívané na ich výrobu v neľudských podmienkach pokiaľ ide o počet hodín a pracovné priestory, ako aj každodennú manipuláciu s toxickými a vysoko nebezpečnými látkami, a zároveň, aby zaujala jasný postoj na ochranu „ekologických“ a „etických“ hračiek.

4. Osobitné pripomienky

4.1 Článok 1 a príloha 1 – Zoznam výrobkov, ktoré sa nepovažujú za hračky

EHSV uznáva zámer Komisie pristúpiť k aktualizácii vymedzenia pojmu „hračka“, čo umožní, aby sa tento pojem uplatňoval na všetky výrobky, ktoré nie sú určené výlučne na hranie.

⁽¹⁹⁾ „Study on Safety and Liability Issues Relating to Toys“ (PE 393.523, autormi sú AA Frank Alleweldt – vedúci projektu, Anna Fielder – hlavná autorka, Geraint Howells – právny analytik, Senda Kara, Kristen Schubert a Stephen Locke).

EHSV však zdôrazňuje, že súčasné vymedzenie pojmu hračka nie je dostatočné na dosiahnutie navrhnutých cieľov, pretože nielen, že neumožňuje aktualizáciu potrebnú vzhľadom na technologický vývoj trhu, ale stanovuje tiež zoznam výrobkov, ktoré nie sú začlenené do pôsobnosti smernice. Výbor spochybňuje vhodnosť takéhoto zoznamu, na ktorom figurujú napríklad dekoratívne predmety na slávnosti a oslavy, bižutéria, hry, pri ktorých sa využívajú strely s ostrými hrotmi, výrobky určené na použitie v školách na vzdelávacie účely a v inom pedagogickom rámci a športové vybavenie.

Základ pre vytvorenie špeciálneho režimu ochrany užívateľov výrobkov v podstate závisí od povahy užívateľa, najmä od jeho zraniteľnosti. Užívateľ nerozlišuje účel každého predmetu, ktorý mu je prezentovaný – deti, rodičia a samotní obchodníci, ktorí tieto predmety ponúkajú a predávajú ako hračky ich mnohokrát za hračky považujú. Výbor preto nechápe, prečo napríklad hračky využívané na vzdelávacie účely v školách nespádajú do rámca pôsobnosti smernice, keďže neexistuje žiaden rozdiel pokiaľ ide o povahu spotrebiteľa.

EHSV zdôrazňuje, že je potrebné, aby boli všetky zariadenia a výrobky dostupné a potenciálne používané ako hračky deťmi mladšími ako 14 rokov začlenené do ochranného rámca smernice v súlade so zásadou obozretnosti.

EHSV preto žiada Komisiu, aby prehodnotila definíciu v článku 1 ako aj predložený zoznam a aby ich zosúladiť.

4.2 Články 2 až 5

EHSV vyjadruje absolútny nesúhlas pokiaľ ide o rozlišovanie medzi výrobcom a dovozcom, vzhľadom na to, že smernica Európskeho parlamentu a Rady 2001/95/ES o všeobecnej bezpečnosti výrobkov postavila dovozcu a výrobcu na jednu úroveň, pokiaľ výrobca nie je zastúpený v členskom štáte. Zachovanie takéhoto odlišovania nielenže dostatočne nezabezpečuje právo užívateľa na nápravu škôd (keďže zodpovednosť nesie jedine a výlučne výrobca), neharmonizuje riadne ani predpisy Spoločenstva, čo nevyhnutne ohrozí zásadu právnej istoty a bezpečnosti.

EHSV sa preto nazdáva, že na účely uplatňovania tejto smernice by mali byť zástupcovia/splnomocnení zástupcovia a dovozcovia (pokiaľ neexistujú oficiálni zástupcovia výrobcu) považovaní za výrobcov. To je v protiklade s predkladaným návrhom, ktorý ich stotožňuje iba v prípade, že sú na trh umiestnené hračky v ich mene alebo pod ich značkou, alebo ak dôjde k nejakej zmene povahy výrobku z ich strany, aj keď oni samotní do výrobného procesu nezasiahnu.

EHSV odmieta rozlišovanie, v zmysle zodpovednosti, medzi splnomocneným zástupcom a výrobcom. Výbor sa v podstate obáva, že zachovanie tohto pravidla by mohlo brániť dodržiavaniu práv spotrebiteľov, najmä práva na náhradu škôd, a to v prípadoch, kedy sa v členskom štáte nachádza len splnomocnený zástupca.

EHSV vo všeobecnosti súhlasí so zachovaním predpisov platnej smernice, na základe ktorých nesú zodpovednosť za bezpečnosť hračiek všetky subjekty predajného reťazca.

Pokiaľ ide o vymedzenie pojmu „poškodenie“, výbor sa nazdáva, že by mal zahŕňať aj situácie, ktoré sa nastanú v dlhodobom horizonte a sú priamym dôsledkom zaznamenaných nehôd.

4.3 Článok 9

EHSV víta zmenu týkajúcu sa článku 9 ods. 2 návrhu, ktorá stanovuje, že na účely posúdenia nebezpečenstva sa bude brať do úvahy predpokladaný spôsob používania hračky, pričom sa zohľadní správanie detí (aj keď zdôrazňuje, že znenie bodu 16 môže spôsobiť protichodnú interpretáciu).

EHSV sa teda nazdáva, že výrobca by mal byť povinný predvídať prípadné neadekvátne používanie svojho výrobku, ktoré je u detí veľmi pravdepodobné. Okrem toho nemá význam zachovávať kritérium predvídateľnosti, pokiaľ samotná dôvodová správa zdôrazňuje, že pri navrhovaní hračiek je potrebné brať do úvahy často nepredvídateľné správanie detí.

EHSV nesúhlasí so znením ods. 3, vzhľadom na to, že predkladané ustanovenie je založené len na predpoklade, a ustanovuje vágne a neurčité kritériá, akými sú pojmy „predpokladaný“ a „normálny“. To na základe konečnej analýzy vylúči povinnosť výrobcu, aby sledoval špecifický vedecký a technický vývoj v danej oblasti, pokiaľ je jeho výrobok v obehú na trhu, čo je logické pre zachovanie všeobecnej bezpečnosti výrobkov⁽²⁰⁾.

Povinnosť zabrániť chybám u výrobkov v skutočnosti nekončí umiestnením výrobku na trh. Výrobca alebo jeho zástupca, ak existuje, majú povinnosť neustále sledovať, pozorovať a dohliadať na hračky, čo im umožní odhaliť chyby, ktoré v momente uvedenia výrobku do obehú nie sú známe alebo ich nie je možné zistiť, prípadne chyby spôsobené opotrebovaním, únavou alebo predčasným starnutím materiálu.

⁽²⁰⁾ V tejto súvislosti pozri rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 29. mája 1997 (Prípady C-300/95, Zbierka 1997, s. I-02649).

4.4 Článok 10

EHSV súhlasí so zámerom Komisie požadovať, aby boli upozornenia viditeľné, čitateľné a viditeľne vystavené na predajnom mieste s cieľom poskytnúť spotrebiteľom efektívne a predbežné informácie. Zároveň sa nazdáva, že tieto označenia by nemali byť umiestnené len na balení, ale aj na samotných výrobkoch.

Výbor je toho názoru, že upozornenia umiestnené na predajných miestach by mali obsahovať informácie o minimálnom a maximálnom veku užívateľov, ďalej tiež oznam o váhe detí vhodnej na používanie určitých druhov hračiek ako aj upozornenie, že výrobok sa môže používať len pod dohľadom osôb, ktoré majú nad nimi dozor.

Výbor tiež žiada, aby boli označenia formulované spôsobom zodpovedajúcim spotrebiteľom a aby zohľadnili ich zvýšenú zraniteľnosť.

EHSV opätovne žiada o podporu osvetu zameranej na rodičov a ľudí, ktorí na deti dohliadajú s cieľom upozorniť ich na potrebnú opatrnosť a na riziká vyplývajúce z používania hračiek. Bezpečnosť detí je v konečnom dôsledku zodpovednosťou rodičov, poručníkov, vychovávateľov, učiteľov, opatrovníkov, atď., no aj napriek tomu je jasné, že toto nemôže slúžiť ako výhovorka pre zníženie zodpovednosti výrobcov, dovozcov a maloobchodných predajcov za bezpečnosť hračiek.

Berúc do úvahy skutočnosť, že označenie je často uvedené v iných jazykoch ako je úradný jazyk sa EHSV nazdáva, že ods. 3 by mal stanoviť, aby boli upozornenia a bezpečnostné pokyny povinne uvádzané v úradnom jazyku členského štátu, kde sú hračky umiestnené na trhu, a neuvádzať to len ako možnosť, ako je to v súčasnosti.

4.5 Článok 12 a článok 26

Hoci EHSV pripúšťa potrebu zachovať predpoklad zhody, nazdáva sa, že vzhľadom na súčasný stav bude vhodnejšie vytvoriť systém prenesenia „dôkazného bremena“ v prípade poškodenia.

4.6 Článok 17

EHSV upozorňuje na návrh Komisie uložiť výrobcom povinnosť vykonať analýzu rizík vyplývajúcich z používania hračky, namiesto toho, aby umožnila zaradiť do tejto analýzy len riziká spojené s ich používaním. Výbor sa však nazdáva, že túto analýzu je potrebné vykonať priebehu celého životného cyklu hračky, bez ohľadu na to, či dôjde k poškodeniu, čím by sa prešlo situáciám ako v prípade spoločnosti Mattel.

4.7 Článok 18

EHSV vyjadruje názor, že posudzovanie zhody by sa malo uplatňovať na všetky kategórie hračiek a nemalo by sa obmedziť len na prípady vymenované v odseku 3, čím by sa zabezpečila jednotnosť kritérií a vytvorilo európske označenie bezpečnosti v súlade s návrhom Európskeho parlamentu ⁽²¹⁾.

Berúc do úvahy skutočnosť, že sa zaoberáme odbornou problematikou, v ktorej neexistujú konkrétne špecifické poznatky alebo podrobné štatistiky o nehodách, ktoré sa stali pri používaní výrobkov, EHSV zdôrazňuje potrebu, aby Komisia v predkladanom návrhu konkrétne opísala zásadu obozretnosti, a to v súlade s definíciami bielej knihy o bezpečnosti potravín z januára 2000 ⁽²²⁾.

4.8 Príloha II – Osobitné bezpečnostné požiadavky

Časť I – Fyzikálne a mechanické vlastnosti

EHSV považuje za vhodné, aby bol rozsah pôsobnosti bodu 4 ods. 3 rozšírený aj na deti, ktoré majú menej ako 60 mesiacov, pretože aj v tomto veku existuje možnosť, že dieťa bude používať hračku bez riadnej obozretnosti a opatrnosti, napríklad tak, že si ju dá do úst, aj keď to nebolo pôvodným zámerom výrobcu pri navrhovaní výrobku.

EHSV sa tiež nazdáva, že pozornosť nebola venovaná nasledujúcim alternatívam:

- obalom výrobkov, konkrétnejšie prípadom, kedy sú hračky zabalené v plastovom obale,
- možnosti, že niektoré časti hračiek sa môžu uvoľniť a deti ich môžu prehltnúť,
- vlastnostiam hračiek v prípade ich poškodenia.

Časť III – Chemické vlastnosti

EHSV víta navrhované zmeny, zdôrazňuje však potrebu okamžite zaviesť zásadu obozretnosti pokiaľ ide o chemické vlastnosti, keďže štúdie uskutočnené Svetovou zdravotníckou organizáciou preukázali, že vystavenie detí týmto výrobkom môže zapríčiniť niektoré chronické choroby, ktoré neustále postihujú deti vo veku od troch rokov.

⁽²¹⁾ Uznesenie Európskeho parlamentu z 19. septembra 2007 o nebezpečných hračkách (Doc P6-TA (2007) 0412 z 26.9.2007).

⁽²²⁾ KOM(1999) 719 v konečnom znení z 12.1.2000.

Výbor tiež zdôrazňuje, že je potrebné, aby boli v súlade so smernicou o kozmetických výrobkoch zakázané všetky látky CMR – aj látky kategórie 3, za predpokladu, že boli riadne uznané ako potenciálne nebezpečné, a to nielen pri navrhovaní výrobku, ale aj vo vnútorných materiáloch, z ktorých sa tento výrobok skladá. EHSV ďalej upozorňuje Komisiu na prílišnú benevolentnosť, a to pokiaľ ide o povolené hraničné hodnoty migrácie, ale aj látky narušajúce endokrinný systém, ktoré môžu obmedziť normálny vývoj dieťaťa.

Pokiaľ ide o používanie alergénnych látok, EHSV odporúča Komisii, aby zakázala použitie akýchkoľvek vonných a dráždivých látok, pretože môžu obsahovať alergény – látky, ktoré by mali byť okamžite zakázané, ale aj iných látok, ktoré priamo vplývajú na imunitný systém dieťaťa.

V súlade s realizovateľnosťou a vzhľadom na štruktúru hračkárskeho priemyslu, kde veľkú väčšinu tvoria malé a stredné podniky, a to najmä v oblasti chemických vlastností, by EHSV chcel realisticky navrhnuť päťročné prechodné obdobie.

EHSV nakoniec zdôrazňuje potrebu posilniť zosúladenie súčasného návrhu s predpismi týkajúcimi sa bezpečnosti potravín, najmä pokiaľ ide o materiály používané pri výrobe hračiek určených pre deti mladšie ako 36 mesiacov. Preto pokiaľ ide

o navrhovanie hračiek, výbor nalieha na Komisiu, aby povolila len tie isté látky už povolené v materiáloch, ktoré sú v priamom kontakte s potravinárskymi výrobkami.

Časť IV – Elektrické vlastnosti

EHSV sa nazdáva, že táto kapitola by mala obsahovať špecifické ustanovenia pre výrobky, ktoré si vyžadujú použitie batérií – najmä ortuťových batérií.

4.9 Príloha V – Upozornenia

EHSV sa nazdáva, že pokiaľ ide o deti s určitým fyzickým a mentálnym postihnutím, mali by existovať špecifické upozornenia vzťahujúce sa na ich špeciálne podmienky, aby boli rodičia alebo opatrovníci vopred informovaní o rizikách súvisiacich s používaním hračky.

V prípade hračiek v jedle sa EHSV nazdáva, že by malo existovať špecifické označenie umiestnené viditeľným a nezmazateľným spôsobom upozorňujúce na to, že jedlo obsahuje hračku, čo by nezávisle od spôsobu balenia výrobku umožnilo zabezpečiť viditeľnosť takéhoto upozornenia.

V Bruseli 18. septembra 2008

predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Jednotný trh pre Európu 21. storočia“

KOM(2007) 724 v konečnom znení

(2009/C 77/03)

Európska komisia sa 20. novembra 2007 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Jednotný trh pre Európu 21. storočia“

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 15. júla 2008. Spravodajcom bol CASSIDY a pomocnými spravodajcami boli páni HENCKS a CAPPELLINI.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 447. plenárnom zasadnutí 17. a 18. septembra 2008 (schôdza z 18. septembra 2008) prijal 51 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 4 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Zhrnutie – závery a odporúčania

1.1 EHSV zdôrazňuje význam Lisabonskej stratégie, ktorá prispieje k zachovaniu výhod jednotného trhu a k jeho rozvoju a konsolidácii.

1.2 Dobré fungujúci, konkurencieschopný a inovatívny jednotný trh je pre Európu potrebný, ak chce z globalizácie vyťažiť čo najviac a súčasne zachovať sociálne štandardy. EHSV je v tejto súvislosti znepokojený nedávnymi rozsudkami Európskeho súdneho dvora, ktoré sa týkajú vysielania pracovníkov. V súčasnosti analyzuje vplyv týchto rozsudkov na *acquis communautaire* v oblasti sociálnej politiky (¹).

1.3 V záujme rozvoja jednotného trhu EHSV zdôrazňuje význam podpory a zhodnocovania výsledkov vedeckého výskumu a inovácie, pomoci národným dodávateľom technológií pri propagovaní inovatívnych výrobkov a technológií na európskej úrovni a presadzovaní šírenia a nadnárodného využívania výsledkov výskumu. Jednotný trh je kľúčovým nástrojom na uskutočňovanie Lisabonskej agendy. Jeho cieľom je, aby prispieval spotrebiteľom, hospodárskemu rastu a zamestnanosti, pretože vďaka nemu sa postupne odstraňujú prekážky pre voľný pohyb osôb, tovaru, služieb a kapitálu, hoci mnohé pretrvávajú. Výhody užšej integrácie sú nepopierateľné.

1.4 Balík preskúmania jednotného trhu, ktorý predložila Komisia, je dobrým základom pre oživenie jednotného trhu. Jeho úspech však bude do veľkej miery závisieť od schopnosti a ambícií vlád jednotlivých členských štátov a ich sociálnych partnerov ujať sa svojich povinností a vyčleniť nutné zdroje, aby sa slová zmenili na činy.

1.5 Správne a jednotné uplatňovanie platných právnych predpisov a noriem je jednou z najdôležitejších úloh. Hodnotenie vplyvu, zníženie administratívneho zaťaženia, nákladov súvisiacich s legislatívou, ktorá vyplýva z daňovej fragmentácie vnútorného trhu, a lepšia konzultácia so sociálnymi partnermi a zainteresovanými stranami a najmä s malými a strednými podnikmi sú nevyhnutné tak pre pochopenie cieľov regulácie, ako aj pre hľadanie riešení bez regulatórnych zásahov.

1.6 Malé a stredné podniky významne prispievajú k efektívnemu fungovaniu jednotného trhu. MSP vo svojich rôznych formách zohrávajú obzvlášť dôležitú úlohu v odvetví služieb a sú rozhodujúce pre sociálne kompromisy, ktoré podporujú hospodárstvo EÚ. V zákone o malých podnikoch („Small Business Act“) a charte malých a stredných podnikov sa uznáva význam MSP v politických procesoch a inštitúciách EÚ a členských štátoch. EHSV však zastáva názor, že viac pozornosti by sa malo venovať úlohe MSP pri uskutočňovaní politiky, najmä vzhľadom na ich príspevok k dosahovaniu cieľov hospodárskej, environmentálnej a sociálnej politiky.

1.7 EHSV zdôrazňuje, že Európsky fond na prispôbenie sa globalizácii je dôležitým nástrojom solidarity, ktorý poskytne osobitnú pomoc pri hľadaní nového zamestnania tým pracovníkom, ktorí stratili zamestnanie z dôvodu zmeny globálnych obchodných štruktúr. Výbor víta, že tento nástroj sa vzťahuje na zamestnancov MSP, avšak vyjadruje poľutovanie nad tým, že nie je dostupný pre samostatne zárobkovo činné osoby, ktoré sú postihnuté rovnakými zmenami.

1.8 EHSV vyzýva Komisiu a členské štáty, aby zabezpečili poskytnutie dostatočných zdrojov na zlepšenie presadzovania pravidiel jednotného trhu. Mali by sa tiež vypracovať iniciatívy na zabezpečenie synergie medzi politikou jednotného trhu, politikou hospodárskej súťaže a sociálnou a environmentálnou politikou, ktoré sú dôležité pre dobre fungujúci jednotný trh.

(¹) INT/416, R/CESE 1120/2008.

1.9 Komisia a členské štáty musia zabezpečiť, aby nové regulačné iniciatívy, ktoré by mali prispievať k bezproblémovému fungovaniu vnútorného trhu, brali do úvahy rovnako vplyv na konkurencieschopnosť európskych podnikov, ako aj sociálne a environmentálne dôsledky. V záujme zabezpečenia súdržnosti a právnej istoty pre podniky a spotrebiteľov a zabránenia vzniku nových iniciatív, ktoré by si navzájom odporovali, by mala pre nové návrhy na európskej i národnej úrovni existovať „skúška zlučiteľnosti s jednotným trhom“^(?) a mal by byť hodnotený sociálny a environmentálny vplyv týchto iniciatív.

1.10 Pre občanov a podniky by mal byť zabezpečený ľahký a dostupný prístup k súdom vrátane primeraných opravných prostriedkov a mechanizmov riešenia sporov. V tomto ohľade by sa mal zlepšiť rozvoj nástrojov na mimosúdne urovanie sporov.

1.11 EHSV môže iba uvítať cieľ oznámenia z 20. novembra 2007 o službách všeobecného záujmu, ktorým je „konsolidovať rámec EÚ vzťahujúci sa na služby všeobecného záujmu vrátane zdravotných a sociálnych služieb, ktorý poskytne konkrétne riešenia konkrétnych problémov“ a „zmes opatrení zameraných na jednotlivé odvetvia a opatrení zameraných na jednotlivé problémy“.

1.12 Keďže sa v primárnom práve EÚ alebo v zmluvách uznáva, že služby všeobecného hospodárskeho záujmu (SVHZ) ako celok sú súčasťou „spoločných hodnôt“ EÚ a prispievajú k jej „sociálnej a územnej súdržnosti“, musia byť opatrenia zamerané na jednotlivé odvetvia (zohľadňujúce špecifické črty každého odvetvia) spojené s prístupmi zameranými na jednotlivé problémy.

1.13 Zaradením rozdielu medzi hospodárskymi a nehospodárskymi službami do primárnej legislatívy a vzhľadom na nutnosť zabezpečiť dodržiavanie spoločných zásad fungovania SVHZ, protokol o službách všeobecného záujmu ukazuje, že proces objasňovania konceptov a systémov je teraz dôležitejší než kedykoľvek predtým pre zabezpečenie toho, aby tieto služby už nezáviseli od výlučne legislatívneho alebo súdneho prístupu „od prípadu k prípadu“.

1.14 Napriek tomu, že Európsky parlament opakovane požadoval skutočnú právnu istotu pre sociálne služby verejného záujmu, návrhy v oznámení o službách všeobecného záujmu sa obmedzujú na rad odpovedí na „najčastejšie kladené otázky“, ktoré sú síce užitočné, ale nemajú záväznú právnu hodnotu.

1.15 EHSV preto navrhuje mnohostranný, postupný prístup, pri ktorom sa spájajú aspekty zamerané na jednotlivé odvetvia a na jednotlivé problémy. To by viedlo k prijatiu legislatívnych iniciatív tam, kde je to potrebné a/alebo k prispôbeniu týchto zásad a podmienok na rôzne príslušné odvetvia (horizontálny prístup zameraný na jednotlivé problémy).

^(?) Ako sa požaduje v uznesení Európskeho parlamentu zo 4. septembra 2007 o preskúmaní jednotného trhu: riešenie prekážok a neefektívnosti prostredníctvom lepšieho vykonávania a presadzovania predpisov (2007/2024 (INI)).

2. Hlavné prvky oznámení Komisie

2.1 Posudzovaný balík opatrení Komisie je súborom iniciatív, ktorý vychádza z piatich pracovných dokumentov a dvoch oznámení týkajúcich sa služieb všeobecného záujmu a sociálneho rozmeru jednotného trhu^(?).

2.2 EHSV vypracoval stanoviská na všetky uvedené témy^(*). Nedávno prijal stanovisko z vlastnej iniciatívy o vonkajšom rozmere jednotného trhu a v súčasnosti pripravuje stanovisko o jeho sociálnom a environmentálnom rozmere^(?).

3. Všeobecné pripomienky – účinnejšie presadzovanie

3.1 Výbor víta, že v oznámení KOM(2007) 724 v konečnom znení sa kladie dôraz na posilnenie práv spotrebiteľov a MSP, aby mohli využívať výhody jednotného trhu a aby ich očakávania a obavy boli lepšie zohľadnené. Je preto potrebné uvítať, že politika jednotného trhu venuje osobitnú pozornosť oblastiam týkajúcim sa spotrebiteľov, ako napr. energetike, telekomunikáciám, finančným službám pre súkromné osoby a veľkoobchodu a maloobchodu.

3.2 Úspech budúcej politiky jednotného trhu závisí od schopnosti členských štátov a Komisie spoločne zlepšiť jeho fungovanie. Jednotný trh je „rozpracovaným projektom“, za ktorý nesú všetci spoločnú zodpovednosť. Členské štáty sa s ním musia viac stotožniť. Často sa orgánom jednotlivých členských štátov nedarí plniť si povinnosti v súvislosti s riadením jednotného trhu, čo vedie k novým prekážkam, ktoré oslabujú dôveru v jednotný trh, ktorú by mal trh vzbudzovať. Viac by sa mala uznávať dôležitá úloha sociálnych partnerov pri podporovaní jednotného trhu.

^(?) „Balík opatrení Komisie“ z 20. novembra 2007 pozostáva z oznámenia „Jednotný trh pre Európu 21. storočia“ [KOM(2007) 724 v konečnom znení], ktoré stanovuje súbor iniciatív na zmenu orientácie jednotného trhu. Toto oznámenie sa opiera o päť pracovných dokumentov útvarov Komisie na tieto témy:

- „The single market: review of achievements“ [SEC(2007) 1521]
- „Instruments for a modernised single market policy“ [SEC(2007) 1518]
- „Implementing the new methodology for product, market and sector monitoring: Results of a first sector screening“ [SEC(2007) 1517]
- „The external dimension of the single market review“ [SEC(2007) 1519]
- „Initiatives in the area of retail financial services“ [SEC(2007) 1520].

Okrem toho existujú ďalšie dve oznámenia:

- Oznámenie na tému: „Služby všeobecného záujmu vrátane sociálnych služieb všeobecného záujmu: nový európsky záväzok“ [KOM(2007) 725 v konečnom znení] a niekoľko pracovných dokumentov [pracovných dokumentov útvarov Komisie: SEC(2007) 1514, SEC(2007) 1515, SEC(2007) 1516]
- Oznámenie na tému: „Príležitosti, prístup a solidarita: smerom k novej sociálnej vízii pre Európu 21. storočia“ [KOM(2007) 726 v konečnom znení].

^(*) CESE 267/2008, Ú. v. EÚ C 162, 25.6.2008, CESE 1262/2007, Ú. v. EÚ C 10, 15.2.2008, CESE 62/2008 zo 16. 1. 2008, Ú. v. EÚ C 151, 17.6.2008.

^(?) CESE 481/2008, Ú. v. EÚ C 204, 9.8.2008 a INT/416, R/CESE 1120/2008.

3.2.1 Komisia sa snaží o to, aby správne presadzovanie dostalo vyššiu prioritu. Je potrebné vytvoriť nástroje, ktoré zabezpečia lepšie fungovanie právnych predpisov v praxi. Včasná a riadna transpozícia právnych predpisov Spoločenstva a zjednodušovanie administratívy sú dôležité pre uľahčenie presadzovania. Správna transpozícia smernice o službách je obzvlášť dôležitá pre dosiahnutie jej cieľov hospodárskeho rastu a vytvárania pracovných miest.

3.3 Prioritou by aj naďalej malo byť poskytovanie jednoduchých a rýchlych riešení problémov, s ktorými sa občania a podniky na jednotnom trhu stretávajú. SOLVIT je obzvlášť užitočný nástroj, ale sa bohužiaľ dostatočne nevyužíva z dôvodu chýbajúcich znalostí o tomto systéme a jeho užitočnosti a z dôvodu nedostatku primeraných prostriedkov najmä na úrovni jednotlivých členských štátov. Je potrebné odporučiť akúkoľvek iniciatívu na zlepšenie tejto situácie, vrátane opatrení na zabezpečenie dostatočných zdrojov – ľudských i finančných – v centrách SOLVIT, ako aj iniciatívy na rozšírenie ich oblasti pôsobnosti.

3.4 EHSV podporuje zámer Komisie zefektívniť a urýchliť konanie vo veci porušenia práva Spoločenstva tým, že prioritu budú mať tie prípady, ktoré predstavujú najväčšie riziko pre jednotný trh a majú veľký hospodársky význam, bez toho, aby bola ohrozená účinnosť existujúcich odradzujúcich prostriedkov.

3.5 Je potrebné vykonať ešte veľa práce v oblasti dohľadu nad trhom miestne vyrábaných a dovážaných výrobkov. To je povinnosťou tak orgánov členských štátov ako aj Európskej komisie.

3.6 EHSV vyjadruje želanie, aby Komisia kládla väčší dôraz na pomoc MSP tým, že spojí politiku v oblasti MSP so sociálnymi a environmentálnymi cieľmi Európskej únie, a nakoniec aby zrušila všetky národné netarifné prekážky vrátane prekážok brániacich voľnému pohybu kapitálu a pracovníkov⁽⁶⁾.

3.7 Všeobecne je stále rozhodujúce, aby Komisia aj naďalej zohrávala dôležitú úlohu ako kontrolný orgán nad dodržiavaním Zmluvy o ES a uskutočňovala svoje právo iniciatívy s cieľom dosiahnuť správne fungovanie jednotného trhu.

3.8 EHSV zastáva názor, že je dôležité vyvíjať neprestajné úsilie na ďalšie znižovanie nákladov vyplývajúcich z fragmentácie jednotného trhu v daňovej oblasti, prostredníctvom posilnenia právnych predpisov Spoločenstva, ktoré podporia rozvoj cezhraničných aktivít a prispievajú ku konsolidácii jednotného trhu.

⁽⁶⁾ Malé a stredné podniky – kľúč k dosahovaniu vyššieho rastu a zamestnanosti. Priebežné preskúmanie modernej politiky MSP. KOM(2007) 592 v konečnom znení, dostupné na stránke: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52007DC0592:EN:NOT>.

4. Lepšia právna úprava

4.1 EHSV víta cieľ zabezpečiť „inkluzívnejšiu tvorbu politiky“ a želanie „rozšíriť zapojenie zainteresovaných strán“. Kľúčový význam má systematické posudzovanie vplyvu.

4.2 Je veľmi dôležité, aby do prípravy posudzovania vplyvu mohli prísť aj zainteresované strany. Nad posudzovaním vplyvu by mal dohliadať nezávislý a externý odborný orgán, v ktorom by boli zastúpené aj skupiny, ktorým sú právne predpisy v konečnom dôsledku určené.

4.3 Takisto treba dosiahnuť zníženie administratívnej záťaže podnikov bez toho, aby boli ohrozené sociálne výdobytky.

4.4 V záujme zabezpečenia nadväznosti jednotlivých predpisov a právnej istoty pre podniky a spotrebiteľov a v snahe zabrániť vzniku nových iniciatív, ktoré by vytvorili ďalšie prekážky, by sa mala pre nové návrhy na európskej i národnej úrovni vytvoriť tzv. „skúška zlučiteľnosti s jednotným trhom“, ktorej súčasťou by bolo aj hodnotenie sociálnych a environmentálnych vplyvov⁽⁷⁾. Nejasné texty právnych predpisov, ktoré sa často uplatňujú a vykladajú rozlične, spôsobujú komplikácie v legislatíve Spoločenstva.

4.5 Obzvlášť dôležité je zlepšiť informovanosť a údaje o praktickom uplatňovaní pravidiel jednotného trhu. Komisia by sa mala postaviť otvorejšie k zverejňovaniu informácií o členských štátoch, ktoré si neplnia svoje povinnosti a mala by pomáhať sociálnym partnerom na národnej úrovni tým, že zosúladila postup podávania národných správ a vnesla by doň väčšiu transparentnosť.

5. Vonkajší rozmer jednotného trhu⁽⁸⁾

5.1 EHSV súhlasí s Komisiou, že globalizácia je impozantným zdrojom dynamiky a konkurencieschopnosti a že jednotný trh je výhodou, ktorú treba využiť ako odrazový mostík na vyrovnanie sa s problémami, ktoré prináša globalizácia.

5.2 Liberalizácia obchodu sa správne označuje za prvý pilier stratégie EÚ v tejto oblasti. Meradlom úspechu EÚ bude ambiciózne ukončenie kola rokovaní v Dohe a uzatvorenie rozsiahlych dohôd o voľnom obchode v rámci programu „Globálna Európa“.

5.3 Pre schopnosť podnikov uplatniť sa na medzinárodnej scéne sú čoraz významnejšie otázky právneho prostredia a noriem. Európske organizácie pre normalizáciu, ako CEN, CENELEC a ETSI, by v spolupráci s poradnými organizáciami, ako napríklad NORMAPME⁽⁹⁾, mali zabezpečiť, aby sa takéto normy sprístupnili pre všetky podniky, najmä pre malé podniky, v celej EÚ a v rozvojových krajinách.

⁽⁷⁾ Pozri stanovisko CESE 794/2007.

⁽⁸⁾ CESE 481/2008, Ú. v. EÚ C 204, 9.8.2008.

⁽⁹⁾ Európsky úrad remesiel a malých a stredných podnikov pre normalizáciu.

5.4 Komisia správne zdôrazňuje, že je potrebné dosiahnuť lepšiu spoluprácu v oblasti právnych predpisov, ekvivalenciu a približovanie medzinárodných pravidiel v tejto oblasti. Dlhodobým cieľom by mal byť „jeden test a jedna norma s univerzálnou akceptáciou“.

5.5 Predpisy EÚ musia zachovávať konkurencieschopnosť. Nadmernú záťaž podnikov EÚ nie je možné kompenzovať medzinárodným uznávaním noriem EÚ. Spolupráca s partnerskými krajinami v oblasti právnej regulácie neprinesie ovocie, ak sa nevytvorí prostredie otvorené voči iným prístupom a inováciám.

5.6 EHSV víta záväzok porovnávať právne predpisy EÚ s osvedčenými zahraničnými postupmi, najmä s predpismi hlavných obchodných partnerov EÚ. Takéto porovnávanie by sa malo systematicky zaraďovať do posudzovania vplyvu EÚ a Únia by mala byť otvorená voči spolupráci v oblasti právnej regulácie s hlavnými obchodnými partnermi. Mala by akceptovať oficiálne uznávané medzinárodné normy na hodnotenie zhody.

5.7 Mali by sa podporiť iniciatívy EÚ stať sa celosvetovým lídrom pri stanovovaní predpisov a vývoji kvalitných a vedecky podložených noriem pre priemyselné a potravinárske výrobky. Spoločné normy by sa mali spájať so spoločnými cieľmi v oblasti právnych predpisov. Výbor preto odporúča zamerať sa väčšmi na bilaterálne dohody a siete medzinárodných regulačných orgánov.

5.8 EÚ by mala aj naďalej podporovať voľný obchod, no zároveň by mala vhodne dohliadať na trh, aby sa zabránilo dovozu nebezpečných výrobkov. Komisia by však mala zabezpečiť, aby sa tieto opatrenia a nové systémy súkromných noriem nezneužívali na protekcionistické účely ⁽¹⁰⁾.

6. Sociálny rozmer jednotného trhu

6.1 Výbor súhlasí s názorom, že sociálny rozmer pomôže zlepšiť fungovanie jednotného trhu, v súlade so stratégiou pre rast a zamestnanosť a vďaka jej dôraznému zameraniu na zdravé malé a stredné podniky.

6.2 Keďže začlenenie do pracovného trhu je najlepšou zárukou na predchádzanie sociálnemu vylúčeniu, lepšie využívanie európskeho potenciálu pracovnej sily v rýchlo sa meniacich spoločnostiach by sa malo stať jadrom plánu Komisie pre „príležitosti, prístup a solidaritu“. Komisia musí v spolupráci

⁽¹⁰⁾ Správa WTO o svetovom obchode za rok 2005 „Exploring the links between trade, standards and the WTO“ (Hodnotenie vzťahov medzi obchodom, normami a WTO): http://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep_e/world_trade_report05_e.pdf.

so sociálnymi partnermi zabezpečiť, aby sa tento plán uplatňoval predovšetkým na zraniteľné skupiny osôb, prisťahovalcov a menšiny.

6.3 Pri reakcii na výzvy globalizácie, ako sú zmeny v oblasti technológií a meniace sa sociálne a environmentálne podmienky, je potrebné, aby sa opatrenia zamerali na dosahovanie sociálnych cieľov prostredníctvom zvyšovania zamestnanosti a vytvárania rámcových podmienok pre vysoký rast produktivity.

6.4 EHSV vo svojom stanovisku ⁽¹¹⁾ zdôrazňuje, nakoľko je dôležité zaradiť prvok „flexiistoty“ ⁽¹²⁾ do všetkých politík EÚ. MSP – a najmä samostatne zárobkovo činné osoby – majú pre efektívne fungovanie flexibilných trhov práce zásadný význam. Na to je potrebné lepšie porozumieť úlohe malých a stredných podnikov vo vzťahu k ustanoveniam sociálnej politiky.

7. Jednotný trh zameraný na inovácie

7.1 V záujme rozvoja jednotného trhu EHSV zdôrazňuje význam podpory a zhodnocovania výsledkov vedeckého výskumu a inovácie, pomoci národným dodávateľom technológií pri propagovaní inovatívnych výrobkov a technológií na európskej úrovni a presadzovaní šírenia a nadnárodného využívania výsledkov výskumu. Kvalita jednotného trhu môže značne ovplyvniť inovačnú schopnosť Európy. Na európskej úrovni je potrebná koordinácia výskumu a vývoja medzi zoskupeniami malých a stredných podnikov a veľkými firmami, výskumnými ústavmi, univerzitami a novým Európskym inštitútom pre inovácie a technológiu.

7.2 Kľúčom k inovačnej schopnosti Európy je pokrok smerom ku konkurencieschopnejšiemu patentovému systému, pokiaľ ide o náklady na právnu istotu. Patrí sem aj napredovanie spoločného európskeho systému jurisdikcie v oblasti patentov, ktorý by mal priniesť všetkým podnikom najvyššiu kvalitu, efektívnosť nákladov a spoľahlivosť a patentový zákon Spoločenstva spĺňajúci tie isté kritériá, čo by malo prospieť najmä malým a stredným podnikom. Vytvára tu aj potreba dôraznej ochrany práv duševného vlastníctva pred rozmáhajúcim sa falšovaním a pirátstvom, ktorá by sa mala spájať s účinnými opatreniami na európskej a medzinárodnej úrovni.

7.3 Inovácie pri správe sociálnej politiky by mali zohľadniť aj rôzne organizácie sociálnej ekonomiky (ako napr. družstvá), ktoré môžu väčšmi priblížiť poskytovanie služieb užívateľom, v súlade s príslušným dohľadom a predpismi.

⁽¹¹⁾ CESE 999/2007, Ú. v. EÚ C 256, 27.10.2007.

⁽¹²⁾ CESE 767/2008 (SOC/283), KOM(2007) 359 v konečnom znení: Flexiistotu možno definovať ako integrovanú stratégiu na súčasné zvýšenie flexibility a istoty na trhu práce.

7.4 Nová politika jednotného trhu musí zohrávať ústrednú úlohu pri vytváraní environmentálne udržateľného globálneho hospodárstva.

8. Politika ochrany spotrebiteľa

8.1 Vyvážená spotrebiteľská politika je dôležitá pre riadne fungovanie jednotného trhu. EHSV pokladá spotrebiteľov za ústredný prvok novej vízie Komisie zameranej na vytvorenie skutočne inkluzívneho jednotného trhu. Mala by sa venovať väčšia pozornosť skúsenostiam spotrebiteľov s trhom, napríklad prostredníctvom posudzovania vplyvu alebo zaradením záujmov spotrebiteľov do Lisabonskej agendy.

8.2 Je potrebné zamerať sa na jeden spoločný trh, ktorý prospieva spotrebiteľom a podnikom a na úlohu, ktorú môže zohrať sektor služieb v hospodárstve, prostredníctvom zvyšovania kvality a dôvery spotrebiteľov. Spotrebiteľia by mali mať reálny prístup k tovaru a službám poskytovaným v celej EÚ a podniky by mali mať možnosť poskytovať svoj tovar a služby kdekoľvek v EÚ za rovnakých podmienok ako na domacom trhu. Správnym základom pre vytvorenie takejto obojstranne výhodnej situácie je harmonizácia spojená so vzájomným uznávaním⁽¹³⁾.

9. Oznámenie o službách všeobecného záujmu vrátane sociálnych služieb všeobecného záujmu: nový európsky záväzok⁽¹⁴⁾

9.1 EHSV vo viacerých skorších stanoviskách⁽¹⁵⁾ vyjadril znepokojenie nad právnou neistotou, ktorá prevláda v oblasti služieb všeobecného záujmu.

9.2 V oznámení sa zdôrazňuje úloha protokolu o službách všeobecného záujmu (Protokol o SVZ), ktorý má byť pripojený k Lisabonskej zmluve a podľa Komisie má vytvoriť súvislý rámec, ktorý usmerní činnosť EÚ a poskytne pevný základ pre definíciu služieb všeobecného záujmu⁽¹⁶⁾.

9.3 V oznámení o SVZ sa naopak len letmo hovorí o novom článku 16 Lisabonskej zmluvy a neuvádzajú sa širšie súvislosti, no zavádza sa nový právny základ služieb všeobecného hospodárskeho záujmu. Rada a Parlament pritom majú za úlohu prostredníctvom právnych predpisov a v súlade s bežným legislatívnym postupom stanoviť zásady a podmienky, za ktorých budú môcť služby všeobecného ekonomického záujmu plniť svoj účel.

9.4 Nový článok 16 Lisabonskej zmluvy teraz umožňuje skutočne uplatňovať zásadu, podľa ktorej má poslanie vo všeobecnom záujme prednosť. Táto skutočnosť pomôže obmedziť časté využívanie arbitráže Súdneho dvora.

9.5 Lisabonská zmluva zavádza viacero inovácií, v neposlednom rade aj vyššie uvedený nový článok 16 a všeobecný odkaz na SVZ a nehospodárske služby všeobecného záujmu. Umožňuje presmerovať zameranie služieb všeobecného záujmu v oblasti činnosti Spoločenstva v súlade so zásadou subsidiarity.

9.6 Nová Lisabonská zmluva (článok 16 ZFEÚ a protokol o SVZ) je preto podľa názoru EHSV len začiatok nového postupu na dosiahnutie väčšej právnej istoty a súvislejšej regulácie systémov jednotlivých štátov a Spoločenstva v oblasti SVZ.

9.7 Protokol o SVZ predstavuje príručku pravidiel týkajúcich sa služieb všeobecného záujmu, či už hospodárskeho alebo nehospodárskeho charakteru, no neusiluje sa vyriešiť problém rozlišovania medzi týmito dvomi kategóriami.

9.8 Zaradením rozdielu medzi hospodárskymi a nehospodárskymi službami do primárnej legislatívy a vzhľadom na nutnosť zabezpečiť dodržiavanie spoločných zásad fungovania SVHZ, ukazuje protokol o službách všeobecného záujmu, že proces objasňovania konceptov a systémov je teraz dôležitejší než kedykoľvek predtým pre zabezpečenie právnej istoty pre podniky a orgány zodpovedné za správu týchto služieb a ich hlavných užívateľov.

9.9 Oznámenie o službách všeobecného záujmu navrhuje „konsolidovať rámec EÚ vzťahujúci sa na služby všeobecného záujmu vrátane zdravotných a sociálnych služieb, ktorý poskytne konkrétne riešenia konkrétnych problémov“ a „zmes opatrení zameraných na jednotlivé odvetvia a opatrení zameraných na jednotlivé problémy“.

9.10 Pri takýchto krokoch by sa samozrejme mali brať do úvahy osobitné črty každého sektora. Keďže sa v primárnom práve EÚ uznáva, že služby všeobecného hospodárskeho záujmu (SVHZ) ako celok sú súčasťou „spoločných hodnôt“ EÚ a prispievajú k jej „sociálnej a územnej súdržnosti“, musia byť opatrenia týkajúce sa jednotlivých odvetví (zohľadňujúce špecifické črty každého odvetvia) spojené s prístupmi zameranými na jednotlivé problémy.

9.11 EHSV preto navrhuje mnohostranný, postupný prístup, pri ktorom sa spájajú aspekty zamerané na jednotlivé odvetvia a na jednotlivé problémy. To by viedlo k prijatiu legislatívnych iniciatív tam, kde je to potrebné a/alebo k prispôbeniu týchto zásad a podmienok na rôzne príslušné odvetvia (horizontálny prístup zameraný na jednotlivé problémy).

⁽¹³⁾ Podľa záverov z Európskej rady z 13. – 14. marca 2008.

⁽¹⁴⁾ KOM(2007) 725 v konečnom znení.

⁽¹⁵⁾ CESE 427/2007, Ú. v. EÚ C 161, 13.7.2007, CESE 976/2006, Ú. v. EÚ C 309, 16.12.2006, CESE 121/2005, Ú. v. EÚ C 221, 8.9.2005 a CESE 1125/2003, Ú. v. EÚ C 80, 30.3.2004.

⁽¹⁶⁾ KOM(2007) 724 v konečnom znení, 20.11.2007, bod 3, s. 9.

10. Špecifická situácia služieb všeobecného záujmu

10.1 EHSV zdôrazňuje význam Lisabonskej stratégie, ktorá prispieje k zachovaniu výhod jednotného trhu a k jeho rozvoju a konsolidácii.

10.2 Komisia predstavila koncept sociálnych služieb všeobecného záujmu (SSVZ), ktorý podrobnejšie opísala v bielej knihe o službách všeobecného záujmu, v dvoch oznámeniach⁽¹⁷⁾ a v „pracovnom dokumente“⁽¹⁸⁾.

10.3 Oznámenie neuvádza definíciu SSVZ, ale miesto toho rozlišuje medzi dvomi veľkými skupinami SSVZ: právnymi a doplnkovými systémami sociálnej ochrany na jednej strane, a „ďalšími základnými službami poskytovanými priamo danej osobe“ na strane druhej.

10.4 Opatrný postoj Komisie dokazuje, akou náročnou je klasifikácia SSVZ, nakoľko zahŕňajú špecifické a mimoriadne rôznorodé úlohy, ktoré sú hlboko zakorenené v národných a dokonca miestnych spoločných preferenciách.

10.5 Počas konzultácií k zelenej knihe z roku 2003 väčšina zúčastnených strán v tomto odvetví (miestne orgány, prevádzkovatelia, zástupcovia užívateľov) uviedla, že pociťujú narastajúcu právnu neistotu v súvislosti s právnymi predpismi Spoločenstva, ktoré sa na nich vzťahujú, kvôli ich špecifickej povahe, najmä pokiaľ ide o povolenie poskytovať služby. Jasne deklarovali, že sa cítia „ako v hmle“, čo im zabraňuje vykonávať ich prácu. Uvedené skutočnosti viedli k tomu, že:

- Komisia otvorila osobitný proces diskusie (vrátane komunikačných štúdií atď.),
- zákonodarcovia ich vo veľkej miere vyňali z pôsobnosti smernice o službách⁽¹⁹⁾, a
- Európsky parlament opakovane vyzval na väčšiu právnu istotu⁽²⁰⁾.

10.6 Komisia sa však nestotožnila s týmto postojom, čo je v protiklade so špecifickým odvetvovým prístupom, ktorý podporuje a v súčasnosti sa jej návrhy obmedzujú na sériu odpovedí na „často kladené otázky“ a na interaktívne informačné služby, ktoré budú nepochybne užitočné, avšak nebudú právne záväzné.

⁽¹⁷⁾ KOM(2006) 177 z 26.4.2006 pod názvom „Oznámenie Komisie – Implementácia Lisabonského programu Spoločenstva: Verejnoprospešné sociálne služby v Európskej únii“ a KOM(2007) 725 z 20. novembra 2007 pod názvom „Služby všeobecného záujmu vrátane sociálnych služieb všeobecného záujmu: nový európsky záväzok“.

⁽¹⁸⁾ SEC (2007) 1514 z 20.11.2007 „Najčastejšie otázky v súvislosti s uplatňovaním pravidiel verejného obstarávania na sociálne služby všeobecného záujmu“.

⁽¹⁹⁾ Pozri článok 2 ods. 1 a článok 2 písm. j) smernice o službách.

⁽²⁰⁾ Rapkayova správa zo 14.9.2006 a Hasse Ferreirova správa z roku 2007.

10.7 S cieľom naplniť výzvy na právnu istotu uvedené *inter alia* v článku 16 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ), ktorý otvára nové perspektívy týkajúce miesta a úlohy služieb všeobecného hospodárskeho záujmu v Európskej únii, vrátane SSVZ, sa musí rozvíjať proces objasňovania konceptov, ako aj rámce Spoločenstva vzťahujúce sa na činnosť verejných služieb.

11. Oznámenie na tému „Príležitosti, prístup a solidarita: smerom k novej sociálnej vízii pre Európu 21. storočia“

11.1 Výbor víta ciele uvedené v oznámení na tému „Príležitosti, prístup a solidarita: smerom k novej sociálnej vízii pre Európu 21. storočia“⁽²¹⁾, ktoré zahŕňa občanov EÚ, občiansku spoločnosť, podniky vrátane MSP a je založené na kľúčových nástrojoch EÚ – jednotnom trhu, Lisabonskej stratégii pre rast a zamestnanosť a stratégii trvalo udržateľného rozvoja.

11.2 Súčasné zmeny v európskych spoločnostiach (EÚ 27 má 500 miliónov občanov a vyrovnáva sa o. i. s demografickými zmenami, globalizáciou, technickým pokrokom a hospodárskym rozvojom) sice môžu priniesť nové pracovné príležitosti a zručnosti, ale prispôsobovanie sa zmenám prináša riziko nezamestnanosti a vylúčenia.

11.3 EHSV podporuje aktívnejšiu úlohu EÚ pri uľahčovaní, predvídaní a podpore týchto štrukturálnych zmien, pričom má na medzinárodnej úrovni presadzovať európske hodnoty. Oznámenie načrtáva novú sociálnu víziu pre Európu ponúkajúcu šance uspieť v živote a snaží sa skompletizovať konzultačný proces ukončený 15. februára 2008. Na diskusii o sociálnych zmenách a koncepte európskej sociálnej reality sa medzi inými zúčastnil aj Úrad poradcov pre európsku politiku (The Bureau of European Policy Advisers (BEPA)), členské štáty a inštitúcie EÚ. EHSV víta cieľ zabezpečiť, aby konečná analýza týchto diskusií prispela k príprave novej sociálnej agendy, ktorá má byť predložená v roku 2008 a zohľadnila nový inštitucionálny rámec stanovený Lisabonskou zmluvou.

11.4 Všeobecné predpoklady a pripomienky

11.4.1 Vývoj sociálnej reality

Vo všetkých členských štátoch prebiehajú rýchle a zásadné zmeny a Európania vyjadrujú obavy a strach o budúcu generáciu

⁽²¹⁾ KOM(2007) 726 v konečnom znení.

(pozri tiež predchádzajúce stanoviská a iniciatívy EHSV, dokument BEPA s podrobným prehľadom súčasných sociálnych trendov a správu Komisie z roku 2007 o sociálnej situácii).

11.4.2 Sociálna vízia pre Európu ponúkajúca šance uspieť v živote: podporovať blahobyt prostredníctvom príležitostí, prístupu a solidarity

— Príležitosti – dobre začať, uvedomiť si svoj potenciál a čo najlepšie využiť možnosti, ktoré ponúka inovačná, otvorená a moderná Európa.

— Prístup – nové a účinné spôsoby dosiahnutia vzdelania, vývoju na trhu práce, využívať kvalitnú zdravotnícku starostlivosť a sociálnu ochranu a zúčastňovať sa na kultúrnom a spoločenskom živote.

— Solidarita – podporovať spoločenskú súdržnosť a trvalú udržateľnosť a zabezpečiť, aby nikto nebol odstrkovaný.

11.4.2.1 EHSV súhlasí s názorom Komisie, že neexistuje všeliek vhodný pre celú Európu, a že spoločné výzvy si vyžadujú spoločnú akciu, ktorá má byť podporovaná aktívnym občianstvom.

11.4.2.2 Boj proti sociálnemu vylúčeniu a zlepšovanie kvality života prostredníctvom vytvárania príležitostí pre jednotlivcov je základným predpokladom pre udržanie hospodárskeho rastu a zníženie rizika nedostatkov v sociálnom systéme. Dôvera je kľúčová pre pokrok, modernizáciu a otvorenosť voči zmenám.

11.4.3 Kľúčové oblasti činnosti:

V snahe splniť ciele „príležitosti, prístup a solidarita“, potrebuje EÚ investovať do týchto oblastí:

1) **mládež:** nové sociálne zmeny a ekonomika založená na inovácii a technológiách si vyžaduje venovať väčšiu pozornosť vzdelávaniu a rozvíjaniu schopností. Investovanie do mladých ľudí má pozitívny vplyv na hospodársky rozvoj a zároveň sociálnu súdržnosť. Lisabonská agenda postavila vzdelávanie do centra európskeho sociálneho a ekonomického systému tým, že vedomosti pretransformovala na hybnú silu konkurencieschopnosti Európy v celosvetovom meradle;

2) **uspokojujúce profesionálne kariéry:** dynamická ekonomika a pracovný trh si vyžaduje flexibilné pravidlá pre trh práce a vysoké sociálne štandardy (pozri „flexiistota“);

3) **dlhší a zdravší život:** vyššia dĺžka života predstavuje záťaž pre systémy sociálnej ochrany, ale vytvára tiež nové ekonomické príležitosti v oblasti nových služieb, tovarov a technológií. EÚ by mala podporovať, aby nové sociálne politické opatrenia využili tieto príležitosti a aby napravili zlyhanie súčasných ochranných systémov;

4) **rovnosť medzi mužmi a ženami:** nové ekonomické modely prinášajú nové sociálne systémy. Pracovná politika by sa napr. mala prispôsobiť novým požiadavkám na rovnosť pohľadov. Niektoré z návrhov Komisie sa venujú rozdielom v mzdách, daňovému systému a prorodinnému prostrediu na pracovisku;

5) **aktívne začlenenie a nediskriminácia:** nedávne rozšírenie odhalilo hospodárske a sociálne rozdiely medzi členskými štátmi a regiónmi. Európska komisia sa zameriava na podporu novej politiky súdržnosti založenej na prijímaní rôznorodosti, aktívnom začleňovaní, podpore rovnosti a boji proti diskriminácii;

6) **mobilita a sociálna integrácia:** jednotný trh viedol k zvýšenej mobilite občanov, čo malo vplyv aj na MSP. Vyžaduje si to nový celoeurópsky prístup založený na integrácii;

7) **občianska participácia, kultúra a dialóg:** tieto aspekty zohrávajú dôležitú úlohu v sociálnej súdržnosti a vyžadujú si tiež ekonomické zdroje spojené s inováciou a rozvojom technológií.

11.4.4 Úloha EÚ

11.4.4.1 EHSV zdôrazňuje skutočnosť, že hoci hlavnými kompetenciami v tejto politickej oblasti disponujú členské štáty, EÚ a sociálni partneri zohrávajú dôležitú úlohu pri koordinovaní a podpore súvisiacich akcií a reforiem. „*Acquis communautaire*“ je hlavným nástrojom najmä so zreteľom na politiku rozširovania a súdržnosti, Lisabonskú zmluvu a Chartu základných práv.

11.4.4.2 EHSV súhlasí s týmito piatimi stratégiami uvedenými v oznámení:

— **stanoviť rámce pre politickú činnosť:** EÚ už stanovila spoločné ciele smerujúce k harmonizácii medzi členskými štátmi podľa stratégie pre zamestnanosť, Lisabonskej agendy a sociálnych politík. V súčasnosti treba vyvinúť úsilie na dosiahnutie týchto cieľov a fungovanie spoločných týchto spoločných princípov;

- **udržať európske hodnoty a zabezpečiť rovnaké podmienky:** právny rámec EÚ zohráva kľúčovú úlohu pri koordinovaní národných politík smerom k spoločným cieľom;
- **deliť sa o skúsenosti a osvedčené postupy:** EHSV zastáva názor Komisie, že osvedčené postupy, výmena skúseností, spoločné a vzájomné hodnotenia sociálnych inovácií by mali tvoriť súčasť širokej politickej diskusie na národnej a európskej úrovni. Aktívne by sa mali zapojiť aj inštitúcie na národnej, regionálnej a miestnej úrovni, sociálni partneri a mimovládne organizácie;
- **podporovať opatrenia na miestnej, regionálnej a vnútroštátnej úrovni:** európske politiky súdržnosti a štrukturálne fondy prispievajú k znižovaniu rozdielov pokiaľ ide o blahobyt a životnú úroveň v EÚ. Za posledné roky sa tieto nástroje bližšie spojili s politickou prioritou EÚ „rastu a zamestnanosti“ (v období 2007-2013 Európsky sociálny fond investuje 75 miliárd eur na poskytnutie nových odborných znalostí pracujúcemu obyvateľstvu a novátorskej organizácie práce podnikom). EHSV zdôrazňuje, že Európsky fond na prispôsobenie sa globalizácii je dôležitým nástrojom solidarity, ktorý by mal poskytovať aktívne opatrenia na zmiernenie dôsledkov globalizácie pre najzraniteľnejšie skupiny a podniky, vrátane MSP. Je preto dôležité zúčastniť sa na diskusiách o rozpočte EÚ po roku 2013 a začleniť do nej výsledky konzultácie o sociálnej realite;
- **zvyšovať informovanosť a vybudovať silnú základňu poznatkov:** EHSV víta iniciatívy ako napr. Európsky rok rovnakých príležitostí pre všetkých (2007), medzikultúrneho dialógu (2008) a boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu (2010). Existujúce nadácie a agentúry – Európska nadácia pre zlepšovanie životných a pracovných podmienok, Európska agentúra pre základné práva a Európsky inštitút pre rovnosť pohlaví budú čoraz väčšou mierou prispievať k rozhodovaciemu procesu, zvyšovaniu povedomia a k podpore systematických konzultácií (nielen prostredníctvom internetu). Do tohto procesu by sa mali zapojiť EHSV, panely nezávislých expertov, zastupiteľské organizácie a výskumné inštitúcie na európskej a národnej úrovni. EHSV vyzýva na väčšie zapojenie všetkých zúčastnených strán do zvyšovania povedomia a zlepšovania kvality zistení (poskytovanie spoľahlivých údajov, štatistík, spoločných ukazovateľov, monitorovacích systémov atď.) o sociálnych otázkach.

V Bruseli 18. septembra 2008

predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Európska iniciatíva za rozvoj mikroúverov na podporu rastu a zamestnanosti“

KOM(2007) 708 v konečnom znení/2

(2009/C 77/04)

Európska komisia sa 13. novembra 2007 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Európska iniciatíva za rozvoj mikroúverov na podporu rastu a zamestnanosti“

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 15. júla 2008. Spravodajcom bol pán Pezzini.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 447. plenárnom zasadnutí 17. a 18. septembra 2008 (schôdza z 18. septembra 2008) prijal jednomyselne nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 Výbor víta iniciatívy Komisie zamerané na výraznejšiu podporu zakladania a rastu mikropodnikov, ako aj posilnenie a podnecovanie podnikateľského ducha s cieľom rozšíriť výrobnú a zamestnaneckú základňu Spoločenstva na dosiahnutie väčšej konkurencieschopnosti, pevnejšej súdržnosti a kvalifikovanejšej znalostnej ekonomiky v súlade s cieľmi obnovenej agendy Lisabonskej stratégie.

1.2 Výbor síce víta iniciatívu vybudovať na úrovni Spoločenstva špecializovanú podpornú štruktúru pre mikroúvery, nepovažuje však jednoduché podnecovanie členských štátov za postačujúce, keďže pre nebankový sektor, na ktorý sa nevzťahujú smernice ES pre bankovníctvo, v mnohých členských štátoch neexistuje dostatočný právny základ a základné ustanovenia sa od seba výrazne líšia.

1.3 Pilotný projekt pre sociálne zodpovedné mikroinvestície, ktorý by zapojil bankové a nebankové finančné inštitúcie do európskeho systému siete prostredníctvom uzavretia dohody o porozumení (*Memorandum of Understanding for Socially Responsible Investments*) medzi jednotlivými inštitúciami a profesijnými združeniami, by sa mal podľa názoru výboru v prvom rade zamerať na „subjekty s obmedzenou možnosťou získania bankového úveru“ a slúžiť:

- na rozvoj projektov na zabezpečenie skutočne produktívnej a dôstojnej práce,
- na posilnenie a rozšírenie výrobnjej, družstevnej a zamestnaneckej základne,
- na oživenie schopnosti jednotlivcov posilňovať svoje hospodárske postavenie (*empowerment*) prostredníctvom opatrení na kontaktovanie, „sprevádzanie“ a plné docenenie osôb, ktorým hrozí vylúčenie z produktívneho, hospodárskeho a sociálneho života.

1.4 Výbor je presvedčený, že uplatnením nových technológií na mikroúvery inovatívnym spôsobom sa dá pomocou siete rozšíriť rozsah pôsobnosti mikrofinancovania, zvýšiť hospodársku súťaž, a tým znížiť náklady pre užívateľov.

1.5 Výbor sa tiež nazdáva, že na podporu mikroúverov sú nevyhnutné sprievodné opatrenia v oblasti ďalšieho vzdelávania, na uľahčenie rozvoja a úspechu na trhu, na predchádzanie sociálnemu vylúčeniu a čoraz lepšie dosahovanie cieľov vytýčených v Lisabonskej stratégii.

1.6 I keď výbor súhlasí s názorom, že zmeny inštitucionálneho a legislatívneho rámca na podporu mikroúverov sa týkajú prevažne úrovne členských štátov a majú byť zavádzané prostredníctvom mechanizmov ročného cyklu riadenia lisabonského procesu, pokladá za nevyhnutné posilniť európsky referenčný systém najmä s cieľom:

- vytvoriť sieť dohôd o porozumení (MOU) týkajúcich sa sociálne zodpovedného investovania medzi novovytvoreným Európskym fondom pre mikroúvery a jednotlivými finančnými inštitúciami pre mikroúvery pôsobiacimi na území, aby sa sieťový systém poskytovania mikroúverov zakladal na kritériách finančnej spoľahlivosti, solventnosti, diverzifikácie portfólia (⁽¹⁾), transparentnosti a boja proti úžere,
- vytvoriť systém Spoločenstva na hodnotenie (rating) bankových a nebankových MFI na zvýšenie ich kvality, spoľahlivosti a dostupnosti informácií o rizikách a výkone, prijatím spoločných modelov umožňujúcich dialóg a výmenu osvedčených postupov a zároveň udeľovanie dočasného európskeho označenia kvality MCI, ktoré by ich zviditeľnilo, a tým prilákalo finančné prostriedky a zvýšilo dôveru potenciálnych príjemcov,
- zaktivizovať nástroje Spoločenstva na zabezpečenie informovanosti a odbornej prípravy záujemcov o mikroúvery, jednak pokiaľ ide o možnosti a spôsoby transakcií, jednak pokiaľ ide o požiadavky a spôsoby vypracovania podnikateľských zámerov potenciálnymi príjemcami na základe jednoduchých a zosúladených modelov,

(¹) Pozri štúdie nositeľa Nobelovej ceny Harryho Markowitza o vzájomnej súvislosti diverzifikácie portfólia, zníženia rizika a kompenzácií fluktuácií návratnosti investícií (*efficiency curve*) a stabilizačného vplyvu na hospodársky cyklus.

- vytvoriť nástroje Spoločenstva v oblasti stálej odbornej prípravy a vytvárania kapacít (*capacity building*) pre manažment a pracovníkov inštitúcií MFI na základe spoločných balíkov technického know-how s cieľom reagovať na zmeny v oblasti mikrofinancovania, na nové požiadavky užívateľov, na potrebu spoločnej bázy, ktorá by uľahčovala dialóg a výmenu osvedčených postupov v rámci celej EÚ,
- vytvoriť európsku sieť databáz na základe harmonizovaných kritérií, ktorá by umožnila zhromažďovanie a spracovanie štandardizovaných údajov o vykonaných transakciách a súvisiacich rizikách, aj s cieľom znížiť náklady hodnotenia rizík (*risk assessment*) spojených s jednotlivými úkonmi v oblasti mikroúverov.

1.7 Pokiaľ ide o návrh vybudovať na úrovni Spoločenstva špecializovanú podpornú štruktúru pre mikroúvery v rámci oddelenia Európskeho investičného fondu zodpovedného za iniciatívu Jeremie, výbor sa nazdáva, že toto riešenie by neumožnilo zabezpečiť iniciatívu optimálnu viditeľnosť – navyše obmedzujúc tým úlohu koordinátora, ktorú by mala zohrávať vo vzťahu k rôznym už existujúcim iniciatívam – ani pripojiť k aktivitám technickej pomoci iné sprievodné aktivity. Výbor sa teda domnieva, že by sa malo vytvoriť osobitné oddelenie, ktoré by pôsobilo ako fond pre mikroúvery.

1.8 Financovanie a technická pomoc novej štruktúry by nemali byť určené len novým nebankovým mikroúverovým inštitúciám, ale zahŕňať všetky MFI, aby nedochádzalo k narušovaniu hospodárskej súťaže.

1.9 Iniciatíva Spoločenstva v oblasti MFI by mala zahŕňať aj posilnenie sociálneho dialógu a dialógu medzi jednotlivými subjektmi občianskej spoločnosti, ako aj efektívne využívanie európskych sietí na výmenu osvedčených postupov, akými sú Európska mikrofinančná sieť (EMN – *European Microfinance Network*), Mikrofinančné centrum pre strednú a východnú Európu a európska mikrofinančná platforma.

1.10 Výbor sa nazdáva, že v rámci iniciatívy v oblasti MFI sa musí efektívne využiť úloha podnikateľských združení pri overovaní dôveryhodnosti a odbornej spôsobilosti navrhovateľov, pri rozvoji silného potenciálu vyplývajúceho zo vzájomných vzťahov a dôvery, pri podpore a asistencii aj v oblasti odbornej prípravy a poradenstva, s cieľom dopomôcť príjemcom pomoci k samostatnosti a zjednodušiť administratívne postupy, a tým znížiť príslušnú záťaž, predovšetkým pri vypracúvaní podnikateľských zámerov.

1.11 Zriadenie fondu pre mikroúvery účelne prepojeného s finančnými inštitúciami, štátnou verejnou správou⁽²⁾, profesijnými organizáciami a záručnými konzorciami a družstvami úverového ručenia, môže byť dôležitým krokom na usmernenie finančného inžinierstva na formy „sociálneho manažmentu“ úverov.

(2) V mnohých štátoch regionálne a miestne orgány štátnej správy podporujú rozvoj MSP prostredníctvom finančných prostriedkov určených záručným konzorciám a družstvám spoločného úverového ručenia.

1.12 Zohľadnenie sociálnej stránky pri úveroch, ktoré môže byť aj základom pre vytvorenie fondu pre mikroúvery, je úzko späté so zásadami sociálnej zodpovednosti podnikov a hodnotami, ktoré predstavuje kvalitnejšia a rozsiahlejšia zamestnanosť.

1.13 Podpora environmentálnej certifikácie EMAS môže lepšie než iné nástroje povzbudiť rast podnikov v sociálnej oblasti a uľahčiť šírenie informovanosti o fonde pre mikroúvery.

2. Úvod

2.1 Stredisko pre monitorovanie MSP dospelo v apríli 2007 k zisteniu, že najväčšou prekážkou inovácií výrobcov a výrobných postupov pre európske MSP je prístup k úverom, na druhom mieste sú ťažkosti najsť kvalifikovaných pracovníkov. V prípade väčších podnikov sa problémy vyskytujú najmä v oblasti ľudských zdrojov.

2.2 Hlavné medzery, ktoré možno pozorovať na trhu, sú nedostatok počiatočného kapitálu, nedostatočná ponuka finančných prostriedkov a neadekvátny dopyt. Týmto otázkam sa venovala Komisia vo svojom oznámení na tému *Implementácia lisabonského programu Spoločenstva: Financovanie rastu MSP – Pridaná európska hodnota* (3), ku ktorému mal výbor možnosť opakovane zaujať stanovisko (4).

2.3 EHSV konkrétne skonštatoval, že „politiky pomoci podnikom v ich začiatkoch a rozvoji by sa mali zintenzívniť, okrem iného aj vrátane rýchlejších opatrení s nižšími nákladmi na začiatku, čím by sa zlepšil prístup k rizikovému kapitálu, viacerým podnikateľským vzdelávacím programom, opatreniam určeným na uľahčenie prístupu k sieťam a verejnoprospešným službám a hustejšej sieti podporných služieb pre malé podniky.“ (5)

2.3.1 Výbor opakovane zdôrazňuje v súlade so svojimi predchádzajúcimi stanoviskami (6), že „aj družstevné podniky, združené podniky a vzájomné spoločnosti („mutuals“) ako aj inovatívne novozaložené podniky a mikro podniky môžu prispieť k posilneniu konkurencieschopnosti a inovačnej kapacity v EÚ“.

2.4 Na druhej strane výbor zdôraznil, že „hlavným problémom je jednoduchý prístup k finančným trhom“ a že „je potrebné stimulovať banky a iné finančné zainteresované strany, ako napr. fondy rizikového kapitálu, aby prijali pozitívnejší postoj k prijímaniu rizika“ (7).

(3) KOM(2006)349 v konečnom znení z 29. júna 2006.

(4) Stanovisko CESE 599/2007, Ú. v. EÚ C 168 z 20.7.2007, s. 1 – spravodajcovia: VAN IERSEL a GIBELLIERI.

(5) Stanovisko CESE 982/2007, Ú. v. EÚ C 256 z 27.10.2007, s. 8 – spravodajkyňa: pani FAES.

(6) Stanovisko CESE 1485/2005 na tému „Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zavádza program pre konkurencieschopnosť a inováciu (2007 – 2013)“, spravodajcovia: WELSCHE a FUSCO.

(7) Pozri poznámky pod čiarou 4 a 5.

2.5 Európska komisia na jeseň 2007 ohlásila, že zväži rad iniciatív pre MSP, medzi inými aj európsku iniciatívu na vytvorenie novej štruktúry na podporu mikroúverov ⁽⁸⁾.

2.6 Mikroúvery sú vo všeobecnosti všetkými uznávané ako finančný nástroj s veľkým vplyvom na podnikanie, hospodársky rozvoj a sociálne začlenenie do produktívneho života, ktorý však má ešte mnohé nedostatky a nedokonalosti vyplývajúce z ťažkostí pri získavaní investícií do počiatočného kapitálu podniku, najmä ak je žiadateľ nezamestnaný, nový prísťahovalec, príslušník etnickej menšiny alebo má trvalé bydlisko v regióne spadajúcom pod cieľ „Konvergencia“.

2.7 Ďalší problém spočíva v tom, že finančná inštitúcia dosahuje úspory z rozsahu súvisiace s fixným poplatkom za transakciu, ako napríklad zhromažďovanie údajov, zhodnotenie, následné sledovanie pôžičky. To platí obzvlášť pre poskytovanie mikropôžičok, najmä na samostatnú zárobkovú činnosť a MSP, ktoré nie sú dostatočne transparentné a dokážu finančnej inštitúcii len v obmedzenej miere poskytnúť príslušné údaje.

2.8 Podľa medzinárodnej definície je mikroúver malou pôžičkou – nepresahujúcou 25 000 EUR v Európe ⁽⁹⁾ a 100 000 USD v Spojených štátoch – určenou príjmom s nízkym príjmom, ktorí zvyčajne nemajú prístup k bankovým úverom buď kvôli nedostatočnej solventnosti a/alebo kvôli poplatkom za transakciu, ktoré sú považované za príliš vysoké ⁽¹⁰⁾. Definícia mikroúverov nezahŕňa spotrebný úver.

2.9 Výbor súhlasí s Komisiou, že mikroúvery zohrávajú dôležitú úlohu pri realizácii Lisabonskej stratégie pre rast a zamestnanosť a podpore sociálneho začlenenia a nazdáva sa, že je potrebné zachovať ich hlavnú funkciu ako prostriedku na podporu samostatnej zárobkovej činnosti a rozvoja mikropodnikov, pričom sa treba vyhnúť ich výlučnému využívaniu ako sociálnej podpory.

2.10 Výbor sa nazdáva, že mikroúvery v EÚ musia byť odpoveďou na problémy, na ktoré poukazuje zlyhanie trhu pri zabezpečovaní prístupu k podnikateľským úverom, ktoré sú potrebné na začatie alebo rozšírenie produktívnej hospodárskej činnosti, a to aj v rámci politiky pomoci a rozvojovej spolupráce ⁽¹¹⁾.

2.11 Záručný fond rámcového programu pre konkurencieschopnosť a inovácie (CIP) spravovaný EIF ⁽¹²⁾ poskytuje na úrovni Spoločenstva systém záruk na krytie mikroúverov, ktoré drobným podnikom ⁽¹³⁾ poskytujú miestne inštitúcie. V súčas-

nosti však okrem legislatívy pre sektor bankových mikroúverov, ktorý sa riadi predpismi platnými pre európske bankovníctvo ⁽¹⁴⁾, a odkazov na mikroúvery v rôznych programoch a iniciatívach Spoločenstva ⁽¹⁵⁾ neexistujú špecifické právne predpisy Spoločenstva pre mikroúvery.

2.12 Na druhej strane je oblasť mikroúverov v jednotlivých členských štátoch upravená a spravovaná rôzne. Len dva členské štáty majú špecifické právne predpisy upravujúce sektor nebankového mikrofinancovania ⁽¹⁶⁾, hoci v ďalších štyroch členských krajinách ⁽¹⁷⁾ existujú právne predpisy proti úzere.

2.13 Na svojom jarnom zasadnutí Európska rada označila za jednu z neodkladných priorít okrem iného „ďalšie uľahčovanie prístupu k financiám, a to aj prostredníctvom existujúcich finančných nástrojov EÚ“ ⁽¹⁸⁾ a „podporu vyššej celkovej účasti pracovnej sily a na riešenie segmentácie s cieľom zabezpečiť aktívne sociálne začlenenie“.

2.14 Výbor sa nazdáva, že rozsiahlejší právny a podporný rámec by prispel k väčšej podpore vytvárania nových výrobných podnikov a ich konsolidácii, pričom by sa predišlo riziku ich vytlačania a vylúčenia z hospodárskeho života, čo môže nahrávať spoločenským neudhom a zločinu, akým je úžerníctvo.

3. Návrh Komisie

3.1 Komisia vytyčuje dva smery činnosti:

— Členské štáty by mali realizovať program reformy zameraný na zlepšenie podmienok pre mikroúvery, prispôsobený vnútroštátnym danostiam a prioritám, s prípadnou pomocou zo strany Spoločenstva pri stanovovaní kvantitatívnych cieľov a osvedčených postupov.

— Mala by sa vybudovať špecializovaná podporná štruktúra Spoločenstva pre mikroúvery v rámci iniciatívy Jeremie, ktorá by zabezpečovala technickú pomoc a podporu na konsolidáciu mikrofinančných inštitúcií/organizácií, ako aj vhodnú osvetovú a komunikačnú činnosť.

⁽⁸⁾ Už od roku 1997 Komisia spolu s EIF organizuje podporu mikroúverom prostredníctvom záručného fondu pre MSP.

⁽⁹⁾ SEK(2004) 1156; Rámcový program pre konkurencieschopnosť a inovácie, rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 1639/2006/ES.

⁽¹⁰⁾ Pozri internetovú stránku Eurofi Francúzsko: www.eurofi.net.

⁽¹¹⁾ Pozri nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1905/2006 z 18. decembra 2006, ktorým sa ustanovuje nástroj financovania rozvojovej spolupráce.

⁽¹²⁾ EIF – Európsky investičný fond.

⁽¹³⁾ Definíciu drobných podnikov pozri v odporúčaní 2003/361/ES.

⁽¹⁴⁾ Smernica 2006/48/ES („smernica o kapitálových požiadavkách“ – *Capital Requirement Directive*).

⁽¹⁵⁾ Pozri: iniciatíva Jeremie, iniciatíva pre rast a zamestnanosť (rozhodnutie č. 98/347/ES), viacročný program pre MSP, rámcový program pre konkurencieschopnosť a inovácie (rozhodnutie č. 1639/2006/ES), ĚPRV (nariadenie (ES) č. 1698/2005), Európsky fond na prispôbenie sa globalizácii (nariadenie (ES) č. 1927/2006).

⁽¹⁶⁾ Francúzsko a Rumunsko. Okrem toho v Spojenom kráľovstve a Fínsku, i keď neexistujú špecifické právne predpisy pre túto oblasť, právne poriadky obsahujú isté výnimky.

⁽¹⁷⁾ Belgicko, Nemecko, Poľsko a Taliansko.

⁽¹⁸⁾ 13. – 14. marca 2008, bod 11.

4. Rámec pre rozvoj mikroúverov na podporu rastu a zamestnanosti

4.1 Mikroúvery podporujú sociálne začlenenie a umožňujú hospodársky slabým osobám a podnikom vylúčeným z klasického bankového systému prístup k finančným prostriedkom, ktoré sú nevyhnutné pre založenie a rozvoj činností, ktoré sú zdrojom príjmu.

4.2 Na úrovni Spoločenstva by zákon o drobnom podnikaní pre Európu⁽¹⁹⁾ (*Small Business Act*), ktorého deklarovaným cieľom je stanovenie zásad a konkrétnych opatrení na zlepšenie podnikateľského prostredia európskych MSP, mal umožniť určiť a odstrániť prekážky, ktoré menším podnikom zabraňujú uvoľňovať svoj potenciál, a to tým, že sa vyvinie väčšie úsilie o zjednodušenie predpisov a postupov, zabezpečí **lepší prístup k úverom** a zavedú vhodné pravidlá v oblasti energie a životného prostredia.

4.3 Výbor sa nazdáva, že by mala byť zabezpečená lepšia koordinácia mnohých nástrojov zavedených v tejto oblasti, pričom by sa mali využiť skúsenosti nástrojov používaných v minulosti ako aj v súčasnosti v oblasti mikroúverov, ako to pripomína Komisia vo svojom oznámení⁽²⁰⁾, a síce:

- iniciatíva Jeremie,
- záruky na krytie mikroúverov v rámci programu CIP⁽²¹⁾, EMN a MFC⁽²²⁾ v rámci akčného programu na boj proti sociálnemu vylúčeniu,
- iniciatívy Európskeho sociálneho fondu,
- programy pre rozvoj vidieka v rámci EPFRV⁽²³⁾.

4.3.1 Výbor sa nazdáva, že pri vymedzovaní nových opatrení Spoločenstva v oblasti mikroúverov by bolo potrebné náležite zohľadniť kladné skúsenosti získané pri vypracúvaní a konkrétnom viacročnom uskutočňovaní rámcového programu pre mikrofinancovanie GR EuropAid v rámci spolupráce medzi EÚ a krajinami AKT.

4.4 Finančné inžinierstvo a „Európsky fond pre mikroúvery“

4.4.1 Európske finančné inštitúcie od začiatku osemdesiatych rokov⁽²⁴⁾, najmä vďaka úvahám a podnetom, ktoré vzišli z diskusií na európskych konferenciách remeselníkov a drobných

podnikateľov⁽²⁵⁾, šírili a podporovali v členských štátoch kultúru finančného inžinierstva⁽²⁶⁾.

4.4.2 Potreba konkrétne zrealizovať operatívne usmernenia, ktoré by zjednodušili prístup k úverom a prispeli k zorganizovaniu finančného inžinierstva, viedla Komisiu a EIB – aj pod tlakom európskych organizácií malých podnikov – k zriadeniu EIF⁽²⁷⁾, ktorý po krátkom intermezze, počas ktorého sa venoval aj podpore sietí komunikácií⁽²⁸⁾ – sústredil svoje úsilie na rozvoj podporných opatrení pre drobné, malé a stredné podniky (MSP), a to pomocou rôznych foriem záruk a najmä prostredníctvom finančného inžinierstva.

4.4.3 Vďaka viacročným programom Komisie zameraným na drobné, malé a stredné podniky a spoluprácu, a v poslednom čase aj pomocou špecifického programu 1 v rámci CIP⁽²⁹⁾, sa opatrenia v oblasti finančného inžinierstva rozvinuli prostredníctvom:

- záruky na pôžičky poskytovanej záručným konzorciám a družstvám úverového ručenia MSP,
- záruky sekuritizácie⁽³⁰⁾ rizikového fondu záručných družstiev,
- záruky na kapitálové investície poskytnutej prostredníctvom „mezanínového financovania“⁽³¹⁾
- investícií rizikového kapitálu, podpory ekologických inovácií, transfer technológií,
- aktivít neformálnych investorov (tzv. *business angels*).

⁽²⁵⁾ 1990: Avignon, 1994: Berlín, 1997: Miláno.

⁽²⁶⁾ **Finančné inžinierstvo** vychádza z predpokladu, že finančná podpora drobnému podnikateľovi, ktorý chce založiť nový podnik alebo investovať do nových produktov resp. nových výrobných postupov, nemôže byť zredukovaná na vzťah medzi drobným podnikateľom a finančnou inštitúciou, ale vzhľadom na spoločenskú úlohu podniku sa do nej musia zapojiť ďalšie subjekty, ktoré na seba v rôznej miere preberajú zodpovednosť a môžu sa podeliť o časť rizika a nákladov.

⁽²⁷⁾ **EIF, Európsky investičný fond.** Vznikol v roku 1994 na popud bývalého GR XXIII (šlo o generálne riaditeľstvo vytvorené na podporu malých podnikov a remesiel, vďaka ktorému sa uskutočnili „európske konferencie“) a GR II (Hospodárske a finančné záležitosti). Pri svojom zrode bola pre EIF vyčlenená miliarda ECU zo strany EIB, osemsto miliónov ECU zo strany Komisie a dvesto miliónov ECU, ktoré boli ponechané európskym finančným inštitúciám ako účasť v jednotkovej hodnote dva milióny. Viac než päťdesiat európskych finančných inštitúcií sa okamžite zapojilo do tejto iniciatívy.

⁽²⁸⁾ Pozri metro v Lille.

⁽²⁹⁾ CIP, špecifický program 1: Program pre podnikanie a inovácie, špecifický program 2: Program na podporu IKT, špecifický program 3: Program Inteligentná energia – Európa.

⁽³⁰⁾ Sekuritizácia sa uskutočňuje prostredníctvom odpredaja celého dlhového úverového portfólia záručného družstva (alebo banky) alebo jeho časti špecializovaným finančným inštitúciám s cieľom umožniť najmä záručným družstvám zvýšenie ich ručiteľskej schopnosti voči podnikom.

⁽³¹⁾ Mezanínové financovanie sa opiera skôr o *cash-flow* (tok hotovosti) financovaných podnikov než o reálne záruky. Môže sa uskutočňovať v dvoch formách: 1) ako podriadený dlh (pôžička s pevnou alebo indexovanou úrokovou sadzbou), 2) ako *equity kicker* (poskytovateľ úveru/investor má nárok na percentuálny podiel na zvýšení hodnoty podniku, ktorému sa poskytuje úver). Mezanínové financovanie má splatnosť 4 až 8 rokov.

⁽¹⁹⁾ V tejto súvislosti pozri aj stanovisko CESE 977/2008, spravodajca: pán Cappellini.

⁽²⁰⁾ Pozri KOM(2007) 708 v konečnom znení, príloha 3.

⁽²¹⁾ CIP, *Competitiveness Innovation Programme* – rámcový program pre konkurencieschopnosť a inovácie (2007 – 2013).

⁽²²⁾ EMN, *European Microfinance Network* – Európska mikrofinančná sieť, MFC, Mikrofinančné centrum pre strednú a východnú Európu.

⁽²³⁾ EPFRV, Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka.

⁽²⁴⁾ 1982 – Európsky rok remesiel a malých podnikov.

4.4.4 EHSV mal opakovane možnosť oceniť úsilie, ktoré Komisia, EIB a EIF vynaložili najmä počas ostatných 15 rokov na podporu malých podnikov. Výbor ocenil rozšírenie a modernizáciu finančnej podpory EIB malým a stredným podnikom⁽³²⁾, ale **nazdáva sa, že by bolo vhodné naďalej zvyšovať úsilie aj prostredníctvom programov vypracovaných po vzájomnej dohode s týmito aktérmi:**

- EIB, pokiaľ ide o kapitál a EIF, pokiaľ ide o záruky,
- finančnými inštitúciami jednotlivých štátov,
- reprezentatívnymi organizáciami drobných, malých a stredných podnikov,
- záručnými družstvami, ktoré už pôsobia v súlade so systémom finančného inžinierstva a poskytujú záruky, ktoré sa pohybujú v rozpätí od 50 do 80 % pôžičky poskytnutej podniku.

4.4.5 Na úrovni jednotlivých štátov by mohla byť vytvorená sieť **fondov pre mikroúvery**, vybavená rotačným (revolvingovým) fondom zásobovaným z prostriedkov EIB s dodatočnými zárukami EIF, ktorá by mala pozostávať z viacerých úrovní. Na úrovni regiónov (NUTS II) a vyšších územných celkov (NUTS III) by pôžičky mohli byť poskytované prostredníctvom organizácií záručných družstiev tam, kde existujú⁽³³⁾. Záručné družstvá majú bohaté skúsenosti v oblasti počiatočného kapitálu (*seed capital*) a pomocou vhodného rizikového fondu s protizárukou EIF by mohli aj oni poskytovať záruky na úvery.

4.4.5.1 Tento nový návrh by mal byť objasnený so zreteľom na vytvorenie fondu pre mikroúvery zo strany EIB a Európskej komisie. Cieľom tejto iniciatívy je podporiť mikrofinančné inštitúcie v Európe poskytovaním prostriedkov (granty, pôžičky, mezanímové financovanie alebo obchodovateľné kapitálové nástroje) a technickej pomoci. EIF vytvára tento fond pre mikroúvery so začiatočným kapitálom vo výške okolo 40 miliónov EUR (z toho 20 miliónov EUR poskytuje EIB) na podporné činnosti a podľa názoru EHSV by ho mal v budúcnosti spravovať.

4.4.6 Mikroúvery by mali postačovať na nákup materiálov a jednoduchého vybavenia potrebného na začatie novej podnikateľskej činnosti alebo na obnovu vybavenia, ktoré je v mikropodnikoch⁽³⁴⁾ stále potrebné.

4.4.6.1 Podľa názoru výboru by bolo treba osobitnú pozornosť venovať mikroúverom pre ženy podnikateľky. V týchto prípadoch by bolo potrebné väčší dôraz klásť na flexibilitu, spôsoby a kritéria poskytovania úveru s cieľom pomôcť zvládať objektívne sociálne a psychologicky náročné situácie, ktoré sa môžu vyhrotiť v prípadoch:

⁽³²⁾ <http://www.eib.org/projects/publications/sme-consultation-2007-2008.htm>.

⁽³³⁾ Systém záručných družstiev má v mnohých európskych krajinách dlhú tradíciu a existuje a aktívne pôsobí na úrovni európskej federácie.

⁽³⁴⁾ Drobné podniky (mikropodniky) tvoria 94 % všetkých európskych súkromných nepoľnohospodárskych podnikov.

- príslušnosti k menšinám,
- zložitých rodinných pomerov,
- tlakov smerujúcich k sociálnemu samovylúčeniu.

4.4.6.2 Pri spôsoboch poskytovania a riadení mikroúverov určených na rozvoj podnikania žien by sa mala zohľadňovať skutočnosť, že ich sociálne a ekonomické začlenenie, prípadne opätovné začlenenie, do výrobných štruktúr spoločnosti je prioritou, vzhľadom na to, že je nutné bojovať proti hrozbe znevážovania a podporovať rozvoj kultúry podnikania a schopnosť žien preberať na seba väčšiu zodpovednosť a riziko.

4.4.7 Mikroúvery by mali byť príležitosťou aj pre mladých ľudí s dostatočnou odbornou pripravenosťou ale bez finančných prostriedkov, ktorí v snahe stať sa nezávislými podnikateľmi chcú začať so samostatným súkromným podnikaním.

4.4.7.1 Prvú záruku pôžičky, ktorá musí byť v každom prípade poskytnutá bankovou či nebankovou finančnou inštitúciou, tvorí nakúpené vybavenie. Ale to, čo vedie finančné inštitúcie k tomu, aby boli menej striktné pri poskytovaní pôžičky⁽³⁵⁾, je existencia európskeho fondu pre mikroúvery disponujúceho finančnými prostriedkami a odbornosťou, ktorý by dokázal pravidelne prostredníctvom EIF, záručných družstiev a profesijných organizácií pokrývať prípadnú nahromadenú platobnú neschopnosť a bol schopný a ochotný presadzovať najvyššie kritériá, pokiaľ ide o finančnú spoľahlivosť, diverzifikáciu a vylepšovanie výroby, transparentnosť a boj proti úžere⁽³⁶⁾.

4.4.8 Z prieskumov o platobnej neschopnosti drobných a malých podnikov, ktoré boli vykonané v posledných desiatich rokoch v hlavných európskych štátoch vyplýva, že platobná neschopnosť nepresahuje 4 % objemu poskytnutých pôžičiek⁽³⁷⁾. Keďže ide o podiel menší ako 5 %, znamená to, že finančné inštitúcie môžu na ručenie poskytovaných úverov použiť **koeficient 20**.

4.4.9 Koeficientom 20 a zárukou úverov, ktorá pokrýva platobnú neschopnosť každého dlžníka do výšky 50 %, by mohlo záručné družstvo s rizikovým fondom vo výške jedného milióna EUR ručiť za úvery veľkému počtu podnikateľov až do výšky 40 miliónov EUR⁽³⁸⁾.

⁽³⁵⁾ Finančné inžinierstvo tým, že finančné inštitúcie odbremení od veľkej časti rizika, im umožňuje poskytovať pôžičky oveľa jednoduchším spôsobom a s nižšími nákladmi predovšetkým novým a málo známym podnikateľom.

⁽³⁶⁾ Na spoločné úsilie bánk a profesijných združení zamerané na zlepšenie finančného riadenia mikropodnikov upozornili už dokumenty z prvej európskej konferencie remeselníkov v Avignone (1990) a druhej konferencie v Berlíne (1994) – vyvinuli ho najmä nemecké ľudové banky spoločne s profesijnými organizáciami (ZDH – Zentralverband des deutschen Handwerks).

⁽³⁷⁾ Pozri *FedartFidi UE*, európska federácia remeselníckych záručných družstiev v štátoch, v ktorých existujú systémy záručných družstiev.

⁽³⁸⁾ 5 % zo 40 miliónov EUR sú 2 milióny, ale záručné družstvo ručí len za 50 % nesplateného dlhu, t. j. 1 miliónom EUR, ktorý má k dispozícii vo vlastnom rizikovom fonde. Sekuritizácia tohto rizikového fondu by umožnila záručnému družstvu poskytovať nové pôžičky až do celkovej výšky 40 miliónov EUR.

4.4.9.1 Systém záručných družstiev umožnil poskytnutím záruk v roku 2007 financovanie talianskych remeselníckych podnikov vo výške približne 6 miliárd EUR.

4.4.10 Každý rok vzniká v EÚ s 27 členskými štátmi okolo 500 000 nových podnikov. O niečo menší počet podnikov zaniká⁽³⁹⁾. MSP tvoria 99 % každoročne vznikajúcich podnikov a aspoň 240 000 z nich tvorí len jedna osoba⁽⁴⁰⁾.

4.4.11 Podľa príkladu z bodu 4.4.9 by sa jedným miliónom EUR rizikového fondu dala ručiť 1 600 drobným podnikateľom prostredníctvom fondu pre mikroúvery pôžička vo výške 25 tisíc EUR.

4.5 Sociálny manažment úverov

4.5.1 Ako už bolo uvedené, úver je jedným zo základných nástrojov hospodárskeho a sociálneho rozvoja a uskutočňovania sociálneho trhového hospodárstva.

4.5.2 Z tohto dôvodu sa postupne objavil a šíril nový, citlivý prístup k problematike úverov, ktorý už nie je zjednodušene považovaný za vzťah medzi zákazníkom a finančnou inštitúciou, ale vzhľadom na jeho spätosť s lepšou a istejšou zamestnanosťou a hospodárskym rozmachom za nástroj s vysokou spoločenskou hodnotou.

4.5.3 Z tohto nového a širšieho chápania vyplýva potreba rozloženia rizika spojeného s poskytnutím úveru na viaceré subjekty.

4.5.4 Rozloženie úverového rizika medzi viaceré subjekty

- zvyšuje záruky voči finančným inštitúciám,
- znižuje úrokovú sadzbu poskytnutého úveru,
- uľahčuje poskytnutie pôžičky žiadateľovi.

4.5.5 Vzhľadom na spoločenskú hodnotu úveru sa musí jeho poskytovanie čoraz viac a lepšie riadiť zásadou sociálnej zodpovednosti podnikov a od podnikateľa sa vyžaduje pripravenosť osvojiť si hodnoty trvalo udržateľného rozvoja.

4.5.6 Environmentálna certifikácia EMAS⁽⁴¹⁾ by sa mohla skôr než iné systémy označovania stať v rámci finančného inžinierstva podmienkou súvisiacou so spoločenskou úlohou úveru.

4.5.7 V ostatných rokoch malo len niekoľko desiatok tisíc podnikov možnosť využiť nástroje financovania Spoločenstva⁽⁴²⁾. Existuje teda obrovská priepasť medzi fenomenológiou problému a dosiahnutými výsledkami. To vedie k zamysleniu sa nad možnosťami konať takým spôsobom, ktorý by dokázal vo väčšej miere zaangažovať finančné inštitúcie a znásobiť výsledky.

4.5.8 Európska rada na svojom mimoriadnom zasadnutí s jediným bodom programu – problematikou zamestnanosti – 20. a 21. novembra 1997 v Luxembursku schválila okrem iného tri iniciatívy na pomoc podnikom pri udržiavaní konkurencieschopnosti na trhoch a vyzvala Komisiu, aby predložila návrhy, ktoré by umožnili hospodárskej sfére posilniť sa a zvýšiť zamestnanosť. Uvedené tri iniciatívy boli: fond štartovacieho kapitálu pre európske technologické zariadenia (ETF), spoločný európsky podnik a záručný fond pre MSP. Až dve z týchto iniciatív (štartovací kapitál pre ETF a záručný fond pre MSP) sú zamerané na uľahčenie prístupu k úverom.

4.5.8.1 Na konci roku 2005 viac než 277 000 MSP využilo prostriedky finančných nástrojov⁽⁴³⁾ v rámci iniciatívy pre hospodársky rast a zamestnanosť viacročného programu.

4.5.8.2 Záručný fond pre MSP (*SME Guarantee Facility*) je jedným z najdôležitejších európskych programov určených MSP⁽⁴⁴⁾.

4.5.9 **Keď je reč o rizikovom kapitále v drobných podnikoch** (23 miliónov v Európe) a malých podnikoch (1,1 milióna v Európe), pri ktorých približne v 90 % prípadov ide o individuálnych podnikateľov alebo osobnú spoločnosť, **vzťahuje sa to len na 5 – 6 % tejto sféry.**

4.5.10 Výbor sa preto nazdáva, že je nevyhnutné uvažovať o formách podpory prístupu k úverom, ktoré by sa zameriavali aj na osobné spoločnosti, pomocou nástrojov ako v prípade finančného inžinierstva, v opačnom prípade sa uplatní len čiastočne, čím by sa zabránilo rastu drobných a malých podnikov v oblasti finančnej kultúry.

V Bruseli 18. septembra 2008

predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽³⁹⁾ Zdroj: Európske stredisko pre monitorovanie podnikov.

⁽⁴⁰⁾ V EÚ 49 % mikropodnikov nemá zamestnancov. Ide o individuálnych podnikateľov.

⁽⁴¹⁾ Pozri nariadenia 1836/93/EHS a 761/2001/ES.

⁽⁴²⁾ Konzultačný dokument týkajúci sa programu Spoločenstva na podporu podnikania a konkurencieschopnosti 2006 – 2010, GR Podnikanie 2004, bod 118.

⁽⁴³⁾ Zdroj: Správa Komisie Rade a Európskemu parlamentu o finančných nástrojoch viacročného programu pre podniky a súkromné podnikanie, a najmä pre malé a stredné podniky (MSP) (2001 – 2006), KOM(2007) 235 v konečnom znení.

⁽⁴⁴⁾ Priemerné využitie k 31.12.2005 dosiahlo 67 % za skupinu úverových záruk, 66 % za skupinu záruk na mikroúvery a 65 % za skupinu záruk na priame investície.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení a dopĺňa smernica Rady 76/769/EHS, pokiaľ ide o obmedzenia uvádzania na trh a používania niektorých nebezpečných látok a prípravkov (dichlórmetánu)“

KOM(2008) 80 v konečnom znení – 2008/0033 (COD)

(2009/C 77/05)

Rada sa 10. marca 2008 rozhodla podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení a dopĺňa smernica Rady 76/769/EHS, pokiaľ ide o obmedzenia uvádzania na trh a používania niektorých nebezpečných látok a prípravkov (dichlórmetánu)“

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 15. júla 2008. Spravodajcom bol pán Sears.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 447. plenárnom zasadnutí 17. a 18. septembra 2008 (schôdza zo 17. septembra 2008) prijal jednomyselne nasledujúce stanovisko:

1. Zhrnutie a odporúčania

1.1 Cieľom tohto návrhu je zmena a doplnenie smernice Rady 76/769/EHS, a to pridaním obmedzení týkajúcich sa uvádzania na trh a používania dichlórmetánu (ďalej len „DCM“), v prípade, ak tvorí hlavnú zložku odstraňovačov starých náterov určených na priemyselné, profesionálne a spotrebiteľské použitie.

1.2 Ide o poslednú zmenu a doplnenie smernice Rady 76/769/EHS pred tým, ako ju 1. júna 2009 nahradí nariadenie (ES) č. 1907/2006 (REACH).

1.3 EHSV uznáva, že Komisia musela prekonať množstvo ťažkostí vedeckého i politického charakteru, keď predložila návrh a snažila sa dosiahnuť dohodu vo veci primeranej a nákladovo efektívnej zmeny a doplnenia, ktorá, ako vyžaduje smernica 76/769/EHS, bude chrániť vnútorný trh a súčasne zabezpečí vysokú úroveň ochrany ľudského zdravia a životného prostredia.

1.4 ESHV súhlasí s tým, že existujú presvedčivé dôkazy o tom, že vysoká koncentrácia výparov vznikajúcich na základe vysokej prchavosti DCM môže spôsobiť stratu vedomia a smrť. Vysokú koncentráciu výparov môžu spôsobovať aj nesprávne pracovné postupy v priemysle, vrátane nedostatočného vetrania. Dôkazy svedčiacie o vážnom riziku, ktoré by hrozilo spotrebiteľom pri občasnom použití v domácnosti, nie sú až také pádne. Návrh na zákaz predaja je preto neprimeraný a vzhľadom na známe, avšak doteraz nekvantifikované riziká alternatívnych výrobkov a postupov, sa zdá byť nepravdepodobné, aby viedol k celkovému zníženiu už beztak pomerne nízkeho výskytu zaznamenaných nehôd.

1.5 EHSV si spolu s konzultantmi Komisie všima, že osobitné riziká DCM nie sú v plnej šírke uvedené v jestvujúcich piktogramoch či v označeniach týkajúcich sa rizika

a bezpečnosti. To isté sa týka nebezpečenstva, ktoré DCM predstavuje pre deti, čo je situácia bežnejšia skôr v domácom prostredí. Tieto nedostatky možno pripísať na vrub neadekvátnemu systému označovania, a nie samotným výrobkom či užívateľom. Zámerom odporúčaní týkajúcich sa balenia a označovania je teda danú situáciu napraviť.

1.6 Existujú aj iné problémy, chýbajú najmä dohodnuté najvyššie prípustné hodnoty vystavenia chemickým faktorom pri práci a usmernenia či nariadenia o osvedčených priemyselných postupoch. V tejto súvislosti sa za vynikajúci príklad považuje nemecký systém TRGS 612.

1.7 Komisii, Európskemu parlamentu a členským štátom boli predložené na zváženie mnohé ďalšie všeobecné otázky v nádeji, že sa podarí dosiahnuť dohodu. Chýbajúca dohoda by viedla k roztriešteniu vnútorného trhu. Používatelia, či už na pracovisku alebo mimo neho, by boli naďalej ohrození.

2. Právny základ

2.1 Ako už bolo spomenuté, nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 z 18. decembra 2006 o registrácii, hodnotení, autorizácii a obmedzovaní chemikálií (REACH) nadobudne účinnosť 1. júna 2009. Nariadením sa zrušuje a nahrádza viaceré existujúce nariadenia a smernice Rady a Komisie, vrátane smernice Rady 76/769/EHS z 27. júla 1976 o uvádzaní na trh a používaní niektorých nebezpečných látok a prípravkov.

2.2 V Prílohe I smernice Rady 76/769/EHS sú stanovené špecifické obmedzenia uvádzania na trh a používania niektorých nebezpečných látok a prípravkov, ktoré boli schválené a zavedené počas predchádzajúcich 30 rokov. Tieto obmedzenia budú od 1. júna 2009 tvoriť základ Prílohy XVII nariadenia (ES) č. 1907/2006 (REACH).

2.3 Predchádzajúce zmeny a doplnenia smernice Rady 76/769/EHS (t. j. pridanie ďalších restriktívnych opatrení) mali podobu smerníc, ktoré vyžadovali implementáciu zo strany členských štátov. Tento návrh Komisie má však formu rozhodnutia, ktoré bude mať na rozdiel od smernice okamžitý účinok. Nebude teda vyžadovať transpozíciu do vnútroštátnych právnych predpisov, ktoré by taktiež museli byť zrušené 1. júna 2009, keď nadobudne účinnosť nariadenie (ES) č. 1907/2006 (REACH).

2.4 Všetky ďalšie návrhy na obmedzenie uvádzania na trh a používania niektorých nebezpečných látok a prípravkov budú spadať do pôsobnosti nariadenia (ES) č. 1907/2006 (REACH).

2.5 Látky (a akékoľvek prípravky, ktoré tieto látky obsahujú), v prípade ktorých sa považovalo za potrebné uplatňovať obmedzenia týkajúce sa ich uvádzania na trh a používania, boli vo všeobecnosti stanovené na základe hodnotení určitých „prioritných látok“, ktoré navrhli členské štáty a ktoré boli vydané v štyroch prioritných zoznamoch v rokoch 1994 až 2000 podľa nariadenia Rady (EHS) 793/93.

2.6 Na žiadosť členských štátov sa pozornosť venovala aj ďalším problémom: mnohé látky, ktoré neboli zaradené do týchto zoznamov, boli tiež hodnotené z hľadiska ich vplyvu na ľudské zdravie a životné prostredie, a boli vypracované aj návrhy na obmedzenie ich uvádzania na trh a používania. Medzi tieto látky bol zaradený aj DCM. Viaceré členské štáty z rozličných dôvodov zaviedli alebo plánujú zaviesť obmedzenia na jeho používanie, najmä v prípade odstraňovačov starých náterov na báze DCM. Ostatné členské štáty považujú tieto opatrenia za neprimerané a nákladné a domnievajú sa, že pre používateľov by neboli žiaducim prínosom. Existujú isté dôkazy (resp. nedostatok dôkazov), ktoré tieto postoje podporujú, resp. im odporujú.

2.7 Prvá komplexná revízia tohto návrhu v Rade sa konala začiatkom júna. Ak sa v najbližších mesiacoch podarí nášť kompromisné riešenie, návrh bude postupovať ďalej podľa plánu. Ak sa tak nestane, návrh bude zamietnutý. V takomto prípade bude vnútorný trh s odstraňovačmi starých náterov na báze DCM aj naďalej roztrieštený a možno sa roztriešti ešte viac. DCM by sa v príslušnom čase začal posudzovať podľa nariadenia (ES) č. 1907/2006 (REACH), pričom jeho používanie ako zložky odstraňovačov starých náterov by bolo jednou z mnohých možností expozície, ktoré by sa brali do úvahy. Je pochopiteľne nejasné, aké by to prinieslo výsledky, či kedy by bolo možné prijať záverečné odporúčanie.

3. Zhrnutie

3.1 DCM je bezfarebný halogenovaný alifatický uhľovodík s nízkou teplotou varu, ktorý má mierny sladkastý zápach. Dlhé roky sa bežne používal ako silné rozpúšťadlo s nízkou horľavosťou pri výrobe farmaceutických výrobkov, aerosólov a lepidiel a tiež na iné účely, ako je odstraňovanie starých náterov, odmasťovanie kovov či ako extrakčné rozpúšťadlo používané pri výrobe potravín.

3.2 Hoci sa DCM považuje za pomerne bezpečný halogenovaný uhľovodík s nízkou molekulárnou hmotnosťou, je potrebné s ním zaobchádzať opatrne. V Európe je zaradený medzi karcinogény uhľovodík kategórie 3, t. j. „látky, ktoré u ľudí vyvolávajú obavy vzhľadom na možné karcinogénne účinky, ku ktorým však nie sú k dispozícii primerané informácie na dostatočné posúdenie účinkov danej látky“. Musí mať preto na obale označenie R40 („možnosť karcinogénneho účinku“). Podľa rámcovej smernice o vode sa považuje za prioritnú látku.

3.3 Vážnejšie obavy však vyvolávajú jeho silne narkotické účinky: útlm centrálnej nervovej sústavy spôsobený DCM môže viesť k strate vedomia alebo k smrti. Táto vlastnosť spôsobila rad nehôd a úmrtí, ktoré sa vo všeobecnosti spájajú s rizikovými pracovnými postupmi a závažným nadmerným vystavením sa pôsobeniu DCM, predovšetkým v prípade priemyselného používania v otvorených nádržkách s odstraňovačom či pri rozsiahlom používaní v prípade profesionálnych používateľov. Používanie v uzavretých systémoch (ak je to možné) tieto riziká eliminuje.

3.4 Vzhľadom na zvýšenie dostupnosti iných výrobkov objem výroby DCM v Európe (Nemecko, Francúzsko, Taliansko, Španielsko, Holandsko, Spojené kráľovstvo a Rumunsko) postupne klesá. Z približne 240 tisíc ton DCM, ktoré sa v súčasnosti vyrobia v Európe, sa asi 100 tisíc ton sa vyváža. Okolo 30 – 50 % zo zvyšku sa využíva vo farmaceutickom priemysle a ďalších 10 – 20 % je určených na predaj ako „čistý“ DCM v odstraňovačoch starých náterov. Podobnú tonáž predstavuje aj recyklovaný DCM z farmaceutického priemyslu. Tento návrh sa zaoberá výlučne používaním DCM pri odstraňovaní starých náterov.

3.5 Odstraňovanie starých náterov je v domácnostiach bežnou činnosťou. Je súčasťou konzervovania a dekorácie drevených, kovových, kamenných a sadrových predmetov a povrchov v domácich priestoroch i mimo nich. Využíva sa aj na špecializovanejších trhoch, vrátane reštaurovania umeleckých diel, odstraňovania graffiti a opätovných náterov rozmerných mobilných objektov, ako sú vlaky či lietadlá.

3.6 Odstraňovače starých náterov sa pomerne voľne delia do troch kategórií: na priemyselné použitie (t. j. používanie veľkého množstva na jednom mieste), na profesionálne použitie (opakované používanie v rámci konkrétnej profesie: stavbári, maliari – natierači) a spotrebiteľské použitie (individuálne príležitostné použitie v rámci údržby domácnosti).

3.7 Ťažko povedať, aký je skutočný počet nehôd v rámci uvedených kategórií. Keďže nadmerná expozícia DCM sa prejavuje podobne ako zlyhanie srdca, je možné, že nie všetky prípady sa nahlásia (ale nemusí to tak byť). Podľa údajov, ktoré Komisii predložili konzultanti RPA, došlo v Európe za uplynulých 20 rokov v dôsledku použitia odstraňovačov starých náterov na báze DCM k 3 až 4 nehodám ročne, z čoho sa 1 prípad ročne skončil úmrtím. Smrteľné úrazy sa vyskytli

najmä vo Francúzsku (6 prípadov), Nemecku (6) a Spojenom kráľovstve (5), incidenty bez straty na životoch boli hlásené predovšetkým v Spojenom kráľovstve (36), vo Švédsku (12) a Francúzsku (6). V južnej časti Európy bol v skúmanom období (1930 – 2007) nahlásený len jeden incident – smrteľný úraz pracovníka v priemysle v Španielsku v roku 2000. Dôležitú úlohu môžu zohrávať aj miestne klimatické podmienky a pracovné postupy. V teplem počasí sú okná vždy otvorené, čo zaručuje dobrú ventiláciu a minimalizuje riziká. V chladnejších klimatických pásmach je to presne naopak.

3.8 Smrteľné úrazy sa u priemyselných a profesionálnych používateľov vyskytujú rovnako často. K väčšine prípadov, ktoré neskončili smrťou, došlo pri používaní týchto prípravkov používateľmi klasifikovanými ako „profesionálni používatelia“. Smrteľné úrazy boli takmer výlučne spôsobené nedostatočným vetraním a nevhodným používaním osobných ochranných prostriedkov, a to najmä v blízkosti veľkých otvorených nádrží.

3.9 Pravdepodobne smrteľný úraz spotrebiteľa (alebo profesionálneho používateľa) nahlásený v roku 1993 vo Francúzsku nemožno v súčasnosti preveriť a tento kľúčový čiastočný údaj preto vzbudzuje pochybnosti. Jediným iným smrteľným úrazom spotrebiteľa bol prípad, ktorý sa stal v Holandsku v roku 1960. Dôležitú úlohu môžu zohrávať aj iné faktory.

3.10 Samozrejme, existujú aj alternatívne prípravky k odstraňovačom starých náterov na báze DCM. Vo všeobecnosti sa delia do troch skupín: fyzické/mechanické odstraňovanie náteru (brúsenie, zoškrabovanie, odstreľovanie), pyrolitické/tepelné odstraňovanie náteru (v peciach, fluidizovanom lôžku alebo použitím opalovacej lampy či teplovzdušnej pištole) a chemické odstraňovanie náteru (použitím vysoko účinných rozpúšťadiel, vrátane DCM, alebo žieravých, vo všeobecnosti silne alkalických kvapalín alebo pást či kyseliny mravčej alebo zmesí na báze peroxidu vodíka). Použiteľný je každý postup. Konečný výber sa teda robí na základe konkrétnych podmienok. Každý z nich predstavuje isté riziko, či už v súvislosti s rozptylom prachových častíc, teplom, ohňom, výbuchom, podráždením očí alebo pokožky či v súvislosti so zložením odstraňovaných náterov, najmä olovom v náteroch spred roku 1960. V prípade viacerých vrstiev farby spred 100 alebo aj viac rokov v starých, ale stále použitelných, či dokonca veľmi žiadaných obytných budovách alebo v prípade veľmi citlivých povrchov, ktoré nemožno poškodiť, je potrebné aplikovať niekoľko spôsobov odstraňovania náterov a do istej miery aj experimentovať.

3.11 K dispozícii nie sú žiadne údaje o podiele jednotlivých alternatív na trhu v rámci všetkých 3 skupín, ani o cenových reláciách za odstránenie štvorcového metra náteru. DCM sa stále považuje za najviac používané rozpúšťadlo, hlavne medzi spotrebiteľmi. Rozšírené je aj používanie prípravkov na báze hydroxidu sodného. Dokonca aj v rámci kategórie chemikálií je porovnanie nákladov zložitá. Existuje všeobecná zhoda, že odstraňovače starých náterov na báze DCM sú lacnejšie ako rovnaké množstvo konkurenčných výrobkov. Po zohľadnení nákladov na ochranné prostriedky (ak sa používajú) a likvidáciu odpadov (ak je potrebná) sa táto výhoda zrejme stratí.

3.12 Celkové náklady závisia aj od doby aplikácie. Produkty a postupy s pomalším účinkom, avšak menej nebezpečné,

zvyšujú náklady na prácu a znižujú zisky. Rozpúšťadlá s vysokým bodom varu umožňujú pokryť naraz rozsiahle plochy, avšak ich aplikácia trvá dlhšie. Pre spotrebiteľa to znamená, že doba expozície nebude krátka, ale dlhá, a spôsobí to aj väčšie narušenie chodu domácnosti. (V tejto súvislosti možno jednoznačne polemizovať s domnienkou RPA, že spotrebiteľom nezáleží až tak veľmi na čase, „pretože odstraňovaniu náterov sa zvyčajne venujú vo voľnom čase.“) Pre všetkých používateľov budú mať zásadný význam nové pracovné metódy a zmeny pracovného systému. Priemyselným používateľom prechod k používaniu produktov na báze vody zníži náklady spojené s vetraním, avšak prudko zvýši náklady na predchádzanie korózii nádrží a potrubí. Vzhľadom na tieto premenné je nesmierne zložité predpovedať, aký vplyv budú mať prípadné obmedzenia na jednotlivé metódy. Za týchto okolností a vzhľadom na nedostatok dôkazov a rozporuplné informácie zo strany štátnych orgánov budú ohrození najmä spotrebiteľia, pretože sa môžu mylne domnievať, že ich výber alternatívnych produktov a postupov je v ich vlastnom záujme.

3.13 Jedným z najčastejšie používaných alternatívnych produktov k DCM ako rozpúšťadla je N-metyl-2-pyrolidón (NMP), ktorý bol nedávno zaradený do kategórie 2 látok toxických pre reprodukciu. V dôsledku toho bude časom vydaný zákaz predaja látok s jeho obsahom širokej verejnosti (nie však profesionálnym či priemyselným používateľom). Ostatné rozpúšťadlá, ako napr. 1,3-dioxolán, sú vysoko horľavé.

3.14 Systémy na báze dvojsýtnych esterov (DBE) – zmesi dimetyl adipátu, sukcinátu a glutarátu – sa v súčasnosti javia ako najslubnejšie alternatívy a zatiaľ niet veľa dôkazov o ich škodlivých účinkoch na ľudské zdravie či životné prostredie. Dimetyl sulfoxid (DMSO) a benzylalkohol tiež vyzerajú byť relatívne „bezpečné“. Avšak to, či budú používatelia považovať niektorý z týchto výrobkov za cenovo výhodný alebo nie, závisí od viacerých faktorov, a preto nie je možné zaručiť, že sa budú bežne používať ako „bezpečná“ alternatíva.

3.15 Celkovo je jasné, že jediný úplne prijateľný prístup neexistuje a že nevhodné kroky môžu viesť k zvýšeniu súčasnej, pomerne nízkej zaznamenaných incidentov. Problémom je nájsť riešenie, ktoré by uspokojilo všetky strany, predovšetkým členské štáty, ktoré majú odlišné skúsenosti a odôvodnene zastávajú pevný postoj.

4. Zhrnutie návrhu Komisie

4.1 Cieľom návrhu Komisie je chrániť zdravie ľudí a životné prostredie a zároveň zachovať vnútorný trh s dichlórmetánom, najmä v prípade, ak tvorí hlavnú zložku odstraňovačov starých náterov určených na priemyselné, profesionálne a spotrebiteľské použitie.

4.2 Cieľom návrhu je zákaz predaja odstraňovačov starých náterov na báze DCM širokej verejnosti a profesionálnym používateľom, okrem tých, ktorí absolvovali špeciálnu odbornú prípravu a príslušné orgány daného členského štátu im k tomu vydali oprávnenie. Predaj uvedených produktov priemyselným zariadeniam bude možný len v prípade, ak bude dodržaný celý

rad ochranných opatrení, najmä účinné vetranie a zabezpečenie a používanie vhodných osobných ochranných prostriedkov. Všetky prípravky na báze DCM by mali byť nezmazateľne označené „výhradne na priemyselné a profesionálne použitie“ (a podľa všetkého len pre odborníkov s oprávnením).

4.3 Žiadne nové odstraňovače starých náterov na báze DCM sa nebudú môcť uvádzať na trh s určením pre širokú verejnosť alebo odborníkov po uplynutí 12 mesiacov od nadobudnutia účinnosti tohto rozhodnutia. Po uplynutí ďalších 12 mesiacov sa týmto používateľom nebudú môcť vôbec dodávať.

4.4 Toto rozhodnutie nadobudne účinnosť tretím dňom po jeho uverejnení v Úradnom vestníku EÚ.

4.5 Návrh dopĺňa odôvodnenie a pracovný dokument útvarov Komisie (správa o hodnotení vplyvu). Ďalší materiál je dostupný v hodnotení vplyvu, ktoré pre Komisiu vypracovali externí konzultanti (RPA, TNO) alebo v správach ku konkrétnym otázkam (ETVAREAD, o účinnosti látok znižujúcich odparovanie). Uvedené dokumenty zhodnotil príslušný vedecký výbor (SCHER). Oficiálna správa EÚ o hodnotení rizika nebola vypracovaná, pretože napriek vysloveným obavám žiadna zo zainteresovaných strán neoznačila DCM za prioritnú látku.

4.6 Niektoré členské štáty EÚ (a iné významné ekonomiky a obchodní partneri, ako Švajčiarsko či USA) vypracovali štúdie na podporu konkrétnych (a často výrazne konfliktných) regulačných a politických stanovísk. Zainteresované priemyselné odvetvia nazhromaždili množstvo údajov o možných rizikách a komparatívnych prínosoch rôznych výrobkov a postupov. Ich vzájomný rozpor nie je prekvapujúci. Ďalšie zainteresované strany vyslovili svoje pripomienky počas Európskeho týždňa bezpečnosti a ochrany zdravia „Bezpečná výstavba“ v roku 2004 po konferencii expertov, ktorú zorganizovala Únia dánskych maliarov. Podľa údajov RPA z apríla 2007, BEUC, EMCEF a ETUC zatiaľ oficiálne nevyjadrili svoje stanovisko.

5. Všeobecné pripomienky

5.1 EHSV uznáva, že Komisia musela prekonať ťažkosti pri vypracovávaní návrhu na primeranú a cenovo prijateľnú zmenu a doplnenie smernice 76/769/EHS v súvislosti s používaním DCM ako rozpúšťadla pri odstraňovaní starých náterov. Nahlásených a overených bolo pomerne málo incidentov. Je možné, že nie všetky prípady sa nahlásia (avšak nemusí to tak byť). Platné právne predpisy sa nie vždy dodržiavali, zjavné je to najmä v prípade označovania. Alternatívne výrobky a postupy existujú, ale keďže neboli zhodnotené, predstavujú riziko. Existuje viacero pádných dôvodov, prečo sa názory členských štátov rozchádzajú. Neexistuje totiž žiadna záruka, že celkový výsledok bude priaznivý pre niektorú zo skupín, ktorej sa to bude pravdepodobne týkať.

5.2 EHSV tiež uznáva, že vzhľadom na zjavné časové obmedzenie je toto poslednou možnosťou na zavedenie určitých opatrení v rámci zmienenej smernice. Ak sa nepodarí dospieť

k spoločnému postoju členských štátov a Európskeho parlamentu a navrhované rozhodnutie (alebo jeho obmenené znenie) nebude prijaté a implementované, nebudú podniknuté žiadne ďalšie kroky, kým sa na používanie DCM nezačne vzťahovať nariadenie (ES) č. 1907/2006 (REACH).

5.3 EHSV je skutočne presvedčený, že takéto oneskorenie je zbytočné a nežiaduce vzhľadom na ochranu životného prostredia a zdravia všetkých používateľov, či už na pracovisku alebo mimo neho. Výbor by nesmierne mrzelo trieštenie vnútorného trhu kvôli tejto (alebo akejkolvek inej) veci. Potreba nájsť východisko pre dosiahnutie dohody by mala byť jasná pre všetkých zainteresovaných. Cieľom by malo byť nájdenie spôsobu riadenia rizika, a nie nahradenie jedného nebezpečenstva iným.

5.4 V tejto súvislosti EHSV konštatuje, že DCM sa môže bezpečne vyrábať, skladovať, prevážať a používať v uzavretých systémoch. DCM je nehorľavý a neprispieva k vytváraniu prízemného ozónu. Avšak v otvorených systémoch, napr. pri odstraňovaní starých náterov spôsobuje DCM problémy kvôli svojej prchavosti (rýchlo sa vyparuje), hustote výparov (koncentrujú sa v najnižšom bode alebo v priestoroch s nedostatočným vetraním) a narkotickým účinkom (spôsobuje stratu vedomia a smrť). Všetky uvedené vlastnosti znamenajú zvýšené riziko pre deti. DCM je tiež zaradený medzi karcinogény kategórie 3 a práve toto možné riziko je rozhodujúcim faktorom pri označovaní výrobkov s obsahom DCM.

5.5 RPA aj ďalšie subjekty uvádzajú, že pre riadnu ochranu používateľov na pracovisku či mimo neho je takéto označovanie zavádzajúce a nedostatočné. Platné právne predpisy nenariaďujú uvádzanie žiadnych „rizikových viet“ (R-vety) či „bezpečnostných viet“ (S-vety) alebo piktogramov či ich alternatív podľa revidovaného dokumentu OSN „Globálny harmonizovaný systém klasifikácie a označovania chemických látok“, ktoré primerane upozorňujú na možnosť straty vedomia (a následné nebezpečenstvo úmrtia) alebo, čo je prekvapujúce, na vážne nebezpečenstvo pre deti (ktoré by sa samozrejme vzťahovali na mnohé výrobky a postupy používané v domácnosti).

5.6 Upriamenie pozornosti na možné, zatiaľ však nedokázané riziko vzniku rakoviny je taktiež zavádzajúce. SCHER vo svojom stanovisku k správe ETVAREAD o látkach znižujúcich odparovanie uvádza, že metabolický mechanizmus testovanej myši je iný ako ľudský, a preto vychádzajú z predložených dôkazov nie je pravdepodobné, že by bol DCM karcinogén. Na základe jeho používania nie je k dispozícii veľa dôkazov. Stále sa čaká na výsledky dvoch rozsiahlych epidemiologických štúdií týkajúcich sa skupín vystavených DCM v iných priemyselných odvetviach v USA. Skupiny v EÚ mohli byť vystavené iným známym karcinogénom, ako je styrén. RPA nepredložila v rámci príslušnej kategórie žiadne dôkazy o skutočnom nebezpečenstve vyplývajúcom z expozície DCM pri odstraňovaní starých náterov. Požadovaná veta R68 („možné riziko nezvratných následkov“) nie je v danom kontexte tou najužitočnejšou.

5.7 Je potrebné upozorniť, že štatistiky incidentov, ktoré predložila RPA za obdobie 1930 – 2007 jednoznačne svedčia o nebezpečnosti závažného nadmerného vystavenia pôsobeniu DCM, ku ktorému dochádza najmä v nevyhovujúcich pracovných podmienkach. Príslušné údaje týkajúce sa alternatívnych postupov a prostriedkov neboli získané. Je však otázne, do akej miery môžu byť tieto údaje poskytnuté na použitie pre profesionálnych používateľov alebo spotrebiteľov. Príznaky chronických (dlhodobých) účinkov na zdravie spôsobených priemyslom môžu (ale nemusia) naznačovať problémy týkajúce sa akútnej (krátkodobej) expozície spotrebiteľa. Štatistiky týkajúce sa nehôd, ktorými uvedené údaje zrejme sú, je ťažšie vypočítať.

5.8 Štúdie tiež upozornili na nesúlad medzi najvyššími prípustnými hodnotami vystavenia chemickým faktorom pri práci v jednotlivých krajinách EÚ. Hraničné hodnoty pre jednu látku (DCM) sa značne líšia medzi členskými štátmi aj medzi jednotlivými látkami (napr. DCM v DBE alebo DMSO). Výrobcovia si musia uvedomiť svoju povinnosť voči pracovníkom, ktorí ich výrobky používajú. Zákonodarcovia musia na tento účel poskytnúť jasný a dôsledný regulačný rámec vypracovaný na základe konkrétnych údajov.

5.9 V tejto súvislosti si EHSV všíma najmä Technické pravidlá pre nebezpečné látky TRGS 612 pre alternatívne výrobky k odstraňovačom starých náterov na báze DCM, ktoré vydalo nemecké Spolkové ministerstvo práce a sociálnych vecí (znenie z februára 2006). Tento dokument môže ostatným slúžiť ako vzor, ktorý môže prispieť k zvýšeniu bezpečnosti pri práci, a je oveľa podrobnejší ako súčasný návrh z dielne Komisie.

5.10 Vo väčšine prípadov by malo byť poradie otázok takéto: a) môžete zvýšiť bezpečnosť pracovných postupov nahradením látok inými?; b) ak nie, prečo?; c) prijali ste všetky potrebné opatrenia na zvýšenie bezpečnosti pri práci?. Treba si uvedomiť, aké sú možné riziká a prínosy alternatívnych postupov a výrobkov. Potrebujeme najmä odhadnúť, aké výsledky môže priniesť rozhodnutie o stiahnutí významného množstva konkrétneho materiálu z daného trhu – čo urobia používatelia a či tým prispeli k zvýšeniu svojej bezpečnosti.

5.11 V prípade tohto príkladu prevzatého od jedného z členských štátov, ktorý už zaviedol zákaz v súvislosti s výrobkami na báze DCM vzťahujúci sa na priemyselných aj profesionálnych používateľov, ide o zákaz predaja výrobkov obsahujúcich DCM, nie však samotného DCM. Účinný odstraňovač starých náterov sa totiž dá vyrobiť zmiešaním DCM s metanolom priamo na mieste použitia. Výsledný produkt je síce lacnejší, no chýbajú mu povrchovo aktívne látky a látky znižujúce odparovanie, ktoré zvyšujú účinnosť aj bezpečnosť správne pripraveného produktu. Takýto výsledok preto nie je žiaduci.

5.12 Ako uviedli RPA a Komisia, v praxi sa ťažko zdôvodňujú alebo zachovávajú rozdiely medzi jednotlivými kategóriami používateľov. Jediným skutočným rozdielom je, že jedna vysoko výkonná, trvalá prevádzka odstraňovania náterov vyžaduje rozsiahle otvorené nádrže s chemikáliami, do ktorých sa

výrobky namáčajú. V prevádzkach mimo špecializovaných zariadení sa vo všeobecnosti nevyužíva systém namáčania, a preto nie sú potrebné rozmerné otvorené nádrže. Na samostatné prevádzky sa vzťahujú iné smernice, napr. o emisiách rozpúšťadiel a kvalite odpadových vôd, ktoré by sa mali prísne uplatňovať. Prevádzky mimo špecializovaných zariadení závisia vo väčšej miere od starostlivosti a racionálneho úsudku jednotlivca. V prevádzkach so zamestnávateľom je samozrejme, že práve zamestnávateľ musí zabezpečiť čo najlepšie pracovné podmienky pre svojich zamestnancov.

5.13 Kategória „profesionálnych používateľov“ by tiež mala byť rozdelená na dve skupiny: tých, ktorí sa špecializovanému čisteniu venujú sústavne (napr. odstraňovanie grafitu, reštaurovanie fasád, vlakov a lietadiel) a tých, ktorí potrebujú odstraňovače náterov iba príležitostne (stavbári, dekoratéri a „spotrebiteľia“), ako nevyhnutnú, avšak časovo náročnú súčasť inej, výnosnejšej činnosti. Potreby, kapacity a slabé stránky tejto poslednej skupiny sa zdajú byť rovnaké a malo by sa s nimi aj rovnako zaobchádzať.

5.14 Bol taktiež predstavený návrh na poskytnutie odbornej prípravy a vydanie licencií určitým prevádzkovateľom, ktorý predstavuje možnú výnimku umožňujúcu dosiahnutie kompromisu medzi odlišnými názormi. Ťažko však prirovnávať používanie odstraňovačov starých náterov na báze DCM napríklad k odstraňovaniu azbestu či nakladaniu s jadrovým odpadom, na ktoré sa jednoznačne vyžaduje povolenie. Vzhľadom na vysoké náklady potrebné na zavedenie a monitorovanie takéhoto systému je ťažké predstaviť si, že by tento návrh mohol splniť niečie potreby.

6. Konkrétne pripomienky

6.1 Vzhľadom na uvedené skutočnosti si EHSV nemyslí, že by bol súčasný návrh vyvážený alebo že by sám o sebe mohol viesť k zníženiu počtu incidentov na pracovisku či mimo neho. Berúc do úvahy výrazné faktické a politické rozdiely medzi členskými štátmi, je nevyhnutné čo najskôr zvážiť a zaviesť iné prístupy.

6.2 Ich súčasťou by mali byť aj zmeny týkajúce sa balenia a označovania odstraňovačov starých náterov na báze DCM v záujme minimalizovania rizika nehôd a upozornenia na skutočné nebezpečenstvá. Predaj výrobkov niekomu, kto sa trvale nezaobera odstraňovaním náterov, či už na pracovisku alebo mimo neho alebo ako „profesionálny užívateľ“ či „spotrebiteľ“, by mal byť pri jednorazovom nákupe obmedzený na maximálne 1-litrové balenie. V súlade s príslušnými platnými alebo novými nariadeniami a smernicami EÚ a/alebo normami EN ISO 8317:2004 a 862:2005 by nádoby mali mať zabezpečené detské uzávery. Užitočné by boli aj úzke hrdlá obmedzujúce rozliatie, hoci následná potreba preliať prostriedok pred použitím štetca znižuje ich efekt. Výrobcovia by sa mali aktívne snažiť, aby prišli na trh s novými a bezpečnejšími systémami, čím by zabezpečili dlhodobú životnosť týchto výrobkov.

V prípade hromadného predaja ostatným používateľom na priemyselné alebo systematické profesionálne použitie by sa malo predávať množstvo s objemom minimálne 20 litrov. V snahe zaistiť bezpečnú manipuláciu a likvidáciu výrobkov bez ohľadu na podmienky použitia by výrobcovia a dodávatelia mali uznať, že za týchto okolností je ich povinnosťou poskytnúť ochranu a dostatočné informácie a školenia.

6.3 Je potrebné čo najskôr vypracovať nové piktogramy a bezpečnostné označenia (R a S-vety), upozorňujúce na narkotický charakter výrobku a jeho nebezpečenstvo pre deti, ktoré by dopĺňali tie, ktoré sa už v súčasnosti používajú. V prípade odstraňovačov starých náterov na báze DCM (a iných výrobkov s podobnými účinkami) by bolo vhodné uvádzať pre všetkých používateľov upozornenia typu: „Narkotiká: vysoká koncentrácia spôsobuje stratu vedomia a smrť“, „Nepoužívať v prítomnosti detí alebo zraniteľných dospelých“, „Nepoužívať v uzavretých priestoroch: ťažké výpary spôsobujú dusenie“. Tieto vety sa zdajú byť na základe dôkazov opodstatnené a zodpovedajú skutočným potrebám. Nemali by však zanikať v spleti menej závažných upozornení. Účinné varovanie a zreteľný piktogram, ktoré sú nevyhnutné na ochranu detí, budú mať pravdepodobne väčší dosah než mnohé komplikované rady. Súčasné označenie S2 („Uchovávať mimo dosahu detí“) je v tejto súvislosti nedostačujúce.

6.4 Jednoznačne potrebné sú taktiež štandardizované a vnútorne konzistentné celoeurópske najvyššie prípustné hodnoty vystavenia chemickým faktorom pri práci, vďaka ktorým by sa zvýšila bezpečnosť na pracovisku. To by sa malo považovať za užitočný prínos programu REACH počas nasledujúcich rokov.

6.5 Osvedčené pracovné postupy a prísne dodržiavanie všetkých zavedených kontrol sú jednoznačne kľúčovými faktormi riadenia rizika na pracovisku aj mimo neho. Výrobcovia a maloobchodníci sú spoločne zodpovední za poskytovanie dobrých rád a za zabezpečenie, že široká verejnosť a ostatní príležitostní používatelia nebezpečných materiálov a procesov budú môcť tieto odporúčania dodržiavať. Bezpečnostné pokyny a zariadenia je potrebné presadzovať s rovnakým nadšením a podporovať rovnakými stimulmi ako materiály, na ktoré sa vzťahujú.

6.6 Nemecký systém TRGS 612 by mal slúžiť ako východisko pre zavedenie celoeurópskych kontrol. Tieto by v prípade potreby bolo možné doplniť o ďalšie technické pokyny týkajúce sa vetrania a spracovania odpadu. Je potrebné zverejňovať a vymieňať si osvedčené postupy.

6.7 Prebiehajúce štúdie v USA o dosahu dlhodobej expozície DCM by mali byť čo najskôr ukončené a výsledky odovzdané výboru SCHER na posúdenie. Mali by sa preskúmať možnosti stanovenia vhodných skupín pre realizáciu štúdie tohto typu v Európe.

6.8 Systematické posudzovanie rizík spojených s odstraňovaním starých náterov by sa malo vykonávať tak, aby všetky výrobky a postupy mohli byť hodnotené na porovnateľnom základe. To by viedlo k lepšiemu pochopeniu ich výkonnostných vlastností a rizík a možno by to používateľom na pracovisku i mimo neho umožnilo prijímať rozhodnutia na základe komplexnejších informácií. Žiadny z uvedených návrhov by však nemal spôsobiť oddialenie prijatia spomínaných kontrolných opatrení.

V Bruseli 17. septembra 2008

predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice Rady 68/151/EHS a 89/666/EHS, pokiaľ ide o povinnosti zverejňovania a prekladania v prípade určitých druhov spoločností“

KOM(2008) 194 v konečnom znení – 2008/0083 (COD)

(2009/C 77/06)

Rada sa 23. mája 2008 rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice Rady 68/151/EHS a 89/666/EHS, pokiaľ ide o povinnosti zverejňovania a prekladania v prípade určitých druhov spoločností“

Grémium výboru poverilo 21. apríla 2008 vypracovaním tohto stanoviska odbornú sekciu pre jednotný trh, výrobu a spotrebu.

Vzhľadom na naliehavosť danej témy bol rozhodnutím Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na 447. plenárnom zasadnutí 18. septembra 2008 vymenovaný za hlavného spravodajcu pán Iožia. Výbor prijal 72 hlasmi za, pričom 1 člen sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 Výbor súhlasí s obsahom navrhovanej smernice a považuje ju za ďalší krok v stratégii zjednodušovania administratívy, ktorá bola naplánovaná v oznámení *Strategické hodnotenie programu Lepšia právna regulácia v Európskej únii*.

1.2 Tento prístup nadväzuje na kladný postoj, ktorý vyjadrilo stredisko EHSV pre monitorovanie jednotného trhu vo viacerých stanoviskách, kde rozhodne podporovalo rozličné iniciatívy realizované v oblasti práva obchodných spoločností. Verí, že prostredníctvom znižovania výdavkov spoločností tieto iniciatívy významne prispievajú ku konkurencieschopnosti firiem EÚ, pokiaľ neohrozujú ochranu záujmov ostatných zainteresovaných strán.

1.3 Výbor poukazuje na to, že posudzovaný návrh na zmenu a doplnenie smerníc 68/151/EHS (prvá smernica o práve obchodných spoločností) a 89/666/EHS (jedenásta smernica o práve obchodných spoločností) sa zameriava na zjednodušenie a zníženie administratívnej záťaže v citlivých oblastiach zverejňovania a prekladania pre určité druhy spoločností, ktoré sú často zatažované neprimeranými a niekedy aj zbytočnými nákladmi.

1.4 Výbor podporuje navrhované opatrenia, ktoré sú dosiahnuteľné prostredníctvom menších zmien *acquis* EÚ a spoločne so znižovaním administratívnej záťaže spoločností, ako to dokazuje predložené hodnotenie vplyvov, budú zabráňovať vytváraniu neodôvodnených prekážok pre voľný pohyb tovarov a služieb v rámci EÚ.

1.5 Výbor preto víta tento krok a spoločne s Radou vyzýva Komisiu, aby navrhla ďalšie opatrenia na zníženie ďalších zbytočných povinností, ktoré pretrvávajú v niektorých oblastiach a nepredstavujú prínos pre užívateľov, sú záťažou pre spoločnosti a znižujú ich schopnosť reagovať na súčasné výzvy, vyplývajúce z celosvetovej hospodárskej súťaže.

1.6 Výbor odporúča, aby Komisia podporovala členské štáty v ďalšom zjednodušovaní administratívy spoločností prostredníctvom poskytovania všetkých informácií, ktoré sú povinné podľa platnej legislatívy zverejňovať, na internete.

2. Situácia

2.1 Po sérii hodnotení v roku 2005 sa Komisia začala orientovať na zjednodušovanie právnych predpisov s cieľom znížiť administratívne náklady a zaťaženie spoločností vyplývajúce z platnej legislatívy, pričom zohľadnila, že zbytočné náklady brzdia ekonomickú aktivitu v EÚ a poškodzujú konkurencieschopnosť podnikov.

2.2 Komisia 14. novembra 2006 predstavila oznámenie pod dôležitým názvom *Lepšia právna regulácia v Európskej únii* ⁽¹⁾ a pracovný dokument na tému *Meranie administratívnych nákladov a zníženie administratívnej záťaže v Európskej únii* ⁽²⁾. Obe iniciatívy zdôrazňujú potrebu pokračovať v konkrétnych hospodárskych prínosoch pre spoločnosti, pričom zjednodušovanie je možné dosiahnuť bez nepriaznivého vplyvu na užívateľov dotknutých informácií.

2.3 V marci 2007 podporil túto stratégiu akčný program zameraný na znižovanie administratívnej záťaže ⁽³⁾ (zatiaľ nezverejnený v Úradnom vestníku), ktorý stanovil cieľ znížiť do roku 2012 náklady o 25 %.

⁽¹⁾ *Strategické hodnotenie programu Lepšia právna regulácia v Európskej únii*, KOM(2006) 689 v konečnom znení, Ú. v. EÚ C 78, 11.4.2007, s. 9.

⁽²⁾ *Meranie administratívnych nákladov a zníženie administratívnej záťaže v Európskej únii*, KOM(2006) 691 v konečnom znení.

⁽³⁾ *Akčný program na znižovanie administratívnej záťaže v Európskej únii*, KOM(2007) 23 v konečnom znení.

2.4 Viaceré rýchle návrhy zamerané na znižovanie administratívnej záťaže prijala Komisia v marci 2007 v skrátanom konaní a 10. júla 2007 predstavila oznámenie stanovujúce návrhy na zjednodušenie v oblasti práva obchodných spoločností, účtovníctva a auditu ⁽⁴⁾.

2.5 Na stretnutí 13. a 14. marca 2008 Európska rada vyzvala Komisiu, aby pokračovala v predkladaní nových legislatívnych návrhov v oblasti znižovania záťaže ⁽⁵⁾.

2.6 Uvedené materiály a iniciatívy predstavujú základ pre navrhovanú smernicu o povinnostiach zverejňovania a prekladania v oblasti práva obchodných spoločností, ktorá ustanovuje obmedzenie a/alebo odstránenie informačných povinností, ktoré nepredstavujú žiadny prínos pre užívateľov.

3. Návrh Komisie

3.1 Cieľom navrhovanej smernice podľa Komisie je posilniť konkurencieschopnosť spoločností z EÚ znížením a/alebo odstránením administratívnych povinností stanovených platnou legislatívou, ktoré nereagujú na požiadavky užívateľov na tieto informácie a predstavujú zbytočné dodatočné náklady pre spoločnosti.

3.2 Návrh obsahuje zmenu a doplnenie smerníc 68/151/EHS (prvá smernica) a 89/666/EHS (jedenásta smernica) o povinnostiach zverejňovania a prekladania pri zriaďovaní určitých druhov spoločností.

3.3 Pokiaľ ide o prvú smernicu, bude stanovená nová minimálna požiadavka na zverejnenie v súvislosti s článkom 3 ods. 4 smernice 68/151/EHS o práve obchodných spoločností. Navrhovaná zmena článku sa zameriava na zrušenie niektorých súčasných povinností zverejňovať vo vnútroštátnych vestníkoch informácie o vytvorení spoločností a tiež účtovnej závierke, ktoré musia byť podľa platnej legislatívy každoročne zverejnené.

3.4 Navrhované zjednodušenie nijako neznižuje prínos pre užívateľov, keďže v súčasnosti sú údaje obsiahnuté v obchodných registroch, prostredníctvom ktorých členské štáty poskytujú potrebné informácie, čoraz viac prístupné na internete, nakoľko využívanie elektronických prostriedkov sa stáva čoraz bežnejšou praxou.

3.5 Členské štáty musia rátať s elektronickým prístupom k informáciám v chronologickom poradí, ale majú voľnú ruku pri stanovení použitia ostatných prostriedkov zverejňovania,

⁽⁴⁾ Oznámenie Komisie o zjednodušení podnikateľského prostredia pre spoločnosti v oblasti práva spoločností, účtovníctva a auditu, KOM(2007) 394 v konečnom znení.

⁽⁵⁾ Závery predsedníctva Európskej rady, Brusel, 13. a 14. marca 2008, dok. 7652/08, (závery 1).

avšak len pod podmienkou, že to nepredstavuje dodatočné náklady pre spoločnosti.

3.6 Pokiaľ ide o smernicu 89/666/EHS (jedenásta smernica) o práve obchodných spoločností, zmena sa týka súčasného postupu, ktorý v súčasnosti stanovuje povinnosť prekladať všetkých dokumentov tvoriacich spis spoločnosti pri zaregistrovaní novej pobočky.

3.7 Nový článok 4 požaduje, aby boli dokumenty uverejnené v úradnom jazyku Spoločenstva, ale považuje za dostatočné, ak boli preklady overené v rámci postupu prijatého orgánmi akéhokoľvek členského štátu. Toto osvedčenie prijímú všetky členské štáty, ktoré nesmú uložiť žiadnu formálnu požiadavku okrem požiadaviek stanovených v odsekoch 1 a 2 v súlade s cieľom minimalizovať náklady na preklad a osvedčenie.

3.8 Právny základ návrhu je rovnaký ako v prípade predchádzajúcich smerníc: článok 44 ods. 2 písm. g) Zmluvy. Navyše sa Komisia nazdáva, že navrhované zmeny sú v súlade so zásadou subsidiarity a proporcionality.

3.9 Komisia poukazuje na to, že návrh a hodnotenie vplyvov schválilo široké plénum zainteresovaných strán (110 z 22 členských štátov). Pozitívne zistenia sú dostupné na internetovej stránke generálneho riaditeľstva pre vnútorný trh a služby (GR MARKT).

3.10 V tomto hodnotení vplyvov Komisia počíta s úsporami vo výške približne 410 miliónov EUR ročne pri nákladoch za zverejňovanie účtovných závierok a približne 200 miliónov EUR ročne pri zverejňovaní zmien v registroch. Približne 22 miliónov EUR by sa ušetrilo za preklady a osvedčenia.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 Prostredníctvom niekoľkých stanovísk, ktoré vypracovalo stredisko pre monitorovanie jednotného trhu, vyjadril výbor svoju podporu smerovaniu k zjednodušovaniu administratívy plánovanej na základe *Strategického hodnotenia programu Lepšia právna regulácia v Európskej únii*.

4.2 Stanoviská výboru v plnej miere podporili toto smerovanie, ktoré je praktickým prínosom ku konkurencieschopnosti spoločností z EÚ prostredníctvom znižovania ich nákladov – ktoré sa javia byť v oblasti práva obchodných spoločností značne zbytočné a prehnané – bez toho, aby poškodzovali ochranu záujmov ostatných zainteresovaných strán.

4.3 Výbor poukazuje na to, že prostredníctvom zásahu v takej citlivej oblasti ako povinnosti zverejňovania a prekladu tento návrh nielen výrazne zníži náklady, ako to preukázalo hodnotenie vplyvov, ale zároveň zvýši dôveryhodnosť EÚ tým, že odstráni všetky prípadné pokušenia vytvárať umelé neoprávnené prekážky pre voľný pohyb tovaru a služieb.

4.4 Uvádza, že doterajšie iniciatívy prešli pozorným hodnotením z pohľadu plánovaných cieľov a zásady subsidiarity

a proporcionality a boli tiež predmetom predchádzajúcich podrobných konzultácií so všetkými zainteresovanými stranami.

4.5 Výbor preto schvaľuje obsah navrhovanej smernice a považuje ju za vítaný krok v rámci stratégie zjednodušenia. Plne tiež podporuje Radu vo výzve Komisii, aby zasiahla aj v iných oblastiach, kde je tiež potreba zjednodušenia s cieľom obmedziť mnohé povinnosti, ktoré naďalej zaťažujú spoločnosti.

V Bruseli 18. septembra 2008

predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice Rady 78/660/EHS a 83/349/EHS, pokiaľ ide o určité požiadavky na zverejnenie pre stredné podniky a povinnosť zostavovať konsolidovanú účtovnú závierku“

KOM(2008) 195 v konečnom znení – 2008/0084 (COD)

(2009/C 77/07)

Rada sa 23. mája 2008 rozhodla podľa článku 44 ods. 1 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice Rady 78/660/EHS a 83/349/EHS, pokiaľ ide o určité požiadavky na zverejnenie pre stredné podniky a povinnosť zostavovať konsolidovanú účtovnú závierku“

Grémium poverilo 21. apríla 2008 vypracovaním tohto stanoviska odbornú sekciu pre jednotný trh, výrobu a spotrebu.

Vzhľadom na naliehavosť témy bol pán CAPPELLINI rozhodnutím Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru, v súlade s článkom 20 a 57 ods. 1 vnútorného poriadku, na jeho 447. plenárnom zasadnutí (schôdza z 18. septembra 2008) vymenovaný za hlavného spravodajcu. Výbor prijal 59 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 EHSV víta plánované rozšírenie výnimky, ktorú pre malé spoločnosti stanovuje štvrtá smernica o práve obchodných spoločností, aj na stredné podniky. Táto zmena totiž prinesie stredným podnikom zníženie administratívnej záťaže.

1.2 EHSV víta navrhované zmeny siedmej smernice, ktoré len objasňujú vzájomný vzťah medzi pravidlami konsolidácie v tejto smernici a v medzinárodných štandardoch pre účtovné vykazovanie (International Financial Reporting Standards – IFRS).

1.3 ESHV oceňuje najmä skutočnosť, že bol zachovaný cieľ zjednodušenia účtovného vykazovania: používatelia účtovných závierok nepocítia významnú stratu informácií a ostatné zainteresované strany to v zásade neovplyvní. Navrhované zjednodu-

šenie vychádza z potrieb MSP a používateľov finančných informácií.

1.4 Potreby používateľov, ktoré sa môžu v jednotlivých členských štátoch EÚ líšiť, neboli dodnes dostatočne preskúmané ani zdokumentované. Pred ďalšou zmenou požiadaviek účtovného vykazovania MSP by sa mal zvážiť súčasný stav v súvislosti s využívaním možností podľa štvrtej a siedmej smernice. Súčasťou tohto preskúmania by malo byť: a) využívanie súčasných možností, b) dôvody, ktoré viedli jednotlivé členské štáty ku konkrétnemu výberu z daných možností a c) preskúmanie úspešnosti členských štátov pri plnení stanovených cieľov.

1.5 EHSV preto odporúča, aby sa v tejto oblasti uskutočnil výskum, ktorý by sa stal základom pre racionálne politické návrhy v budúcnosti.

1.6 Požiadavky v oblasti účtovníctva patrili k prvým právnym predpisom, ktoré boli harmonizované na európskej úrovni. EHSV pripomína, že dosiahnutie spoločného trhu je jedným z najdôležitejších prvkov, a zdôrazňuje význam faktu, že harmonizácia vytvára rovnaké podmienky v EÚ.

1.7 Cezhraničný obchod MSP v EÚ rastie. Existujú preto opodstatnené dôvody na harmonizáciu rámcov a predpisov účtovného vykazovania s cieľom: a) podporiť tento rast obchodu a b) vytvoriť rovnaké podmienky.

2. Súvislosti

2.1 Európska rada vo svojich záveroch z 8. a 9. marca 2007 zdôraznila, že znižovanie administratívnej záťaže je dôležité pre pozdvihnutie európskeho hospodárstva, najmä vzhľadom na výhody, ktoré by to mohlo priniesť malým a stredným podnikom.

2.2 Zdôraznila, že na zníženie administratívnej záťaže prostredníctvom zjednodušenia účtovných pravidiel pre malé a stredné podniky je potrebné intenzívne spoločné úsilie Európskej únie a členských štátov. Právnym základom takýchto opatrení by bol článok 44 ods. 1 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva ⁽¹⁾.

2.3 Účtovníctvo a audit boli označené za oblasti, v ktorých treba znížiť administratívnu záťaž podnikov v rámci Spoločenstva ⁽²⁾.

2.4 Osobitná pozornosť sa venovala dodatočnému zmiereniu požiadaviek v oblasti vykazovania malými a strednými podnikmi.

2.5 V minulosti sa uskutočnilo niekoľko zmien s cieľom umožniť spoločnostiam patriacim do rozsahu pôsobnosti smerníc 78/660/EHS a 83/349/EHS používať metódy účtovníctva v súlade s medzinárodnými štandardmi pre účtovné vykazovanie (IFRS).

2.6 Podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1606/2002 z 19. júla 2002 o uplatňovaní medzinárodných účtovných noriem ⁽³⁾ podniky, ktorých cenné papiere sú schválené pre obchodovanie na regulovanom trhu akéhokoľvek členského štátu, musia zostavovať svoje konsolidované účtovné závierky v súlade s IFRS a sú v dôsledku toho oslobodené od väčšiny požiadaviek uvedených v smerniciach 78/660/EHS a 83/349/EHS. Tieto smernice však ešte vždy tvoria základ pre účtovníctvo malých a stredných podnikov v Spoločenstve.

2.7 Na malé a stredné podniky sa často vzťahujú rovnaké pravidlá ako na väčšie podniky, avšak ich osobitné účtovné

potreby sa zriedkakedy vyhodnocujú. V prípade takých podnikov vyvoláva obavy najmä narastajúci počet požiadaviek na zverejnenie. Rozsiahle pravidlá vykazovania vytvárajú záťaž v podobe nákladov a môžu brániť efektívnemu využívaniu kapitálu na produktívne účely.

2.8 Uplatňovanie nariadenia (ES) č. 1606/2002 zdôraznilo tiež potrebu objasniť vzťah medzi účtovnými štandardmi, ktoré sa vyžadujú v smernici 83/349/EHS a v IFRS.

2.9 Ak sa zriaďovacie výdavky môžu viesť v súvahe ako aktívum, v článku 34 ods. 2 smernice 78/660/EHS sa vyžaduje, aby sa takéto výdavky vysvetlili v poznámkach k účtovným závierkam.

2.10 Malé podniky môžu byť oslobodené od tejto požiadavky na zverejnenie v súlade s článkom 44 ods. 2 uvedenej smernice. S cieľom znížiť zbytočnú administratívnu záťaž by malo byť možné oslobodiť od takejto požiadavky na zverejnenie aj stredné podniky.

2.11 V smernici 78/660/EEC sa vyžaduje, aby sa zverejnilo členenie obratu podľa kategórie činností a podľa geografického umiestnenia trhu. Toto zverejnenie sa vyžaduje v prípade všetkých podnikov, avšak malé podniky môžu byť oslobodené v súlade s článkom 44 ods. 2 uvedenej smernice. S cieľom znížiť zbytočnú administratívnu záťaž by malo byť možné oslobodiť od tejto požiadavky na zverejnenie aj stredné podniky.

2.12 V smernici 83/349/EHS sa vyžaduje, aby materská spoločnosť vypracovávala konsolidované účtovné závierky, aj keď jediná dcérska spoločnosť alebo všetky dcérske spoločnosti ako celok nie sú významné so zreteľom na článok 16 ods. 3 smernice 83/349/EHS. V dôsledku toho sú tieto podniky zahrnuté do rozsahu pôsobnosti nariadenia (ES) č. 1606/2002, a preto musia vypracovávať svoje konsolidované účtovné závierky v súlade s IFRS. Táto požiadavka sa považuje za zatažujúcu, ak má materská spoločnosť len nevýznamné dcérske spoločnosti.

2.13 Preto by sa materskému podniku mala umožniť výnimka z povinnosti zostavovať konsolidované účtovné závierky a konsolidované výročné správy, ak má tento materský podnik len dcérske podniky, ktoré sa považujú za nevýznamné, či už jednotlivé, alebo ako celok.

2.14 Keďže ciele tejto smernice, a to zníženie administratívnej záťaže týkajúcej sa určitých požiadaviek na zverejnenie pre stredné podniky a povinnosti zostavovať konsolidované účtovné závierky pre určité podniky v rámci Spoločenstva, nie je

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 325, 24.12.2002, s. 35.

⁽²⁾ Projekt EÚ o základnom meraní a znížení administratívnych nákladov, Druhá predbežná správa, 15. januára 2008, s. 37. Záverečná správa zatiaľ nebola publikovaná (pozri poznámku pod čiarou č. 6 v KOM(2008) 195 v konečnom znení).

⁽³⁾ Ú. v. EÚ L 243, 11.09.2002, s. 1.

možné uspokojivo dosiahnuť na úrovni samotných členských štátov, ale z dôvodov rozsahu a dôsledkov ich možno lepšie dosiahnuť na úrovni Spoločenstva, Spoločenstvo môže prijať opatrenia v súlade so zásadou subsidiarity podľa článku 5 Zmluvy.

2.15 V súlade so zásadou proporcionality podľa uvedeného článku neprekračuje táto smernica rámec nevyhnutný na dosiahnutie týchto cieľov.

2.16 Smernice 78/660/EHS a 83/349/EHS by sa preto mali zodpovedajúcim spôsobom zmeniť a doplniť.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Cieľom zmeny smernice 78/660/EHS (štvrtá smernica o práve obchodných spoločností) ⁽⁴⁾ je zjednodušiť účtovné vykazovanie pre stredné podniky ⁽⁵⁾ a v krátkodobej perspektíve ich zbaviť záťaže spojenej s účtovným vykazovaním. Zmeny by mali viesť k zníženej administratívnej záťaži bez toho, aby došlo k strate dôležitých informácií.

3.2 Cieľom zmeny smernice 83/349/EHS (siedma smernica o práve obchodných spoločností) ⁽⁶⁾ je objasniť vzájomný vzťah medzi pravidlami konsolidácie v tejto smernici a v medzinárodných štandardoch pre účtovné vykazovanie (IFRS).

3.3 Konzultácie a hodnotenie vplyvu

3.3.1 Európska komisia otvorila vo vhodnej dobe diskusiu a konzultačný proces na tému zmysluplného obmedzenia regulačného zaťaženia MSP podľa štvrtej a siedmej smernice o práve obchodných spoločností, a to vzhľadom na cieľ zabezpečiť prosperitu MSP na európskom jednotnom trhu. Problém regulačného zaťaženia MSP je vždy spôsobený tým, že právne predpisy boli pôvodne navrhnuté pre veľké spoločnosti. Tieto predpisy nie sú nevyhnutne relevantné pre MSP a často pre ne predstavujú veľkú záťaž administratívnej i finančnej povahy.

3.4 Zjednodušenie vychádzajúce z potrieb MSP a používateľov finančných informácií

3.4.1 Je dôležité, aby sa diskusie nezameriavali len na zjednodušenie, ale aj na relevantnosť požiadaviek účtovného vykazovania pre MSP ako protipólu veľkých kótovaných spoločností. Diskusia o zjednodušení má totiž tendenciu zameriavať sa na náklady, zatiaľ čo diskusia o relevantnosti sa sústreďuje na

prínos účtovného vykazovania a na konkrétnych používateľov a ich potreby.

3.4.2 Zjednodušenie „smernice o účtovníctve musí vychádzať zo skutočných potrieb MSP a používateľov ich účtovných závierok“. Ak majú byť účtovné výkazy užitočné a relevantné, je pre vypracovanie európskeho právneho rámca pre účtovné vykazovanie MSP nevyhnutné preskúmať ich používateľov a ich potreby. Používatelia sú rôzni: finančné inštitúcie (rating), verejné orgány (zdaňovanie, pranie špinavých peňazí, ...).

3.4.3 Taktiež je dôležité mať na pamäti, že samotné MSP sú významnými používateľmi finančných informácií v situáciách, keď je potrebné posúdiť úverovú bonitu: napr. ako dodávatelia či zmluvní partneri iných MSP.

3.4.4 V kontexte zjednodušenia účtovných pravidiel pre MSP je dôležité vypracovať prísne posúdenie vplyvu, vrátane posúdenia prínosu účtovného vykazovania, ako aj finančnej a administratívnej záťaže. V takýchto posúdeniach vplyvu by mali byť zohľadnené dôvody pôvodného zavedenia požiadaviek účtovného vykazovania a záujmy zainteresovaných strán (transparentnosť, ...), ktoré mali tieto požiadavky chrániť.

3.5 Harmonizácia na vytvorenie rovnakých podmienok v EÚ

3.5.1 Cezhraničný obchod MSP v EÚ rastie ⁽⁷⁾. Existujú preto opodstatnené dôvody na harmonizáciu rámcov a predpisov účtovného vykazovania s cieľom: a) podporiť tento rast obchodu a b) vytvoriť rovnaké podmienky. To môže znamenať obmedzenie počtu možností a posun k maximálnej harmonizácii, napr. v oblasti zverejňovania finančných informácií a verejného prístupu k týmto informáciám.

3.6 Absencia záväzných medzinárodných účtovných noriem pre MSP

3.6.1 Projekt Rady pre medzinárodné účtovné normy (IASB) pre MSP vznikol na základe žiadostí tvorcov pravidiel, účtovníkov a ďalších zainteresovaných strán o vypracovanie alternatívy k IFRS v plnom znení. Hoci IASB najprv nebola ochotná ujať sa tohto projektu, napokon sa nechala presvedčiť, že väčšina týchto zainteresovaných strán je za a že iba IASB je všeobecne považovaná za dôveryhodnú autoritu, ktorá môže stanoviť vysokokvalitné a vymáhateľné účtovné normy. Avšak východiskovým materiálom pre tento projekt boli IFRS v plnom znení – tak, ako boli vypracované pre kótované spoločnosti.

⁽⁴⁾ Ú. v. ES L 222, 14.8.1978, s. 11. Smernica naposledy zmenená a doplnená smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2006/46/ES (Ú. v. EÚ L 224, 16.8.2006, s. 1).

⁽⁵⁾ Vymedzenie pojmov v článku 27 (stredné podniky) štvrtej smernice o práve obchodných spoločností.

⁽⁶⁾ Ú. v. ES L 193, 18.7.1983, s. 1. Smernica naposledy zmenená a doplnená smernicou Rady 2006/99/ES (Ú. v. EÚ L 363, 20.12.2006, s. 137).

⁽⁷⁾ Pozri stanoviská EHSV o význame vnútorného trhu:

— CESE 952/2006: „Stratégia pre zjednodušenie regulačného prostredia“ (INT/296), Ú. v. EÚ C 309, 16.12.2006, s. 18.

— CESE 89/2007: „Preskúmanie jednotného trhu“ (INT/332), Ú. v. EÚ C 93, 27.4.2007, s. 25.

— CESE 1187/2008: „Politické opatrenia pre MSP“ (INT/390) (zatiaľ nezverejnené v Ú. v. EÚ).

— CESE 979/2008: „Medzinárodné verejné obstarávanie“ (INT/394) (zatiaľ nezverejnené v Ú. v. EÚ).

3.6.2 Pri vypracovávaní plného znenia IFRS bolo zohľadnené využitie účtovného vykazovania zo strany kótovaných spoločností a relevantných zainteresovaných strán. Ako už bolo uvedené, účtovné vykazovanie MSP je určené skôr na interné a neformálne použitie (vo vzťahu k dodávateľom, zmluvným partnerom, finančným inštitúciám a pod.) než na plnenie zákonnej či inej povinnosti poskytovať údaje širokému spektru používateľov.

3.6.3 Povinné zavedenie IFRS či iného súboru nových pravidiel na základe pravidiel pre kótované spoločnosti by pre MSP znamenalo značnú administratívnu záťaž a finančné náklady, ktoré by zrejme prevážili nad všetkými pozitívami. Úzka spojitost medzi ročnými účtovnými závierkami a daňovými priznaniami by tiež prinútila MSP operujúce napr. v dvoch členských štátoch zachovávať dva súbory účtovných výkazov, čím by sa administratívna záťaž ešte zvýšila.

3.7 Zjednodušenie smerníc

3.7.1 Pokiaľ ide o možnosti zjednodušenia smerníc o účtovníctve pre MSP, čo je v podstate rozšírením jestvujúcich možností v rámci týchto smerníc, je pred zavedením nových

smerníc dôležité zistiť, ako tieto možnosti fungujú v členských štátoch. EHSV odporúča, aby sa okrem toho systematicky a na všetkých úrovniach uplatňovala zásada „len raz“⁽⁸⁾.

3.7.2 Pred ďalšou zmenou požiadaviek účtovného vykazovania MSP by sa mal zväziť súčasný stav v súvislosti s využívaním možností podľa štvrtej a siedmej smernice. Súčasťou tohto preskúmania by malo byť: a) využívanie súčasných možností, b) dôvody, ktoré viedli jednotlivé členské štáty ku konkrétnemu výberu z daných možností a c) preskúmanie úspešnosti členských štátov pri plnení stanovených cieľov.

3.7.3 Závažným problémom je v súčasnosti prístup „zhora nadol“, ktorý a) spôsobuje MSP administratívnu záťaž a b) znižuje relevantnosť rámcov a noriem účtovného vykazovania pre tieto subjekty. Budúca revízia účtovného vykazovania v EÚ by mala tento problém riešiť pomocou prístupu „zdola nahor“. Takýto prístup by sa sústredil na potreby MSP a iných zainteresovaných strán a opieral by sa o výskum zameraný na používateľov a ich potreby, ako bolo navrhnuté vyššie.

V Bruseli 18. septembra 2008

predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁸⁾ Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Rôzne politické opatrenia, okrem primeraného financovania, ktoré by mohli pomôcť malým a stredným podnikom pri raste a rozvoji“ (prieskumné stanovisko), INT/390. Táto zásada znamená, že podniky by nemali byť povinné zas a znova poskytovať informácie, ktoré už orgány získali inou cestou, na všetkých úrovniach (európskej, národnej, regionálnej a miestnej úrovni).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o povinných označeniach pre dvoj- alebo trojkolesové motorové vozidlá“ (kodifikované znenie)

KOM(2008) 318 v konečnom znení – 2008/0099 (COD)

(2009/C 77/08)

Rada Európskej únie sa 18. júna 2008 podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o povinných označeniach pre dvoj- alebo trojkolesové motorové vozidlá“ (kodifikované znenie)

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý a nie sú k nemu potrebné žiadne pripomienky, na svojom 447. plenárnom zasadnutí 17. a 18. septembra 2008 (schôdza zo 17. septembra) rozhodol jednohlasne zaujať k predkladanému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 17. septembra 2008

predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o sedadle vodiča kolesových poľnohospodárskych alebo lesných traktorov“ (kodifikované znenie)

KOM(2008) 351 v konečnom znení – 2008/0115 (COD)

(2009/C 77/09)

Rada Európskej únie sa 7. júla 2008 podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o sedadle vodiča kolesových poľnohospodárskych alebo lesných traktorov“ (kodifikované znenie)

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý a nie sú k nemu potrebné žiadne pripomienky, na svojom 447. plenárnom zasadnutí 17. a 18. septembra 2008 (schôdza zo 17. septembra) rozhodol jednohlasne zaujať k predkladanému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 17. septembra 2008

predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady v oblasti práva spoločností o obchodných spoločnostiach s ručením obmedzeným s jediným spoločníkom“ (kodifikované znenie)

KOM(2008) 344 v konečnom znení – 2008/0109 (COD)

(2009/C 77/10)

Rada Európskej únie sa 7. júla 2008 podľa článku 44 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady v oblasti práva spoločností o obchodných spoločnostiach s ručením obmedzeným s jediným spoločníkom“ (kodifikované znenie)

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý a nie sú k nemu potrebné žiadne pripomienky, na svojom 447. plenárnom zasadnutí 17. a 18. septembra 2008 (schôdza zo 17. septembra 2008) rozhodol jednohlasne zaujať k predkladanému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 17. septembra 2008

predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. .../... z [...] o dodatkovom ochrannom osvedčení na liečivá“ (kodifikované znenie)

KOM(2008) 369 v konečnom znení – 2008/0126 (COD)

(2009/C 77/11)

Rada Európskej únie sa 7. júla 2008 podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. .../... z [...] o dodatkovom ochrannom osvedčení na liečivá“ (kodifikované znenie)

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý a nie sú k nemu potrebné žiadne pripomienky, na svojom 447. plenárnom zasadnutí 17. a 18. septembra 2008 (schôdza zo 17. septembra 2008) jednomyselne rozhodol zaujať k predkladanému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 17. septembra 2008

predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov“

KOM(2008) 19 v konečnom znení – 2008/0016 (COD)

(2009/C 77/12)

Rada Európskej únie sa 3. marca 2008 rozhodla podľa článku 175 ods. 2 a článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov“

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť, ktorá bola poverená prípravou návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 16. júla 2008. Spravodajcom bol pán RIBBE.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 447. plenárnom zasadnutí 17. a 18. septembra 2008 (schôdza zo 17. septembra 2008) prijal 105 hlasmi za, pričom 38 členov hlasovalo proti a 10 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV uvítal program Európskej rady na ochranu podnebia, prijatý v roku 2007, ktorý má byť o. i. realizovaný aj prostredníctvom tejto smernice.

1.2 Výslovne podporuje konštatovanie Komisie, že úsilie o rozvoj trhu obnoviteľných zdrojov energie (ďalej len OZE) je dôležité nielen z hľadiska ochrany podnebia, ale má resp. môže mať takisto *jednoznačný pozitívny vplyv* na bezpečnosť dodávok energie, regionálny a miestny rozvoj, rozvoj vidieka, vývozné možnosti, sociálnu súdržnosť a príležitosti na zamestnanie, najmä z hľadiska malých a stredných podnikov a nezávislých výrobcov energie.

1.3 Preto EHSV víta návrh smernice a cieľ dosiahnuť 20-percentný podiel energie z obnoviteľných zdrojov. OZE považuje nielen za prínos k ochrane podnebia, ale aj za dôležitý cieľ v oblasti energetickej politiky, ktorý povedie k väčšej sebestačnosti pri zásobovaní energiou a tým k zvýšeniu bezpečnosti dodávok.

1.4 Stanovený cieľ znížiť emisie CO₂ o 20 % do roku 2020, ktorý sa má dosiahnuť prostredníctvom iných smerníc ⁽¹⁾, a cieľ „20-percentného podielu energie z OZE“, ktorého sa týka predkladaný návrh, vzájomne súvisia a dopĺňajú sa. Napriek tomu ich treba vnímať oddelene. Oddelené sledovanie týchto cieľov je o to dôležitejšie, že niektoré z obnoviteľných zdrojov energie nemajú vždy jednoznačne pozitívny vplyv na podnebie (pozri bod 6 – „Agropalivá“).

1.5 Keďže nutná prestavba nášho energetického systému bude spojená s vysokými investičnými nákladmi, je potrebné zabezpečiť, aby mali členské štáty pomerne veľkú voľnosť

(1) Pozri bod 3.5.

a mohli sa angažovať vždy tam, kde sa dá najnižšími nákladmi dosiahnuť najväčší úžitok vzhľadom na ochranu podnebia a vytváranie pracovných miest.

1.6 EHSV zdôrazňuje, že sa jasne zasadzuje za rozvoj OZE, a že si je vedomý toho, že zo strednodobého a dlhodobého hľadiska bude na splnenie odvážnych cieľov Rady (zníženie emisií CO₂ o 60 – 80 percent, väčšia sebestačnosť pokiaľ ide o zásobovanie energiou) potrebné dosiahnuť oveľa väčší podiel než je 20-percentný cieľ stanovený do roku 2020.

1.7 EHSV konštatuje, že strategické ustanovenia týkajúce sa čiastočnej náhrady nafty resp. benzínu agropalivami sú jedným z najmenej účinných a najnákladnejších opatrení v oblasti ochrany podnebia a v súčasnosti znamená veľké plytvanie finančnými prostriedkami. Pre EHSV je nepochopiteľné, prečo sa najintenzívnejšie politicky podporujú práve najnákladnejšie opatrenia, hoci okrem hospodárskych aspektov zostáva nevyjasnené aj množstvo otázok týkajúcich sa životného prostredia a sociálnej sféry (pozri bod 6). Preto odmieta osobitný cieľ 10-percentného podielu agropalív.

1.8 Víta skutočnosť, že EÚ plánuje vytvoriť kritériá trvalej udržateľnosti pre agropalivá. Kritériá týkajúce sa ochrany životného prostredia, ktoré sú uvedené v návrhu nie sú dostatočné a sociálne otázky sa nespomínajú vôbec, takže z tohto hľadiska je návrh smernice nedostatočný ⁽²⁾.

2. Úvod

2.1 Smernica má stanoviť záväzné ciele rozvoja OZE. Plánovaný je 20-percentný podiel energie z obnoviteľných zdrojov na celkovej spotrebe energie v EÚ do roku 2020, ako aj záväzný

(2) Potrebu vytvoriť kritériá ekologickej a sociálnej trvalej udržateľnosti pre agropalivá už EHSV zdôrazňoval vo svojich stanoviskách na tému „Správa o pokroku v oblasti biopalív“, TEN/286 – CESE 1449/2004, Ú. v. EÚ C 44, 16.2.2008, s. 34, a na tému „Znižovanie emisií skleníkových plynov v cestnej doprave“, NAT/354 – CESE 1454/2007.

minimálny cieľ podielu biopalív ⁽³⁾ v odvetví dopravy vo výške 10 % pre každý členský štát ⁽⁴⁾.

2.2 Európsky cieľ 20 % sa má dosiahnuť prostredníctvom záväzne stanovených cieľov pre jednotlivé krajiny, uvedených v prílohe I časť A. V národných akčných plánoch musia pritom členské štáty stanoviť ciele pre jednotlivé sektory ako elektrická energia, vykurovanie/chladenie a odvetvie dopravy/agropalivá a súčasne popísať príslušné opatrenia na dosiahnutie týchto cieľov.

2.3 Smernica sa zakladá na záveroch jarného zasadnutia Rady EÚ v roku 2007. V jej odôvodnení sa uvádza, že využívanie obnoviteľných zdrojov energie má pomôcť zvrátiť zmeny klímy. Súčasne sa v ňom však uvádza aj to, že „sektor obnoviteľnej energie [je] vzhľadom na svoju schopnosť [...] využívať miestne a decentralizované energetické zdroje a stimulovať priemyselné špičkové odvetvia na svetovej úrovni výnimočný“.

2.4 Podľa Komisie sú obnoviteľné zdroje energie „zväčša pôvodné a nezávislé od dostupnosti tradičných zdrojov energie v budúcnosti a ich prevažne decentralizovaný charakter znižuje zraniteľnosť našich ekonomík voči nestabilným dodávkam energie“. Bezpečnosť dodávok energie je teda, spolu s ochranou podnebia a rozvojom inovácií a hospodárstva, ďalším dôležitým odôvodnením Komisie.

2.5 Komisia argumentuje tým, že „rozvoj trhu s obnoviteľnými zdrojmi energie a technológiami má [...] jednoznačný pozitívny vplyv na bezpečnosť dodávok energie, príležitosti regionálneho a miestneho rozvoja, rozvoj vidieka, vývozné možnosti, sociálnu súdržnosť a príležitosti na zamestnanie, najmä z hľadiska malých a stredných podnikov a nezávislých výrobcov elektrickej energie“.

2.6 Smernica však nestanovuje len už spomínané kvantitatívne ciele, ale určuje tiež

- spôsob, akým sa bude počítat podiel energie z obnoviteľných zdrojov (článok 5), vrátane otázky dovozu,
- záruky pôvodu (článok 6 až článok 10),
- prístup k rozvodnej sieti elektrickej energie (článok 14),
- kritériá environmentálnej udržateľnosti pre biopalivá a ich dosah na podnebie (článok 15 a nasl.),

⁽³⁾ V návrhu smernice sa uvádza: „Navrhuje sa [...], aby každý členský štát dosiahol do roku 2020 aspoň 10-percentný podiel obnoviteľnej energie (najmä s využitím biopalív) v odvetví dopravy [...]“.

⁽⁴⁾ V smernici sa oficiálne uvádza termín „biopalivá“. EHSV už v rôznych stanoviskách poukazoval na mnohé ekologické problémy, ktoré vyplývajú z využívania týchto „bio“ palív. Predpona „bio“ naznačuje, že ide o produkty, ktoré sú z ekologického hľadiska neškodné (ako napr. v prípade biologického poľnohospodárstva), preto EHSV v tomto stanovisku používa namiesto pojmu biopalivá pojem agropalivá, ktorý je neutrálny.

— rámcové podmienky pre národné systémy podpory s cieľom zabrániť narušeniu hospodárskej súťaže.

2.7 Nová smernica zároveň ruší smernicu 2001/77/ES o podpore elektrickej energie vyrábanej z obnoviteľných zdrojov energie na vnútornom trhu s elektrickou energiou, v ktorej bol stanovený doterajší cieľ zvýšiť „podiel elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov na celkovej spotrebe elektrickej energie na 21 % do roku 2010“, ako aj smernica 2003/30/ES o podpore používania biopalív alebo iných obnoviteľných palív v doprave, ktorá stanovovala ako cieľ dosiahnutie 5,75-percentného podielu do roku 2010.

3. Všeobecné pripomienky k nadradeným cieľom a cieľom smernice v oblasti politiky ochrany podnebia

3.1 Európska rada v roku 2007 potvrdila, že „základným pilierom celosvetového trhu s uhlíkom sú záväzky týkajúce sa absolútneho zníženia emisií. Rozvinuté krajiny by mali ísť naďalej príkladom a zaviazat' sa, že spoločne do roku 2020 znížia svoje emisie skleníkových plynov rádovo o 30 % v porovnaní s rokom 1990. Takto by mali postupovať aj v záujme spoločného zníženia svojich emisií o 60 % až 80 % do roku 2050 v porovnaní s rokom 1990.“

3.2 Predkladaná smernica je jedným z krokov na realizáciu tohto rozhodnutia. EHSV uvítal rozhodnutia Európskej rady na ochranu podnebia a zdôraznil, že absolútnou prioritou musí byť šetrenie energiou a energetická účinnosť. Bez masívneho rozšírenia využívania obnoviteľných zdrojov energie sa nezaobídeme, tento krok je potrebný nielen kvôli ochrane podnebia, ale zo strednodobého až dlhodobého hľadiska nevyhnutný aj kvôli črtajúcemu sa zmenšovaniu zásob fosílnych palív. Prudký nárast cien energie z fosílnych palív, ktorý v súčasnosti pozorujeme, prispeje k tomu, že sa mnohým OZE podarí skôr dosiahnuť rentabilitu.

3.3 EHSV výslovne víta skutočnosť, že sa Komisia v sprievodnom texte nevenuje len otázke ochrany klímy, ale medzi hlavnými aspektmi uvádza aj otázku bezpečnosti dodávok a pracovných miest. Viackrát je zdôraznené, že decentralizované štruktúry zásobovania energiou môžu byť veľmi dôležité napríklad pre regionálne hospodárstvo a vidiecke oblasti (bod 2.4 a 2.5). Výbor sa tiež prikláňa k tomuto názoru. Práve preto považuje za nevyhnutné nutné oveľa diferencovanejšie posudzovanie jednotlivých stratégií OZE než doteraz, a to práve z tohto hľadiska.

3.4 EHSV súhlasí s názorom Komisie, že vedúce postavenie Európy pokiaľ ide o rozvoj a využívanie OZE je prínosom z hľadiska politiky ochrany podnebia, a v budúcnosti by mohlo Európe ako hospodárskemu aktérovi priniesť výhody v hospodárskej súťaži. Návrh smernice je jasným signálom v oblasti energetickej politiky, ochrany životného prostredia a priemyselnej politiky, a vzhľadom na pripravované medzinárodné rokovania o ochrane podnebia aj pre svetové spoločenstvo štátov.

3.5 Skutočné rozdelenie záťaže, t. j. príslušný príspevok jednotlivých krajín k dosiahnutiu európskeho cieľa zníženia emisií CO₂ o celkovo 20 %, sú stanovené v „Návrhu rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady o úsilí členských štátov znížiť emisie skleníkových plynov s cieľom splniť záväzky Spoločenstva týkajúce sa zníženia emisií skleníkových plynov do roku 2020“ [KOM(2008) 17 v konečnom znení] a v „Návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2003/87/ES s cieľom zlepšiť a rozšíriť systém Spoločenstva na obchodovanie s emisnými kvótami skleníkových plynov“ [KOM(2008) 16 v konečnom znení].

3.6 EHSV považuje z politicko-strategického hľadiska cieľ dosiahnuť 20-percentný podiel OZE do roku 2020 za zmysluplný a technicky aj hospodársky realizovateľný. Bol by jasným signálom začiatku postfosilnej energetickej politiky. Domnieva sa, že ciele stanovené pre jednotlivé krajiny je možné dosiahnuť, najmä keďže členské štáty majú k dispozícii mnoho flexibilných možností (preberanie ďalších podnikov, spoluúčasť na projektoch a pod.). Je zrejmé, že prestavba energetickeho systému nebude lacnou záležitosťou a nezaobíde sa ani bez štrukturálnych zmien. Je potrebné investovať nielen do zariadení na výrobu elektriny z obnoviteľných zdrojov, ale aj do technológií a kapacít na akumuláciu energie, aby sa dali vyrovnávať výkyvy vo výrobe elektriny, ktoré vznikajú v dôsledku nedostatočnej sily vetra alebo nedostatočného slnečného žiarenia, ako aj do ďalšieho rozvoja medzinárodných elektrických vedení v EÚ. Plánované ciele nedosiahneme, ak sa budeme zameriavať len na výrobu energie.

3.7 Nemecko napríklad podporuje výrobu elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov prostredníctvom zákona upravujúceho podmienky dodávania takejto energie do rozvodných sietí. V súčasnosti dosahuje podiel ekologickej elektrickej energie 15 %. Dodatočné náklady, ktoré takto kvôli vyššiemu odmeňovaniu za dodávky elektrickej energie vznikajú spotrebiteľom elektrickej energie predstavujú približne 3,5 mld. EUR ročne. V tomto prepočte však nie je zohľadnený prínos pre národné hospodárstvo vo forme nových pracovných miest, zamedzenie škodám na životnom prostredí a nové daňové príjmy.

3.8 Na obmedzenie nákladov potrebných na dosiahnutie tohto cieľa stanovuje smernica, že ciele môžu byť dosiahnuté aj tým, členský štát bude podporovať opatrenia na rozšírenie OZE v inej členskej krajine EÚ. Rovnako je možné dovážať elektrickú energiu z OZE so zárukou pôvodu. EHSV považuje tieto ustanovenia v podstatne za rozumné. Podporuje však požiadavku niektorých krajín, aby obchodovanie s touto energiou podliehalo schváleniu. Dalo by sa tak zabrániť vzniku situácie, kedy by finančná podpora OZE v jednom členskom štáte (?) mohla byť využitá na to zníženie nákladov v inom členskom štáte.

4. Obmedzenie flexibility pri rozvoji obnoviteľných zdrojov energie

4.1 EHSV považuje za správne, že Komisia stanovuje spoločný cieľ pre všetky tri sektory, v ktorých majú OZE

(?) Financovaná priamo štátom alebo spotrebiteľmi v tomto štáte.

význam (teda sektor elektrickej energie, vykurovania a chladenia), a nie tri osobitné ciele. To umožňuje členským štátom rozhodnúť sa, ako budú kombinovať opatrenia v týchto sektoroch tak, aby dosiahli celkový cieľ stanovený pre príslušnú členskú krajinu.

4.2 Táto flexibilita je však do veľkej miery obmedzená tým, že má byť stanovený samostatný záväzný cieľ pre čiastkový segment jedného z týchto troch sektorov, a to pre náhradu benzínu a nafty v doprave.

5. Osobitná úloha agropalív v návrhu smernice

5.1 Komisia prisudzuje agropalívam osobitné postavenie.

5.2 V mnohých štúdiách o agropalívach, ktoré boli uverejnené v ostatných mesiacoch sa poukazuje na skutočnosť, že biomasa je na rozdiel od slnečnej energie obmedzeným zdrojom a bude nevyhnutne konkurovať pri využívaní pôdy výrobe potravín resp. zachovaniu biodiverzity. Do akej miery si budú navzájom konkurovať, ešte nie je úplne jasné. Preto je ešte predtým, ako politika usmerňujúca zasiahne, potrebné veľmi dobre a strategicky uvažovať, ktoré formy OZE by sa dali rozumne využiť v príslušnej oblasti použitia. Pritom je treba aj veľmi presne zhodnotiť vplyv.

5.3 Vedecký poradný výbor nemeckého spolkového ministerstva poľnohospodárstva dospel v novembri 2007 vo svojom odporúčaní týkajúcom sa využívania biomasy na výrobu energie k názoru, že z dlhodobého hľadiska prevezme dominantnú úlohu medzi OZE slnečná a veterná energia, o. i. aj preto, že v porovnaní s biomasou majú tieto zdroje energie oveľa vyšší potenciál. Výbor uvádza tri dôvody:

- Solárna energia sa dá získavať na plochách, ktoré nijako nekonkurujú výrobe biomasy na potravinárske účely a v porovnaní na jednotku plochy je možné dosiahnuť oveľa väčší energetický výnos než v prípade energie z biologických zdrojov.
- Celosvetový nedostatok ornej pôdy vedie k tomu, že v prípade nárastu cien ropy narastá aj cena za energiu z biologických zdrojov. Dôsledkom toho je aj celkové zvyšovanie cien v celom poľnohospodárskom sektore. To znamená, že sa zvýšia aj ceny surovín pre zariadenia vyrábajúce energiu z biologických zdrojov, zatiaľ čo zvyšovanie cien ropy, uhlia a plynu spôsobuje, že solárna energia sa stáva výhodnejšou.
- Pri nedostatku ornej pôdy vedie rozsiahle rozširovanie energie z biologických zdrojov nevyhnutne k tomu, že sa začínajú využívať aj plochy, ktoré sa doteraz nevyužívali ako orná pôda (premena trvalých trávnych porastov na ornú pôdu, kľčovanie lesov) resp. sa využívanie ornej pôdy zintenzívňuje. To spôsobuje vysoké emisie CO₂ a N₂O, čo znamená, že rozširovanie výroby energie z biologických zdrojov môže byť v konečnom dôsledku z hľadiska ochrany podnebia dokonca kontraproduktívne.

5.4 V prípade nedostatku prírodných zdrojov a pomerne vysokých nákladov na prechod na nové, obnoviteľné a podľa možnosti decentralizované štruktúry zásobovania energiou musí byť obzvlášť zohľadnená zásada využitia finančných zdrojov na najúčinnšie stratégie ochrany podnebia.

5.5 Na úrovni EÚ sú však niektoré z rozoznateľných a sčasti štátom financovaných smerovaní v oblasti energie z biologických zdrojov, totiž agropalivá a výroba bioplynu z kukurice, spojené s veľmi vysokými nákladmi na zamedzenie emisií CO₂ ⁽⁶⁾ (150 až 300 EUR/t CO₂).

5.6 Iné smerovania v oblasti energie z biologických zdrojov, napr. výroba bioplynu z hnojovice (najlepšie s jeho využitím v kogenerácii), kombinovaná výroba elektrickej energie a tepla z drevnej štiepky (odpadové drevo z lesných porastov resp. drevo získané zo špeciálnych lesov s rýchlo rastúcimi drevinami), ako aj prídavné spaľovanie drevnej štiepky v existujúcich veľkých elektrárnach prináša náklady na zamedzenie emisií CO₂ vo výške len 50 EUR/t CO₂ ⁽⁷⁾.

5.7 Spoločné výskumné centrum Európskej komisie konštatuje, že pokiaľ ide o znižovanie emisií skleníkových plynov na hektár, oveľa účinnejšie je využívať biomasu na výrobu elektrickej energie, než na výrobu kvapalných agropalív ⁽⁸⁾. Moderné elektrárne na biomasu dosahujú skoro rovnakú účinnosť ako zariadenia fungujúce na fosílné palivá, takže pri výrobe elektrickej energie a tepla 1 megajoule (MJ) energie z biomasy nahradí približne 0,95 MJ z fosílnych palív. Energetická účinnosť pri premene biomasy na tekuté palivá využiteľné v doprave dosahuje spravidla len hodnoty okolo 30 – 40 %. 1 MJ energie z biomasy tak nahradí v sektore dopravy len asi 0,35 až 0,45 MJ z ropy.

5.8 Výroba agropalív môže priniesť zníženie emisií CO₂ o približne 3 t CO₂/ha, smerovania v oblasti energie z biologických zdrojov uvedené v bode 5.6 dosahujú hodnoty viac ako 12 t CO₂/ha.

5.9 Vzhľadom na tieto skutočnosti si EHSV kladie otázku, prečo chce Komisia výslovne stanoviť cieľ 10-percentného podielu agropalív. Pripomína, že Európska rada na jar vyhlásila, že tieto ciele sa majú dosiahnuť nákladovo účinne, a že musia byť splnené tieto tri podmienky:

- výroba musí byť trvalo udržateľná,
- k dispozícii musia byť agropalivá druhej generácie, a

⁽⁶⁾ Termín „náklady na zamedzenie emisií CO₂“ v skutočnosti znamená ekvivalent CO₂.

⁽⁷⁾ Zdroj: *Nutzung von Biomasse zur Energiegewinnung – Empfehlungen an die Politik* (Využívanie biomasy na získavanie energie – politické odporúčania), vedecký poradný výbor nemeckého Spolkového ministerstva pre výživu, poľnohospodárstvo a ochranu spotrebiteľa, november 2007 (len v nemeckom jazyku).

⁽⁸⁾ Spoločné výskumné centrum Európskej komisie: *Biofuels in the European Context: Facts, Uncertainties and Recommendations* (Biopalivá v európskom kontexte: fakty, nejasnosti a odporúčania), 2008, http://ec.europa.eu/dgs/jrc/downloads/jrc_biofuels_report.pdf (len v anglickom jazyku).

— smernica 98/70/ES týkajúca sa kvality benzínu a naftových palív musí byť zodpovedajúcim spôsobom zmenená a doplnená.

5.10 Pokiaľ ide o trvalú udržateľnosť, máme viac otázok než odpovedí (pozri aj bod 9), a agropalivá druhej generácie ešte stále nie sú dostupné. To znamená, že nie sú splnené minimálne dve z troch kritérií stanovených Európskou radou. To však Komisii nebráni, aby sa napriek tomu nesnažila stanoviť cieľ 10 %.

5.11 Odôvodňuje to okrem iného aj argumentáciou, že sektor dopravy zaznamenáva v porovnaní s inými sektormi najrýchlejší nárast emisií CO₂ a agropalivá „sú v súčasnosti nákladnejšie ako iné formy obnoviteľnej energie, čo môže znamenať, že bez konkrétnych stimulov by nedochádzalo k ich takmer žiadnemu rozvoju“.

5.12 Pre EHSV je takéto zdôvodnenie nepochopiteľné.

5.12.1 Je pravda, že emisie skleníkových plynov v sektore dopravy sa vymkli spod kontroly. EHSV sa však domnieva, že tento problém sa nedá vyriešiť sprísnením noriem platných pre hodnoty výfukových plynov a využívaním 10-percentnej náhrady benzínu a motorovej nafty. Tieto opatrenia by neboli dostatočné ani na kompenzáciu zvýšenia emisií, ktoré sa z dopravy dostanú do nášho ovzdušia v budúcich rokoch.

5.12.2 Výbor už viackrát poukázal na to, že tento problém je treba riešiť politikou znižovania objemu dopravy a zmenou rozdelenia využívania jednotlivých druhov dopravy v prospech tých druhov, ktoré menej škodia životnému prostrediu, ako napríklad železničná doprava, mestská hromadná doprava a lodná doprava.

5.12.3 Z technického hľadiska považuje EHSV za budúcnosť individuálnej dopravy nie spaľovacie, ale elektrické motory, ktoré by boli napájané energiou z obnoviteľných zdrojov. Na to, aby VW Golf prešiel 10 000 kilometrov, bol by podľa výpočtov EMPA ⁽⁹⁾ potrebný ročný výnos repky pestovanej na ploche 2 062 metrov štvorcových. Solárne články by naproti tomu potrebovali na výrobu energie potrebnú na jazdu dlhú 10 000 km plochu 37 m² ročne, čo je asi jedna šesťdesiatina plochy repkového poľa.

5.12.4 Strategické ustanovenie týkajúce sa náhrady nafty resp. benzínu agropalivami je jedným z najmenej účinných a najnákladnejších opatrení v oblasti ochrany podnebia a v súčasnosti znamená veľké plytvanie finančnými prostriedkami. Pre EHSV je nepochopiteľné, prečo sa najintenzívnejšie politicky podporujú práve najnákladnejšie opatrenia, hoci okrem hospodárskych aspektov zostáva nevyjasnené aj množstvo otázok týkajúcich sa životného prostredia a sociálnej sféry.

⁽⁹⁾ EMPA je výskumný ústav pre materiálové inžinierstvo a technológiu. Je súčasťou technickej univerzity v Zürichu (Eidgenössische Technische Hochschule Zürich, ETH). Zdroj: *Ekologická bilancia energeticky využiteľných produktov: ekologické hodnotenie biopalív*. Záverečná správa, apríl 2007. Vypracované pre Spolkový úrad pre energetiku, Spolkový úrad pre životné prostredie a Spolkový úrad pre poľnohospodárstvo. EMPA, oddelenie Technológia a spoločnosť, St. Gallen: R. Zah, H. Böni, M. Gauch, R. Hischier, M. Lehmann, P. Wäger; internet: <http://www.news-service.admin.ch/NSBSubscriber/message/attachments/8514.pdf>.

5.12.5 EHSV preto nesúhlasí s vyhlásením Komisie, že „[...] väčšie používanie biopalív v odvetví dopravy je jedným z najúčinnějších nástrojov“ na riešenie otázok v tejto oblasti.

5.13 Pokiaľ uvážime, že Komisia chce schváliť agropalivá pokiaľ dosahujú úsporu minimálne 35 % emisií skleníkových plynov v porovnaní s fosílnymi palivami, znamenalo by to, že cieľ podielu 10-percentnej náhrady palív povedie pri nezmenenom objeme dopravy k zníženiu emisií len o 3,5 %. Vzhľadom na skutočnosť, že doprava sa na celkových emisiách skleníkových plynov podieľa jednou štvrtinou, znamenalo by to potenciálne zníženie emisií skleníkových plynov o 1 %! To je hodnota, ktorá v žiadnom prípade nezodpovedá vynaloženým finančným prostriedkom ani rizikám, ktoré sú s tým spojené.

5.14 Aj v prípade, že by sa biomasa dala rozumne využiť len na výrobu biopalív pre sektor dopravy, bolo by potrebné dosiahnuť absolútnu účinnosť. Príloha VII smernice však poukazuje na to, že premena biomasy na ester alebo etanol nie je tým správnym postupom. Pri každej (priemyselnej) molekulárnej premene je totiž potrebná energia, čím dochádza ku stratám. Rozumnejšie by bolo využívať získanú biomasu priamo, bez priemyselnej chemickej premeny.

5.15 Niektorí výrobcovia traktorov ukazujú, že je to možné. Ponúkajú už motory, ktoré sú poháňané len rastlinným olejom.

5.16 Príloha VII ukazuje, že táto technológia umožňuje dosiahnuť najväčšie zníženie emisií skleníkových plynov: čistý repkový olej vykazuje priemernú úsporu emisií CO₂ o 55 %, bionafta z repkového oleja len o 36 %, etanol z pšenice 0 % v porovnaní s fosílnymi palivami. Pre EHSV je nepochopiteľné, prečo Komisia nevyzdvihuje výslovne tento spôsob ako obzvlášť vhodný, keďže takto môžu aj najľahšie vzniknúť decentralizované štruktúry na zásobovanie energiou, a tým aj pracovné miesta v poľnohospodárstve a na vidieku.

5.17 Podľa EHSV by dobrou stratégiou bolo podporovať používanie čistých rastlinných olejov – napr. získavaných zo zmiešaných kultúr, ktoré neškodia prírode – v samotnom poľnohospodárstve a prípadne vo vozidlách samospráv resp. pri vodnej doprave⁽¹⁰⁾. Poľnohospodári sa tak môžu bezprostredne zapojiť do vytvárania regionálnych štruktúr dodávok energie a bezpečne do toho ťažiť. V rámci stratégie pre agropalivá sa naopak stanú výrobcami podľa možnosti čo najlacnejších surovín pre ropný priemysel, pokiaľ budú vôbec využívané suroviny európskej výroby.

⁽¹⁰⁾ Pozri aj stanovisko tému „Obnoviteľné zdroje energie“ (TEN/211 – CESE 1502/2005 z 15. decembra 2005, spravodajkyňa: pani SIRKEINEN, bod. 3.3.1).

6. Pripomienky k bezpečnosti dodávok

6.1 Komisia sa domnieva, že veľká časť biomasy potrebnej na výrobu agropalív sa bude pestovať v oblastiach s lepšími klimatickými podmienkami, ktoré nepatria do EÚ. Nahradenie dovozu ropy dovozom biomasy však neznamená zníženie závislosti na dovoze, ale len jej diverzifikáciu.

6.2 Predsa nie je možné, aby cieľom novej energetickej politiky EÚ bolo nahraďovať jednu závislosť inou závislosťou.

6.3 Predovšetkým by bolo vhodné zamerať sa v novej stratégii EÚ pre nové OZE na skutočne decentralizované zdroje, dostupné na miestnej resp. regionálnej úrovni. Samozrejme tu môže a aj musí zohrávať úlohu aj energia z biologických zdrojov, ale nie tá forma, ktorá je navrhnutá v podobe agropalív.

7. Zamestnanosť

7.1 Komisia hovorí, že energia z obnoviteľných zdrojov je „blízkou náhradou za tradičnú energiu a dodáva sa prostredníctvom tej istej infraštruktúry a logistických systémov“. Podľa EHSV je tento výrok hlavným omylom: energia z obnoviteľných zdrojov z decentralizovaných štruktúr je v porovnaní s „bežnou“ energiou, ktorá pochádza skôr z centrálne organizovaných veľkých štruktúr, sčasti diametrálne odlišná.

7.2 Stratégia pre agropalivá, ktorá je založená na dovoze energie a primiešavaní agropalív do motorovej nafty a benzínu, využíva „bežnú“ t. j. centrálne organizovanú štruktúru ropných koncernov pôsobiacich na celom svete. Upevňuje tým ich výrobné a distribučné štruktúry, čo je samozrejme v záujme ropného hospodárstva. Nevytvára však v Európe takmer žiadne nové pracovné miesta⁽¹¹⁾.

7.3 Pokiaľ by sme však vsadili na energeticky účinnejší postup, napríklad na využívanie drevnej štiepky na výrobu tepla a elektrickej energie, alebo čistých rastlinných olejov z regionálnej výroby resp. na dodávanie bioplynu do vozidiel či oblastí bez siete na rozvod zemného plynu, na decentralizovanú solárnu technológiu a pod., umožnili by sme vznik nových, regionálne organizovateľných spôsobov výroby a distribúcie, ktoré by so sebou priniesli obrovský potenciál vzniku nových pracovných miest.

7.4 V prípade solárnych termických zariadení a decentralizovaného využívania fotovoltaiických zariadení si spotrebitelia väčšinu energie, ktorú spotrebujú vyrábajú sami, čo je aj dôkazom toho, že zásobovanie energiou založené na OZE je naozaj organizované inak ako súčasná zásobovacia štruktúra.

⁽¹¹⁾ Pozri už spomínanú štúdiu Spoločného výskumného centra Európskej komisie: *Biofuels in the European Context: Facts, Uncertainties and Recommendations* (Biopalivá v európskom kontexte: fakty, nejasnosti a odporúčania), 2008, http://ec.europa.eu/dgs/jrc/downloads/jrc_biofuels_report.pdf (len v anglickom jazyku).

7.5 Aj iné opatrenia, napr. zvýšenie energetickej účinnosti a šetrenia energiou, môžu už v stavebnej fáze vytvoriť státisíce nových pracovných miest v malých a stredných podnikoch. Izolácia budov, inštalácia solárnych zariadení a zariadení na využívanie vetra, či stavba zariadení na výrobu bioplynu sú takými príkladmi. Politika sa musí postarať o to, aby sa práve tento potenciál aj využil, stratégia pre agropalivá, navrhnutá v smernici, nie je najúčinnším spôsobom.

7.6 To zároveň znamená, že aj pokiaľ ide o pracovné miesta, je potrebné veľmi pozorne a diferencovane zvažovať rozdielne OZE. Pravdou je, že OZE môžu prospievať regionálnym hospodárskym štruktúram a podporovať ich, na druhej strane však môžu aj prispieť k upevneniu centrálnych veľkoštruktúr.

7.7 To isté platí aj pre krajiny, v ktorých sa bude biomasa pre agropalivá pestovať. Nemecké spolkové ministerstvo zodpovedné za rozvojovú pomoc dospelo vo svojom pracovnom dokumente s názvom „Entwicklungspolitische Positionierung zu Agrartreibstoffen“ (Postoj k poľnohospodárskym palivám z hľadiska politiky rozvojovej pomoci) v marci 2008 k názoru, že pre hospodársky, ekologický a sociálny rozvoj v rozvojových krajinách je stratégia výroby biomasy určenej na vývoz v dôsledku prudkého nárastu dopytu z priemyselných krajín spojená s vysokým rizikom a nevytvára nové pracovné miesta, zatiaľ čo biomasu na decentralizované zásobovanie energiou s využitím výroby malých roľníkov je treba vo všeobecnosti hodnotiť skôr pozitívne.

8. Pripomienky ku kritériám trvalej udržateľnosti

8.1 EHSV víta skutočnosť, že Komisia plánuje zaviesť kritériá trvalej udržateľnosti aj pre výrobu agropalív. Tieto kritériá sú dôležitým krokom vpred, avšak výbor považuje predložený návrh za absolútne nedostatočný.

8.2 Komisia sama stále zdôrazňuje, aký veľký význam má v politike trvalej udržateľnosti rovnováha medzi hospodárskym, ekologickým a sociálnym pilierom. Avšak už len kvôli úplnému vynechaniu sociálnych otázok v uvedených kritériách sa EHSV domnieva, že návrh smernice nie je vhodný na realizáciu premyslenej stratégie trvalej udržateľnosti resp. kritérií trvalej udržateľnosti pre agropalivá. V tomto bode by bolo skôr treba celý návrh smernice prepracovať.

8.3 EHSV považuje za dôležité, aby kvôli nepriamym zmenám využívania pôdy boli stanovené účinné ekologické a sociálne kritériá nielen pre agropalivá, ale aj pre všetky dovážané poľnohospodárske výrobky, vrátane krmív.

8.4 Rovnako je iluzórne veriť, že stanovením lehoty (v tomto prípade január 2008) je možné zabrániť tomu, aby boli pralesy resp. rašeliniská premenené na plochy, na ktorých sa budú pestovať plodiny na výrobu agropalív. To by si vyžadovalo fungujúci katastrálny systém, ako aj fungujúci administratívny a kontrolný systém, čo – ako vieme zo skúsenosti – vo väčšine rozvíjajúcich sa a rozvojových krajín nie je možné.

8.5 EHSV považuje za nedostatočné aj kritériá uvedené v článku 15 ods. 3 a 4 na ochranu biologicky rozmanitej pôdy a na zabezpečenie toho, aby sa nevyužívala pôda s vysokým obsahom uhlíka. Pre zachovanie biologickej rozmanitosti má význam oveľa viac vecí, než len pôdy uvedené v odseku 3 písm. a) až c). To isté platí aj v prípade odseku 4 písm. a) a b) pokiaľ ide o obsah uhlíka.

8.6 V prílohe VII časť B uvádza Komisia „roztriebenie odhadovaných hodnôt pre budúce biopalivá a biokvapaliny“, ktoré sa nachádzajú na trhu v zanedbateľných množstvách, alebo sa na trhu nenachádzajú vôbec. EHSV sa domnieva, že by sa nemalo pracovať s odhadmi, ale len s preukázateľnými hodnotami.

V Bruseli 17. septembra 2008

predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o podpore včasnej demonštrácie udržateľnej výroby energie z fosílnych palív“

KOM(2008) 13 v konečnom znení

(2009/C 77/13)

Európska komisia sa 23. januára 2008 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom:

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o podpore včasnej demonštrácie udržateľnej výroby energie z fosílnych palív“

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť, ktorá bola poverená prípravou návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 16. júla 2008. Spravodajcom bol pán SIMONS.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 447. plenárnom zasadnutí 17. a 18. septembra 2008 (schôdza zo 17. septembra) 143 hlasmi za, pričom 3 členovia hlasovali proti a 5 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery

1.1 EHSV podporuje navrhované mechanizmy na propagáciu demonštrácie zachytávania a ukladania oxidu uhličitého (CCS) v elektrárnach, ako o ňom hovorí oznámenie Komisie, obavy však vyvoláva nedostatok finančných kapacít a nestanovené strednodobé (roky 2010 – 2020) a dlhodobé možnosti financovania (po roku 2020).

1.2 Bolo by treba zabezpečiť, aby sa nedostatočná kapacita financovania Komisiou mohla čiastočne kompenzovať príjmami z európskeho systému obchodovania s emisnými kvótami (ETS), napríklad z pridelovania emisných kvót formou aukcie odvetviu výroby elektrickej energie po roku 2013. Je dôležité poznamenať, že zatiaľ nebol na úrovni EÚ navrhnutý žiadny špecifický systém financovania s potrebnými zárukami.

1.3 Dôležité je, aby najneskôr do konca roku 2009 boli finančné podmienky jasné a zavedené. Iba tak sa zabezpečí finančný základ na to, aby sa mohli začať pripravovať rozsiahle demonštračné zariadenia CCS, ktoré majú byť v prevádzke v roku 2015.

1.4 Príjmy z ETS by sa od roku 2013 mali zhromažďovať na národnej úrovni ako súčasť uplatňovania revidovanej smernice o ETS.

1.5 Myšlienka Komisie umožniť členským štátom využiť 20 % celkových príjmov z aukcií v rámci ETS na opatrenia podporujúce znižovanie emisií CO₂ je úplne nedostatočná a je premeškanou príležitosťou na financovanie. Na členské štáty by sa malo naliehať, aby urobili zásadný prevrat vo svojom postavení pri príjmoch z ETS, venovali všetky príjmy z ETS do technológií

s nízkymi a nulovými emisiami CO₂, a špeciálne sa venovali CCS. Takto by sa mohli získať miliardy eur, ktoré Komisia v súčasnosti chýbajú a ktoré sú potrebné na podporu skorej demonštrácie CCS vo veľkom rozsahu.

1.6 Komisia by mala vypracovať plán, ktorý určí organizáciu a úlohu Európskej priemyselnej iniciatívy a zabezpečí, že bude dopĺňať iniciatívy, akými sú programy podporované v rámci siedmeho rámcového programu, Európskej technologickej platformy pre elektrárne na fosílnych palivách s nulovými emisiami a európskeho strategického programu, ale že sa s nimi nebude prelínať.

1.7 EHSV súhlasí s potrebou spoločnej európskej infraštruktúry na dopravu a ukladanie CO₂. Celoeurópska sústava dopravy je potrebná na prepojenie členských štátov, ktoré samé nemusia byť schopné vytvoriť národné úložiská.

1.8 Kvôli dôležitosti dopravy ako základného prvku pri vytváraní rozsiahlej infraštruktúry CCS by sa mohla začať používať skratka CCTS (Carbon Capture Transport and Storage), ktorá teda zahŕňa aj dopravu.

2. Súvislosti ⁽¹⁾

2.1 Vývoj celého hodnotového reťazca CCS, ktorý pozostáva zo zachytávania, dopravy a ukladania CO₂, je zatiaľ v ranej, čiastočne ešte prieskumnej fáze. Naproti tomu postupne stúpa miera účinnosti konvenčnej elektrárnskej techniky. Vzhľadom na naliehajúcu a veľkú potrebu nahrádzať v Európe v najbližších desaťročiach elektrárnske kapacity, EHSV žiada, aby sa uplatnil

⁽¹⁾ Pozri stanovisko na tému Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o geologickom ukladaní oxidu uhličitého, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice Rady 85/337/EHS, 96/61/ES, smernice 2000/60/ES, 2001/80/ES, 2004/35/ES, 2006/12/ES a nariadenie (ES) č. 1013/2006, KOM(2008) 18 v konečnom znení – 2008/0015 (COD), CESE 1203/2008 (NAT/401), bod 4.

pragmatický prístup, pri ktorom sa budú súbežne vyvíjať a využívať obidve technológie. Kým rozvoj vyššej účinnosti môže byť naďalej vo veľkej miere poháňaný trhom, technológie CCS (elektrárne aj infraštruktúra) si v demonštračnej fáze a pri uvádzaní na trh vyžadujú doplnujúcu podporu.

2.2 Technológia CCS sa vyvíja v dvoch líniách: ako integrovaná elektrárnska technológia, pri ktorej sa CO₂ odlučuje pred procesom spaľovania a ako technológia zachytávania po spaľovaní, pri ktorej sa CO₂ odlučuje zo spalín (tzv. vymývanie CO₂). Druhá metóda bude po jej ďalšom vývoji vhodná na využívanie vo vysoko účinných nových elektrárňach, ktoré sú v súčasnosti vo výstavbe, pokiaľ sa už pri ich projektovaní s takouto prípravou na zachytávanie počíta. Obidve vývojové línie majú spoločné to, že zachytený CO₂ sa z elektrárne musí odvádzať do vhodného úložiska.

2.3 Z hľadiska spoločenskej a politickej akceptácie CCS je rozhodujúca otázka bezpečného a dlhodobého uloženia CO₂. Pri konečnej analýze je tento aspekt hlavnou ekologickou otázkou spojenou s touto technológiou ako takou (²).

2.4 Na stretnutí 9. júna 2008 v japonskom Aomori sa skupina ôsmich priemyselne vyspelých krajín (G8) dohodla na spustení 20 veľkých projektov demonstrácie zachytávania a ukladania oxidu uhličitého (CCS) do roku 2010 s výhľadom podporovať rozvoj tejto technológie a znižovanie nákladov na veľké rozšírenie CCS od roku 2020.

2.5 Stretnutia G8 sa zúčastnili zástupcovia zo Spojeného kráľovstva, Kanady, Talianska, Japonska, Francúzska, Nemecka, Ruska, Spojených štátov amerických, Číny, Indie a Južnej Kórey.

2.6 Na podporu záväzku G8 v oblasti CCS sa Ministerstvo energetiky USA zaviazalo poskytnúť v rámci programu FutureGen financovanie na začlenenie technológie CCS do komerčne využívanej technológie integrovaného splynovania uhlia v kombinovanom cykle (IGCC) alebo do iných pokrokových nízkoeemisných technológií v uhoľných elektrárňach. USA financujú aj sedem regionálnych partnerstiev na sekvenciáciu oxidu uhličitého na demonstráciu účinnosti rozsiahleho dlhodobého ukladania oxidu uhličitého do podzemia.

2.7 Vyhlásenie G8 o CCS je v súlade s odporúčaním Medzinárodnej energetickej agentúry (IEA) využívať technológiu CCS ako súčasť balíka riešení na zmenšenie emisií skleníkových plynov do roku 2050 o polovicu.

3. Zhrnutie oznámenia Komisie

3.1 Technológie na zachytávanie a ukladanie CO₂ (CCS) predstavujú rozhodujúci prvok v súbore existujúcich a novo-

(²) Pozri najmä správu IEA, štúdiu ICCS: Energy System analysis of CCS technology; Primes model scenarios a body 5.3.2, 5.15.1 a 5.15.2 stanoviska na tému Geologické ukladanie oxidu uhličitého, CESE 1203/2008 (NAT/401), v ktorých sa hovorí o povinnostiach, bezpečnosti a únikoch v súvislosti s CCS.

vznikajúcich technológií s potenciálom dosiahnuť zníženie emisií CO₂ potrebné na plnenie cieľov po roku 2020 (³).

3.2 Rozsiahle uplatňovanie CCS v elektrárňach môže byť komerčne uskutočniteľné do 10 – 15 rokov, čo do roku 2020 alebo krátko po ňom umožní, aby CCS zaujalo pevné miesto v systéme obchodovania s emisnými kvótami (ETS) ako kľúčový nástroj na znižovanie emisií CO₂ z fosílnych palív pri výrobe elektrickej energie.

3.3 K tomu však nedôjde, ak sa okamžite nezačne s potrebnými prípravnými krokmi. Včasná demonstrácia je potrebná najmä z hľadiska technológií CSC, ktoré sú už vyvinuté a používané v iných aplikáciách, aby mohli byť primerane prispôbené na rozsiahle uplatňovanie pri výrobe elektrickej energie.

3.4 Európska rada v marci 2007 schválila a v marci 2008 opätovne pripomenula zámer Komisie podporovať vybudovanie a prevádzku až 12 elektrární do roku 2015, ktoré by demonštrovali trvalo udržateľné technológie spaľovania fosílnych palív v komerčnej výrobe elektrickej energie.

3.5 V tomto oznámení dopĺňajúcom návrh smernice Komisie o geologickom ukladaní oxidu uhličitého, ktoré vytvára právny rámec pre CCS v EÚ, sa nadväzuje na úsilie vynakladané v súvislosti s CCS, pričom jeho cieľom je vytvorenie štruktúry na koordinovanie a účinnú podporu rozsiahlej demonstrácie CCS a podmienok na odvážne priemyselné investície vo viacerých elektrárňach.

3.6 Je nevyhnutné, aby sa európske snahy v oblasti demonstrácie CCS v rámci integrovaného politického rámca vrátane cieľených snáh v oblasti výskumu a vývoja, povedomia verejnosti a schvaľovacích opatrení začali čo najskôr. Časový odklad demonstrácie o 7 rokov vedúci k rovnakému odkladu celosvetového zavádzania CCS by podľa Európskej komisie mohol znamenať viac ako 90 Gt emisií CO₂, ktoré sa do roku 2050 uvoľnia na celom svete, ale ktorým je možné predísť (⁴), pričom toto množstvo zodpovedá množstvu súčasných celkových emisií CO₂ v EÚ uvoľnenému počas 20 rokov.

3.7 Jednoznačné a rozhodujúce záväzky európskeho priemyslu sprevádzané stimulmi a zárukami Komisie sú neodmysliteľné, ak sa príspevky majú platiť z verejných zdrojov. Najmä tie členské štáty, ktoré sa pri svojej budúcej kombinácii energetických zdrojov spoliehajú na uhlie, by mali implementovať podporné opatrenia zamerané na včasnú demonstráciu CCS.

(³) Zatiaľ čo zlepšenia v súvislosti s účinnosťou spaľovania budú nevyhnutné, samy o sebe nebudú znamenať potrebné zníženie emisií CO₂, (⁴) IAES.

3.8 Spomínajú sa dva hlavné druhy prekážok:

- legislatívne a bezpečnostné prekážky, ktoré sa dajú prekonať včas a bez podstatných nákladov navyše. Akonáhle regulačný rámec zabezpečí zmiernenie rizika, môžu sa riešiť právne prekážky.
- Hospodárske prekážky: náklady na CCS sa odhadujú na približne 35 EUR na tonu CO₂ v roku 2020 a predpokladá sa, že ich možno ľahko pokryť hodnotou emisných kvót.

V dokumente Komisie sa tvrdí, že je príležitosť prevziať prvenstvo v oblasti medzinárodných predpisov.

3.9 Navrhovaná Európska priemyselná iniciatíva by mala spojiť úsilie iniciátorov do siete demonštračných projektov. Mala by pomáhať pri výmene skúseností a informácií, zvýšiť povedomie verejnosti a byť východiskom pre politiku umožňujúcu úplný hodnotový reťazec CCS. Okrem toho sa očakáva, že navrhovaná Európska priemyselná iniciatíva bude pomáhať pri získavaní národného a medzinárodného financovania.

3.10 Komisia konštatuje, že môže poskytnúť iba minimálnu podporu a preto sa zameriava na stimuláciu financovania samotnými iniciátormi a verejného financovania národnými vládami a medzinárodnými mimovládnyimi organizáciami.

3.11 Počíta sa s tromi činnosťami:

- mobilizácia iniciátorov v priemysle prostriedkami zo strategického programu
- ochota Komisie dovoliť od prípadu k prípadu využitie štátnej pomoci a iných preferenčných opatrení členských štátov
- mobilizácia financovania na úrovni EÚ: špecifická iniciatíva Komisie spolu s EIB na rozvoj nástrojov financovania a rozloženia rizík.

Okrem toho sa zdôrazňuje, že čím dlhšie bude priemysel odkladať využívanie technológií CCS, tým väčší budú tvorcovia politiky nútení zvažovať povinné opatrenia.

3.12 EHSV súhlasí s potrebou spoločnej európskej infraštruktúry na dopravu a ukládanie CO₂. Plánuje sa revízia usmernení TEN-E so zahrnutím CCS.

4. Kontext žiadosti Európskej komisie

4.1 Ako následok rozhodnutí Rady zo zasadnutia v marci 2007 týkajúcich sa ochrany klímy a istoty energetického zásobovania navrhla Komisia formou samostatných dokumentov celý rad opatrení na dosiahnutie cieľov sformulovaných

v uzneseniach Rady. Ťažiskom opatrení je energetická účinnosť, rozšírenie obnoviteľných zdrojov energie, ako aj vývoj a uplatňovanie zodpovedajúcich inovačných technológií. Výbor už vypracoval príslušné stanovisko ku každému opatreniu (⁵).

4.2 V rámci toho zohrávajú dôležitú úlohu aj postupy, ktorými sa majú trvalo znížiť emisie skleníkových plynov vznikajúce pri využívaní fosílnych palív. Týmto postupmi sa zaoberá predkladané stanovisko.

4.3 Predkladané stanovisko súvisí s iným stanoviskom výboru (⁶) o tej istej technológii, ktoré sa venuje návrhu Komisie na smernicu o geologickom ukladaní oxidu uhličitého.

5. Všeobecné pripomienky

5.1 Vo svojom oznámení Komisia opakovane zdôrazňuje, že ak jej plány majú mať úspech, je rozhodujúce v rannom štádiu demonštrovať jednak, že európsky systém obchodovania s emisnými kvótami ETS bude zohrávať kľúčovú úlohu a jednak, že je priestor na získanie „skutočných obchodných výhod“. Je naozaj sľubné, že ETS prinesie skutočné obchodné výhody iniciátorom, tieto výhody sa však dostavia príliš neskoro, ak Komisia do konca roku 2009 nepripraví jasný a konečný základný súbor pravidiel systému obchodovania s emisnými kvótami po roku 2012.

Do konca roku 2009 bude priemysel potrebovať solídny základ na rozhodovanie o investíciách potrebných na včasné začatie fázy konštrukcie a projektovania pre prvé zariadenia CCS, ktoré majú byť v prevádzke v roku 2015. Tento aspekt sa dostatočne nezdôrazňuje, hlavne vzhľadom na súčasnú nejednoznačnosť okolo ETS, a kvôli nekonkrétnym požiadavkám Komisie voči priemyslu a národným vládam zostáva problematika financovania visieť vo vzduchu.

5.2 ETS skutočne predstavuje dôležitý trh s kvótami na emisie oxidu uhličitého, ktorý sa môže ukázať ako veľmi efektívny, ale iba v prípade, že systém bude prísne zameraný na stanovenie takej ceny emisných kvót, ktorá viac než len pokryje náklady opatrení spôsobené znižovaním emisií oxidu uhličitého. Ak Komisia nepripraví jasné podmienky, pokiaľ ide o pravidlá a rozsah aukcií a primerané využívanie takto získaných príjmov, a ak nebude plniť úlohu dohľadu, potenciálni investori budú mať kvôli priveľkej neistote tendenciu pridržovať sa vyčkávacej taktiky.

(⁵) NAT/399, NAT/400, NAT/401 a TEN/334, TEN/338, TEN/341.

(⁶) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o geologickom ukladaní oxidu uhličitého, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice Rady 85/337/EHS, 96/61/ES, smernice 2000/60/ES, 2001/80/ES, 2004/35/ES, 2006/12/ES a nariadenie (ES) č. 1013/2006, KOM(2008) 18 v konečnom znení – 2008/0015 (COD), CESE 1203/2008 (NAT/401).

5.3 Spoločná európska infraštruktúra na dopravu a ukladanie CO₂ je skutočne niečo, čo by jednoznačne uľahčilo rozsiahle používanie CCS v celej Európe. Niektoré členské štáty nemusia byť samé schopné vytvoriť národné úložiská (7). Ak je to možné, mala by sa využívať existujúca infraštruktúra, ktorá sa prestala používať, alebo nové zariadenia začlenené do inej infraštruktúry. Kvôli dôležitosti dopravy by EHSV dokonca navrhol, aby sa začala používať skratka CCTS (Carbon Capture, Transport and Storage), ktorá výslovne zahŕňa aj dopravu, aj keď je skratka CCS už medzinárodne známa a uznávaná.

5.4 Pokiaľ ide o financovanie CCS, Komisia uvalila na národné orgány značnú záťaž, keďže nie je priestor na podstatný príspevok zo súčasného rozpočtu Komisie. Ak vezmeme do úvahy, že diskutovaná téma je pre EÚ dôležitou problematikou a vzhľadom na potrebu dohľadu na úrovni EÚ, aby sa zabezpečil úspech demonštračných projektov, Komisia by sa mala oveľa viac podieľať na financovaní projektov CCS, než plánuje v súčasnosti, aj s príspevkami jednotlivých členských štátov tam, kde je to potrebné (8).

5.4.1 Pridelovanie emisných kvót formou dražby v ETS prináša príležitosť na riešenie problematiky nedostatočného financovania Komisiou. V súčasnosti sa iba 20 % príjmov venuje na podporu technológií s nízkymi emisiami oxidu uhličitého. Na členské štáty by sa malo naliehať, aby urobili zásadný prevrat vo svojom postavení pri príjmoch z ETS, venovali všetky príjmy z ETS do technológií s nízkymi a nulovými emisiami CO₂ a špeciálne sa venovali CCS (9). Takto by sa mohli získať miliardy eur, ktoré Komisii v súčasnosti chýbajú a ktoré sú potrebné na podporu skoršej demonštrácie CCS vo veľkom rozsahu.

5.4.2 Výbor okrem toho už navrhol, aby sa rozpočet na energetiku v rámci siedmeho rámcového programu (7. RP) značne zvýšil, a to o 15 %, čoho výsledkom by bolo 2 – 3 % zvýšenie HDP investovaného do výskumu a vývoja. Takýmto spôsobom by sa prostredníctvom 7. RP mohlo skutočne prispieť k podpore demonštrácie CCS.

5.4.3 V rámci 7. RP sa podporuje niekoľko ďalších opatrení, ktoré takisto môžu prispieť k príprave demonštračných projektov v širokom rozsahu. Rozličné opatrenia by mali byť jasne prepojené s navrhovaným mechanizmom podpory demonštračných činností.

(7) Pozri štúdiu spomenutú v poznámke pod čiarou č. 2 s príslušnými pripojenými mapami.

(8) Sú však aj iné návrhy, ako sa dostať z mŕtveho bodu pri financovaní: pozri článok www.EurActive.com zo stredy 27. februára 2008 „Financing woes plague EU Climate technologies“

(9) V Európskom parlamente sa diskutuje o pridelení 60 až 500 miliónov eur z príjmov z ETS na rozsiahle komerčné projekty na demonštráciu CCS [a to prispôbením návrhu smernice, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2003/87/ES s cieľom zlepšiť a rozšíriť systém Spoločenstva na obchodovanie s emisnými kvótami skleníkových plynov, KOM(2008) 16 v konečnom znení].

5.5 Nespomína sa, ako je Európska priemyselná iniciatíva previazaná s celým radom iných opatrení a iniciatív, do ktorých sa Komisia zapája (10). Aby sa zabezpečil integrovaný prístup, je nevyhnutné naznačiť, aké opatrenia sa majú prijať.

5.6 Očakáva sa, že vývoj a uplatňovanie technológií CCS bude mať podstatný kladný účinok na zamestnanosť v Európe. Niektorí veľkí dodávatelia zariadení CCS a dopravnej infraštruktúry majú sídlo v Európe. Vyvíjajú a pri celosvetovom zavádzaní CCS budú aj predávať a inštalovať napríklad zariadenia a potrubné rozvody. Európa má v oblasti CCS celosvetovo silné postavenie, ktoré by sa ďalej posilnilo, ak by sa EÚ podarilo v Európe včas a v širokom rozsahu demonštrovať technológie CCS (11).

5.7 Namiesto pojmu „trvalo udržateľné“ fosílné palivá EHSV navrhuje používať slovo „čisté“. Pojem „trvalo udržateľné“ sa hodí skôr na solárnu energiu a energiu z biologických zdrojov než na technológie CCS, ktoré len zaplňajú medzeru využívaním fosílnych palív čistým spôsobom, kým sa nedopracujeme k úplnému prechodu na dodávky energie z trvalo udržateľných zdrojov.

5.8 Pokiaľ ide o uskutočniteľnosť ukladania CO₂, máme v danej oblasti už značné skúsenosti, ako uvádzame v tomto prehľade:

- i) ložiská plynu: overená nepriepustnosť pri zemnom plyne; potenciál zvýšenia ťažby plynu sa musí overiť;
- ii) ložiská ropy: overená nepriepustnosť pri rope; na zvýšenie ťažby ropy sa používa na juhozápade USA od polovice 70. rokov 20. storočia;
- iii) vodonosné vrstvy: veľký potenciál s veľkou neistotou; je potrebné špecifické posúdenie jednotlivých lokalít, veľmi dobré dlhoročné skúsenosti sú s ložiskom Sleipner a slanou vodonosnou vrstvou v lokalite Utsira;
- iv) uhoľné ložiská: zaujímavá alternatíva na zvýšené získavanie metánu z banského plynu vháňaním CO₂, ktoré je však zatiaľ vo fáze výskumu;
- v) dôležitým aspektom rozsiahlych demonštračných projektov bude na základe dôkazov presvedčiť verejnosť o tom, že ukladanie CO₂ o. i. v ložiskách plynu je rovnako bezpečné, ako z tých istých ložísk ťažiť ropu a zemný plyn. EHSV žiada Komisiu, aby prijala potrebné opatrenia na informovanie verejnosti.

(10) V tejto súvislosti môžeme spomenúť napríklad európsky strategický program alebo technologickú platformu pre elektrárne na fosílné palivá s nulovými emisiami.

(11) Pozri správu IEA.

6. Konkrétne pripomienky

6.1 EHSV je schopný podporiť mechanizmus propagácie demonštrovania CCS v elektrárnach uvedený v návrhu oznámenia Komisie, chcel by však uskutočniť niekoľko pozorovaní.

6.1.1 Komisia by mala mať stratégiu, ktorá zabezpečí, že Európska priemyselná iniciatíva sa nebude prekryvať s európskym strategickým programom a Európskou technologickou platformou pre elektrárne na fosílné palivá s nulovými emisiami. Tieto činnosti by sa mali riadne koordinovať a vzájomne dopĺňať.

6.1.2 Vo svojom oznámení Komisia hovorí o rozšírení Európskej priemyselnej iniciatívy nad rámec pôsobnosti siete projektov. Cieľ tohto vyhlásenia nie je jasný. Treba takisto zdôrazniť, že ešte treba nájsť požadované zdroje financovania. Aký prínos by malo takéto rozšírenie a ako by súviselo s vyššie uvedenými opatreniami v oblasti CCS?

6.2 EHSV nepodporuje návrh na získavanie finančných prostriedkov na demonštráciu CCS, pretože tento návrh rieši situáciu dostatočne do hĺbky.

6.2.1 Návrh sa prihovára za prístup „od prípadu k prípadu“, podľa ktorého by Komisia pri návrhoch národných iniciatív, ktoré jej budú predložené hodnotila, ktoré formy štátnej pomoci a iné národné opatrenia by boli dovolené. Ak má byť uplatňovanie strategických európskych demonštračných projektov úspešné, Komisia by mala zohrávať ústrednú úlohu pri koordinácii a dohľade. Znamenalo by to, že Komisia by prevzala zodpovednosť za celkové financovanie. Popri príspevku Komisie by financovanie potom mohlo byť navýšené účelovo viazanými príspevkami príslušných členských štátov, ktorým by sa potom takéto financovanie uznalo za povolenú štátnu pomoc. Súčasne by sa aj priemysel mal zaviazat' k financovaniu a implementácii.

6.2.2 Ak by Komisia mala za určitých podmienok zaručiť spolufinancovanie zo strany EÚ v určitom pomere k účelovo viazanému štátnemu príspevku, mohlo by to byť stimulom pre štátne orgány. Vopred určené spolufinancovanie by mohlo odstrániť určitú neistotu v súvislosti s financovaním projektov a mohlo by urýchliť ich vývoj.

6.2.3 Hľadanie financovania demonštračných projektov novými finančnými zdrojmi je samo o sebe príťažlivou myšlienkou. V záverečnom rozbere sa však takýto projekt ukáže ako účinný iba vtedy, ak sú riziká prijateľné a ak je jasné, aká bude v každom jednotlivom prípade návratnosť dodatočných dlhodobých nákladov.

6.3 EHSV ochotne podporuje názor, že začlenenie CCS do ETS prinesie dôležitý stimul rozvoja a uplatňovania rozsiahlych demonštračných projektov v európskych súvislostiach. Vo svojom oznámení Komisia takisto poukazuje na to, že iniciátori musia byť schopní vidieť „skutočné obchodné výhody“.

6.4 Treba však skonštatovať, že ETS by mal byť schopný kompenzovať, alebo viac než len kompenzovať dodatočné náklady vznikajúce v každom jednotlivom prípade. Tak, ako to vyzerá teraz, sa však tento scenár nedá zaručiť z nasledujúcich dôvodov:

- situácia týkajúca sa ETS po roku 2012 zostáva nejasná;
- za predpokladu, že CCS bude začlenené do ETS, zostáva neistota týkajúca sa oceňovania emisných kvót. Hlavnými problémami, o ktoré v tejto súvislosti ide, sú napríklad: charakter, rozsah a načasovanie aukcií na úrovni členských štátov v rámci množstiev za celú EÚ alebo vplyv mechanizmu čistého rozvoja;
- skutočné náklady na CCS po roku 2012 (včasná demonštrácia) a po roku 2020 (komerčné využívanie) budú v značnej miere závisieť od pokroku vo výskume, vývoji a hospodárskom rozvoji (napr. ceny palív a náklady na projektovanie a konštrukciu).

6.5 Systém obchodovania s emisnými kvótami (ETS) poskytuje dôležitý priestor umožňujúci iniciátorom, aby oproti iným zainteresovaným získali skutočné obchodné výhody. Je však potrebná ďalšia práca s ohľadom na pretvorenie ETS na spoľahlivý a dlhodobý trh, ktorý iniciátorom poskytuje konkurenčnú výhodu oproti subjektom vstupujúcim na trh neskôr. Okrem toho by sa malo vynaložiť úsilie o vytvorenie silnejších a podľa možnosti rôznych trhových stimulov.

V Bruseli 17. septembra 2008

predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu o prvom posúdení národných akčných plánov energetickej účinnosti vypracovaných na základe smernice č. 2006/32/ES o energetickej účinnosti konečného využitia energie a energetických službách – Spoločný pokrok v oblasti energetickej účinnosti“

KOM(2008) 11 v konečnom znení

(2009/C 77/14)

Komisia sa 23. januára 2008 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu o prvom posúdení národných akčných plánov energetickej účinnosti vypracovaných na základe smernice č. 2006/32/ES o energetickej účinnosti konečného využitia energie a energetických službách – Spoločný pokrok v oblasti energetickej účinnosti“

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 16. júla 2008. Spravodajcom bol pán IOZIA.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 447. plenárnom zasadnutí 17. septembra 2008 prijal 142 hlasmi za, pričom 6 členovia hlasovali proti a 3 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 V niekoľkých nedávnych stanoviskách na tému energetickej účinnosti vo všeobecnosti ⁽¹⁾ a konkrétne energetickej účinnosti budov ⁽²⁾ Európsky hospodársky a sociálny výbor dôrazne a prakticky jednomyselne vyjadril svoju podporu uváženej politike vo veci energetickej účinnosti v tejto oblasti.

1.2 EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že členské štáty nevypracovali včas národné akčné plány energetickej účinnosti (NAPEÚ). Výbor rovnako ľutuje, že až na pár výnimiek v analyzovaných dokumentoch nebadáť výraznú a úprimnú snahu členských štátov o splnenie cieľov. Predovšetkým pokiaľ ide o najvýznamnejšie oblasti spotreby, t. j. dopravu a obydlia.

1.3 Len dva štáty dodržali stanovené lehoty, ďalších 15 krajín sa omeškalo o dva až šesť mesiacov, dva štáty sa ozvali v čase, keď už Komisia dokončila svoje hodnotenie, a ostatných osem krajín s ešte väčším oneskorením. Až začiatkom apríla 2008 – s desaťmesačným oneskorením oproti pôvodnému termínu – boli k dispozícii všetky plány.

1.4 EHSV pripomína, že úspory dosiahnuté pomocou plánov energetickej účinnosti by v programoch Komisie mali byť prvým príspevkom k znižovaniu emisií skleníkových plynov. Zníženie spotreby energie o 20 % do roku 2020 znamená zníženie emisií CO₂ o 780 Mtoe (Million Tons of Oil Equivalent). Vzhľadom na skutočnosť, že objem emisií v EÚ-25 dosiahol v roku 2006 hodnotu 5 294 Mtoe (správa Európskej environmentálnej agentúry, 2006) je zrejme, že sa nemožno zaoberať bez potenciálneho príspevku energetickej účinnosti.

1.5 EHSV pripomína, že na to, aby sa podarilo udržať nárast teploty v hodnote o maximálne 2 °C, sa musí koncentrácia

skleníkových plynov (v súčasnosti okolo 425 ppm CO₂ eq vyjadrených objemovo) ustátiť na oveľa nižšej hodnote než je hranica 550 ppm ⁽³⁾. Keďže sa koncentrácia každoročne zvyšuje o 2 až 3 ppm, jej ustálenie na hodnote 450 ppm môže znamenať 50 % pravdepodobnosť dosiahnutia cieľa obmedziť nárast priemernej teploty na maximálne 2 °C.

1.6 Spôsob vypracovania plánov si členské štáty vysvetlili veľmi odlišne. Boli predložené NAPEÚ na 13 i 221 stranách, čo prakticky znemožnilo akékoľvek porovnanie. Mnohé plány boli napísané len v príslušnom štátnom jazyku, čo ešte viac sťažilo ich porozumenie. EHSV odporúča, aby sa prijal model podobný vzoru stanovenému v rámci projektu Emeees (Evaluation and Monitoring for the EU Directive on Energy End-Use Efficiency and Energy Services) v spolupráci s wuppertálskym inštitútom pre podnebie, životné prostredie a energiu. (Wuppertal Institut für Klima, Umwelt, Energie GmbH).

1.7 Členské štáty sa napríklad dohodli s EEA na modeli pre ročné zisťovania nazvanom NIR (National Inventory report). EHSV sa nazdáva, že by sa dal prijať rovnaký postup pod podmienkou, že bude možné spraviť tento model flexibilnejším pomocou špecifických dodatkov pre každú oblasť činnosti (obydlia, doprava atď.).

1.8 EHSV považuje uzatváranie dobrovoľných dohôd s vnútroštátnymi aktérmi za užitočný nástroj, ale z uznaných dohovorov musí jasne vyplývať, že sa v prípade nedodržania cieľov uplatnia záväzné predpisy.

1.9 Komisia už zavádza niektoré opatrenia ohlásené v roku 2006, ktorými sa energetickej úspora stane povinnou, a podľa vzoru Austrálie sa chystá odstrániť z trhu žiarovky, ktoré spotrebujú 90 % energie na výrobu tepla a len 10 % na výrobu svetla! EHSV dúfa, že výrobcovia nájdu možnosti na zníženie cien

⁽¹⁾ CESE 242/2006, spravodajca: BUFFETAUT a CESE 1243/2007, spravodajca: IOZIA.

⁽²⁾ CESE 1338//2007, spravodajca: PEZZINI.

⁽³⁾ Pars per million – častí v milióne = milióntiny.

fluorescenčných žiaroviek a štátne inštitúcie členských krajín EÚ budú podporovať rozšírenie ich výroby, a že energeticky úsporné žiarivky budú mať dlhšiu životnosť a budú kompaktnéjšie a vyriešia sa problémy súvisiace s ich recykláciou.

1.10 Nasledujúca správa EEA, zverejnená do júna 2008, dokazuje, že medzi rokmi 2005 a 2006 došlo k zníženiu skleníkových plynov o 35,8 Mtoe CO₂; zaujímavé je konštatovanie, že najväčší k nemu prispeli súkromné domácnosti a úrady, a to úsporami vo výške 15,1 Mtoe. Výroba elektrickej energie a tepla však zaznamenala nárast o 14 Mtoe. Správa poukazuje na skutočnosť, že napriek tomuto zníženiu sa v EÚ s 27 členmi dosiahol o 0,5 % nižší pokrok než v roku 1990 a že niektoré členské krajiny musia v každom prípade zintenzívniť svoje úsilie.

1.11 Liberalizácia trhov s energiou by mohla urýchliť úspory energie, keďže sa na trhu budú dať porovnať výrobné a distribučné systémy s rôznou energetickou účinnosťou, ktoré môžu pôsobiť ako stimul pre výskum a investície s cieľom znižovať energetické straty. Už v samotnej fáze výroby sa stráca 30 % energie. EHSV vo svojom nedávnom stanovisku (*) vyjadril podporu návrhom Komisie obsiahnutým v treťom balíku legislatívnych opatrení zameraných na vytvorenie európskeho trhu s energiou.

1.12 EHSV je presvedčený, že je potrebné vyvinúť ešte väčšie a intenzívnejšie úsilie než doteraz a chce byť bližšie oboznámený s hodnotením Komisie po ukončení posudzovania jednotlivých národných plánov a požiadaný o vypracovanie stanoviska k výsledkom tohto hodnotenia.

1.13 EHSV opakovane pripomenul, požiadavku zaangažovať občiansku spoločnosť v Európe ako aj v členských štátoch, keďže pokladá za nevyhnutné, aby si európski občania naplno uvedomovali význam tejto problematiky a plne ju podporovali pri plnení cieľov energetickej účinnosti. Odporúčania občianskej spoločnosti je potrebné náležite zohľadniť. Opatrenia, ktoré budú prijaté, budú musieť vždy brať do úvahy ťažkosti, s ktorými sa stretávajú v každodennom živote mnohé milióny občanov. Programy v oblasti energetickej účinnosti, ktoré budú nevyhnutne spojené s nákladmi, budú musieť veľmi opatrne zvoliť opatrenia a vhodnú podporu pre chudobnejšie vrstvy obyvateľstva, ktoré by sa ocitli v situácii, keď by museli čeliť narastajúcim nákladom spôsobeným zvyšujúcimi sa cenami energie bez možnosti znížiť ich, a to kvôli vysokým nákladom, ktoré si tieto vyžadujú, ako napríklad v prípade úspor energie v obydliach.

1.14 EHSV zdôrazňuje požiadavku, aby iniciatívy v oblasti energetickej účinnosti boli konkrétne a uskutočniteľné a kladie si otázku, či by sa nemala zväziť potreba zavedenia aspoň niektorých opatrení ako povinných, keď dôjde k odchýlkam medzi plánmi a konkrétnymi výsledkami, ako tomu bolo v prípade emisií pre motorové vozidlá v súvislosti so všeobecným znížením CO₂, emisií skleníkových plynov a obnoviteľných zdrojov energie.

1.15 NAPEÚ nestanovujú jasne, aké opatrenia a aké prostriedky budú určené na zapojenie konečných spotrebiteľov

do rozsiahleho európskeho projektu v oblasti energetickej účinnosti a úspor energie. EHSV pri viacerých príležitostiach poukázal na to, že organizovaná občianska spoločnosť by mohla zohrávať kľúčovú úlohu pri stanovovaní vhodných spôsobov informovania o osvedčených postupoch a ich šírenia. EHSV by uvítal špecifickú výmenu názorov s európskymi inštitúciami, ktoré sa nezdaajú byť obzvlášť zaangažované a citlivo reagujúce.

1.16 EHSV navrhuje Európskej komisii a členským štátom zavedenie špecifického integrovaného systému monitorovania, ako napríklad v prípade opatrení týkajúcich sa vody. Tento systém je nevyhnutný vzhľadom na nedostatok informácií a hodnotení dosahu opatrení Európskej únie v oblasti energetickej účinnosti pre konečných užívateľov (najmä MSP), chýbajúce metódy schopné overiť súlad medzinárodných a európskych cieľov ako aj na neexistujúci postup na monitorovanie výsledkov dosiahnutých uvedenými užívateľmi.

1.17 V niektorých sektoroch, ako napr. v oblasti sociálneho bývania (*Social Housing*), tvoria bytový fond veľmi staré obydliá s nízkou energetickou účinnosťou. Viac než 25 miliónov bytových jednotiek si vyžaduje urýchlené a komplexné zásahy. EHSV dúfa, že sa zavedú programy rekonštrukcie verejných obytných domov financované z prostriedkov EIB. O týchto opatreniach nie je v NAPEÚ žiadna zmienka.

1.18 EHSV sa nazdáva, že významným prínosom by mohli byť trhové nástroje, podobné tým, ktoré sa už využívajú. Vhodným stimulom pre občanov, aby si osvojili správne návyky, by mohlo byť sprístupnenie trhov s „negawattmi“, t. j. energetickou účinnosťou, pre konečných užívateľov. Vzhľadom na to, že jednoduchým nahradením žiaroviek by sa dali dosiahnuť úspory porovnateľné s výkonom aspoň 80 elektrární s výkonom 1 000 MW (rovnajúce sa takmer celkovému inštalovanému výkonu v Taliansku), je zrejмый záujem výrobných spoločností podporovať energetickú účinnosť: budú môcť uspokojiť požiadavky viacerých zákazníkov pri rovnakom objeme vyrobenej elektrickej energie.

1.19 EHSV dúfa, že sa bude pokračovať správnym smerom a že členské štáty sa budú zodpovedne zaoberať problematikou energetickej účinnosti a úspor energie a že sa to odrazí na solídnych, dôveryhodných a realistických národných plánoch s merateľnými výsledkami. Členské štáty by mali tiež uviesť, aké prostriedky vyčlenia na náležitú podporu potrebných investícií občanov a podnikov.

2. Úvod

2.1 V oznámení o prvom posúdení národných akčných plánov energetickej účinnosti (NAPEÚ) pod názvom *Spoločný pokrok v oblasti energetickej účinnosti*, si Komisia splňa svoju povinnosť, ktorá pre ňu vyplýva z uplatňovania článku 14 odseku 5 smernice 2006/32/ES, a to predložiť do 1. januára 2008 hodnotiacu správu 27 národných akčných plánov. Druhá správa má byť predložená do 1. januára 2012 a tretia do 1. januára 2015.

(*) CESE 758//2008, spravodajca: CEDRONE.

2.2 Ciele, na ktoré sa odvoláva oznámenie, sú stanovené v článku 4 ods. 1 uvedenej smernice, kde sa pripomína, že: „Členské štáty prijímú pre deviaty rok uplatňovania tejto smernice celkový národný indikatívny cieľ úspor energie vo výške 9 %, ktorý sa má dosiahnuť prostredníctvom energetických služieb a ostatných opatrení na zvýšenie energetickej účinnosti, a vyvíjajú úsilie o jeho dosiahnutie“.

2.3 Komisia zdôrazňuje skutočnosť, že len dva členské štáty dodržali stanovené lehoty (Fínsko a Spojené kráľovstvo), ďalších pätnásť členských štátov odovzdalo plány s oneskorením – (Bulharsko, Cyprus, Česká republika, Dánsko, Estónsko, Holandsko, Írsko, Litva, Malta, Nemecko, Poľsko, Rakúsko, Rumunsko, Španielsko a Taliansko). Belgicko a Slovensko doručili svoje NAPEÚ koncom roka 2007, prineskoro na to, aby boli zahrnuté do dokumentu.

3. Oznámenie Komisie

3.1 Z preskúmania NAPEÚ vyplýva, že päť členských štátov si vytýčilo ambicioznejšie ciele prevyšujúce cieľové hodnoty stanovené v smernici, niektoré dokonca oveľa, ale neuviedli žiadne oficiálne záväzky. Zo 17 posudzovaných plánov 6 sa nevzťahuje na celé deväťročné obdobie uvedené v smernici, t. j. do roku 2016. Pokiaľ ide o úlohu verejného sektora ako vzoru, treba poukázať na cieľ Írska dosiahnuť úspory energie vo verejnom sektore vo výške 33 % do roku 2020 a Nemecko sa zaviazalo dosiahnuť cieľovú hodnotu zníženia emisií CO₂ vo verejnom sektore vo výške 30 % do roku 2012, zatiaľ čo Spojené kráľovstvo sa snaží o dosiahnutie toho, aby boli budovy ústredných orgánov štátnej správy do roku 2012 neutrálne z hľadiska emisií oxidu uhličitého.

3.2 V oznámení sú uvedené príklady kampaní v jednotlivých štátoch: internetová kampaň *Power of One* (Írsko) na výmenu osvedčených postupov v rámci verejno-súkromných partnerstiev; energetický audit vlastných budov (Dánsko) s povinnosťou zohľadniť odporúčania; program modernizácie federálnych budov, na ktorý Nemecko vyčlenilo 120 miliónov EUR; vymenovanie *Green Leaders* – (Malta) ekologických lídrov – úradníkov, ktorí budú na každom ministerstve presadzovať iniciatívy v oblasti energetickej účinnosti a obnoviteľných zdrojov.

3.3 V Spojenom kráľovstve bude platiť zákon o udržateľných bytoch a domoch (*Code for Sustainable Homes*), konkrétne úroveň 3 podľa tohto zákona – zlepšenie energetickej výkonnosti o 25 % v porovnaní so stavebným zákonom z roku 2006. Rakúsko sa zaväzuje dosiahnuť v prípade budov orgánov verejného sektora vyššiu energetickú účinnosť, než sú zákonné požiadavky, zatiaľ čo Španielsko nahradí zastarané systémy verejného pouličného osvetlenia účinnejšími zariadeniami a značne zvýši energetickú účinnosť pri úprave pitnej vody a zásobovaní pitnou vodou.

3.4 Poľsko a Fínsko ukladajú verejnemu sektoru povinnosť realizovať potrebné opatrenia na dosiahnutie úspor energie najmenej na úrovni národnej cieľovej hodnoty, ktoré v súčasnosti platia v budovách orgánov miestnej správy, zatiaľ čo Holandsko má ambíciu stať sa lídrom a odhaduje, že do roku 2010 bude

100 % vnútroštátnych zákaziek v rámci verejného obstarávania a 50 % zákaziek pre miestne a regionálne orgány verejnej správy zahŕňať kritériá udržateľného rozvoja.

3.5 Opatrenia týkajúce sa daňových úľav sú považované za veľmi dôležité. Nemecko a Rakúsko sa zameriavajú na dosiahnutie energetickej hospodárnosti budov, ktoré spotrebúvajú 40 % energie. Litva plánuje zavedenie zníženej sadzby dane z pridanej hodnoty vo výške 9 % (štandardná sadzba je 18 %) na bytové domy financované zo štátnych prostriedkov. Holandsko zavedie odpočet na investície v oblasti energetiky pre súkromné spoločnosti, zatiaľ čo Taliansko zaviedlo systém, ktorý umožňuje hrubý daňový odpočet až do výšky 55 % pri nákupe domácich spotrebičov s vysokou energetickou účinnosťou (chladničky triedy A+, kotly), a osvetľovacích zariadení ako aj pri renovácii budov na zvýšenie ich energetickej hospodárnosti.

3.6 Dobrovoľné zmluvy sú považované za účinný nástroj, najmä vo Fínsku (v súčasnosti sa vzťahujú na 60 % konečnej spotreby energie, s cieľom dosiahnuť 90 % do roku 2016), v Holandsku, kde sa týkajú hlavne podnikov a v Dánsku, ktoré ich uplatňuje v oblasti verejného obstarávania. Španielsko, Poľsko, Spojené kráľovstvo, Rumunsko a Írsko ich plánujú zaviesť ako kľúčový nástroj na dosahovanie úspor energie.

3.7 V národných plánoch sa potvrdzuje používanie trhových nástrojov (bielych certifikátov), ktoré ešte fungujú v zopár krajinách. Taliansko plánuje predĺžiť uplatňovanie tohto systému až do roku 2014, Poľsko uvažuje o jeho zavedení, zatiaľ čo v Spojenom kráľovstve sa platnosť záväzkov v oblasti energetickej účinnosti (*Energy Efficiency Commitment – EEC*) predĺži do roku 2020: premenovaný na cieľ v oblasti znižovania emisií oxidu uhličitého (*Carbon Emission Reduction Target*) má za cieľ zdvojnásobiť hodnotu úspor v porovnaní s obdobím rokov 2008 až 2011. Veľký význam sa pripisuje spoločnostiam poskytujúcim energetické služby (SPES), ktoré sa dosiaľ nezaznamenali očakávaný rozvoj. To sa týka najmä Írska, Nemecka, Poľska, Rakúska, Španielska a Talianska.

3.8 Bulharsko, Rumunsko a Spojené kráľovstvo plánujú vytvoriť fondy a mechanizmy financovania, ktoré sa zameriavajú hlavne na komerčný a bytový sektor. Opatrenia na zvyšovanie odbornej pripravenosti a informovanosti nie sú zavádzané jednotne vnútroštátnymi agentúrami pre energetiku, ktorých úlohy sa navzájom odlišujú. Niektoré krajiny ako Dánsko a Taliansko sa rozhodli decentralizovať tieto úlohy a poveriť nimi regionálne a miestne agentúry.

3.9 O doprave, ktorá pohlcuje viac než tretinu spotreby energie, sa mnohí vyjadrujú obzvlášť kriticky, ale prakticky len Rakúsko a Írsko navrhujú konkrétne opatrenia na prechod na verejnú dopravu.

3.10 Väčšina predložených plánov prezentuje vývoj bez zmien. V niektorých členských štátoch sa zaznamenáva aj značný rozdiel medzi politickým záväzkom a prijatými opatreniami a vyčlenenými zdrojmi.

3.11 Komisia bude pozorne sledovať a monitorovať transpozíciu smernice a okrem toho vyvinie úsilie o uľahčenie jej implementácie prostredníctvom programu „Inteligentná energia – Európa“. Komisia vytvorí internetovú platformu na zhromažďovanie a prezentáciu príspevkov poskytnutých zainteresovanými stranami, ktoré budú zapojené do podpory implementácie smernice a v súvislosti s ktorými sa očakáva, že budú zaangažované do schvaľovania vnútroštátnych opatrení a vypracovania nasledujúcich NAPEÚ. Národné plány sa budú posudzovať aj v rámci projektu monitorovania energetickej účinnosti (*Energy Efficiency Watch*).

3.12 Na záver Komisia pripomína význam medzinárodnej spolupráce a svoju iniciatívu na vytvorenie medzinárodnej platformy o energetickej účinnosti s cieľom napomáhať vypracovaniu technických noriem, obchodu a prenosu technológií. Vzhľadom na záväzky, ktoré si stanovila EÚ a zodpovednosť, ktorú chce prevziať v oblasti klimatických zmien, bezpečnosti a trvalej udržateľnosti dodávky energií a znižovania emisií skleníkových plynov, sú nevyhnutné účinné programy na zlepšenie energetickej účinnosti s istými výsledkami.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 Prvým zrejším negatívnym aspektom tohto oznámenia je skutočnosť, že lehotu na predloženie národných akčných plánov energetickej účinnosti stanovenú v smernici dodržali len dva štáty z 27, zatiaľ čo ďalších 15 krajín sa neponáhľalo s odovzdaním svojich záverov, dva štáty sa ozvali dávno po uplynutí lehoty a o ostatných ôsmich krajinách sa stratil prehľad. Rok po uplynutí lehoty 30. júna 2008 chýba ešte plán jedného členského štátu.

4.2 Ďalším negatívnym aspektom vyplývajúcim zo záverov Komisie je skutočnosť, že až na pár výnimiek z analyzovaných dokumentov nevyplýva výrazná a úprimná snaha ČS o splnenie cieľov, ako by si to vyžadovala situácia. Čoraz častejšie sa stáva, že hlavy štátov a predsedovia vlád zastupujúc členské štáty veľmi ľahkovážne schvaľujú smernice v Bruseli, ktoré nedokážu resp. nechcú dodržiavať po návrate do svojich krajín. Lisabonská agenda je toho najzreteľnejším príkladom, ale knihy sú plné príkladov takéhoto rozporuplného správania sa. A naďalej sa nimi budú naplňať.

4.3 Pri čítaní národných plánov udríe do očí to, že chýba porovnávací systém, že plány sa od seba zásadne líšia vo svojej podobe a spôsobe vypracovania, čo sťažuje ich čítanie a takmer znemožňuje ich vzájomné porovnanie. V rámci projektu *Emeees (Evaluation and Monitoring for the EU Directive on Energy End-Use Efficiency and Energy Services)* v spolupráci s wuppertálskym inštitútom pre podnebie, životné prostredie a energiu (*Wuppertal Institut für Klima, Umwelt, Energie GmbH*) bol vytvorený model práve so zámerom uľahčiť vypracovanie národných akčných plánov. Belgicko sa listom sťažuje na skutočnosť, že táto dôležitá predloha bola dokončená až 11. mája, t. j. pár dní pred uplynutím lehoty na predloženie národných plánov.

4.4 Pokiaľ ide o novšie členské krajiny, Česká republika a Litva prezentovali 13-stranový dokument, Rumunsko

odovzdalo 41 strán a Malta 89. V skupine väčších krajín mal dokument Francúzska 37 strán, Nemecka 102 strán, Španielska 211 a Spojeného kráľovstva 214, až po fenomén Belgicka, ktoré vzhľadom na svoj federatívny charakter odovzdalo 4 dokumenty v celkovej dĺžke 221 strán. Dokumenty predložené 25 členskými krajinami (Švédsko a Portugalsko doteraz nefigurujú na stránke Komisie) obsahujú na celkovo 2 161 stranách navzájom sa odlišujúce údaje, tabuľky a merania. Každá krajina zvolila svoje vlastné referenčné parametre, vlastnú metodológiu a vlastný model komunikácie: výsledok je znepokojujúci, pretože sa nedá pochopiť, akým smerom sa vývoj ubera.

4.5 Materiály, ktoré zverejnili Francúzsko, Slovinsko, Grécko (len návrh), Holandsko a Luxembursko, sú len v príslušnom štátnom jazyku (čo pre spravodajcu predstavuje neprekonateľnú prekážku). Výmena osvedčených postupov sa bude môcť len veľmi ťažko uskutočňovať čítaním dokumentov v originálnej verzii, ale neráta sa so žiadnou výzvou a už vôbec nie povinnosťou používať jediný jazyk. Komisia zabezpečila preklad všetkých dokumentov do jedného jazyka, avšak nahromadené oneskorenia pri predkladaní NAPEÚ sa žiaľ odrazili na lehotách prekladov.

4.6 EHSV dôrazne poukazuje na nesúlad medzi cieľmi národných plánov a uvedenými dvoma prvkami. Encyklopedické plány a zhrňujúce plány: ani jedna z tých foriem neuľahčuje pochopenie presného smerovania ďalšieho vývoja. Prílišná podrobnosť aj prílišná stručnosť vedú k rovnakému výsledku: sťažujú čitateľnosť a pochopiteľnosť. Model *Emeees* by mohol byť vhodnou syntézou oboch protikladov. EHSV dôrazne odporúča, aby sa pri vypracovaní nasledujúcich národných plánov použil jednotný, ľahko čitateľný a porovnateľný model.

4.7 EHSV záporne hodnotí, až na pár chvályhodných výnimiek spomenutých v tomto stanovisku, zásadný nedostatok iniciatív vo verejnom sektore a poľnohospodárstve. NAPEÚ sa o týchto veľmi dôležitých oblastiach nevyjadrujú vôbec alebo len neochotne.

5. Všeobecné pripomienky

5.1 V januári 2007 požiadala Rada Komisiu o navrhnutie opatrení v oblasti energie a klimatických zmien na uskutočnenie ambiciózných cieľov. Tieto ciele nadobudli konkrétnu podobu vo vydaní tretieho balíka legislatívnych opatrení v oblasti energie, balíka opatrení týkajúcich sa obnoviteľných zdrojov energie a klimatických zmien, v smernici o znížení emisií CO₂ v nových motorových vozidlách, nových právnych predpisoch *Energy Star*, zelenej knihe o mestskej mobilite, ktorá obsahuje návrhy na podporu hospodárnych motorových vozidiel, v strategickom pláne v oblasti technológií týkajúcich sa energie.

5.2 Čím sa vyznačujú tieto opatrenia? Niekoľkými podnetmi a mnohými pravidlami. Vlády však po formálnom schválení opatrení nie sú žiaľ schopné odolať tlakom vnútroštátnych podnikov a uskutočniť prijaté rozhodnutia, ako v prípade emisií CO₂, a žiadajú o zmenu toho, čo spoločne schválili.

5.3 Dôvod, prečo sa členské štáty zjavne vôbec neznepokojujú, väzí priamo v smernici. V odôvodnení 12 sa zdôrazňuje, že: „Napriek tomu, že sa členské štáty zaviazu vynaložiť úsilie na dosiahnutie cieľovej hodnoty 9 %, národný cieľ úspor energie je v podstate indikatívny a neobsahuje žiadnu právne vynútitelnú povinnosť členských štátov dosiahnuť ho“.

5.4 Tento spôsob právnej úpravy (smernice s nezáväznými cieľmi a bez sankcií za ich nedodržanie) je príznačný pre legislatívne iniciatívy vydané v istých konkrétnych rokoch a v niektorých špecifických oblastiach. Členské štáty sa až donedávna domáhali svojej zvrchovanosti, pokiaľ ide o rozhodnutia v oblasti energie, od zásobovania cez výrobu až po prenos a prepravu. To viedlo k akémusi druhu nezaväzujúcich prepisov – *soft law*, ktorým sa vyznačovalo uvedené obdobie. Aj samotná smernica Európskeho parlamentu a Rady 2003/30/ES o podpore používania biopalív stanovovala kvantitatívne ciele, ale neukladala žiadnu zvláštnu povinnosť dodržať ich.

5.5 Za týchto podmienok a predpokladov je veľmi ťažké dosiahnuť zníženie spotreby energie v EÚ do roku 2020 o 20 % prostredníctvom energetickej účinnosti, ak sa neprijmú doplnujúce zaväzujúce opatrenia a/alebo ciele.

5.6 EHSV podporoval a bude naďalej podporovať iniciatívy, ktoré sa budú vyvíjať so zreteľom na dosiahnutie čoraz vyššej úrovne energetickej účinnosti vzhľadom na skutočnosť, že tak emisie CO₂ ako aj energetická závislosť EÚ sú otázkami prvoradého významu.

5.7 EHSV zároveň zdôrazňuje, že je rozporuplné, ak sú všeobecné opatrenia nepovinné a špecifické opatrenia zamerané na dosiahnutie cieľov záväzné. Nie je povinný celok ale jeho jednotlivé časti áno? Aj Komisia by mala ísť dobrým príkladom a poukázať na výsledky hospodárnosti a úspor energie, ktoré dosiahla v svojich budovách, ako aj na podniknuté iniciatívy a vyčlenené prostriedky. Federálna príloha by pomohla lepšie pochopiť dôležitosť týchto politických opatrení.

5.8 EHSV kladie dôraz na veľkú priepasť medzi rozšírenými očakávaniami v súvislosti s prijatím vhodných opatrení na dosiahnutie znateľného zvýšenia energetickej účinnosti a celkovo neuspokojivými a málo ambicióznymi projektmi prezentovanými členskými štátmi a trvá na potrebe prijať konkrétne krátkodobé, strednodobé i dlhodobé opatrenia, ktoré by dali konkrétnu náplň vytýčeným cieľom.

5.9 EHSV odporúča, aby sa prijali vhodné opatrenia na splnenie cieľov, ak sa dospeje k tomuto žiaducemu záveru, a aby nedošlo len ku kozmetickému úpravu ako pri iných príležitostiach.

5.10 EHSV uvítal vydanie smernice Európskeho parlamentu a Rady 2006/32/ES o energetickej účinnosti konečného využitia energie a energetickej službách (1), ako aj nasledujúci „Akčný plán pre energetickú účinnosť: Využitie potenciálu“ z 19. októbra 2006 (2), ale tieto právne úpravy a usmernenia boli podmienené ešte relatívne nízkymi cenami ropy. V čase vydania oznámenia v roku 2004 sa cena ropy pohybovala okolo 42 USD za barel,

zatiaľ čo priemerná cena v roku 2006 bola len o niečo nižšia než 62 USD.

5.11 V tejto súvislosti je aj pochopiteľné, že ciele boli len indikatívne a že Komisia v smernici nezaviazala členské štáty povinnosťou splniť navrhované ciele. Európsky hospodársky a sociálny výbor síce napísal, že najlepšou energiou je ušetrená energia, ale ak sa úspory ponechajú na ochotu členských štátov bez žiadneho ďalšieho stimulu okrem pocitu zodpovednosti, tak sa cieľ stáva skutočne neistým, či skôr nedosiahnuteľným.

5.12 Ale môže si Únia dovoliť nedosiahnuť cieľ zníženia energetickej náročnosti o 1,5 % ročne? Vzdáť sa úspory 39 Mtoe, ktoré spôsobujú 780 Mt CO₂? Na jednej strane sa potvrdzujú ambiciózne a záväzné ciele na zníženie emisií skleníkových plynov o 20 %, dosiahnutie podielu 20 % energií z obnoviteľných zdrojov, zatiaľ čo je na strane druhej okamžite dosiahnuteľný cieľ, ktorý znamená okamžitú úsporu, ponechaný na okraji ako teoretická možnosť.

5.13 EHSV zdôrazňuje, že v niektorých krajinách za uskutočňovanie plánov zodpovedajú regionálne orgány bez zodpovedajúcej úrovne koordinácie, čo vedie k tomu, že chýba súlad a územná súdržnosť.

5.14 EHSV vyjadruje poľutovanie nad skutočnosťou, že chýbajú skutočné príležitosti na výber na strane ponuky a nazdáva sa, že by sa mali rozšíriť tieto možnosti a byť sprevádzané finančnými príspevkami predovšetkým pre najslabšie vrstvy obyvateľstva, všetkých spotrebiteľov, malé a stredné podniky na rýchlejšie dosiahnutie očakávaných výsledkov. V niektorých krajinách viedli finančné príspevky k povzbudivým výsledkom, ako napríklad v prípade domácich elektrospotrebiteľov, resp. bielej techniky.

5.15 EHSV kladne hodnotí skúsenosti spoločností poskytujúcich energetické služby (SPES) a nazdáva sa, že je potrebné podporovať rozširovanie týchto služieb pre občanov a podniky. Nové povolania, nové kvalifikované pracovné príležitosti, kladné výsledky v oblasti energetickej účinnosti a zníženia emisií skleníkových plynov sú len niektoré z pozitívnych aspektov týchto služieb.

5.16 EHSV zdôrazňuje, že členské štáty nevyvíjajú dostatočné úsilie o dosiahnutie stanovených cieľov a je presvedčený, že je potrebné – ako v prípade emisií v doprave – podporovať iniciatívy Komisie ak sú zamerané na posilnenie záväzkov členských štátov. V minulom roku Komisia vyvinula pozitívne iniciatívy, ako napr. nové predpisy *Energy Star*, ktorých normy sa medzičasom stali záväznými pri verejnom obstarávaní kancelárskeho vybavenia, zelená kniha o mestskej mobilite, ktorá navrhuje finančne podporovať najhospodárnejších vozidiel, tretí balík opatrení v oblasti energie, ktorý posilňuje právomoci regulátorov jednotlivých štátov v súvislosti s energetickou účinnosťou, strategický plán v oblasti technológií týkajúcich sa energie a právne predpisy v oblasti emisií pre nové motorové vozidlá.

5.17 Ďalšie iniciatívy sú naplánované na nasledujúce mesiace. Od nových smerníc týkajúcich sa požiadaviek energetickej účinnosti alebo „ekologických“ označení mnohých výrobkov (napr. verejné osvetlenie, osvetlenie budov, minimálna spotreba v pohotovostnom a vypnutom stave – *standby* a *off*), po nové právne predpisy očakávané v roku 2009 pre televízory, chladničky a mrazničky v domácnostiach, pračky a umývačky riadov, kotly a ohrievače vody, osobné počítače, zobrazovaciu techniku, elektrické motory, tepelné čerpadlá a klimatizačné zariadenia. Na rok 2009 pripravuje Komisia aj iniciatívu na podporu rýchlej náhrady žiaroviek používaných v domácnostiach. Revízia smernice o označovaní motorových vozidiel, účinnosť pneumatík a systémy stáleho monitorovania tlaku a kvality pneumatík budú tvoriť kosť nových stratégií v oblasti dopravy.

5.18 EHSV pokladá za nevyhnutné vytvoriť vnútorný trh s energiou, v rámci ktorého by ceny v súlade so smernicami o elektrickej energii a zemnom plyne boli výsledkom zdravej hospodárskej súťaže.

5.19 EHSV upozorňuje na potrebu zaviesť v členských štátoch EÚ plány v oblasti vzdelávania pre školy (ktoré sa budú musieť následne aktívne angažovať v programoch energetickej účinnosti) a programy v oblasti komunikácie zamerané na zvýšenie informovanosti občanov o význame a potrebe uvedomelej a hospodárnej spotreby energie.

5.20 Pokiaľ ide o školy, obzvlášť veľký záujem si zasluhujú niektoré súťaže medzi strednými odbornými školami s aktívnou

účasťou študentov o dosiahnutie najväčšej úspory energie. Napríklad v Taliansku zaznamenal veľký úspech projekt „Datti una scossa“ s odmenou až do výšky 25 000 EUR za dosiahnutie vytýčených cieľov. Ďalším dobrým príkladom je medzinárodný eko-maratón, na ktorom jeden francúzsky inštitút predstavil prototyp, ktorý s jedným litrom benzínu prejazdil 3 039 km. Jednému tímu z Dánska sa podarilo vyrobiť spaľovací motor s emisiami v hodnote 9 g/km a vyhrať ocenenie „Climate Friendly Award“.

5.21 Dostupné hospodárske nástroje musia byť účinné a zároveň trvalo udržateľné. EHSV sa nazdáva, že je potrebné venovať osobitnú pozornosť pridelovaniu finančných príspevkov, ktoré musia byť určené konečným spotrebiteľom. Rovnako treba posúdiť, či by nebolo vhodné vyhradiť istú časť finančných príspevkov aj pre dodávateľov energetickej služby, čím by sa vytvorila báza pre spoločný záujem s rovnakým cieľom zameraný na opatrenia v oblasti energetickej účinnosti.

5.22 Aby sa k zákazníkom dostali vhodné signály o cenách, ktoré by podporili racionálnejšie a hospodárnejšie využívanie energie, EHSV vyzýva Komisiu, aby dohliadala na to, aby sa zabránilo ponukám ponuky sadzieb pod úrovňou nákladov v súlade s povoleniami európskych právnych predpisov v oblasti primeranej podpory energie z obnoviteľných zdrojov a pri rešpektovaní ustanovení smerníc o zemnom plyne a elektrickej energii v súvislosti so zraniteľnými spotrebiteľmi.

V Bruseli 17. septembra 2008

predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Internet vecí“

(2009/C 77/15)

Európska komisia sa 7. februára 2008 rozhodla prekonzultovať podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom problematiku

„Internet vecí“

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 16. júla 2008. Spravodajcom bol pán RETUREAU.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 447. plenárnom zasadnutí zo 17. a 18. septembra 2008 (schôdza z 18. septembra 2008) prijal 118 hlasmi za, pričom 1 člen sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

EHSV nabáda Európsku komisiu, aby:

1.1 investovala do výskumu, podporovala propagačné aktivity (ako podujatia organizované počas predchádzajúceho predsedníctva) a vytváranie noriem, pretože internet vecí je dôležitou oblasťou,

1.2 urobila opatrenia na odstránenie prekážok, ktoré by mohli brániť využívaniu tejto technológie,

1.3 zvažila, či centralizované systémy budú schopné zvládnuť prenos veľkého množstva dát, ktoré pri používaní internetu vecí možno očakávať, a či by sa takýto masový rozmach nedal lepšie riešiť správou na miestnej úrovni (pokiaľ ide o názvy a služby),

1.4 preskúmala, či existujúce smernice spĺňajú požiadavky primeranej ochrany údajov a bezpečnosti alebo treba zaviesť nové legislatívne opatrenia.

1.5 Malo by sa zväziť, či by v prípade niektorých výskumných ústavov v Európe nebolo vhodné spojiť finančné prostriedky univerzít a súkromných podnikov, aby sa zabezpečilo, že výsledky výskumu budú využívané v Európe a výskumní pracovníci nebudú odchádzať do výskumných stredísk a podnikov inde vo svete (USA).

1.6 Pokiaľ ide o prípadné riziká spojené s elektromagnetickým vlnením v tomto novom prostredí s veľkým množstvom čítačiek, mala by sa, a to najmä v prípade osôb, ktoré v takomto prostredí pracujú, zachovávať opatrnosť. Tieto osoby by mali byť informované o možných rizikách a mali by sa zaviesť ochranné prostriedky. Touto problematikou by sa však mali vážne zaoberať vedecké štúdie.

1.7 Treba mať na zreteli, že technologický rozvoj by mal slúžiť ľuďom a že je potrebné zväziť aj etické riziká, ktoré s ním súvisia.

1.8 Pokiaľ ide o transeurópske služby, Európska komisia alebo nezávislý správny orgán, ktorý by mohol regulovať

spektrum v budúcnosti, by mali zväziť, aký rozsah spektra bude potrebný pre internet vecí.

1.9 Na to, aby sa podarilo dosiahnuť výpočtovú kapacitu, ktorá umožní zvládnuť budúce aplikácie internetu vecí v reálnom čase bude mať rozhodujúci vplyv výskum.

2. Návrhy Komisie

2.1 Komisia sa v nadväznosti na svoje oznámenie z roku 2007 týkajúce sa rádiových frekvencií identifikácie (RFID) ⁽¹⁾ a po konferencii na rovnakú tému, ktorá sa konala v novembri minulého roka v Lisabone, dostáva týmto oznámením k ďalšej etape, ktorou je internet vecí ⁽²⁾.

2.2 V tejto súvislosti by bolo vhodné pripomenúť aj mnohé oznámenia a iniciatívy EHSV v priebehu posledných rokov ⁽³⁾ (program i2010 bol predmetom priebežnej správy ⁽⁴⁾).

3. Pripomienky a analýza

3.1 Úvod

3.1.1 Rozvoj informačných technológií má pre našu spoločnosť zásadný význam. Európa má navyše vďaka svojmu zjednotenému trhu dobré podmienky na to, aby sa stala kľúčovým regiónom digitálneho hospodárstva, ak tomu zasväť primerané prostriedky z hľadiska základného výskumu a VaV, ako aj z hľadiska politickej správy tohto internetu budúcnosti.

⁽¹⁾ KOM(2007) 96 v konečnom znení, Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov s názvom „Rádiová frekvenciálna identifikácia (RFID) v Európe: kroky k politickému rámcu“.

⁽²⁾ Pozri „Towards an RFID policy for Europe“ (Smerom k politike rádiových frekvencií identifikácie pre Európu), dokumenty zo seminára, vyd. Maarten VAN de VOORT a Andreas LIGTVOET, 31. augusta 2006.

⁽³⁾ Napríklad stanovisko EHSV na tému „Rádiová frekvenciálna identifikácia (RFID)“, spravodajca: pán MORGAN, Ú. v. EÚ C 256, 27.10.2007, s. 66, TEN/293.

⁽⁴⁾ Oznámenie „Príprava digitálnej budúcnosti EÚ: Strednodobé preskúmanie i2010“, KOM(2008) 199 v konečnom znení.

3.1.2 Práve od toho do veľkej miery závisia rast a konkurencieschopnosť Európy. Je najvyšší čas upevniť svoje postavenie v oblasti politickej správy tohto internetu a zároveň rozvíjať technológie a investície, ako aj nevyhnutné poznatky a know-how.

3.1.3 Internet sa aj dnes, v dobe interaktívnej a mobilnej siete WEB2, ešte stále opiera o celosvetovú sieť zloženú zo státisícov serverov a routerov, teda z pevných počítačov prepojených káblami alebo optickými vláknami. Avšak na pripojenie k mobilným terminálom, ako sú mobilné telefóny alebo vreckové počítače, ktoré zaznamenávajú rýchly rozmach a využívajú rôzne spôsoby pripojenia na internet (.3G, 3G+-HSPDA, Edge, WiFi, WiMax), sa používajú elektromagnetické vlny.

3.1.4 WEB2 je interaktívna sieť a jej užívateľ je zároveň aj tvorcom alebo poskytovateľom obsahov, či už individuálne alebo prostredníctvom rôznych foriem spolupráce (encyklopédia Wikipédia, voľný softvér atď.). Mnohé MSP dodávajú softvéry, kreatívny obsah a najmä poskytujú veľmi rozmanité služby (inštalácia a údržba sietí, počítačová bezpečnosť, odborné školenia ...).

3.1.5 Počítačové čipy sú čoraz menšie a zároveň čoraz zložitejšie, pričom ich spotreba energie sa neustále znižuje. Využívajú sa v mobilných termináloch, ktoré sú čoraz ľahšie a ktorých softvéry a výpočtový výkon sa vyvíjajú so zreteľom na to, že prístroj bude zároveň slúžiť ako telefón, umožňovať prístup na internet a určovať zemepisnú polohu (čipy Sirf 3).

3.2 Cesta k vytvoreniu internetu vecí

3.2.1 Internet vecí vzniká v komplexnej technologickej situácii, na základe siete WEB2 a iných pridružených technológií, z ktorých väčšina už existuje a ktorých zlúčenie bude znamenať ďalšiu dôležitú etapu na ceste k vytvoreniu internetu vecí:

- protokoly Ipv6 ⁽⁵⁾, HTTP ⁽⁶⁾, FTP, atď. a nový univerzálny štandard HTML 5 na čítanie internetových stránok (ktorý sa ešte len pripravuje),
- štítky RFID ⁽⁷⁾ a rádiový frekvenčné čítačky, ktoré ich spoja s databázou,
- určovanie zemepisnej polohy (GPS a onedlho Galileo),
- vzájomne prepojené siete a kapacity ukladania dát,
- umelá inteligencia, s využitím najmä v rámci WEB3 (séman-tický web, ktorého jazyk sa bude viac podobať prirodze-nému jazyku) a na správu dát medzi prístrojmi,

⁽⁵⁾ Internetový protokol verzia 6.

⁽⁶⁾ Hypertext Transfer Protocol (HTTP) je komunikačný protokol, ktorý umožňuje prenos informácií na intranete a World Wide Webe. Jeho pôvodným účelom bolo zabezpečovať spôsob ako zverejňovať a vyhľadávať hypertextové stránky na internete.

⁽⁷⁾ Rádiový frekvenčná Identifikácia.

- nanotechnológie, najmä aplikované na mikroprocesory,
- štítky 2D (čiarové kódy, kódy Datamatrix), ktoré zostávajú použiteľné, najmä pokiaľ sa priradí bohatý obsah k internetovej adrese zakódovanej pomocou Datamatrixu a táto sa nasníma mobilným terminálom, ktorým sa dá pripojiť priamo na danú internetovú stránku (rôzne spôsoby využitia – cestovný ruch, reklama, informačné účely, atď.).

3.2.2 K zvyšovaniu kapacity sieťových zariadení budúcnosti budú v čoraz väčšej miere prispievať aj paralelné počítačové systémy na hromadné spracovanie dát. Stovky alebo tisíce procesorov môžu pracovať paralelne ⁽⁸⁾, a nemusia vykonávať jednotlivé operácie postupne, čo umožňuje podstatne zrýchliť výpočty a vytvoriť tak simultánne komplexné virtuálne svety. Okrem toho virtualizácia umožňuje už teraz využívať kapacity počítačov oveľa kompletnejšie, pretože vďaka nej môže na jednom počítači virtuálne fungovať niekoľko ďalších, a to aj v prípade, že majú rôzne operačné systémy. Táto technika sa rýchlo vyvíja.

3.2.3 Ak si chce Európa udržať vedcov, ktorých pohlcujú veľké americké a onedlho už aj čínske a indické univerzitné a súkromné laboratória, musí jednoznačne zintenzívniť výskum a dosiahnuť vysokú úroveň teoretických a praktických schopností v týchto oblastiach. Bez rozsiahlych iniciatív zameraných na zvládnutie internetu budúcnosti očividne hrozí veľký technologický sklz.

3.2.4 Technológie ukladania veľkého množstva dát sa rýchlo vyvíjajú. Pre databázy, ktoré budú obsahovať popis vecí rozoznávaných na základe ich internetovej adresy, sú tieto technológie absolútne nevyhnutné. Tieto kapacity v spojení s kapacitami spracovania dát otvárajú cestu k inteligentnému internetu, kde sa budú nové poznatky zhromažďovať v databázach, ktoré budú kompletnejšie vďaka spájaniu a spracovaniu údajov získaných priamo od vecí a údajov z databáz s identifikačnými informáciami. Sieť sa zároveň stáva počítačom a uchováva programy, ktoré umožňujú využívať databázy a vďaka ktorým môžu užívatelia vykonávať rôzne zásahy: zložité úlohy, správy atď.

3.3 Prvé spôsoby využitia

3.3.1 Mnohé realizácie sa ešte len skúšajú a niektoré aplikácie sa už využívajú v súčasných podmienkach v hospodárskych odvetviach a oblastiach ako sú:

- maloobchod (Wal-Mart);
- logistika dopravy a sledovanie pohybu nákladu;
- bezpečnosť v niektorých podnikoch.

⁽⁸⁾ Univerzita v Stanforde zriadila nové laboratórium „Pervasive Parallelism Lab“, ktoré financujú najväčšie spoločnosti počítačového priemyslu v USA, ako napríklad HP, IBM a Intel.

3.3.2 Čipy RFID zabudované v predmetoch, prístupových kartách alebo v tovaroch predávaných v obchodných domoch napríklad umožňujú čítačky, ktorá sa nachádza v relatívne malej vzdialenosti (v závislosti od používanej frekvencie), prístup k adrese a súčasne k údajom o všetkých predmetoch, ktoré číta naraz (v košíku, v kontajneri), a vyvodzujú z toho patričné závery (cenu, ktorú treba zaplatiť, podrobné colné prehlásenie). V Japonsku sa už dá podobným spôsobom aj nakupovať, pričom sa platí pomocou iného čipu zabudovaného v mobilnom telefóne (v podstate multifunkčný terminál).

3.3.3 V logistike dopravy a v súvislosti s určovaním zemepisnej polohy možno týmto spôsobom zistiť všetko o priebehu objednávky, vrátane zemepisnej polohy nákladu v reálnom čase.

3.3.4 Internet vecí je všadeprítomný. Hovorí sa tiež o „internetes okolo nás“, kde informácie, ktoré poskytujú čítačky v rôznych štádiách procesu spracovania údajov môžu byť spracovávané automaticky.

3.3.5 Pri niektorých aplikáciách „vecí“ komunikujú, sieť „sa niečo dozvie“ a môže sa podľa toho rozhodnúť. Využíva sa to napríklad v domácnosti: identifikácia osôb na základe biologických parametrov, otváranie dverí, realizácia rozhodnutí týkajúcich sa domácnosti a nákupov, regulácia kúrenia, ventilácie, bezpečnostné upozornenia pre deti ...

3.3.6 Prístup k niektorým prístrojom alebo informáciám môžu určovať čítačky odtlačkov alebo zariadenia na rozpoznávanie tvarov.

3.4 Všadeprítomnosť sietí a súkromie, bezpečnosť

3.4.1 Tieto spôsoby využitia však môžu podstatne zvýšiť riziko, že dôjde k narušeniu súkromia alebo naštreniu dôverného charakteru obchodných transakcií, vzťahov medzi zákazníkmi a dodávateľmi tovaru či poskytovateľmi služieb, pretože na to, aby internet okolo nás mohol dobre fungovať, musia siete obsahovať množstvo osobných, ba dokonca dôverných a striktné súkromných údajov, ako je to v prípade aplikácií v zdravotníctve.

3.4.2 Musíme si položiť otázku, či súčasné právne nástroje Spoločenstva na ochranu údajov budú pre siete blízkej budúcnosti postačujúce.

3.4.3 Ak sa nezvýši ochrana a neposilní dôverný charakter citlivých údajov, internet okolo nás by mohol spôsobiť, že sa osoby stanú úplne transparentnými (ako je to vďaka európskemu identifikačnému systému v prípade spoločenských zvierat).

3.4.4 Predovšetkým bude treba dohliadať na to, aby sa roztrúsené údaje nemohli nekontrolovane spájať. Spájanie

údajov týkajúcich sa vecí by malo byť regulované a v prípade osôb zakázané. Podmienkou pre šírenie údajov je ich anonymizácia, čo je odpoveďou na námietky tých, ktorí odmietajú poskytnúť o sebe údaje sociologického charakteru s odôvodnením, že ide o ochranu súkromia. Ak boli údaje upravené na anonymné a až potom štatisticky spracované a výsledky zverejnené, nie je nutné požiadať najprv príslušné osoby o súhlas.

3.4.5 Dôverné údaje, ktoré by mali byť vymedzené právnou definíciou, budú musieť byť chránené bezpečným kódovaním, aby k nim mali prístup len oprávnené osoby (alebo stroje).

3.4.6 Komisia uznáva, že otázka neškodnosti či rizikovosti silnejších ultra vysokých frekvencií, ktoré sa budú čoskoro využívať vo veľkej miere, zostáva otvorená.

3.4.7 Je možné, že právne predpisy na ochranu pracovníkov pred elektromagnetickými vlnami nebudú v prípade stáleho vystavenia vysokým alebo ultra vysokým frekvenciám postačujúce. Štúdie v tejto oblasti, ktoré sa väčšinou zaoberajú možnými následkami používania mobilných telefónov na zdravie užívateľov, nedospeli k jednoznačnému záverom. Skôr, než sa niektoré typy čipov novej generácie začnú nekontrolovateľne šíriť, mali by sa tieto výskumy urýchliť a zamerať aj na možné riziká a na to, ako im predísť⁽⁹⁾.

3.4.8 Keďže súčasná legislatíva sa neuplatňuje rovnako a nepokrýva všetky situácie spojené so súčasným a budúcim využívaním čipov RFID a internetu vecí, je nevyhnutné stanoviť pravidlá používania čipov RFID, pokiaľ možno platné v celosvetovom meradle, ale prinajmenšom na európskej úrovni, ktoré budú zohľadňovať právo na ochranu súkromia, so zreteľom na to, že v budúcnosti sa možno táto oblasť nebude týkať len fyzických osôb.

3.5 Internet budúcnosti

3.5.1 Internet budúcnosti, pokiaľ vôbec možno vysloviť nejaké strednodobé predpovede v oblasti, ktorá sa neprestajne vyvíja, bude pravdepodobne kombináciou WEB3 a internetu vecí.

3.5.2 Väčšina zložiek internetu budúcnosti už existuje, zdokonaľujú sa alebo sa začínajú zavádzať, aby tento nový internet mohol onedlho vyjsť na svetlo a mohol sa stať paradigmou, ktorá určí všadeprítomným sieťam nové miesto a úlohu v živote občanov a hospodársky rast ovplyvní do takej miery, že si to zatiaľ ani nedokážeme predstaviť. Nový internet však môže vyvolať aj podstatné zmeny v spoločnosti a stať sa nebyvalým zdrojom rozvoja pre podniky a krajiny, ktoré zvládnu všetky jeho aspekty, to znamená tie, ktoré včas a v dostatočnej miere

⁽⁹⁾ Jedna britská vedecká štúdia zameraná na mobilné telefóny preukázala ich neškodnosť v priebehu niekoľkoročného používania. Správa je dostupná na stránke <http://www.mthr.org.uk>.

investovali do výskumu, odbornej prípravy, vytvárania noriem a nových služieb. V dôsledku toho by mohlo dôjsť k zmenám v rozložení hospodárskych a vedeckých síl v celosvetovom meradle. Európa bude musieť neodkladne túto otázku riešiť.

3.5.3 Internet vecí napokon umožní splynutie fyzického a digitálneho sveta, spojí skutočné s virtuálnym. Inteligentné veci (smart objects) sa stávajú súčasťou všadeprítomnej siete, na ktorej sa plným právom podieľajú (ubiquitous network) a v ktorej

budú mať oveľa väčší priestor ako v participatívnej sieti osôb WEB 2, ktorá splynie s rozšírenou sieťou na vyššom stupni.

3.5.4 S novou sieťou sa však spájajú problémy pokiaľ ide o správu, a to v dôsledku jej rozmerov a nových obsahov, požiadavky na pridelovanie názvov, ktorých budú stovky miliárd, a univerzálne normy, ktoré bude treba používať. V súčasnosti sa využívanie RFID riadi súkromnými normami a obchodnými vzťahmi s EPC global. Je to však prijateľné riešenie pre rozvoj internetu budúcnosti v plnom rozsahu?

V Bruseli 18. septembra 2008

predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o kreatívnom obsahu online na jednotnom trhu“

KOM(2007) 836 v konečnom znení

(2009/C 77/16)

Európska komisia sa 3. januára 2008 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o kreatívnom obsahu online na jednotnom trhu“

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 16. júla 2008. Spravodajcom bol pán Retureau.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 447. plenárnom zasadnutí 17. a 18. septembra 2008 (schôdza z 18. septembra 2008) prijal 115 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 5 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Práva spotrebiteľov

1.1.1 EHSV súhlasí s tým, aby sa zabezpečila vysoká úroveň ochrany spotrebiteľov. V tejto súvislosti očakáva so záujmom vypracovanie príručky o službách informačnej spoločnosti pre spotrebiteľov a používateľov.

1.1.2 EHSV sa domnieva, že táto príručka by sa mala zamerať prinajmenšom na tieto body:

- neutralita siete, ktorá by spotrebiteľom poskytla širšiu možnosť výberu,
- zabezpečenie primeranej ochrany osobných údajov ako aj vysokej bezpečnosti elektronického prostredia,
- zjednodušenie spôsobu zavádzania dobrovoľných predpisov a značiek dôvery pre elektronický obchod,

— uplatniteľnosť práv spotrebiteľov v digitálnom prostredí, a to konkrétne prístupových práv, univerzálnej služby a ochrany pred nekalými obchodnými praktikami,

— zavedenie parametrov kvality pre služby online,

— zavedenie jednoduchého európskeho formulára online, ktorý by sa využíval na nahlasovanie podvodných praktík,

— systém mimosúdneho riešenia sporov online.

1.2 Interoperabilita

1.2.1 EHSV zdôrazňuje, že interoperabilita predstavuje kľúčový hospodársky faktor. Konštatuje tiež, že otvorené normy majú zásadný význam pri uľahčovaní interoperability a prispievajú k jej bezpečnosti a spoľahlivosti.

1.2.2 Stále chýbajúca interoperabilita obmedzuje prístup európskych občanov k zariadeniam, službám a obsahu, núti ich platiť vyššie ceny za zariadenia a zároveň obmedzuje možnosť ich výberu, pričom spotrebiteľov núti využívať náhradné riešenia, pretože určité zainteresované strany využívajú nepotrebné technické rozdiely na vytváranie monopolných trhov.

1.2.3 Konceptiu eurokompatibilných systémov správy digitálnych práv (DRM) ⁽¹⁾ nepovažuje výbor za taký dobrý nápad, ako by sa na prvý pohľad zdalo, pretože prináša viac problémov ako by dokázala vyriešiť a mohla by niektorých tvorcom brániť vo zverejňovaní svojho obsahu online. Okrem toho, trh s obsahom je celosvetový, čo je vidieť aj na zónovaní, ktoré obmedzuje slobody používateľov.

1.3 Výbor sa domnieva, že čiastočne anarchické vymieranie poplatkov za využívanie rôznych digitálnych nosičov a pamäťových zariadení spojené so značnými rozdielmi medzi členskými štátmi vytvára na trhu výrazné disproporcie.

1.4 Trestné opatrenia a postupy na udeľovanie výnimiek zavedené vo Francúzsku návrhom zákona „Olivennes“ zďaleka presahujú požiadavky WTO obsiahnuté v dohode podpísanej v roku 1994 v Marakeši. Ako už Súdny dvor uviedol v rozsudku vo veci Promusicae, pri výbere prostriedkov na ochranu autorských práv sa musí dodržiavať zásada proporcionality a musí sa nájsť dostatočná rovnováha medzi právami a slobodami a príslušnými záujmami.

1.5 EHSV preto so záujmom očakáva odporúčanie, ktoré má Komisia vypracovať o kreatívnom obsahu online, aby sa mohol konkrétne vyjadriť k transparentnosti (označovaniu), k novým spôsobom určovania a spravovania digitálnych práv na európskej úrovni, k stimulovaniu a prispievaniu do inovačných systémov šírenia kreatívneho obsahu online, ako aj k hľadaniu efektívnych prostriedkov na zamedzenie nelegálneho kopírovania na komerčné účely a akémukoľvek inému spôsobu okrádania tvorcov.

2. Návrh Komisie

2.1 Komisia sa vo svojom oznámení a vo svojich otázkach zameriava hlavne na tieto aspekty:

- regulácia a harmonizácia európskeho trhu kreatívneho obsahu online,
- európske autorské právo a súvisiace práva, multiteritoriálne udeľovanie práv, lepšia ochrana práv týkajúcich sa literárneho a umeleckého vlastníctva,
- interoperabilné európske DRM zamerané na jednotlivé druhy nosičov a hlavne na obsah online,
- zabezpečenie bezpečnej komunikácie a bezpečných finančných transakcií, boj proti pirátstvu a podvodom, v záujme posilnenia dôvery v digitálne hospodárstvo a rozvoja služieb online,

⁽¹⁾ Digital Rights Management – Digitálna správa práv („politicky korektný“ výraz pre softvérové alebo technické nástroje zabráňujúce kopírovaniu).

- najväčším problémom budú nepochybne otázky týkajúce sa súkromného kopírovania, ktoré je už teraz v Európe predmetom mnohých polemík, pretože legislatíva členských štátov v tejto oblasti nie je ani zďaleka harmonizovaná.

2.2 Podľa 41-stranového pracovného dokumentu Komisie, ktorý bol zverejnený nezávisle od tohto oznámenia a je k dispozícii len v anglickom jazyku ⁽²⁾, prihliadajúc pritom na cezhraničný charakter komunikácie online a na nové obchodné modely, ktoré si vyžadujú nové technológie by mala byť politika EÚ zameraná na podporovanie a rýchle uplatňovanie týchto nových modelov šírenia obsahu a poznatkov online. „Kreatívny obsah šírený online“ predstavuje obsah a služby, ako sú audiovizuálne médiá online (film, televízia, hudba a rádio), hry online, uverejňovanie online, vzdelávací obsah online, ako aj obsah vytvorený používateľmi (spoločenské siete, blogy atď.).

2.3 Prvým cieľom, ktorý bol stanovený už v návrhu oznámenia „Iniciatíva i2010“ ⁽³⁾ je vytvoriť jednotný európsky informačný priestor. Problémy opísané v tomto dokumente pretrvávajú naďalej, zatiaľ čo prenosové technologické platformy sa diverzifikujú a rozvíjajú.

2.4 Pokiaľ ide o problém dôvery v digitálne hospodárstvo, neustále vyvstáva otázka interoperability medzi zariadeniami, službami a platformami. Podľa niektorých názorov kriminalizácia osôb vymieňajúcich si navzájom súbory na základe systému „peer to peer“ (P2P) alebo „Big Torrent“ spojená s veľmi prísnymi systémami práv duševného vlastníctva nevytvára atmosféru dôvery. Rozmach obsahu vytváraného používateľmi, ktorý dodáva nový rozmer ich úlohe v rámci digitálneho hospodárstva predstavuje viacero výziev pre verejnú politiku v mnohých oblastiach, ako je napr. dôvera a bezpečnosť.

2.5 Spotrebiteľské organizácie dôrazne kritizujú využívanie DRM, pretože sa domnievajú, že tento spôsob digitálnej správy práv obmedzuje základné práva spotrebiteľov. DRM predstavujú tiež určité riziká v súvislosti s ochranou údajov a sú pre používateľov príliš zložité. Niektorí predstavitelia priemyslu ich však obhajujú a tvrdia, že problémy týkajúce sa interoperability zapríčínujú výrobcovia zariadení a tvorcovia softvéru.

2.6 Na svetovom trhu musia prevádzkovatelia vnútroštátnych trhov zohľadňovať rozmanitosť jazykov a obmedzený rozsah určitých trhov, ako aj rôznorodé vnútroštátne predpisy v oblasti udeľovania práv. Poskytovatelia internetových služieb (*Internet Service Providers* – ISP) podporujú multiteritoriálne licencie a predpisy, ale v iných odvetviach tohto priemyslu prevláda skôr negatívny postoj k tejto otázke. Vnútroštátne licencie by umožnili lepšie odmeňovanie autorov, avšak v mnohých krajinách pôsobí viacero inštitúcií, ktoré vyberajú užívateľské poplatky. Okrem toho, hudobné organizácie a mobilní operátori požadujú zjednodušenie systému vyberania poplatkov.

⁽²⁾ KOM(2007) 836 v konečnom znení, Brusel, 3.1.2008, SEK(2007) 1710 COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT (PRÁCOVNÝ DOKUMENT KOMISIE).

⁽³⁾ „Iniciatíva i2010 – Európska informačná spoločnosť pre rast a zamestnanosť“ (KOM(2005) 229 v konečnom znení).

2.7 Poskytovatelia internetových služieb tiež kritizujú rozdiely medzi jednotlivými systémami vyberania (a vo výške) poplatkov za súkromné kopírovanie, ktoré sa stávajú čoraz rigidnejšími a zložitejšími, a spochybňujú ich význam v súvislosti s využívaním DRM.

2.8 Chýbajúci obsah na distribúciu online, fragmentácia trhu, ako aj rozdielne zmluvy uzatvárané pre rôzne formy využitia obsahu sťažujú rýchle zverejňovanie tvorby online a závažným spôsobom brzdia rozvoj služieb.

2.9 V pracovnom dokumente Komisie sú zhrnuté výsledky dvoch konzultácií a rôznorodé postoje jednotlivých záujmových skupín. Komisia by však rada pokročila v riešení (rozporuplných) otázok ako sú multiteritoriálne udeľovanie práv, európske autorské právo a najmä všeobecné využívanie interoperabilných DRM a chcela by, aby sa vytvoril skutočný európsky trh, ktorý by zohľadňoval všetky rozmanité kultúry.

2.10 Cieľom je dosiahnuť, aby výnosy na európskom trhu obsahu online (hudba, film, hry atď.) stúpili štvornásobne do roku 2010, t. j. aby sa zvýšili z úrovne 1,8 miliardy EUR, ktorú dosahovali v roku 2005 na 8,3 miliardy EUR.

3. Pripomienky

3.1 Výbor si plne uvedomuje skutočnosť, že internet umožňuje získavať alebo distribuovať v digitálnej podobe tovar a služby spôsobom, ktorý porušuje nemateriálne vlastnícke práva autorov a distribútorov kreatívneho obsahu online, ako aj zásahy do súkromia a nové formy páchania podvodov na právnických alebo súkromných osobách.

3.2 Najčastejšími nelegálne šírenými dielami sú súčasná hudba a čoraz viac aj audiovizuálne diela a rôzne druhy softvéru. Tento jav nabral obrovské rozmery v období, kedy distribútori neposkytovali žiaden obchodný model, ktorý by zohľadnil nové možnosti na porušovanie nemateriálnych vlastníckych práv. Bolo tiež potrebné vzdelávať mládež v otázkach používania internetu, čoho sa však neujala žiadna inštitúcia a preto je vzdelávanie v tejto oblasti naďalej absolútne nepostačujúce.

3.3 Prvé reakcie boli v niektorých prípadoch extrémne a v zriedkavejších prípadoch ľahostajné. Vo všeobecnosti distribútori zaviedli opatrenia proti kopírovaniu (tzv. „DRM“) spolu s požiadavkami na finančnú kompenzáciu držiteľov práv a na trestné opatrenia s extrémne odrádzajúcim účinkom, ktoré však neboli v praxi realizovateľné vzhľadom na rozmery, ktoré medzičasom tento druh podvodov nadobudol, s výnimkou rozsiahleho pirátskeho kopírovania hlavne vo východnej Európe a Ázii. Niekoľko osôb bolo odsúdených ako odstrašujúci príklad, ale účinok týchto odrádzajúcich opatrení sa nedal odmerať vzhľadom na chýbajúce nezávislé prieskumy a realistické údaje o výške strát vzniknutých takýmto falšovaním.

3.4 Výbor však do určitej miery prekvapuje návrh Komisie vytvoriť interoperabilné „európske“ DRM pre obsah šírený online. Pokiaľ ide o hudbu, milióny skladieb sú už v skutočnosti dostupné na komerčných stránkach bez DRM, ktoré by mali postupom času vymiznúť. Distribučné firmy vypracúvajú rôzne

systémy distribúcie tejto kategórie obsahu, vrátane možnosti priameho posuchu bez nahrania danej skladby a možnosti špeciálneho prihlásenia sa, ktoré umožňuje stiahnuť určitý počet skladieb bezplatne pod podmienkou „povinného“ prijímania reklamy atď.

3.5 Fyzické ochranné mechanizmy na externých nosičoch dát alebo dokonca termináloch sa dnes považujú viac za prekážky brániace ich čestnému využívaniu („fair use“) než za účinnú ochranu proti pirátstvu. Môžu tiež viesť k vertikálnej integrácii (internetové stránky, kódovanie zo strany držiteľov vlastníckych práv spojené s väčším alebo menším znížením kvality, vlastné prehrávače: distribučný systém Apple s kódovaním AAC, prehrávač iPod a iPhone). Častým spôsobom ochrany, najmä v prípade softvéru, hier a určitých publikácií online je digitálny kľúč, ktorým kupujúci odblokuje prístup k danému produktu po jeho zaplatení alebo po prihlásení sa na jeho využívanie na vymedzený čas. Tento systém je pomerne účinný a značne rozšírený.

3.6 Výbor sa domnieva, že interoperabilné integrované digitálne DRM sú v praxi už prekonané. Nepochybne by bolo vhodnejšie pozorne sledovať vývoj v jednotlivých odvetviach trhu s obsahom online, ktorý zjavne smeruje k efektívnej ochrane autorských práv a s nimi súvisiacich práv, a to na základe primeraných kódexov správania a realistických obchodných modelov (*), namiesto toho, aby sme sa snažili túto prechodnú a rýchlo sa meniacu situáciu riešiť prostredníctvom rigidnej európskej iniciatívy.

3.7 Pokiaľ ide o autorské právo a s ním súvisiace práva, platné medzinárodné dohody a dohovory predstavujú právny rámec, ktorý je v zásade spoločný pre členské štáty, ako aj pre vzťahy s tretími krajinami. V praxi však pretrvávajú napriek prijatým právnym predpisom Spoločenstva rozdiely. Návrh „európskeho autorského práva“ pre vnútorný trh by zabezpečil automatickú ochranu vo všetkých členských štátoch od okamihu, kedy by boli tieto práva uznané v niektorom z nich, a zaručil by jednotnú ochranu.

3.8 V dnešnej ére internetu a znalostnej spoločnosti je nevyhnutné nájsť skutočnú rovnováhu medzi všeobecným záujmom a súkromnými záujmami. Autori a distribútori musia byť spravodlivo odmeňovaní. Čitatelia, poslucháči a používatelia musia mať možnosť primeraným spôsobom využívať legálne získaný obsah, či už v súkromí, v rámci verejných prezentácií alebo v rámci výučby na rôznych úrovniach vzdelávacích inštitúcií.

3.9 Treba uviesť, že mnohé krajiny majú v tejto oblasti veľmi prísne trestnoprávne predpisy, ktoré chránia autorské práva a zavádzajú prehnane vysoké sankcie voči súkromným osobám, ktoré tento obsah využívajú na nekomerčné účely, zatiaľ čo užívateľské práva a právo na súkromné kopírovanie sú obmedzené. Naopak, policajné metódy uplatňované na poskytovateľov internetových služieb, ktoré sa môžu preukázať ako užitočné v rámci boja proti terorizmu sa javia ako neprimerané a môžu ohroziť

(*). Predaj hudby na internete za rovnakú cenu ako pri predaji CD nosičov v obchodoch predstavuje pre distribútorov nadmerný zisk, ktorý dotknuté strany nemotivuje k hľadaniu realistických modelov zohľadňujúcich skutočnú výrobnú cenu a primeraný obchodný zisk.

právo na súkromie v právnom rámci, ktorý jednostranne zvýhodňuje distribútorov. Takéto predpisy môžu byť v konečnom dôsledku spochybnené na Európskom súde pre ľudské práva v Štrasburgu, ktorý dohliada na rešpektovanie súkromia. Súdny dvor v Luxemburgu zase vyzýva k dodržiavaniu zásady proporcionality a k hľadaniu rovnováhy medzi jednotlivými príslušnými právami (pozri rozsudok vo veci *Promusicae*).

3.10 Okrem toho, niektoré krajiny (v mnohých prípadoch tie isté) vyberajú poplatky za všetky druhy digitálnych nosičov považujúc ich za pirátske nástroje bez ohľadu na to, na aký účel sú určené. Hoci sa tento poplatok často nazýva „poplatok za súkromné kopírovanie“, generuje značne vysoké príjmy, ktorých prerozdelenie niekedy nebýva zďaleka transparentné. Tento prístup, ktorý každé vyhotovenie kópie na súkromné účely alebo v rámci čestného využívania IKT stotožňuje s porušením autorských práv a s nimi súvisiacich práv je obzvlášť neakceptovateľný pre čestných užívateľov, ktorých je veľká väčšina, ako aj pre podniky, ktoré tieto technológie využívajú na iné účely ako je kopírovanie pesničiek alebo hier. Prinajmenšom by sa mali tieto poplatky upraviť priamo úmerne skutočným nákladom na uloženie digitálnych jednotiek (percentuálny podiel predajnej ceny nosiča vydelený napr. celkovou kapacitou vyjadrenou v gigabajtoch, pretože medzi jednotlivými nosičmi existujú značné rozdiely).

3.11 Musia sa rešpektovať práva jednotlivých dotknutých strán, pričom je však potrebné dodržiavať platné smernice a zásadu proporcionality, ako jasne uviedol Európsky súdny dvor v rozsudku vo veci *Promusicae* ⁽⁵⁾.

4. Dodatočné pripomienky výboru

4.1 Výbor súhlasí s názorom, že interoperabilita, ktorá je nevyhnutná pre voľnú hospodársku súťaž, sa môže dosiahnuť jedine vtedy, keď spotrebiteľia budú môcť na čítanie obsahu

⁽⁵⁾ ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (veľká komora) z 29. januára 2008 vo veci C-275/06,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania ..., Súdny dvor (veľká komora) rozhodol takto:
„Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2000/31/ES z 8. júna 2000 o určitých právnych aspektoch služieb informačnej spoločnosti na vnútornom trhu, najmä o elektronickom obchode (smernica o elektronickom obchode), smernica Európskeho parlamentu a Rady 2001/29/ES z 22. mája 2001 o zosúladiení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti, smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/48/ES z 29. apríla 2004 o vymožiteľnosti práv duševného vlastníctva a smernica Európskeho parlamentu a Rady 2002/58/ES z 12. júla 2002, týkajúca sa spracovávaní osobných údajov a ochrany súkromia v odvetví elektronických komunikácií (smernica o súkromí a elektronických komunikáciách), neukladajú členským štátom, aby v takej situácii ako v konaní vo veci samej stanovili povinnosť oznámiť osobné údaje na účely zabezpečenia účinnej ochrany autorského práva v rámci občianskoprávneho konania. Právo Spoločenstva však od uvedených štátov pri preberaní týchto smerníc požaduje, aby vychádzali z ich výkladu, ktorý umožňuje zabezpečiť náležitú rovnováhu medzi rôznymi základnými právami chránenými právnym poriadkom Spoločenstva. Ďalej je potrebné, aby orgány a súdy členských štátov pri vykonávaní opatrení na prebratie uvedených smerníc nielen vykladali svoje vnútroštátne právo v súlade s týmito smernicami, ale takisto, aby nevychádzali z výkladu týchto smerníc, ktorý by kolidoval s uvedenými základnými právami alebo s inými všeobecnými zásadami práva Spoločenstva, ako je zásada proporcionality.“

používať zariadenia podľa vlastného výberu. Jediným riešením je preto kódovanie obsahu pomocou systémov „open source“, ktoré sú dostupné všetkým užívateľom. Všetky systémy DRM však automaticky znemožňujú načítanie obsahu na akýkoľvek nosič dát, hardvér alebo softvér, ktorý nebol výslovne povolený vydavateľom DRM. Podstata DRM spočíva v zakódovanom uzavretom formáte, ktorého technické špecifikácie nie sú verejne dostupné. Systémy, ktoré vydavateľ DRM nepovolí alebo necertifikuje sú preto úplne vylúčené z hospodárskej súťaže. Dodnes ešte nebol vytvorený žiaden systém DRM, ktorý by bol založený na princípe „open source“. Toto riešenie by si vyžadovalo zavedenie zložitých systémov výmeny licencií a niektorí tvorcovia obsahu by mohli ostať z trhu vylúčení napríklad preto, že nepoužívajú systém DRM. Celé odvetvie digitálnej tvorby, vrátane vedeckých ústavov a výskumných stredísk, univerzít, otvoreného softvéru („freeware“) a obsahu vypracovaného v rámci alternatívnych licencií, by sa mohlo ocitnúť vylúčené z trhu, ktorý by akceptoval jedine komerčný obsah, čo je v rozpore so zásadami informačnej a znalostnej spoločnosti, v ktorej chce Európa zaujať vedúcu pozíciu.

4.2 Žiadna z týchto hypotéz nie je uspokojivá napr. pre dovoz diel a obsahu z tretích krajín do Európy a pre vývoz z nášho kontinentu. Európske softvérové systémy DRM by preto tiež mali byť kompatibilné s takýmito systémami na zahraničných trhoch, ktoré sú často oveľa aktívnejšie v audiovizuálnej oblasti. DRM poskytujú priestor antikurenčným postojom a pokusom o vertikálnu integráciu v multimediálnom odvetví. Prípád iTunes spoločnosti Apple, ktorá využíva DRM a kódovanie zo strany držiteľov vlastníckych práv, ktoré užívateľov núti používať prehrávač typu iPod alebo iPhone, sú toho dobrým príkladom.

4.3 Ak by sa zverejnilo len rozhranie pre programovanie aplikácií (*application programmer's interface* – API) softvérového systému DRM a nie celý zdrojový program, k čomu môžu silne inklinovať určití poskytovatelia, zabezpečenie skutočnej interoperability bude ešte vždy ohrozené.

4.4 Piráti dokážu veľmi rýchlo obísť alebo reprodukovat akýkoľvek ochranný systém. Poskytovatelia obsahu preto stratili dôveru v DRM a hľadajú nové obchodné distribučné modely, ako je napr. paušálne predplatné, bezplatný posluš umožňujúci následné spolplatené sťahovanie, zahŕňanie reklamy atď. Mali by sme viac dôverovať trhu radšej ako unáhlene a nesystematicky prijímať právne predpisy, ako je tomu v prípade Francúzska, kde vznikajú stále nové zákony, ktoré vedú k rozporným riešeniam v judikatúre. Tlak lobistických skupín hlavných svetových vydavateľstiev (v oblasti hudby dominuje päť hlavných svetových vydavateľstiev a v audiovizuálnej oblasti šesť alebo sedem) bol doteraz hlavným faktorom, ktorý viedol niektoré krajiny k zrušeniu práva na súkromné kopírovanie a k trestnému stíhaniu výmeny súborov medzi súkromnými osobami. Najnovší francúzsky návrh zákona je tiež zameraný na takéto prehnaté represívne opatrenia. Týmto prístupom sa však nič nerieši.

4.5 Ako už výbor uviedol vo svojich predchádzajúcich stanoviskách, trestné právo by sa malo vzťahovať len na falšovanie na komerčné účely (výroba a distribúcia, ktorá je niekedy riadená mafiou). V niektorých členských krajinách sa dajú veľmi ľahko získať pirátske kópie softvérov, ako aj hudobných a audiovizuálnych diel, a to aj na otvorených trhoch. Pirátske kópie

sa vyrábajú aj v Európe, ale väčšina z nich pochádza z Ázie. Mali by sme sa preto prioritne zamerať na tieto rozsiahle pirátske komerčné aktivity, trestať ich a rozvíjať spoluprácu v policajnej a súdnej oblasti, s cieľom rozložiť medzinárodné zločinecké siete.

4.6 Pokiaľ ide o výmeny súborov, hlavne medzi dospievajúcou mládežou, mali by sa prioritne rozvíjať informácie o potrebe spravodlivého odmeňovania autorov a výrobcov za ich prácu (hlavne autorov, ktorí často dostávajú len zanedbateľnú čiastku z celkových príjmov), ako aj vzdelávanie v tejto oblasti v rámci občianskej náuky.

4.7 Rozsiahle výmeny súborov sa netýkajú nevyhnutne súborov chránených nemateriálnymi finančnými právami. Môže ísť o bezplatné výmeny a zverejňovanie rôznych druhov obsahu (výsledky výskumu, vedecké práce a diela podliehajúce právam neobmedzujúcim kopírovanie a šírenie).

4.8 Podľa návrhu zákona pripravovaného vo Francúzsku by však mala celá sieť podliehať monitorovaniu a dlhodobému uchovávaniu osobných údajov užívateľov internetu. Tieto údaje by mali byť k dispozícii predstaviteľom hlavných svetových vydavateľstiev, ale ak by sa takýto systém naozaj zaviedol, prístup k týmto údajom by mali mať jedine verejné orgány, ktoré v tejto súvislosti získajú súdny príkaz.

4.9 Právo na súkromné kopírovanie sa postupne stáva výnimkou podliehajúcou prísnyim obmedzeniam ustanoveným v rámci „zmlúv“ vypracovaných poskytovateľmi obsahu, ktoré sú ťažko zrozumiteľné a nezohľadňujú impulzívny spôsob nakupovania bežný u spotrebiteľov.

4.10 Takúto nadmernú právnu ochranu v skutočnosti požívajú jedine profesionálni autori a distribútori. Jednotliví tvorcovia obsahu, umelci, ktorí ešte nie sú verejne známi a používatelia alternatívnych licencií (približne 50 druhov, napr. GPL, LGPL, „Creative Commons“ atď.) však nemajú žiadnu osobitnú ochranu, hoci na tieto licencie sa tiež vzťahuje autorské právo a nie sú nevyhnutne bezplatné. Ak by takéto osoby chceli podať sťažnosť na pirátske aktivity, museli by ísť najprv pred súd, čo by vytvorilo nerovnoprávne postavenie pred zákonom medzi veľkými nadnárodnými distribútormi a malými spoločnosťami alebo súkromnými osobami.

4.11 Výbor sa domnieva, že právne predpisy musia v prvom rade zabezpečiť ochranu čestne konajúcich spotrebiteľov, ako aj spravodlivé odmeňovanie autorov za ich prácu.

4.12 Obmedzujúce ustanovenia týkajúce sa využívania legálne nadobudnutej licencie a prístup predstaviteľov veľkých svetových vydavateľstiev k osobným údajom sú v protiklade so sledovanými cieľmi, pretože „komerční“ falšovatelia budú schopní prekonať všetky technické prekážky a zahľadiť po sebe stopy na sieti, pričom kontrolovať bude možné len legálne alebo nelegálne výmeny medzi používateľmi na nekomerčné účely, hoci veľká časť týchto výmen má nelegálny charakter a proti tomuto rozšírenému fenoménu bude potrebné bojovať primeranými prostriedkami. Ojedinelé exemplárne odsúdenia a pozornosť, ktorá sa im venuje v snahe „odradiť“ určitých

používateľov internetu nebudú stačiť na vyriešenie tohto problému, pretože pravdepodobnosť odhalenia je štatisticky minimálna a tieto prípady neznepokoja napríklad dospievajúcu mládež, ktorá si neuvedomuje, aké škody spôsobuje svojim obľúbeným autorom.

4.13 Dlhodobé uchovávanie osobných údajov všetkých užívateľov internetu poskytovateľmi internetových služieb samo o sebe predstavuje vážne narušenie súkromia užívateľov internetu. Je toto opatrenie absolútne nevyhnutné pre dosiahnutie rešpektovania autorských práv a s nimi súvisiacich práv? Nie je náhodou neúmerné vzhľadom na cieľ, ktorý sleduje? Sú tieto práva také absolútne, že by si vyžadovali trvalé porušovanie súkromia všetkých užívateľov internetu?

4.14 Tieto uchovávané údaje by sa mohli eventuálne využiť v rámci boja proti terorizmu, ale používatelia internetu by mali v každom prípade disponovať právnymi zárukami pokiaľ ide o dôverný charakter ich internetového pripojenia, ktoré by im mohol vo vyššom všeobecnom záujme odňať riadne poverený verejný orgán za konkrétnym účelom stanoveným v súdnom príkaze.

4.15 Vo všeobecnosti by sa mohli povoliť určité spôsoby využitia týchto údajov za účelom získavania informácií a v rámci analýz, a to za špecifických podmienok, najmä za predpokladu ich anonymného spracovania. Malo by sa však zakázať vzájomné porovnávanie menných súborov, zber menných údajov za účelom „profilovania“ v záujme zvýšenia účinnosti reklám, uchovávanie a porovnávanie týchto údajov so zoznamami kľúčových slov používaných vo vyhľadávačoch, ako aj iné zaužívané praktiky, z ktorých profitujú hlavne veľké svetové vydavateľstvá a iné veľké spoločnosti, pretože tieto postupy zasahujú do súkromia občanov.

4.16 V mnohých krajinách sa vyberajú poplatky za všetky nosiče dát (pevné aj mobilné), z ktorých profitujú výhradne držiteľia práv (hlavne v súvislosti s audiovizuálnym obsahom), vrátane nosičov, ktoré na tento účel nie sú určené. Uvedený systém považuje každého používateľa digitálneho nosiča za potenciálneho piráta. Určité kategórie užívateľov by mali byť od týchto poplatkov oslobodené, najmä podniky. Naopak, pre poskytovateľov vysokorychlostného internetu, ktorí vybudovali svoje siete na základe nelegálneho využívania, k čomu môže v určitých prípadoch dôjsť, by sa mohla stanoviť pomerne nízka sadzba poplatkov, ktorá by však závisela od objemu dátovej výmeny medzi jednotlivými osobami, s cieľom prispieť k orgánom vyberajúcim poplatky za autorské práva a k podporovaniu nového obsahu. Štát by si však nemal okrem výdavkov na vyberanie a prerozdeľovanie týchto poplatkov ponechávať žiadne z uvedených príjmov na svoje vlastné použitie.

4.17 Mali by sa nasledovať príklady spravovania práv, ktoré poskytujú škandinávské krajiny, hlavne Švédsko, radšej ako stále pribúdajúce nové francúzske zákony a návrhy, ktoré sú nevyvážené a málo presvedčivé pokiaľ ide o podporu mladých tvorcov obsahu a malých a stredných podnikov.

4.18 Po uplynutí primerane dlhého obdobia, počas ktorého by boli zaručené výhradné práva, by sa mohol zaviesť globálny systém ako vo Švédsku.

4.19 Už pri preskúmaní návrhu smernice o ochrane „práv duševného vlastníctva“ (IP-LAP – *Industrial property, literary and artistic property* – priemyselné vlastníctvo, literárne a umelecké vlastníctvo a iné príbuzné práva alebo práva ad hoc uznané a chránené v EÚ) výbor presadzoval prísny ale primeraný prístup k boju proti falšovaniu na komerčné účely.

4.20 WTO však v Dohode o aspektoch práv duševného vlastníctva súvisiacich s obchodom (TRIPS – *Trade-Related Intellectual Property Rights*) varovala pred možným zneužívaním zo strany držiteľov práv, ktoré by mohlo obmedziť hospodársku súťaž alebo poškodiť všeobecný záujem.

4.21 Ciele: Ochrana a dodržiavanie práv duševného vlastníctva by mali prispieť k podporovaniu technologickej inovácie, ako aj k transferu a šíreniu technológií, ktoré by bolo vzájomne

prosperne pre tvorcov a používateľov technických vedomostí, sociálne a hospodárske blaho a rovnováhu medzi právami a povinnosťami.

4.22 Zásady: ... 2. Môžu byť potrebné primerané opatrenia (ktoré by mali byť v súlade s ustanoveniami tejto dohody), pomocou ktorých by sa zabránilo zneužívaniu práv duševného vlastníctva držiteľmi práv alebo využívaniu praktík, ktoré nepriemeraným spôsobom obmedzujú obchod alebo bránia medzinárodnému transferu technológií.

4.23 Predchádzajúce pripomienky výboru obsiahnuté v stanovisku výboru z 29. októbra 2003 ⁽⁶⁾ na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o opatreniach a postupoch na zabezpečenie uplatnenia práv duševného vlastníctva“ sú v súlade s cieľmi TRIPS (článok 7) a s jej zásadami (článok 8 odsek 2), ktoré by mali byť zaradené do úvodných ustanovení smernice, pretože prípadné sankcie nemôžu byť úplne oddelené od materiálneho práva, a musia zväziť možné porušenia práv zo strany držiteľov práv IP-LAP ⁽⁷⁾.

V Bruseli 18. septembra 2008

predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 32, 5.2.2004, s. 15.

⁽⁷⁾ Dohoda TRIPS, ktorá sa nachádza v prílohe 1 C dohody o založení Svetovej obchodnej organizácie (WTO) podpísanej v Marakeši 15. apríla 1994 a prijatej rozhodnutím Rady 94/800/ES z 22. decembra 1994 o uzatváraní dohôd v mene Európskeho spoločenstva v rámci jeho kompetencií dosiahnutých v Uruguajskom kole multilaterálnych obchodných rokovanií (1986-1994) (Ú. v. ES L 336, s. 1) je nazvaná „Opatrenia na presadzovanie práv duševného vlastníctva“. V tejto časti sa nachádza článok 41 odsek 1, v ktorom sa uvádza, že členovia sa budú usilovať dosiahnuť, aby ich legislatíva obsahovala postupy na zabezpečenie dodržiavania práv duševného vlastníctva, ktoré sú uvedené v tejto časti, a to takým spôsobom, ktorý umožní účinne postupovať proti všetkým činom, ktoré by porušili práva duševného vlastníctva, na ktoré sa vzťahuje táto dohoda, vrátane rýchlych nápravných opatrení na zabránenie akémukoľvek porušeniu a nápravných opatrení, ktoré predstavujú prostriedok na odvrátenie od akéhokoľvek ďalšieho porušovania týchto práv. Tieto postupy sa budú uplatňovať takým spôsobom, aby sa predišlo vytváraniu prekážok legálnemu obchodu a aby sa poskytli záruky proti zneužívaniu týchto postupov.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2005/35/ES o znečisťovaní mora z lodí a o zavedení sankcií za porušenia“

KOM(2008) 134 v konečnom znení – 2008/0055 (COD)

(2009/C 77/17)

Rada sa 4. apríla 2008 rozhodla podľa článku 80 ods. 2 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom návrh smernice na tému:

„Znečisťovanie mora z lodí a zavedenie sankcií za porušenia“

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 16. júla 2008. Spravodajcom bol pán RETUREAU.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 447. plenárnom zasadnutí 17. a 18. septembra 2008 (schôdza zo 17. septembra 2008) prijal jednomyselne nasledujúce stanovisko:

1. Návrhy Komisie

1.1 Výbor bol požiadaný o konzultáciu v otázke zmien a doplnení, ktoré Komisia navrhuje prijať k smernici z roku 2005 v oblasti boja proti znečisťovaniu plavidlami, v súlade s judikatúrou Súdneho dvora v oblasti trestných činov proti životnému prostrediu, pokiaľ ide o právomoci jednotlivých inštitúcií Spoločenstva, účinnosť legislatívy Spoločenstva a prednosť Zmluvy o ES nad Zmluvou o EÚ v oblasti politiky a cieľov Spoločenstva definovaných v zmluvách.

2. Všeobecné pripomienky

2.1 Výbor opätovne podotýka, že Spoločenstvo nemá podľa zmlúv žiadne právomoci v trestnej oblasti.

2.2 Komisia sa napriek tomu musí zaujímať o účinnosť práva Spoločenstva, ktorého tvorbu môže iniciovať, aby mohla realizovať politiky uvedené v Zmluve o ES, ktoré patria do jej právomocí. S týmto cieľom môže v rámci svojich legislatívnych iniciatív navrhovať, aby vlády vo vnútroštátnom práve svojich krajín zaviedli primerané, účinné a odrádzajúce sankcie, vrátane trestnoprávnych postihov, voči fyzickým a právnickým osobám, ktoré porušujú predpisy týkajúce sa životného prostredia, či už úmyselne alebo závažnou nebanlivosťou, priamo alebo ako spolupáchatelia, alebo ak k takémuto porušeniu navádzajú a svojím konaním odôvodňujú uplatnenie uvedených trestnoprávnych sankcií.

2.3 Výbor vo svojom skoršom stanovisku ⁽¹⁾ kritizoval krajné názory, ktoré Komisia zaujala v otázke rozsahu právomocí Spoločenstva v trestnoprávnej oblasti, a vyslovil sa za umiernenější výklad, ktorý sa napokon ukázal byť plne v súlade

s judikatúrou Súdneho dvora ⁽²⁾. Od roku 2000 sa stratilo mnoho času sporom medzi inštitúciami, ktorý bol napokon jasne rozhodnutý, čo v budúcnosti umožní lepšiu vynútiteľnosť noriem v oblasti životného prostredia.

2.4 Občas zaznievajúce obavy, že budúca úprava zmlúv prinesie ďalšie zmeny v oblasti právomocí, a teda aj v oblasti legislatívy, čo povedie k jej nestabilite a k právnej neistote, sa v aktuálnej inštitucionálnej situácii, ako aj pri prípadnom uplatňovaní Lisabonskej zmluvy, javia ako neodôvodnené. Členské štáty nie sú v žiadnom prípade pripravené vzdať sa svojich právomocí v trestnoprávnej oblasti, ktorú považujú za jedno zo zvrchovaných práv tvoriacich základ právomocí každého štátu. K zásadnej zmene práva by automaticky nevedol dokonca ani vývoj právomocí jednotlivých legislatívnych inštitúcií, ktorý by určite nebol radikálny.

2.5 Okrem toho, v prípade C-308/2006 predloženom Súdnemu dvoru, v otázke platnosti smernice Európskeho parlamentu a Rady 2005/35/ES zo 7. septembra 2005 v súvislosti s medzinárodným verejným právom, Súdny dvor vyhlásil, že je vo veci nepríslušný, čím vzniknutý spor ukončil. Tento prípad by v skutočnosti neuspel ani pred inými medzinárodnými súdmi kvôli právnym a politickým dôvodom, ktoré presahujú rámec tohto stanoviska. Ak by sa hoc aj niektorý súd podujal vysloviť k návrhu právneho predpisu Spoločenstva poradné stanovisko, nestačilo by to na ovplyvnenie zákonodarného orgánu Spoločenstva, ktorý je v silnej pozícii, pretože jeho právo má prednosť pred právami jednotlivých štátov a pred medzinárodným právom, ktorému navyše nepodlieha.

2.6 Návrh týkajúci sa znečisťovania z lodí teda v plnom súlade s judikatúrou Spoločenstva prikazuje členským štátom, aby v obmedzenom počte vážnych prípadov, ktoré vymedzuje, vo svojom trestnom práve v súvislosti s týmito porušeniami

(1) Ú. v. EÚ C 220, 16.9.2003, s. 72.

(2) Pozri rozsudok Súdneho dvora z 23. októbra 2007 – Komisia Európskych Spoločenstiev, podporovaná Európskym parlamentom, proti Rade, Vec C-440/05.

navrhli a zaviedli účinné, primerané a odrádzajúce sankcie, s cieľom bojovať proti týmto presne definovaným porušeniam práva Spoločenstva.

2.7 Hoci sa nejedná o harmonizáciu príslušného trestného práva, keďže sa členské štáty len vyzývajú, aby porušenia, ktoré zákonodarný orgán Spoločenstva určil, trestnoprávne kvalifikovali a postihovali, umožňuje judikatúra Súdneho dvora napriek tomu zaviesť pre členské štáty povinnosti v trestnoprávnej ob-

lasti, čo predstavuje účinnejší prostriedok na posilnenie európskych noriem v dôležitých otázkach a ich dodržiavanie.

2.8 Výbor teda víta a podporuje zmenu a doplnenie smernice z roku 2005 a nazdáva sa, že nové prostriedky na identifikáciu a sledovanie lodí, ktoré sa postupne začnú využívať, zabezpečia jej plné dodržiavanie a účinné a systematické postihovanie nezákonných postupov.

V Bruseli 17. septembra 2008

predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa zjednodušuje cezhraničné presadzovanie pravidiel v oblasti bezpečnosti cestnej premávky“

KOM(2008) 151 v konečnom znení – 2008/0062 (COD)

(2009/C 77/18)

Rada sa 13. mája 2008 rozhodla podľa článku 71 ods. 1 písmeno c) Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa zjednodušuje cezhraničné presadzovanie pravidiel v oblasti bezpečnosti cestnej premávky“

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 16. júla 2008. Spravodajcom bol pán Simons.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 447. plenárnom zasadnutí 17. a 18. septembra 2008 (schôdza zo 17. septembra 2008) prijal jednomyselne nasledujúce stanovisko:

1. Záver

1.1 Komisia v prerokúvanom návrhu smernice navrhuje, aby dopravné priestupky spáchané v určitom členskom štáte s vozidlom zaevidovaným v inom členskom štáte boli stíhané a kontrolované účinnejšie a dôraznejšie.

1.2 Komisia predkladá tento návrh so zámerom v období rokov 2001 až 2010 dosiahnuť cieľ, ktorý si stanovila v roku 2001, a síce znížiť o polovicu počet smrteľných obetí dopravných nehôd.

1.3 Tento zámer bude možné uskutočniť len vtedy, ak sa prijmu ďalšie opatrenia. Jedným z nich je text tohto stanoviska, ktoré je zamerané na riešenie dopravných priestupkov, ku ktorým došlo v členskom štáte, v ktorom dané motorové vozidlo nie je zaevidované.

1.4 Výbor zastáva názor, že návrh smernice predstavuje účinný nástroj primeraného prístupu k riešeniu porušení pravi-

diel cestnej premávky, ku ktorým dôjde v krajine, v ktorej dané motorové vozidlo nie je zaevidované. Súčasťou takého prístupu musia byť konkrétne a účinné kontroly a tresty. Výbor dôrazne vyzýva Radu, aby v tomto smere vykonala príslušné zlepšenia.

1.5 Výbor upozorňuje na skutočnosť, že pre vyššiu účinnosť smernice je potrebné rozšíriť zoznam priestupkov, ktorý Komisia predkladá vo svojom návrhu, a začleniť do neho všetky tie priestupky, ktoré súvisia so zlepšením bezpečnosti na cestách.

1.6 Výbor zastáva názor, že z dôvodov efektívnosti a účinnosti by sa pre výmenu informácií mala využiť existujúca elektronická sieť. Dalo by sa tu uvažovať napríklad o systéme Eucaris, pretože ide o pomerne málo nákladnú sieť. V tejto súvislosti odporúča Komisii, aby vykonala alebo dala vykonať štúdiu uskutočniteľnosti s cieľom preskúmať možnosti rozšírenia existujúcich systémov o zamýšľanú výmenu údajov.

1.7 Pokiaľ ide o sankcie za priestupky, výbor navrhuje, aby sa zvažila možnosť ďalších prvkov ako napríklad bodového vodičského preukazu, zabavenia motorového vozidla alebo dočasného odňatia vodičského preukazu, ktoré by páchatelovi bolo možné uložiť samostatne alebo v kombinácii s pokutou.

1.8 Výbor zastáva názor, že ustanovenie návrhu smernice, ktoré vyžaduje, aby každý členský štát určil ústredný orgán, ktorý by bol poverený uplatňovaním týchto pravidiel, je v záujme účinnosti opatrenia.

1.9 Výboru nie je jasné, akým prínosom by mohol byť vzorový formulár oznámenia o priestupkoch, ktorý navrhuje Komisia. Podľa názoru výboru tu nie je dôležitá forma ale obsah. Podľa výboru by sa teda Komisia mala obmedziť skôr len na podrobný popis údajov, ktoré sú potrebné na účely tejto smernice.

1.10 Výbor súhlasí s komitologickým postupom, ktorý Komisia navrhuje pre vykonanie navrhovaných opatrení.

2. Úvod

2.1.1 Vo svojej bielej knihe z roku 2001 o dopravnej politike stanovila EÚ cieľ dosiahnuť do roku 2010 zníženie počtu úmrtí na cestách o polovicu. To znamená, že počet úmrtí, ktorý v roku 2001 v EÚ s 27 členskými krajinami dosiahol 54 000, poklesne do roku 2010 na 27 000 ročne.

2.1.2 V období rokov 2001 až 2007 sa počet osôb usmrtených pri dopravných nehodách znížil o 20 %, avšak ak sa má dosiahnuť cieľ stanovený na rok 2010, teda zníženie počtu úmrtí na polovicu, tento počet sa mal znížiť o 37 %. Je preto potrebné vyvinúť ešte väčšie úsilie.

2.2 Návrh Komisie

2.2.1 V rámci prípravy prerokúvaného návrhu Komisia usporiadala verejné informačné zasadnutie a stretnutie so zástupcami zainteresovaných strán. Z týchto stretnutí vzišiel text dokumentu, ktorý je predmetom tohto stanoviska.

2.2.2 Podľa Komisie predkladaný návrh smernice poskytne účinný nástroj na dosiahnutie stanoveného cieľa a zaručí, aby sa so všetkými občanmi EÚ zaobchádzalo rovnako.

2.2.3 Návrh smernice je zameraný na zvýšenie možnosti stíhania osôb, ktoré sa dopustia priestupkov v inom členskom štáte než v štáte, kde je dané motorové vozidlo zaevidované.

2.2.4 V súčasnosti mnohé dopravné priestupky, ktorých sa vodiči dopustia za volantom motorového vozidla zaevidovaného v inom členskom štáte, zostávajú často nepotrestané. Je napríklad dobré známe, že podiel zahraničných vodičov na celkovom počte vodičov, ktorí sa dopúšťajú jazdy nadmernou rýchlosťou, sa pohybuje od 2,5 % do 30 %.

2.2.5 Keďže z dostupných údajov vyplýva, že prekročenie maximálnej povolenej rýchlosti je príčinou 30 % úmrtí pri

dopravných nehodách, riešenie tohto javu by mohlo výrazne prispieť k zníženiu tohto počtu.

2.2.6 Ďalšie priestupky uvedené v návrhu majú tiež výrazný vplyv na úmrtnosť pri dopravných nehodách: vedenie motorového vozidla pod vplyvom alkoholu (25 %), jazda bez zapnutého bezpečnostného pásu (17 %) alebo prejazd križovatky na červenú (4 %).

2.2.7 Komisia nehodlá harmonizovať predpisy o cestnej premávke alebo pokuty za porušenie pravidiel cestnej premávky, tie zostávajú vo vlastnej kompetencii každého členského štátu. Návrh obsahuje len opatrenia administratívnej povahy, ktoré vytvárajú účinný a efektívny systém cezhraničného stíhania hlavných dopravných priestupkov umožňujúci dosiahnuť stanovený cieľ: znížiť do roku 2010 na polovicu počet smrteľných obetí dopravných nehôd.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 V stanovisku z 11. decembra 2003 k oznámeniu Komisie nazvanom „Európsky akčný program pre bezpečnosť cestnej premávky – Do roku 2010 znížiť v Európskej únii počet obetí pri autonehodách na polovicu: spoločná zodpovednosť“ výbor vyjadril isté pochybnosti o zámeroch Komisie, ktoré sú podľa jeho názoru príliš ambiciózne. Dnes je už jasné, že na ich uskutočnenie sú potrebné ďalšie opatrenia.

3.2 Výbor sa domnieva, že európsky prístup k cezhraničnému stíhaniu páchatelov dopravných priestupkov predstavuje zjavný prínos. Súhlasí s názorom Komisie v tom, že je potrebné urobiť všetko, aby sa dosiahol cieľ stanovený v roku 2001, ktorým je zníženie počtu úmrtí pri dopravných nehodách do roku 2010 na polovicu, a zastáva nástroj, že predložený návrh smernice predstavuje možnosť vykonať v tomto smere výrazný krok vpred. K tomu sú však potrebné operatívne kontroly a účinné pokuty. Výbor tiež dôrazne vyzýva Radu, aby prispela k zlepšeniam v oblasti kontrol a pokút.

3.3 Prístup navrhovaný Komisiou sa javí jednoduchý. Pomocou siete na výmenu informácií, ktorú bude potrebné bližšie definovať, bude každý členský štát môcť vodičom, ktorí sú štátnymi príslušníkmi inej krajiny Európskej únie, poslať oznámenie o priestupkoch, ktorých sa dopustili na jeho území. Nie je však jasné, o akom druhu siete a akom mechanizme Komisia uvažuje.

3.4 V článku 4 návrhu smernice Komisia uvádza, že výmena informácií musí prebiehať rýchlo, prostredníctvom európskej elektronickej siete, ktorú bude treba vytvoriť do dvanásť mesiacov. V inej časti oznámenia sa v súvislosti s výmenou informácií uvádza, že sa využije informačný systém, ktorý v EÚ už existuje, čo by znamenalo hlavne menšie náklady. Komisia však neuvádza, ktorý systém bude pre výmenu informácií použitý. Výbor súhlasí s Komisiou v tom, že z hľadiska úspory času a finančných prostriedkov by bol najlepším riešením informačný systém, ktorý v Európskej únii už existuje.

3.5 Konkrétne výbor uvažuje o podobnom prístupe, aký bol použitý v rámci rozhodnutia Rady o prehĺbení cezhraničnej spolupráce v oblasti boja proti terorizmu a cezhraničnému zločinu, ktorý využíva technológiu Eucaris. Tento systém sa v súčasnosti používa v osemnástich členských štátoch EÚ a keď vstúpi uvedené rozhodnutie do platnosti, bude ho využívať všetkých dvadsaťsedem členských štátov. Náklady tohto systému sú v porovnaní s inými veľmi nízke.

3.6 Výbor odporúča, aby Komisia dala aspoň vypracovať štúdiu uskutočniteľnosti pre všetky existujúce systémy, vrátane technológie Eucaris, a tak zistila, či je možné tieto systémy rozšíriť o zamýšľanú výmenu informácií.

3.7 Podľa výboru by sa Komisia správne obmedzila na stanovenie právneho základu pre výmenu informácií o evidencii motorových vozidiel, aby sa zaručila správna voľba. O postupe pri stíhaní by mali rozhodovať členské štáty samotné. Tento postup je v súlade s princípom subsidiarity.

3.8 Výbor zdôrazňuje, že účinnosť stíhania sa zvýši, ak bude možné na celom území EÚ uzavrieť dohody, ktorých uplatňovanie a kontrola sa budú uskutočňovať vo všetkých členských štátoch harmonizovaným spôsobom. Týkali by sa napríklad zosúladenia maximálnej povolenej rýchlosti, tolerovaného množstva alkoholu v krvi, politiky v oblasti udeľovania pokút, atď. Bolo by vhodné, aby Rada v tejto oblasti dospela k výsledkom..

4. Konkrétne pripomienky

4.1 Vzhľadom na to, že sa usilujeme znížiť do roku 2010 počet úmrtí pri dopravných nehodách na polovicu v porovnaní s rokom 2001, a že pri priebežnom hodnotení v roku 2007 bolo konštatované, že tento cieľ nebude možné dosiahnuť bez ďalších opatrení, výbor sa domnieva, že cezhraničná spolupráca, ktorú Komisia navrhuje v týchto štyroch oblastiach:

- prekročenie maximálnej povolenej rýchlosti,
- jazda pod vplyvom alkoholu,

- jazda bez zapnutých bezpečnostných pásov,
  - nezastavenie na červený svetelný signál na semafore,
- predstavujú krok správnym smerom, pretože podľa údajov, ktoré Komisia poskytla, by táto iniciatíva pomohla každoročne ušetriť na cestách dvesto až dvestopäťdesiat životov.

4.2 Výbor zastáva názor, že Komisia by mala článok 1 návrhu smernice doplniť o ďalšie priestupky spáchané za hranicami ako napríklad používanie mobilného telefónu bez sady „handsfree“ počas jazdy, agresivita za volantom, nedodržanie zákazu predchádzania, jazda v protismere alebo jazda pod vplyvom omamných látok. Ako už výbor uviedol v stanovisku k oznámeniu Komisie nazvanom „Európsky akčný program pre bezpečnosť cestnej premávky – Do roku 2010 znížiť v Európskej únii počet obetí pri autonehodách na polovicu: spoločná zodpovednosť“ na dosiahnutie stanoveného cieľa je potrebné využiť všetky možné prostriedky.

4.3 Pokiaľ ide o sankcie za priestupky, výbor navrhuje, aby sa zväzila možnosť ďalších prvkov ako napríklad bodového vodičského preukazu, zabavenia motorového vozidla alebo dočasného odňatia vodičského preukazu, ktoré by páchatelovi bolo možné uložiť samostatne alebo v kombinácii s pokutou.

4.4 Výbor súhlasí s Komisiou, ktorá v článku 6 návrhu smernice navrhuje, aby každý členský štát určil ústredný orgán, ktorý bude koordinovať uplatňovanie tohto textu.

4.5 Výbor zastáva názor, že z pohľadu subsidiarity nie je želateľné, aby Komisia predpisovala vzor formulára oznámenia o priestupku, ktorý uvádza v článku 5 návrhu smernice. Dôležitý je hlavne obsah, nie forma. Podľa názoru výboru stačí, ak Komisia dôkladne popíše údaje, ktoré má daný formulár obsahovať.

4.6 V článku 8 návrhu smernice Komisia navrhuje, aby jej pri uplatňovaní textu smernice pomáhal výbor pre presadzovanie bezpečnosti cestnej premávky. Výbor súhlasí s takto navrhnutým komitologickým postupom.

V Bruseli 17. septembra 2008

predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Medzinárodné rokovania o klimatických zmenách“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy Strediska pre monitorovanie trvalo udržateľného rozvoja)

(2009/C 77/19)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 16. – 17. januára 2008 podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku rozhodol vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Medzinárodné rokovania o klimatických zmenách“.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie (Stredisko pre monitorovanie trvalo udržateľného rozvoja) poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 2. septembra 2008. Spravodajcom bol pán Osborn.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 447. plenárnom zasadnutí 17. a 18. septembra 2008 (schôdza zo 17. septembra) prijal 130 hlasmi za, pričom 3 členovia hlasovali proti a 3 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závěry a odporúčania

1.1 Klimatické zmeny sú jednou z hlavných výziev, ktorým svet v 21. storočí čelí. Aby sa zabránilo katastrofálnym zmenám, musia sa podstatne znížiť celosvetové emisie skleníkových plynov, pričom emisie rozvinutých krajín bude do polovice tohto storočia potrebné znížiť o 60 až 80 % oproti úrovni z roku 1990.

1.2 Medzinárodné rokovania o klimatických zmenách, ktoré sa začali na Bali v decembri 2007 sú rozhodujúce, keďže budú mať rozhodujúci vplyv na rozsah činností potrebných na celosvetovej úrovni do roku 2020. Je nevyhnutné, aby v roku 2009 v Kodani tieto rokovania dospeli k úspešnému záveru.

1.3 EÚ prisľúbila dodržať záväzok zníženia emisií skleníkových plynov do roku 2020 o 20 % oproti úrovni z roku 1990 a na rokovaníach predniesla návrh zvýšiť tento záväzok na zníženie až o 30 % oproti úrovni z roku 1990, ak iné krajiny dajú porovnateľný prisľub. Komisia následne 23. januára 2008 predložila návrh energetického balíka, ktorý uvádza, ako sa môže tento cieľ 20- až 30-percentného zníženia dosiahnuť.

1.4 Výbor intenzívne podporuje iniciatívu, ktorej sa EÚ chopila pri rokovaníach, a taktiež jej jednostranný záväzok znížiť do roku 2020 emisie skleníkových plynov o 20 %, aby sa dosiahol pokrok v rokovaníach.

1.5 Sme však presvedčení, že výzva, ktorú predstavujú klimatické zmeny, je taká vážna, že by sa malo vyvinúť všetko úsilie na to, aby sa zašlo ešte ďalej. EÚ by si mala stanoviť cieľ 30 % zníženia, ktoré podmienčne ponúkla do roku 2020 a pri rokovaníach by sme mali hľadať spôsob, ako zabezpečiť porovnateľné záväzky iných rozvinutých krajín a významné záväzky rozvíjajúcich sa hospodárstiev, ktorých emisie rýchlo narastajú.

1.6 Aby si EÚ zabezpečila čo najväčší vplyv pri rokovaníach, musí byť schopná ukázať svoju dôveryhodnosť tým, že dodrží

svoj záväzok. Balík opatrení na dosiahnutie 20 % zníženia by mal byť pevne stanovený do konca roku 2008.

1.7 Myslíme si, že na dosiahnutie zníženia o 30 % do roku 2020, ktoré považujeme za naozajstný cieľ, bude pravdepodobne potrebný ďalší rad opatrení na európskej a národnej úrovni. Vyzývame na čo najrýchlejšiu realizáciu krokov na vytvorenie druhého balíka opatrení, ktorý by mohol priniesť 30 % zníženie.

1.8 So záujmom očakávame návrhy Komisie na prispôbovanie sa klimatickým zmenám a odporúčame, aby boli doplnené národnými adaptačnými stratégiami pre každý členský štát.

1.9 Odporúčame, aby sa v oblasti zmierňovania klimatických zmien a prispôbovania sa im vyvíjali nové iniciatívy na podporu vytvárania kapacít a technologického transferu.

1.10 Reagovať primerane na klimatické zmeny si bude vyžadovať veľké zmeny v svetovom hospodárstve, v tokoch investícií. Odporúčame ďalšiu analýzu rozsahu potrebných zdrojov a vhodného verejného a súkromného aparátu potrebného na usmerňovanie týchto tokov. Domnievame sa, že potrebné úsilie a riadiace kapacity by mali byť svojím rozsahom podobné kapacitám a úsiliu vyvinutému pri vytváraní Marshallovho plánu obnovy Európy po druhej svetovej vojne. Pri tejto príležitosti by hlavným iniciátorom potrebného plánu mala byť EÚ.

1.11 Na pomoc pri zmierňovacích a adaptačných opatreniach v rozvojových krajinách budú potrebné špeciálne fondy. Rozšírenie mechanizmu čistého rozvoja (CDM) je jedným zo zdrojov, ale musia sa sprísniť kritériá a implementácia. Na pokrytie potrebných ďalších zdrojov by Európa mohla prispieť z výnosov z dražieb emisných kvót CO₂.

1.12 Konať musia všetky verejné orgány na všetkých úrovniach, ako aj spotrebitelia a široká verejnosť.

1.13 Samotná EÚ musí zohrávať rozhodujúcu úlohu pri riadení a príprave tejto veľkej transformácie. Vyzývame všetky inštitúcie EÚ, aby sa plne chopili svojej úlohy pri dosahovaní klimatických cieľov EÚ. Výbor urobí všetko preto, aby pomohol zmobilizovať podporu občianskej spoločnosti v tejto veľkej spoločnej úlohe.

1.14 Je potrebné čo najskôr stanoviť parametre celosvetovej dohody, ktorá sa má dosiahnuť na medzinárodných rokovaníach počas nasledujúcich 18 mesiacov, aby sa politické úsilie mohlo následne sústrediť na informovanie o úlohách a získavanie podpory, dôvery a záväzkov všetkých zložiek spoločnosti na celom svete v záujme závažných zmien, ktoré je potrebné prijať. Takúto dohodu nie je možné prijať za zatvorenými dverami, potrebná je účasť všetkých zložiek spoločnosti. Opatrenia na znižovanie emisií musia byť realistické, ekonomicky a sociálne prijateľné a uskutočniteľné v navrhovanom časovom rámci.

2. Súvislosti

2.1 Klimatické zmeny sú jednou z hlavných výziev, ktorým svet v 21. storočí čelí. V Štvrtej hodnotiacej správe Medzivládnej skupiny pre klimatické zmeny (IPCC) zverejnenej v roku 2007 sú zdokumentované zmeny, ku ktorým už došlo následkom veľkého zvýšenia emisií skleníkových plynov spôsobených ľudskou činnosťou počas uplynulých dvoch storočí a predpovedané alarmujúce ďalšie zmeny, ktoré nastanú, ak sa neurobia naliehavé opatrenia na obmedzenie celosvetových emisií v najbližších niekoľkých rokoch. IPCC odporučila, že celosvetovým cieľom by malo byť udržanie priemernej globálnej teploty najviac 2 C nad úrovňou v predindustriálnom veku, ak sa má zabrániť katastrofickým následkom. Aby sa tento cieľ dosiahol, musia sa podstatne znížiť celkové emisie skleníkových plynov, pričom emisie rozvinutých krajín bude do polovice tohto storočia potrebné znížiť na 60 až 80 % úrovne v roku 1990.

2.2 Medzinárodné spoločenstvo sa už 20 rokov snaží dosiahnuť dohodu o spoločnom postupe na obmedzenie emisií skleníkových plynov. V Rio de Janeiro bol v roku 1992 dohodnutý Rámcový dohovor o klimatických zmenách, ktorý bol následne v roku 1997 posilnený Kjótskym protokolom, ktorý zaväzuje signatárske krajiny k špecifickému úsiliu o zníženie emisií do roku 2012. Všeobecne sa však uznáva, že tieto dohody a činnosti sú iba začiatkom a že v najbližších rokoch bude potrebná rásnejšia a komplexnejšia činnosť na dosiahnutie cieľov stanovených do polovice tohto storočia. Rozhodujúce sú preto medzinárodné rokovania o klimatických zmenách, ktoré sa začali na Bali v decembri 2007, keďže budú mať rozhodujúci vplyv na rozsah činností do roku 2020 potrebných na celosvetovej úrovni. Je nevyhnutné, aby v roku 2009 v Kodani tieto rokovania dospeli k úspešnému záveru.

2.3 **Ciele do roku 2020.** Orientačný plán z Bali odkazuje na tú časť Štvrtej hodnotiacej správy IPCC, ktorá poukazuje na to, že do roku 2020 bude potrebné v rozvinutých krajinách znížiť

emisie v rozsahu 25 až 40 % pod úroveň z roku 1990, ak sa má dosiahnuť dlhodobý cieľ obmedzenia globálneho otepľovania na 2 stupne nad úroveň v predindustriálnom veku.

2.4 Jednoznačne to budú rozvinuté krajiny, ktoré by mali v absolútnom vyjadrení svoje emisie najviac znížiť, keďže vo vyjadrení na obyvateľa sú a aj budú najväčšími pôvodcami klimatických zmien. Európa musí zohrávať svoju úlohu. USA treba priviesť späť k medzinárodnej stratégii a dosiahnuť skutočné záväzky pokiaľ ide o zníženie emisií. Aj Rusko bude musieť prispieť prijatím realistickejšieho cieľa, než počas rokovania v Kjóte.

2.5 Európska únia zohráva v týchto rokovaníach hlavnú úlohu. Rada schválila dlhodobú víziu znižovania emisií rozvinutými krajinami na 60 až 80 % do roku 2050. Ako priebežné opatrenie v prospech tohto dlhodobého cieľa EÚ prisľúbila dodržať záväzok zníženia emisií skleníkových plynov do roku 2020 o 20 % oproti úrovni z roku 1990 a na rokovaníach predniesla návrh zvýšiť tento záväzok na zníženie až o 30 % oproti úrovni z roku 1990, ak iné krajiny dajú porovnateľný prisľub. Komisia následne 23. januára 2008 predložila návrh energetického balíka, ktorý navrhuje, ako sa môže tento cieľ 20- až 30-percentného zníženia dosiahnuť.

2.6 Takisto začína byť dôležité, aby sa rozvojové krajiny vážne zaviazali k pomoci pri obmedzovaní klimatických zmien. Aj najväčšie rozvíjajúce sa hospodárstva Číny, Indie, Brazílie a niekoľkých ďalších krajín sa už stali, alebo čoskoro budú významnými emitentmi skleníkových plynov a bude dôležité, aby svoje hospodárstva spravovali takým spôsobom, ktorý mieru rastu ich emisií obmedzí značne pod úroveň, ktorá by sa dosiahla pri zvyčajnom hospodárskom modeli.

2.7 Podstatou celosvetovej dohody, o ktorú sa rokujúce strany snažia, je, aby sa rozvinuté krajiny zaviazali k náročným cieľom a opatreniam na zníženie svojich vlastných emisií a aby rozvojovým krajinám ponúkli finančnú a technologickú podporu ako odmenu za záväzky rozvojových krajín v oblasti usmerňovania rastu a rozvoja takým spôsobom, ktorý bude čo najväčšmi obmedzovať nárast ich emisií skleníkových plynov.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 EHSV od počiatku sledoval celkový pokrok rokovaní aj balík opatrení navrhnutých Komisiou na to, aby EÚ mohla splniť svoj záväzok. Výbor sledoval rokovania jednak prostredníctvom malých delegácií vyslaných v mene európskej občianskej spoločnosti ako súčasť delegácie EÚ na konferenciu signatárov dohovoru na Bali a na následné stretnutie medzi dvomi zasadnutiami v Bonne, a jednak využíva svoje kontakty s organizáciami občianskej spoločnosti a zoskupeniami v iných vedúcich krajinách na ďalšie preskúmanie ich postojov a úlohy, ktorú môže občianska spoločnosť zohrávať pri podpore dohody a jej realizácie.

3.2 Výbor skúma jednotlivé prvky balíka Komisie týkajúceho sa klimatických zmien a energetiky v niekoľkých samostatných stanoviskách, pričom v tomto všeobecnom stanovisku sú zhrnuté a odkazuje sa na ne. V tomto prehľadnom stanovisku z vlastnej iniciatívy teraz výbor skúma pokrok a vyhliadky rokovaní vo všeobecnosti a úlohu, ktorú zohráva Európa. Po prijatí stanoviska chce výbor zorganizovať lokálne podujatia v miestach rokovaní, ktoré sa majú uskutočniť v decembri 2008 v Poznani a v decembri 2009 v Kodani, a tieto podujatia majú občianskej spoločnosti pomôcť reagovať na prebiehajúce rokovania a zostať s nimi v kontakte.

3.3 Plán dohodnutý na Bali určil štyri hlavné bloky rokovaní:

- záväzky v oblasti národných cieľov a opatrení na obmedzenie emisií skleníkových plynov do roku 2020 a príspevok k zmierňovaniu klimatických zmien,
- opatrenia na zvládnutie prispôsobovania sa nevyhnutným klimatickým zmenám,
- opatrenia na podporu transferu technológií a vytvárania kapacít na zmierňovanie klimatických zmien a prispôsobovanie sa im,
- vytvorenie vhodných finančných dohôd na podporu zmierňovacích a adaptačných opatrení, transferu technológií atď.

3.4 Naše pripomienky sú v stanovisku štruktúrované v zmysle týchto štyroch blokov.

4. Účinnnejšie zmierňovanie klimatických zmien obmedzením alebo znížením emisií (1. blok)

4.1 **Ciele:** Výbor súhlasí s hodnotením IPCC v tom, že zníženie emisií rozvinutými krajinami v rozsahu 25 – 40 % z úrovne v roku 1990 je vhodnou ambicióznou úrovňou pri cieľoch, ktoré by sa mali stanoviť do roku 2020. Dosiahnuť do roku 2020 väčšie zníženie by v súčasnosti bolo pravdepodobne neuskutočiteľné.

4.2 Výbor intenzívne podporuje vedúcu úlohu, ktorej sa EÚ chopila pri rokovaní. Schvaľujeme iniciatívu EÚ, že svojím jednostranným záväzkom k 20-percentnému zníženiu emisií do roku 2020 zaujala vedúcu úlohu, aby sa rokovania pohli. Myslíme si však, že problém klimatických zmien je taký závažný, že všetko úsilie by sa malo venovať 30-percentnému zníženiu podmienčne ponúknutému do roku 2020 a pri rokovaní by sa mal hľadať spôsob, ako zabezpečiť porovnateľné záväzky iných rozvinutých krajín a významné záväzky rozvíjajúcich sa hospodárstiev, ktorých emisie rýchlo narastajú.

4.3 Ak zo strany EÚ bude výsledkom rokovaní iba záväzok k 20 % zníženiu a porovnateľne skromné záväzky iných krajín, pôjde podľa nášho názoru o vážne zlyhanie.

4.4 **Uplatňovanie.** Pre EÚ predstavujú opatrenia navrhnuté Komisiou v balíku klimatických a energetických opatrení veľmi pozitívny a konštruktívny plán uplatňovania, ktorý umožní Európe splniť svoj záväzok 20 % zníženia do roku 2020. Ku každému prvku tohto plánu výbor pripravil samostatné stanovisko. Celkovo podporujeme všetky prvky plánu, máme však nasledujúce pripomienky:

- Podporujeme navrhované reformy a rozšírenie systému obchodovania s emisnými kvótami. Sprísnenie emisných limitov a širšie využívanie dražieb kvót je vítané, pretože je v súlade so zásadou „znečisťovateľ platí“ eliminuje neočakávané zisky, podnecuje investovanie do zariadení a výrobkov s nízkymi emisiami oxidu uhličitého a zabezpečuje ich financovanie a podporuje aj inovácie. Vzhľadom na rozsah transformačných investícií, ktoré sú potrebné v Európe aj v rozvojových krajinách však žiadame, aby sa aspoň 50 % príjmov z obchodovania s kvótami formou aukcií použilo na podporu zmierňovacích a adaptačných opatrení, teda nie 20 % ako navrhuje Komisia⁽¹⁾. Víťame taktiež rozhodnutie Rady a Európskeho parlamentu začať od roku 2012 do ETS aj leteckú dopravu.

- Podporujeme presadzovanie návrhov na rozdelenie zaťaženia pre neobchodované odvetvia a vyzývame inštitúcie, aby nenarúšali celkový cieľ vo svojich podrobných diskusiách o základe na rozdelenie cieľov v tomto sektore⁽²⁾.

- Intenzívne podporujeme napredovanie smerom k rýchlemu pokroku v oblasti obnoviteľných zdrojov energie. Dosiahnutie 20 % podielu obnoviteľných zdrojov do roku 2020 by bolo prvým dobrým krokom smerom k zvýšeniu ich využitia v oveľa väčšom rozsahu do roku 2050⁽³⁾.

- Zdá sa, že rozhodujúcej problematike energetickej účinnosti, kde cieľ 20 % zvýšenia do roku 2020 nie je záväzný, sa venuje menej pozornosti, než by si zasluhovala, ako to jasne ukazuje správa Komisie o národných plánoch energetickej účinnosti, a to je nám ľúto. Väčšina členských štátov svoje národné plány nepripravila včas, plány majú veľmi rozdielnu kvalitu a niektorým z nich jasne chýbajú ambície, aj keď veľké zisky v oblasti energetickej účinnosti je často možné dosiahnuť s porovnateľne nízkymi počiatočnými investičnými nákladmi a s veľmi krátkymi lehotami ich návratnosti⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Pozri stanovisko CESE 1201/2008 prijaté 9. júla 2008.

⁽²⁾ Pozri stanovisko CESE 1202/2008 prijaté 9. júla 2008.

⁽³⁾ Pozri stanovisko CESE 1511/2008 prijaté 17. septembra 2008.

⁽⁴⁾ Pozri stanovisko CESE 1513/2008 prijaté 17. septembra 2008.

— Víťame legislatívny rámec pre zachytávanie a ukladanie oxidu uhličitého (CCS) navrhovaný Komisiou, máme však zároveň obavy, že financovanie plánovaných demonstračných projektov je dostupné iba v nedostatočnom rozsahu a že pokrok smerujúci k bežnému využívaniu CCS bude príliš pomalý, aj keď táto technológia bude veľmi dôležitá, ak niektoré krajiny musia zostať pri výrobe elektriny závislej od uhlia a iných fosílnych palív ešte mnoho rokov ⁽⁵⁾.

4.5 Európska únia vkladala veľké nádeje a politický kapitál do toho, že zo svojich emisných limitov a svojho systému obchodovania s emisnými kvótami urobí hlavný prostriedok na zabezpečenie potrebného zníženia emisií. ETS Európskej únie sa už stal najväčším systémom obchodovania s emisnými kvótami a je nastavený tak, že bude ďalej rásť aj po roku 2012. Pôvodne mal systém iba obmedzený vplyv na európske emisie, pretože veľkorysé prvé limity a úvodné pridelovanie kvót boli príčinou veľmi nízkych cien kvót emisií oxidu uhličitého. Po sprísnení limitov sa cena emisných kvót zvýšila a v spojení s inými činiteľmi, ktoré zvyšujú cenu fosílnych palív, to bude mať väčší vplyv na európsku výrobu elektriny a iné priemyselné odvetvia.

4.6 Vo všeobecnosti si myslíme, že posilnenie systému obchodovania s emisnými kvótami oxidu uhličitého bude mať kladný vplyv na európske podniky a zamestnanosť tým, že sa podporí rýchly vývoj energeticky účinnejších procesov a výrobkov spôsobujúcich malé emisie oxidu uhličitého, ktoré zaujmú vedúce postavenie na trhu v budúcnosti. Nielenže to vytvorí zamestnanosť, ale takisto to zníži závislosť na dovoze, čím sa zvýši naša energetická bezpečnosť.

4.7 EÚ mala v tejto oblasti prvenstvo, teraz však musí byť kľúčovým cieľom podporiť vývoj systémov obchodovania v USA a iných krajinách a všetky tieto systémy spojiť do celosvetového trhu s kvótami na emisie CO₂. Vytvorenie takéhoto skutočne celosvetového trhu by mohlo zohrávať hlavnú úlohu pri zabezpečovaní zníženia emisií oxidu uhličitého na celom svete najúčinnejším a nákladovo efektívnym spôsobom. Dôrazne podporujeme iniciatívu medzinárodného partnerstva v oblasti emisií CO₂ (ICAP – International Carbon Action Partnership), ktorá sa usiluje o to, aby sa rozličné sústavy obchodovania, ktoré vznikajú v rôznych častiach sveta, vyvíjali smerom k jednotnému celosvetovému trhu. Keďže sa medzinárodný trh s kvótami na emisie CO₂ vyvíja v rámci sústavy celosvetových emisných limitov, malo by sa zmenšiť riziko, že osamotený európsky systém obchodovania by mohol poškodiť konkurenčné postavenie Európy.

4.8 Rovnako dôležité by mohli byť medzinárodné odvetvové dohody stanovujúce podrobnejšie plány a stratégie na zabezpečenie postupného zníženia emisií rozhodujúcich odvetví a pri ich produktoch. Malo by sa to však považovať iba za spôsob, ako podporiť uplatňovanie medzinárodne dohodnutých prísnych

národných cieľov, a nie ako alternatíva k záväzným národným cieľom, pretože história posledných 20 rokov ukazuje, že samotné dobrovoľné odvetvové dohody v tejto oblasti prinášajú len málo alebo príliš neskoro a nie je možné ich účinne presadzovať.

4.9 Pre oblasť dopravy znovu potvrdzujeme svoj názor, že dlhodobá stratégia trvalej udržateľnosti v doprave musí začať tým, že sa od základu prehodnotí, čo vyvoláva dopyt po doprave a ako by politika fyzického plánovania, infraštruktúry a verejnej dopravy mohla postupne zabrzdiť neúprosny rast dopytu po doprave a prípadne ho znížiť. Plánovanie by nemalo prebiehať na základe toho, že rast dopravy je neodvratný a že jediné možné obmedzenie emisií v odvetví dopravy spočíva v technických vylepšeniach palív a konštrukcie motorov, aj keď tieto sú dôležité.

4.10 Pokiaľ ide o technické opatrenia, myslíme si, že náročné ciele pri znižovaní emisií z automobilov by sa nemali stanovovať iba ako ciele krátkodobé (120 g CO₂ na km do roku 2012 resp. 2015), ale aj strednodobo, napríklad kvôli podstatnému ďalšiemu zníženiu emisií do roku 2020 ⁽⁶⁾. Zároveň by sa mal osobitne podporiť vývoj a skoré zavedenie vozidiel s elektrickým alebo vodíkovým pohonom, ktoré neemitujú CO₂.

4.11 Pokiaľ ide o potenciál na dosiahnutie cieľa 10 % biopalív v doprave, sme menej optimistickí ako Komisia. Vzhľadom na problémy spojené s výrobou väčšiny biopalív týkajúce sa ich potenciálu pri znižovaní emisií skleníkových plynov a ekologických a sociálnych vplyvov ich výroby, budú sa musieť stanoviť prísnejšie kritériá udržateľnosti, než tie, ktoré navrhuje Komisia, aby sa zabezpečilo, že biopalivá sa budú zavádzať iba tam, kde majú skutočný a značný vplyv pri znižovaní čistých emisií oxidu uhličitého a nevytvárajú neprijateľný tlak na poľnohospodársku pôdu a výrobu potravín. Navyše hospodárske kritériá v súčasnosti jasne naznačujú, že využívanie biomasy na výrobu elektriny alebo tepla je (aspoň teraz a v blízkej budúcnosti) oveľa účinnejšie, než jej využívanie v podobe biopalív.

4.12 **Ďalšie opatrenia na dosiahnutie cieľa 30 % zníženia emisií.** Ak bude balík možné schváliť do konca roku 2008 so začiatkom uplatňovania hneď v roku 2009, sme presvedčení, že to poskytne dobrú záruku na to, aby EÚ mohla dosiahnuť cieľ 20 % zníženia emisií do roku 2020.

4.13 Máme však pochybnosti, či by bolo možné dosiahnuť cieľ 30 % zníženia do roku 2020 iba sprísnením požiadaviek v niektorých prvkoch balíka a zvýšením používania kreditov CDM (tzv. mechanizmus čistého rozvoja), ako to v súčasnosti navrhuje Komisia. Sme presvedčení, že na dosiahnutie tohto ambicióznejšieho cieľa budú pravdepodobne potrebné komplexnejšie opatrenia so širším záberom na európskej úrovni aj na úrovni členských štátov.

⁽⁵⁾ Pozri stanovisko CESE 1203/2008 prijaté 9. júla 2008.

⁽⁶⁾ Pozri stanovisko CESE 1500/2008 prijaté 17. septembra 2008.

4.14 Na európskej úrovni navrhujeme, aby sa pre druhý balík uvažovalo aj o nasledujúcich doplnujúcich prvkoch:

- intenzívnejšia činnosť na podporu energetickej účinnosti vo všetkých hlavných odvetviach a pri všetkých hlavných výrobkoch prostredníctvom regulácie a stanovovania noriem,
- ďalšie opatrenia na zrýchlenie vývoja a zavádzania obnoviteľných zdrojov energie,
- väčšia podpora vývoja vozidiel s elektrickým alebo vodíkovým pohonom,
- rozšírenie systému obchodovania s kvótami oxidu uhličitého tak, aby zahŕňal emisie z lodnej dopravy (máme pochybnosti, či prebiehajúce diskusie s Medzinárodnou námornou organizáciou sú schopné zabezpečiť postačujúcu činnosť, a to dostatočne rýchlo).
- väčšie spoločné snahy o prijatie prísnejších národných cieľov zníženia v zmysle dohody o spoločnom úsilí.

4.15 Výbor je presvedčený, že členské štáty a ich vedúci politickí predstavitelia musia na úrovni členských štátov na dosiahnutie prísnejších individuálnych cieľov v zmysle dohody o spoločnom úsilí urobiť oveľa viac pre to, aby široká verejnosť, podnikatelia, odborové zväzy a iné organizácie občianskej spoločnosti vytvorili partnerstvo a spojili svoje úsilie.

- Občanov treba povzbudzovať a poskytovať im stimuly na to, aby zohrávali svoju úlohu tým, že budú zlepšovať energetickú účinnosť svojich obydlí a využívať ekologickejšie formy energie na svietenie a vykurovanie, nakupovať energeticky účinnejšie vyprodukované tovary a služby a znížovať vplyv svojho pravidelného cestovania a dovolení, pokiaľ ide o emisie oxidu uhličitého. Podľa nášho názoru už máme rastúci podiel verejnosti a organizácií občianskej spoločnosti, ktoré by boli schopné a ochotné začať pracovať, keby sa im jednoznačne a účinne politicky ukázalo, čo sa od nich očakáva, a keby sa im zároveň poskytli vhodné stimuly činnosti.
- Mnohé orgány miestnej a regionálnej samosprávy už v tejto problematike predstavili svoju víziu a ukázali odvážny politický príklad. Treba ich podporovať a stimulovať, aby vo svojom úsilí pokračovali.
- Podobne je potrebné k ďalšiemu pokroku stimulovať podniky. Treba ich vyzývať a podnecovať k neustálemu zvyšovaniu energetickej účinnosti postupov a získavaniu energie zo zdrojov, pri využívaní ktorých sa emituje málo oxidu uhličitého. Systematickejšie a ráznejšie by sa mali využívať predpisy, ktoré by zlepšovali energetickú bilanciáciu všetkých druhov výrobkov a služieb. Je potrebné, aby sa od stavebníctva žiadalo dosahovanie oveľa vyššej energetickej účinnosti jednak pri výstavbe, jednak pri prevádzke budov.
- Významnú úlohu musia zohrávať aj odbory. Veľa ich členov stojí v popredí úsilia o zlepšovanie energetickej účinnosti a šírenie praktických informácií a je nevyhnutné oceniť

a podporiť ich potenciálny príspevok. Takisto treba odbory naplno zapojiť do procesu transformácie priemyslu a hospodárstva smerom k nižšej intenzite emisií oxidu uhličitého. Dobre riadené nové spôsoby výroby by mali poskytovať rovnaký počet pracovných príležitostí ako staršie metódy spojené s vysokými emisiami oxidu uhličitého, pričom by sa mali zachovať dobré pracovné podmienky.

4.16 Na zvýšenie dôveryhodnosti EÚ na medzinárodnej úrovni je mimoriadne dôležité, aby každý členský štát vyvinul všetko úsilie, čím sa zaistí, že nebude splnený iba celkový cieľ pre emisný priestor EÚ 15 krajín, ale že sa dosiahnu aj individuálne ciele z Kjóta na rok 2012. Najnovšia správa Komisie o pokroku pri dosahovaní cieľov Kjótskeho protokolu (7) uvádza, že iba tri členské štáty EÚ 15 boli na dobrej ceste k dosiahnutiu svojich cieľov súčasnými domácimi politikami a že iba pri ôsmich sa predpokladá dosiahnutie cieľov vďaka zohľadneniu účinkov kjótskeho mechanizmu, prirodzených úložísk uhlíka a doplnkových domácich politík a opatrení, o ktorých sa už diskutovalo. Pre tri členské štáty sa dosiahnutie kjótskych cieľov zdá byť nemožné. Okrem toho rozsiahle využívanie kreditov pružných mechanizmov Kjótskeho protokolu, predovšetkým mechanizmu čistého rozvoja (CDM) ukazuje, že v prospech veľmi potrebného prechodu k spoločnosti produkujúcej čo najmenej emisií oxidu uhličitého je v mnohých členských krajinách treba ešte veľa urobiť.

5. Prispôsobenie sa klimatickým zmenám (2. blok)

5.1 Napriek tomu, že úspešne prebieha činnosť zameraná na zníženie celosvetových emisií v budúcnosti, očakáva sa, že globálne otepľovanie bude počas nasledujúcich desaťročí ďalej rásť kvôli emisiám, ktoré sa už vyprodukovali. Výbor už prijal stanovisko ako reakciu na zelenú knihu Komisie o prispôbovaní sa zmenám klímy (8). Celkovo je výbor presvedčený, že EÚ potrebuje vypracovať zastrešujúcu stratégiu na usmerňovanie prispôbovania sa zmene klímy v EÚ, v rámci ktorej by členské štáty mali vypracovať podrobnejšie národné adaptačné plány. Oveľa vyššiu prioritu by tiež malo dostať prispôbovanie vo výskume, analýzach, rozpočtoch, investičných programoch a ďalších opatreniach. Dúfame, že v bielej knihe venovanej prispôbovaniu sa, ktorá je plánovaná na jeseň 2008, Komisia navrhne podrobné opatrenia, ktoré prinesú pokrok v tejto oblasti.

5.2 Mimo EÚ sú mnohé časti rozvojového sveta, ktoré už vážne zasiahli vplyvy zmeny podnebia a v budúcnosti nimi budú postihnuté ešte viac, pričom majú menej zdrojov potrebných na to, aby tieto zmeny zvládli. Preto musí byť významnou prioritou EÚ a ďalších krajín OECD zvýšenie finančnej a inej pomoci týmto obzvlášť zraniteľným častiam sveta, ktorá by im pomohla zvládnuť klimatické zmeny. Klimatické zmeny sa musia zohľadňovať v každej politike rozvoja.

(7) KOM(2007) 757 v konečnom znení.

(8) Ú. v. EÚ C 120, 16.5.2008, s. 38.

5.3 Rovnako bude potrebné vynaložiť značné úsilie na podporu udržateľného lesného hospodárstva v rozvojových krajinách a obmedziť komerčné tlaky, ktoré naďalej vyvolávajú rozsiahle odlesňovanie mnohých oblastí sveta. EHSV pripravuje osobitné stanovisko na tému klimatických zmien a lesného hospodárstva.

6. Činnosť v oblasti rozvoja a transferu technológií (3. blok)

6.1 Svet bude musieť dospieť k novej priemyselnej revolúcii, ak sa mu má podariť prechod k hospodárstvu s nižšími emisiami oxidu uhličitého. Bude potrebný podstatný posun smerom k čistejším formám získavania energie, novým technológiám zachytávania emisií oxidu uhličitého a iných skleníkových plynov a trvalý tlak na zmeny výrobkov a spotrebiteľských návykov smerom k vyššej účinnosti a menšej energetickej náročnosti. Bude si to vyžadovať podstatné rozšírenie príslušných výskumných programov vo verejnom aj súkromnom sektore a významné investičné programy na obmenu vybavenia priemyslu a transformáciu výrobkov a služieb. Mnoho potrebných technológií už jestvuje, ale ich používanie sa musí rozšíriť oveľa viac, než doposiaľ.

6.2 V rámci EÚ si to bude vyžadovať výrazné posuny rozpočtových programov Európskej únie i členských štátov smerom k podpore nevyhnutného výskumu, vývoja a investícií. Takisto si to bude vyžadovať daňové a iné stimuly pre podniky a ďalšie subjekty, ktoré budú musieť vynaložiť nevyhnutné investície.

6.3 Bude potrebné určiť také druhy technológií a služieb, ktoré najlepšie pomôžu rozvíjajúcim sa hospodárstvám a rozvojovým krajinám usmerňovať ich pokračujúci rozvoj spôsobmi, ktoré majú najväčšiu udržateľnosť, produkujú najmenej emisií oxidu uhličitého a podporujú ich poskytovanie týmto hospodárstvám za vhodných podmienok. V oblastiach, v ktorých budú určené nové technológie, ktoré môžu byť zvlášť prospešné rozvojovým krajinám pri prispôbovaní sa zmene podnebia alebo zmiernovaní vplyvu emisií oxidu uhličitého na ich budúci rozvoj, mali by sa nájsť cesty, ako napomôcť rýchlemu a rozsiahlemu zavádzaniu týchto technológií za prijateľných podmienok. Treba poznamenať, že aj v rozvíjajúcich sa hospodárstvách sa objavujú a rozvíjajú technológie, ktoré budú v budúcnosti potrebné. Transfer technológií preto nie je možné vnímať iba ako jednosmernú ulicu vedúcu zo severu na juh, ale ako prostriedok zabezpečujúci rýchle šírenie kľúčových technológií po celom svete bez ohľadu na krajinu ich pôvodu.

6.4 Výbor vyzýva EÚ, aby spolu so svojimi partnermi usilovne hľadala spôsoby, ako najvyššie a z hľadiska emisií oxidu uhličitého najúčinnejšie technológie pohotovo sprístupníť rozvojovým krajinám za prijateľných podmienok, čo sa týka obzvlášť technológií v energetike, v energetiky náročných priemyselných odvetviach, v doprave a po zabezpečení príslušnej technológie aj pri zachytávaní emisií oxidu uhličitého. Krajiny,

ktoré pri výrobe elektriny pravdepodobne zostanú veľmi závislé od uhlia, budú potrebovať pomoc, aby mohli používať najnovšie čisté technológie na využívanie uhlia a zaviesť technológiu zachytávania uhlíka, hneď ako bude dostupná.

6.5 Takáto pomoc s transferom technológií by mala rozvojovým krajinám umožniť usmerňovať ich rozvoj po trajektórii s nižšími emisiami oxidu uhličitého, než by sa dosiahli za iných okolností, a do istej miery by ju bolo možné podmieniť zodpovedajúcimi záväzkami rozvojových krajín, že prijímú ďalšie opatrenia na obmedzenie možného rastu svojich emisií.

6.6 Súbežne s rokovaniami o klimatických zmenách by EÚ a USA mali podniknúť novú iniciatívu na dosiahnutie liberalizácie obchodu s výrobkami a službami šetrnými voči podnebiu v rámci WTO. Táto iniciatíva by mala byť navrhnutá tak, aby rozvinuté krajiny, rozvojové krajiny i rozvíjajúce sa hospodárstva mali z tejto liberalizácie čisté výhody, napríklad podporou (ďalšieho) rozvoja ekologických technológií a služieb v rozvojových krajinách.

7. Zvýšenie finančných prostriedkov a investícií na podporu zmiernenia klimatických zmien a prispôsobenia sa týmto zmenám (4. blok)

7.1 Rozvojové krajiny budú potrebovať rozsiahlu pomoc vyspelého sveta, ak majú splniť svoju úlohu v boji proti klimatickým zmenám bez ohrozenia svojich rozvojových zámerov. Mimoriadne dôležité bude zabezpečiť, aby cesta budúceho rozvoja tejto časti sveta mala čo najmenší vplyv z hľadiska emisií oxidu uhličitého a nekopírovala cestu nadmernej závislosti od emisne intenzívnej výroby, ktorá (nepekne) poznačila rozvoj na severe.

7.2 Rozvojové krajiny, ktoré sú najviac postihnuté klimatickými zmenami a majú najmenej vlastných zdrojov, budú potrebovať dodatočnú pomoc, aby sa zmenám dokázali prispôbiť. Budú potrebovať rozšírené programy na ochranu pobrežia, predchádzanie záplavám, zmiernovanie sucha, zmenu zamerania poľnohospodárstva, nové úlohy v zdravotnej starostlivosti a v ďalších oblastiach.

7.3 Výbor víta, že na Bali všetky krajiny uznali, že na zvládnutie tohto transferu budú nevyhnutné nové a doplnkové zdroje, investičné kanály a mechanizmy. Okrem niekoľkých chvályhodných výnimiek sa však rozvinuté krajiny v minulosti neosvedčili pri plnení sľubov poskytnúť dodatočné zdroje na dosiahnutie cieľov udržateľného rozvoja. Pri tejto príležitosti je pre celý svet zásadné, aby sa zmobilizovali a vyčlenili skutočné dodatočné zdroje.

7.4 Výbor si všíma odhady Rámcového dohovoru OSN o klimatických zmenách (UNFCCC) a iných dokumentov, ktoré hovoria, že po úplnom rozbehnutí programov budú možno potrebné zdroje vo výške stoviek miliárd dolárov ročne

z verejného a súkromného sektoru zároveň. Navrhujú, aby sa v rámci UNFCCC, alebo aby Komisia či OECD a medzinárodné finančné inštitúcie tieto potreby presnejšie vyčíslili a zabezpečili nevyhnutné prísľuby a záväzky na zaručenie primeraného financovania a aby uskutočňované programy mohli rozhodujúcim spôsobom ovplyvniť celosvetový problém klimatických zmien. Výnosy z dražieb v budúcich fázach systému obchodovania s emisnými kvótami by mohli byť jedným zo zdrojov nového financovania, ale pravdepodobne nebudú dostatočné na všetko, čo je potrebné urobiť.

7.5 CDM mal čiastočný úspech pri nasmerovaní nových zdrojov na podporu zodpovedajúcich investícií v krajinách, pre ktoré neplatí dodatok I. Rozdelenie projektov sa však vážne nachýlilo smerom k Číne a ďalším rozvíjajúcim sa hospodárstvami a objavili sa vážne pochybnosti o doplnkovom charaktere a akosti mnohých projektov. Veľmi dôležité je, aby sa kritériá uznania projektov uplatňovali a účinne sledovali, pokiaľ má tento mechanizmus zohrávať svoju úlohu pri zabezpečovaní toho, že sa skutočne zníženie emisií oxidu uhličitého dosiahne čo najefektívnejším spôsobom.

7.6 Výbor odporúča, aby EÚ a ďalšie dotknuté štáty usilovne hľadali spôsoby, ako v budúcom období odstrániť chyby systému a rozbehnúť celý program. V budúcnosti by CDM mal uprednostňovať projekty, ktoré značne prispievajú nielen k zníženiu emisií, ale podporia aj prechod na hospodárstvo s nízkymi emisiami oxidu uhličitého. Zvlášť v rozvíjajúcich sa hospodárstvách sa nezdá užitočné, aby sa naďalej priamo financovali (ľahko splniteľné) projekty energetickej účinnosti, ktoré by sa s pomocou danej krajiny uskutočnili aj tak. Pre tieto krajiny by schodným riešením mohli byť „odvetvové mechanizmy čistého rozvoja“, prípadne skombinované s cieľmi, pri ktorých nemožno zlyhať (?).

7.7 Vo všetkých častiach sveta budú mať zásadný význam rozsiahle investície súkromného sektora do výroby s menšími emisiami oxidu uhličitého. Hlavným cieľom opatrení vykonávaných EÚ a vládami členských štátov by malo byť motivovanie súkromného sektora k takýmto investíciám.

7.8 Nevyhnutné náklady a investície budú v najbližších 50 rokoch predstavovať miliardy dolárov. Sú to veľké sumy. Takéto investície však už začínajú byť nevyhnutné, pretože celosvetové zásoby fosílnych palív sa znižujú a ceny stúpajú. Bez ohľadu na klimatické zmeny je teda z ekonomického hľadiska stále dôležitejšie zamerať sa na iné ako fosílna palivá a efektívne využívať zostávajúce zdroje. Smerujú k tomu aj bezpečnostné úvahy, keďže nedostatok fosílnych palív a doterajšie klimatické zmeny sú potenciálnym zdrojom nestability a konfliktov v mnohých častiach sveta.

7.9 Z tohto hľadiska nutnosť rýchle reagovať na hrozbu klimatických zmien nepredstavuje dodatočnú záťaž svetového hospodárstva, ale len ďalší pádny argument v prospech rýchlej hospodárskej a priemyselnej premeny, ktorá je v každom prípade nevyhnutná. Keď cena ropy dosahovala 60 USD za barel, uvádzalo sa v Sternovej štúdii, že náklady na nevyhnutné opatrenia na riešenie klimatických zmien by počas najbližších 50 rokov mohli dosahovať 1 % celosvetového HDP. Pri súčasnej cene ropy, ktorá už presiahla 100 USD za barel sa investície do obnoviteľných zdrojov energie a rozličné opatrenia energetickej účinnosti zdajú byť z ekonomického hľadiska oveľa žiaducejšie. Z rovnakého dôvodu by čisté dodatočné náklady opatrení na riešenie klimatických zmien mali byť oveľa nižšie a pri niektorých použitiach by mali byť dokonca záporné, čo znamená, že

účinný boj proti klimatickým zmenám predstavuje v skutočnosti čistý prínos pre svetové hospodárstvo v najbližších rokoch.

7.10 Zodpovedajúca reakcia na problematiku klimatických zmien by sa preto nemala chápať ako rozsiahla ťaživá a ťažká povinnosť, ktorá bude brzdiť hospodársky rast, ale skôr ako príležitosť zaujať vedúce postavenie v budúcej hospodárskej a priemyselnej revolúcii. EÚ zastávala popredné miesto pri politickej diskusii o klimatických zmenách. Musí však urobiť ešte viac, aby sa od tohto vedúceho politického postavenia prešlo k rovnako aktívnemu a vitálnemu ekonomickému prostrediu, ktoré bude naše podniky a spoločnosti podnecovať k tomu, aby vynaložili nevyhnutné investície a stali sa tak celosvetovo vedúcimi činiteľmi a víťazmi v konkurencii v budúcom hospodárstve s nízkymi emisiami oxidu uhličitého.

7.11 Niektorí komentátori hovoria o potrebe nového Marshallovho plánu. Túto paralelu považujeme za výstižnú z hľadiska rozsahu problému a úsilia nevyhnutného na jeho vyriešenie. Potrebujeme víziu ako zjednotiť krajiny sveta pri prekonávaní spoločného globálneho nebezpečenstva, ktorá by mala Marshallovu úroveň, pričom najsilnejšie a najzámožnejšie krajiny musia udávať smer a zároveň pomáhať ostatným krajinám tak veľkoryso, ako len môžu.

7.12 Konať musia všetky národné a verejné orgány na všetkých úrovniach, všetky podnikateľské subjekty, spotrebiteľia a široká verejnosť.

8. Závery

8.1 Klimatické zmeny sú skutočnosťou a už v súčasnosti majú vážny dosah na celom svete. Vzhľadom na zvyšujúce sa koncentrácie skleníkových plynov a čoraz rýchlejší nárast teploty sa tieto problémy za najbližších pár rokov pravdepodobne ešte zhoršia. Svet potrebuje, aby boli urýchlene vytýčené a splnené náročné ciele zníženia emisií do roku 2020 vedúce k výraz-

(?) Ide o záväzok znížiť emisie o určité množstvo bez uplatnenia sankcií, ak sa cieľ nespĺni, ale s možnosťou predať kredity, ak zníženie prekročí daný záväzok.

nejšiemu zníženiu ich objemu v najbližších rokoch. Čím skôr sa podarí zníženie dosiahnuť, tým viac to prispeje k spomaleniu tempa nárastu teploty.

8.2 Vyspelé krajiny dosahujú oveľa vyššie hodnoty emisií na obyvateľa než ostatné krajiny sveta, a preto musia zintenzívniť svoje úsilie a kroky zamerané na ich zníženie. Je potrebné, aby Európa splnila svoje súčasné záväzky stanovené do roku 2012 a potom prijala záväzok znížiť do roku 2020 úroveň emisií o 30 %, čo znamená najvyššiu navrhovanú hranicu. Ak majú znieť ambície Európy vierohodne, musí prijať ďalší balík primeraných a realistických opatrení na dosiahnutie týchto cieľov a na to, aby už teraz plánovala ďalšie zníženie, ktoré bude nevyhnutné po roku 2020.

8.3 Zapájať sa musia aj rozvojové krajiny a mimoriadne úsilie je potrebné venovať tomu, aby energeticky najnáročnejšie odvetvia v rozvíjajúcich sa ekonomikách boli vybavené energeticky najefektívnejšími a najmenej emisne intenzívnymi formami výroby. To si bude vyžadovať väčšiu, cieleňú pomoc z rozvíjajúcich krajín sveta.

8.4 Základné charakteristiky celosvetovej dohody, ktorá by mala byť uzatvorená na medzinárodných rokovaníach v priebehu budúcich osemnástich mesiacov, by mali byť dohodnuté čo

možno najskôr, aby sa politické úsilie mohlo potom sústrediť na úlohu sprostredkovania informácií a na získavanie podpory, dôvery a angažovanosti zo strany všetkých zložiek spoločnosti na celom svete v súvislosti s veľkými zmenami, ktoré je potrebné uskutočniť. Toto nie je dohoda, ktorú by bolo možné uzatvoriť za zatvorenými dverami; zapojené musia byť všetky zložky spoločnosti. Opatrenia na zníženie znečistenia musia byť reálne, ekonomicky a sociálne prijateľné a uskutočniteľné v plánovanom časovom horizonte.

8.5 Potrebná globálna transformácia je čo do rozsahu porovnateľná s priemyselnou revolúciou posledných dvoch storočí, kedy bola energia z fosílnych palív využitá na dosiahnutie veľkého nárastu výrobných kapacít a výkonu ľudskej spoločnosti. Svet teraz potrebuje druhú priemyselnú revolúciu, aby sa energia z fosílnych palív nahradila inými druhmi energie a aby sa zmaximalizovala energetická účinnosť tak, aby bolo možné dosiahnuť porovnateľnú úroveň výkonnosti a rastu, a to bez zaťažovania ovzdušia neudržateľnými množstvami skleníkových plynov. Potrebné sú väčšie investície, vhodné a cieleňé zmeny v predpisoch, daniach a iných hospodárskych nástrojoch, bude potrebné uskutočniť veľké zmeny v ekonomickom správaní i v samotnom životnom štýle. Všetci musia pochopiť výzvu, ktorej čelíme a zapájať sa do potrebných zmien.

V Bruseli 17. septembra 2008

predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o poskytovaní informácií o potravinách spotrebiteľom“

KOM(2008) 40 v konečnom znení – 2008/0028 (COD)

(2009/C 77/20)

Rada sa 10. marca 2008 rozhodla podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o poskytovaní informácií o potravinách spotrebiteľom“

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 2. septembra 2008. Spravodajcom bol pán José Mª Espuny Moyano.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 447. plenárnom zasadnutí 17. a 18. septembra 2008 (schôdza z 18. septembra 2008) prijal 77 hlasmi za, pričom 3 členovia hlasovali proti, nasledujúce stanovisko:

1. Závety a odporúčania

1.1 EHSV víta túto iniciatívu Komisie, ktorá spotrebiteľom pomôže orientovať sa v informáciách o potravinách a povedie k zjednodušeniu právnych predpisov.

1.2 EHSV by však chcel zdôrazniť, že informácie opísané v bode 3.4.1 do značnej miery stratia svoj význam a opodstatnenosť, pokiaľ ich nebudú sprevádzať vopred naplánované vzdelávacie aktivity zamerané na konečných spotrebiteľov. V tejto súvislosti EHSV vyjadruje poľutovanie nad skutočnosťou, že návrh nesprievádzajú podporné opatrenia v oblasti vzdelávania spotrebiteľov, či už na úrovni členských štátov alebo aj na európskej úrovni. Prinajmenšom, ako prvý a mimoriadne užitočný krok v tomto smere by mohla poslužiť príručka zameraná na prioritné aktivity, ktorá by bola pripojená k nariadeniu v podobe prílohy.

1.3 Pokiaľ ide o uvádzanie pôvodu, zachovávajú sa ustanovenia súčasného nariadenia. V tejto súvislosti, vzhľadom na zjavný záujem spotrebiteľov o pôvod potravín, EHSV vyjadruje svoje poľutovanie nad skutočnosťou, že nový návrh nariadenia nezavádza povinnosť uvádzať na označeniach potravín ich pôvod. EHSV sa napriek tomu domnieva, že by bolo potrebné rozlišovať medzi prvotne a druhotne spracovanými výrobkami tak, aby povinnosť uvádzať hlavné poľnohospodárske prísady v týchto výrobkoch bola stanovovaná pre každý prípad osobitne.

1.4 EHSV vyjadruje hlboké znepokojenie nad vytváraním dodatočných „národných systémov“ opísaných v bode VII návrhu, ktoré neprinášajú žiadne nové pozitívne prvky, ale využívajú sa ako výhovorky na zasahovanie do voľného pohybu na vnútornom trhu. Značnému riziku sú vystavené najmä malé a stredné podniky, pretože podľa konštatovaní samotnej Komisie uvedených v jej návrhu predáva viac ako 65 % potravinárskych podnikov svoje výrobky v iných členských štátoch, čo sťažuje podmienky na vývoz pre malé a stredné podniky a negatívne ovplyvní aj ich náklady a konkurencieschopnosť. Takýmto neblahým následkom by sa dalo predísť jedine vtedy, ak by sa uvedené „národné systémy“ zamerali len na dodatočné informácie, ktoré nie je povinné uvádzať na označeniach potravín

a ktoré by sa dali vyhľadať inými spôsobmi (internet, bezplatné telefónne čísla atď.).

1.5 EHSV berie na vedomie, že Komisia plánuje v záujme jednotného prístupu uplatňovať rovnaký režim výnimiek na výrobky obsahujúce alkohol, ako aj skutočnosť, že tento systém by sa mohol v priebehu piatich rokov prehodnotiť podľa výsledkov príslušnej správy, ktorú by bolo povinné v tejto súvislosti vypracovať.

1.6 EHSV navrhuje, aby členské štáty mali k dispozícii potrebný zoznam porušení predpisov a príslušných sankcií, čím by sa predišlo nedodržaniu uvedených spoločných ustanovení, ktoré by mali byť zosúladené v záujme ukladania rovnako prísnych trestov za rovnaké činy vo všetkých členských štátoch.

1.7 V tejto súvislosti EHSV žiada Komisiu a členské štáty, aby sa snažili vytvoriť informačné nástroje a konkrétne verejnú databázu zameranú na informácie, ktoré je povinné uvádzať na označeniach jednotlivých potravín. Podnikom, spotrebiteľom a príslušným orgánom by sa tak poskytla spoločná príručka, podľa ktorej by postupovali pri implementácii právnych predpisov.

1.8 Pokiaľ ide o čitateľnosť, požiadavka Komisie na veľkosť písma 3 mm sa nezdá byť realizovateľná. Bude potrebné zväziť jednotlivé aspekty ako množstvo informácií, rozmer a forma obalu atď. Prijateľnou referenčnou hodnotou by mohla byť veľkosť písma Úradného vestníka EÚ.

1.9 Na záver EHSV podotýka, že v záujme jasnosti a zjednodušenia, o ktoré sa nariadenie usiluje, by mali byť odkazy na zrušené predpisy explicitnejšie, čím by sa toto nariadenie stalo prehľadnejším a uľahčila by sa jeho implementácia.

2. Zhrnutie návrhu Komisie

2.1 Cieľom návrhu je konsolidovať platné predpisy o označovaní, prezentácii a reklame potravín (vrátane nutričného označovania) formou nariadenia, prostredníctvom ktorého by sa tieto predpisy zmodernizovali, zjednodušili a vyjasnili.

2.2 Týmto návrhom sa zrušia ustanovenia, ktoré sa doteraz uplatňovali v oblasti označovania potravín. Ide o smernice 2000/13/ES, 90/496/EHS (v lehote piatich rokov), 87/250/EHS, 94/54/ES, 1999/10/ES, 2002/67/ES, 2004/77/ES a o nariadenie (ES) č. 608/2004.

2.3 Hlavnými cieľmi návrhu sú vysoká úroveň ochrany spotrebiteľov a hladké fungovanie vnútorného trhu.

2.4 Rozsah pôsobnosti sa rozširuje na všetky aspekty poskytovania informácií o potravinách konečným spotrebiteľom zo strany hospodárskych subjektov a zahŕňa tiež potraviny dodávané zariadeniami hromadného stravovania, ako aj potraviny určené na zásobovanie týchto zariadení.

2.5 Zachovávajú sa všeobecné zásady a povinné požiadavky týkajúce sa označovania potravín stanovené v predchádzajúcich právnych predpisoch a rozširujú sa určité aspekty, ako napr. zodpovednosť všetkých článkov potravinového reťazca a podmienky povinného uvádzania krajiny pôvodu.

2.6 V súvislosti s nutričným označovaním dochádza k výraznej zmene v porovnaní s predchádzajúcimi predpismi. Zavádza sa povinnosť uvádzať šesť živín alebo látok, a to ich množstvo ako aj percentuálny podiel odporúčaného denného príjmu.

2.7 Ďalšou zásadnou zmenou je paralelné uplatňovanie tohto nariadenia spolu s „národnými systémami“ nutričného označovania, ktoré dopĺňajú spôsoby zobrazovania informácií o výživovej hodnote uvádzaných na označeniach na základe dobrovoľných požiadaviek stanovených na národnej úrovni.

2.8 V návrhu sa predpokladá, že mnohé zo zmien, ktoré je potrebné do nariadenia zapracovať, by sa mali prijať komitologickým postupom. V záujme uľahčenia nadobudnutia jeho účinnosti sa počíta s viacerými prechodnými obdobiami.

2.9 V prílohách sú uvedené dodatočné podrobné informácie týkajúce sa nasledujúcich otázok: zložky spôsobujúce alergie alebo neznášanlivosť, dodatočné povinné údaje, výnimky týkajúce sa nutričného označovania, názov potraviny, uvádzanie množstva zložiek a označovanie zložiek, vyhlásenie o netto množstve, dátum spotreby, koncentrácia alkoholu, odporúčaná denná dávka, energetická hodnota, vyjadrenie a prezentácia vyhlásenia o výživovej hodnote.

2.10 Na záver sa uvádza, že nariadenie by malo nadobudnúť účinnosť dvadsiatym dňom po jeho prijatí. Samotná implementácia ustanovení týkajúcich sa povinných údajov a vyhlásení o výživovej hodnote sa odkladá o tri roky. Implementácia ustanovení týkajúcich sa vyhlásení o výživovej hodnote v prípade malých a stredných podnikov sa odkladá o päť rokov.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Konsolidácia, aktualizácia a zjednodušenie

3.1.1 Európske právne predpisy v oblasti označovania, prezentácie a reklamy potravinových výrobkov prijaté za posledných 30 rokov prispeli k zachovaniu vysokej úrovne ochrany spotrebiteľov a k hladkému fungovaniu vnútorného trhu.

3.1.2 Cieľom predkladaného návrhu je konsolidovať a aktualizovať platné predpisy v tejto oblasti, zjednodušiť ich a znížiť administratívne zaťaženie a zvýšiť transparentnosť voči spotrebiteľom. EHSV súhlasí so stanovenými cieľmi, ale vyjadruje poľutovanie nad zložitou navrhovanou znenia, ktorá by mohla znemožniť priame uplatnenie nariadenia.

3.2 Vytváranie dodatočných „národných systémov“

3.2.1 Nariadenie, ktorým sa skonsolidujú a zaktualizujú platné fragmentované predpisy, nepochybne povedie k dosiahnutiu jednotnejšej úrovne ochrany spotrebiteľov a k väčšej harmonizácii. EHSV však vyjadruje obavy v súvislosti so zavedením tzv. „národných systémov“ opísaných v článku 44 a v nasledujúcich článkoch nariadenia, pretože tieto systémy môžu ohroziť sledovanú harmonizáciu a homogénnosť. Podľa týchto nových ustanovení sa jednotlivým členským štátom poskytne možnosť prijať svoj národný systém s dodatočnými požiadavkami, ktoré by síce mali dobrovoľný charakter, ale zahŕňali by väčšie množstvo informácií uvádzaných na označeniach, ktoré by spotrebiteľom mohlo zmiať.

3.2.2 Situáciu ešte viac komplikuje skutočnosť, že na každom vnútroštátnom trhu sa predávajú výrobky pochádzajúce z mnohých iných členských štátov. Na týchto výrobkoch by mohli byť uvedené rôzne údaje, o poskytovaní ktorých sa rozhodlo v krajine pôvodu daných produktov, pričom tieto informácie by mohli byť ťažko zrozumiteľné pre spotrebiteľov, ktorí na ne nie sú zvyknutí.

3.3 Povinné požiadavky na informácie

3.3.1 Návrh nariadenia v jednotlivých článkoch v podstate preberá väčšinu povinných údajov stanovených v platných predpisoch, ktoré sa ukázali ako užitočné pri ochrane zdravia a záujmov spotrebiteľov (napr. názov potraviny, zoznam zložiek, množstvo, dátum výroby a spotreby, obchodný názov a adresu príslušného subjektu). Niektoré z týchto údajov sú podrobnejšie opísané v prílohách.

3.3.2 Skúsenosti z posledných rokov potvrdzujú užitočnosť takýchto požiadaviek, a preto by sa mali zachovať. So zreteľom na tieto skúsenosti sa EHSV vyslovuje za to, aby sa taktiež zaviedla povinnosť uvádzať pôvod potravín alebo prvotne spracovaných výrobkov, ako aj, na základe osobitného hodnotenia druhotne spracovaných výrobkov, pôvod hlavných prísad použitých pri ich výrobe.

3.4 Vyhlásenie o výživovej hodnote

3.4.1 Bolo by vhodné vypracovať predbežnú úvahu o potrebe vzdelávania spotrebiteľov v oblasti výživy, ktoré by im pomohlo osvojiť si vyvážený a pestrý spôsob stravovania. Európski spotrebiteľia potrebujú základné vzdelanie v oblasti výživy, pretože bez neho nebudú rozumieť informáciám o výživovej hodnote, ktoré sa im poskytnú a nebudú ich ani vedieť správne využiť. Opatrenia zamerané na poskytovanie väčšieho množstva informácií o výživovej hodnote sú vítané, ale nesmieme zabúdať na to, že bez vzdelania v oblasti výživy sa minú svojmu účinku.

3.4.2 Vzhľadom na rozdiely v stravovacích návykoch európskeho obyvateľstva bude potrebné, aby akékoľvek opatrenia týkajúce sa poskytovania informácií sprevádzalo značné úsilie v oblasti osvetly.

3.4.3 V návrhu nariadenia sa z viacerých dôvodov navrhuje zásadná zmena v porovnaní s platnými predpismi. Ako prvé sa zvažuje zavedenie povinného uvádzania informácií o výživovej hodnote, ktoré bolo v smernici 90/496/EHS dobrovoľné. Ako druhé sa v nariadení zavádzajú tieto povinné údaje: energetická hodnota/tuky/nasýtené tuky/uhlíohydráty/cukor/sol'. Ako tretie sa zavádza povinné uvádzanie nielen množstva týchto látok, ale aj ich percentuálneho podielu odporúčaného denného príjmu s cieľom usmerniť spotrebiteľa pokiaľ ide o primerané množstvo, ktoré možno skonzumovať v rámci vyváženého stravovania. V návrhu sa napokon zavádza požiadavka, aby sa tieto informácie uvádzali v hlavnom zornom poli obalu a aby boli vždy vymenované v určenom poradí.

3.4.4 Vzhľadom na množstvo povinných informácií uvádzaných na označeniach bude potrebné starostlivo zvážiť, ktoré údaje o výživovej hodnote sú pre spotrebiteľov užitočné. Nahradenie dobrovoľného označenia o výživovej hodnote povinným označením bude už samo o sebe predstavovať pre mnohé malé a stredné podniky poľnohospodársko-potravinového sektora veľkú zmenu. Povinné údaje by sa teda mohli obmedziť iba na údaje, ktoré sa v súčasnosti odporúčajú na dobrovoľnom základe, t. j. energetická hodnota, bielkoviny, uhlíohydráty a tuky.

3.4.5 Hlavnou výhodou modelu nutričného označovania navrhovaného Komisiou je uvádzanie informácií (odporúčaných denných dávok), ktoré spotrebiteľov usmernia akým spôsobom by mali daný výrobok zaradiť do svojho želaného spôsobu strava-

vovania. Pozitívna je aj skutočnosť, že tento model nehodnotí výrobok ako taký, ale posudzuje ho v rámci kontextu zdravého stravovania, v súlade s odporúčaniami odborníkov v oblasti výživy.

3.5 Poskytovanie podrobnejších povinných informácií o krajine pôvodu výrobu

3.5.1 Platné predpisy už zahŕňajú povinnosť uvádzať na označeniach potravín krajinu pôvodu v prípadoch, ktoré by u spotrebiteľa mohli vyvolať pochybnosti pokiaľ ide o krajinu pôvodu.

3.5.2 EHSV sa nazdáva, že uvádzanie pôvodu nielenže reaguje na požiadavky spotrebiteľov, ale zároveň účinne prispieva k zlepšeniu transparentnosti na trhoch a podpore budúceho rozvoja poľnohospodárskeho sektora a vidieckych oblastí celej EÚ. Vytvorenie priamej väzby s územím, odkiaľ pochádza potrava, a údaje o spôsoboch výroby, s ktorými sú potraviny späté, sú kľúčovými faktormi, na ktorých spočíva európsky model rozvoja, založený na rešpektovaní pravidiel, schopný zaručiť bezpečnosť potravín, životného prostredia, blaho zvierat a adekvátnu úroveň verejného zdravia.

3.5.3 Preto sa uvádzanie pôvodu musí stať povinným pre všetky nespracované alebo prvotne spracované poľnohospodárske a potravinárske výrobky. V prípade druhotne spracovaných potravín sa bude musieť, na základe osobitného hodnotenia jednotlivých prípadov, zvážiť povinnosť uvádzať pôvod poľnohospodárskych surovín použitých pri výrobe konečného výrobku.

V Bruseli 18. septembra 2008

predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o umiestňovaní krmív na trh a ich používaní“

KOM(2008) 124 v konečnom znení – 2008/0050 (COD)

(2009/C 77/21)

Rada sa 18. marca 2008 rozhodla podľa článku 37 a článku 152 ods. 4 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o umiestňovaní krmív na trh a ich používaní“

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 2. septembra 2008. Spravodajcom bol pán ALLEN.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 447. plenárnom zasadnutí 17. a 18. septembra 2008 (schôdza zo 17. septembra 2008) jednohlasne prijal nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 EHSV víta predložený návrh nariadenia, ktorý vypracovala Komisia.

1.2 EHSV víta návrh uvedený v článku 4 ods. 1 a článku 5 ods. 1, podľa ktorého sa príslušné časti nariadenia o hygiene krmív a nariadenia o potravinovom práve budú vzťahovať na krmivá pre spoločenské zvieratá ako aj pre zvieratá určené na výrobu potravín.

1.3 Je dôležité, aby kontrolné orgány mali prístup ku všetkým informáciám týkajúcim sa zloženia alebo uvádzaných vlastností krmív umiestnených na trhu, aby bolo možné overiť presnosť informácií uvedených na etikete.

1.4 Prevádzkovatelia krmovínarských podnikov, ktoré umiestňujú krmivá na trh EÚ po prvýkrát alebo používajú krmivá či krmne suroviny dovezené z tretích krajín, musia zabezpečiť, aby uvedený tovar z dovozu splňal rovnaké normy ako krmivá a krmne suroviny vyrobené v EÚ. Kontrolné orgány musia mať možnosť túto skutočnosť overiť.

1.5 Je nevyhnutné zabezpečiť, aby osoby poskytujúce informácie na bezplatnej zákazníckej telefonickej linke uvedenej na etikete krmív pre spoločenské zvieratá boli primerane kvalifikované a aby dokázali na otázky zákazníkov promptne odpovedať.

1.6 Na všetky prípady by sa mal vzťahovať článok 17 ods. 1 písm. a) a b). To znamená, že na označení krmných zmesí musí byť vždy uvedená kategória zvierat, ktorým je krmivo určené, ako aj pokyny na jeho správne používanie.

2. Zdôvodnenie

2.1 V súčasnosti je obeh krmných surovín a krmných zmesí regulovaný piatimi starými smernicami Rady a približne 50 po-

zmeňujúcimi a vykonávacími aktmi. Právne predpisy sú preplnené mnohými krížovými odkazmi, ktoré komplikujú ich jednotné chápanie a vykonávanie v jednotlivých členských štátoch. Napríklad dva členské štáty použili smernicu v súvislosti s povoleným obsahom vitamínu D3 v krmných zmesiach odlišným spôsobom.

2.2 Len s 2,6 % krmných zmesí vyrobených v EÚ sa obchoduje v rámci Spoločenstva, čo naznačuje isté obchodné prekážky a nedostatočný súlad pri uplatňovaní jestvujúcich smerníc.

2.3 Je potrebné pripomenúť, že 5 miliónov chovateľov hospodárskych zvierat z EÚ-25 vyprodukovalo v roku 2005 mlieko a bravčové, hydinové, hovädzie a teľacie mäso v celkovej hodnote 129 miliárd EUR. Pri nákupe krmných zmesí sa zaplatilo 37 miliárd EUR. Krmovínarské odvetvie EÚ (s výnimkou krmív pre spoločenské zvieratá) priamo zamestnáva 100 000 ľudí v približne 4 000 prevádzkach.

2.4 Z hľadiska kvantity patrí približne 48 % použitých krmív medzi objemové krmivá vyrobené v poľnohospodárskych podnikoch, t. j. tráva, siláž, seno, kukurica, atď. Zakúpené krmne zmesi tvoria 32 % krmív.

2.5 Približne 62 miliónov domácností v EÚ chová spoločenské zvieratá. Trh EÚ s krmivami pre spoločenské zvieratá má hodnotu približne 9 miliárd EUR ročne a priamo zamestnáva 21 000 ľudí.

2.6 Etiketa slúži na účely presadzovania, vysledovateľnosti a kontroly a tiež ako zdroj informácií pre používateľa.

2.7 Zazneli obavy, že súčasné právne predpisy týkajúce sa označovania krmív pre spoločenské zvieratá môžu zavadzať zákazníkov pokiaľ ide o kvalitu a povahu zložiek obsiahnutých v krmivách pre spoločenské zvieratá.

3. Definície krmív pre zvieratá

3.1 Krmivá pre zvieratá sa delia do 4 kategórií:

- a) krmne suroviny, ktoré sú určené na kŕmenie zvierat buď priamo (ako napr. tráva alebo zrná obilnín) alebo po spracovaní na krmne zmesi;
- b) krmne doplnkové látky sú látky ako napr. mikroorganizmy alebo prípravky (iné ako krmne suroviny a premixy), ktoré sa zámerne pridávajú do krmív na konkrétny účel;
- c) krmne zmesi sú zmesi krmných surovín, ktoré môžu obsahovať doplnkové látky určené na orálne kŕmenie zvierat ako kompletne alebo doplnkové krmivá;
- d) medikované krmivá sú krmivá s obsahom veterinárnych liekov určené na kŕmenie zvierat bez potreby ďalšieho spracovania.

3.2 Krmne suroviny a krmne zmesi sú zďaleka najbežnejšími druhmi používaných krmív.

4. Návrh Komisie

4.1 Návrh je súčasťou otvoreného programu Komisie pre zjednodušenie. Je v súlade s politikou Komisie zameranou na lepšiu právnu úpravu a s Lisabonskou stratégiou.

4.2 Všeobecné pravidlá umiestňovania krmív na trh, vrátane krmív pre spoločenské zvieratá, v súčasnosti upravuje niekoľko smerníc podľa druhu krmiva. Existuje smernica 79/373/EHS o krmných zmesiach a smernica 93/74/EHS stanovujúca zásady pre obchodovanie s krmivami určenými na zvláštne nutričné účely („diétne krmivá“). Smernica 96/25/ES obsahuje všeobecné pravidlá pre obchodovanie s krmivami určenými na výživu zvierat, ktoré patria do kategórie krmných surovín (tzv. „bioproteíny“). Tento návrh nariadenia zefektívňuje, zjednodušuje, aktualizuje a modernizuje uvedené ustanovenia.

4.3 Nariadenie o prenosných spongiformných encefalopatiách (č. 999/2001) zakazuje kŕmiť zvieratá určené na výrobu potravín mäso-kostnou múčkou. Nariadenie o vedľajších živočíšnych produktoch (č. 1774/2002) stanovuje podmienky pre tieto produkty, ak sú určené na kŕmenie zvierat. Nariadenie o geneticky modifikovaných potravinách a krmivách (č. 1829/2003) stanovuje pravidlá pre používanie geneticky modifikovaných krmív. Nariadenie o hygiene krmív (č. 183/2005) je zamerané na zaistenie bezpečnosti pri výrobe krmív. Tieto nariadenia, ktoré boli stanovené podľa nového integrovaného prístupu k bezpečnosti potravín „z farmy na stôl“ sa nemenia.

4.4 Všeobecným cieľom navrhovaného nového nariadenia je konsolidácia, zrevidovanie a modernizácia smerníc o obehu a označovaní krmných surovín a krmných zmesí.

4.5 Zásada subsidiarity sa uplatňuje, pokiaľ návrh nepatrí pod výhradnú právomoc Spoločenstva. Návrh je v súlade so zásadou proporcionality, pretože zosúladzuje regulačný rámec pre obchodovanie s krmivom a jeho používanie.

4.6 Návrh odstraňuje zbytočné a neefektívne povinnosti týkajúce sa označovania. Tentoraz sa navrhuje, aby požiadavky na označovanie zložiek boli rovnaké ako požiadavky na označovanie potravín. Nové pravidlo by už nevyžadovalo uvedenie percentuálneho podielu všetkých surovín, ale iba uvedenie ich presného poradie podľa hmotnosti. Všetky krmne suroviny obsiahnuté v krmnej zmesi pre zvieratá určené na výrobu potravín musia byť v súčasnosti uvedené na etikete ako percentuálny podiel z celkovej hmotnosti, avšak s toleranciou $\pm 15\%$. Chovatelia hospodárskych zvierat nemôžu získať skutočný percentuálny podiel inkorporácie. Nový návrh stanovuje, že ak výrobca dobrovoľne uvedie percentuálne podiely, budú to musieť byť presné hodnoty. Presné percentá musia byť taktiež uvedené v prípade surovín obsiahnutých v krmných zmesiach, ktoré sú menovite uvedené na etikete. Chovateľ môže napokon žiadať podrobnejšie informácie o zložení krmív než je dostupné poradie surovín podľa ich hmotnosti. Takéto informácie by mohol výrobca odmietnuť poskytnúť iba v prípade, ak by sa tým prezradilo obchodné tajomstvo.

4.7 Na etikete musí byť jasne uvedené meno prevádzkovateľa krmovinnárskeho podniku, ktorý po prvýkrát umiestňuje krmnu zmes na trh EÚ.

4.8 Všetky informácie, ktoré sú na etikete uvedené dobrovoľne, musia byť presné a pre konečného používateľa zrozumiteľné.

4.9 Komisia bude povinná viesť a aktualizovať zoznam surovín, ktorých umiestnenie na trh je zakázané. Komisia môže navyše prijať usmernenia objasňujúce rozdiely medzi krmnými surovinami, krmnými doplnkovými látkami a veterinárnymi liečivami.

4.10 Požiadavky na schvaľovanie pred uvedením na trh musia byť úmerné riziku, aby bolo možné zabezpečiť, že nové krmne suroviny budú primerane špecifikované na správne používanie. Integrovaný prístup k bezpečnosti potravín „z farmy na stôl“ [podľa nariadenia (ES) č. 178/2002] umožňuje bezpečne obmedziť byrokráciu v tejto oblasti. V prípade bioproteínov a nových krmných surovín nie je odôvodnené, aby pred uvedením na trh všetky prechádzali schvaľovacím systémom.

4.11 V dôsledku silnejšej hospodárskej súťaže o základné obilie medzi oblasťami krmív, potravín a palív pretrvávajú rastúci trend pridávania vedľajších produktov do krmivných dávok. Nedostatok presných informácií o výrobku prispieva k nedostatočnému využívaniu týchto surovín.

4.12 Navrhuje sa, aby sa všetky zainteresované strany (a používatelia) zapojili do vypracovania katalógu krmivných surovín, ktorý by bol úplnejší a lepšie prispôbený vývoju trhu ako súčasný neúplný zoznam obsiahnutý v smernici. Zúčastnené strany by boli podporované aj pri zostavovaní dvoch kódexov osvedčených postupov Spoločenstva pri označovaní: jedného pre krmivá pre spoločenské zvieratá a druhého pre krmivá pre zvieratá určené na výrobu potravín. Komisia by mala poskytovať poradenstvo pri vypracovávaní dobrovoľného katalógu a kódexov Spoločenstva, ktoré budú podliehať záverečnému schváleniu v Komisii (koregulácia).

4.13 Uvádzanie krmivných doplnkových látok na etiketách by bolo vo všeobecnosti povinné len pre citlivé látky. Ostatné doplnkové látky by sa mohli uvádzať na dobrovoľnej báze v súlade s kódexom osvedčených postupov zainteresovaných strán schváleným koreguláciou.

4.14 V prípade krmiva pre spoločenské zvieratá je cieľom zlepšiť vhodnosť jeho etikiet, pomôcť osobám kupujúcim tieto krmivá a zabrániť zavádzajúcemu označovaniu. Všetky údaje týkajúce sa nutričného zloženia musia byť vedecky overiteľné a presné. Podľa článku 19 musí byť na etikete krmív pre spoločenské zvieratá uvedené bezplatné telefónne číslo, ktoré zákazníkovi umožní získať informácie o použitých krmivných doplnkových látkach a krmivných surovinách, ktoré sú označené podľa kategórií.

4.15 S krmivami určenými na zvláštne nutričné účely sa môže ako s takými obchodovať, ak spĺňajú uvádzané základné nutričné charakteristiky, ako je povolené a uvedené v zozname zostavenom v súlade s článkom 10. Podľa článku 13 ods. 3 sa v označení alebo prezentácii krmiva nesmie tvrdiť, že zabezpečí prevenciu alebo liečbu choroby.

4.16 Označovanie a prezentácia krmiva nesmie používateľa zavádzať. Údaje povinného označovania musia byť uvedené v plnom rozsahu na viditeľnom mieste na obale.

4.17 Prevádzkovateľ krmovinárskeho podniku, ktorý umiestňuje krmivá na trh EÚ po prvýkrát, je zodpovedný za údaje na etikete a zabezpečuje ich prítomnosť a obsahovú presnosť.

5. Všeobecné pripomienky

5.1 Úroveň bezpečnosti potravín a krmív sa vďaka novému všeobecnému potravinovému právu, nariadeniu o hygiene krmív a ich vykonávacím opatreniam výrazne zlepšila. Zdokonalenie systému vysledovateľnosti, zavedenia zásady analýzy rizík

a kritických kontrolných bodov (HACCP) v krmovinárskejších podnikoch zabezpečuje lepšiu celkovú bezpečnosť krmív.

5.2 Je veľmi dôležité, aby žiadna z navrhovaných zmien neohrozila bezpečnostné normy, ktoré sú v prípade zvierat určených na výrobu potravín nevyhnutné.

5.3 Prevádzkovatelia krmovinárskejších podnikov musia štátnym orgánom poskytnúť všetky informácie potrebné na overenie náležitého dodržiavania pravidiel.

5.4 Zníženie administratívneho zaťaženia je zvyčajne veľmi vítané, pretože v mnohých oblastiach sú administratívne požiadavky nadmerné.

5.5 V žiadnom prípade neprichádza do úvahy otázka, či povoliť kŕmenie prežúvavcov určených na výrobu potravín mäsokostnou múčkou. Nariadenie o prenosných spongiformných encefalopatiách (č. 999/2001) v súčasnosti zakazuje kŕmiť prežúvavce mäsokostnou múčkou. Mäsokostná múčka sa môže používať v krmivách pre spoločenské zvieratá. V tomto návrhu nariadenia sa nepredkladajú žiadne zmeny v súvislosti s používaním mäsokostnej múčky, nakoľko táto téma nepatrí do oblasti pôsobnosti tohto návrhu nariadenia. Táto otázka by mala byť rozpracovaná v rámci návrhu nariadenia určujúceho hygienické predpisy vzťahujúce sa na vedľajšie živočíšne produkty, ktoré nie sú určené na ľudskú spotrebu.

5.6 Výroba krmivných zmesí sa zvyčajne nachádza blízko miesta chovu zvierat. Výrobné zariadenia sa teda často nachádzajú vo vidieckych oblastiach s obmedzenou možnosťou zamestnania v inej oblasti. Pokiaľ ide o prepravu krmív do poľnohospodárskych podnikov, je tiež praktické mať k dispozícii miestny distribučný systém, vďaka ktorému sa dá vyhnúť nevyhnutnosti jazdenia s dodávkovými automobilmi na veľké vzdialenosti, čím sa znížia emisie skleníkových plynov.

5.7 Komisia zdôrazňuje, že vnútorný trh EÚ s kŕmivými zmesami je malý, a tvrdí, že navrhované nariadenie zlepší hospodársku súťaž tým, že povzbudí rast vnútorného trhu EÚ s kŕmivými zmesami.

6. Konkrétne pripomienky

6.1 EHSV vo všeobecnosti víta návrh na zjednodušenie, zosúladienie a zlepšenie administratívnej účinnosti odvetvia krmív pre zvieratá.

6.2 Navrhované nové nariadenie prenáša väčšiu slobodu a zodpovednosť na prevádzkovateľov krmovinárskejších podnikov. Článok 12 ods. 1 stanovuje, že výrobca krmív má byť zodpovedný za údaje označenia a má zabezpečiť ich prítomnosť a vecnú presnosť a údaje musia tiež spĺňať ustanovenia tohto nariadenia, ako aj ustanovenia uvedené v iných relevantných

nariadeniach, ako napr. 183/2005, 178/2002 a 1831/2003. Zatiaľ čo nariadenie č. 88/2004 stanovuje všeobecné pravidlá pre výkon úradných kontrol na preskúmanie dodržiavania príslušných predpisov, Potravinový a veterinárny úrad (FVO) musí zabezpečiť dôsledné uplatňovanie. Prevádzkovatelia krmovínarských podnikov, ktoré umiestňujú krmivá na trh EÚ po prvýkrát sa musia podrobiť primeraným kontrolám, aby sa zistilo, či dovážané produkty majú rovnakú kvalitu ako produkty pochádzajúce z EÚ.

6.3 Toto prenesenie väčšej zodpovednosti na výrobcov krmiva, aby regulovali svoje odvetvie, znamená, že ak sa objaví závažný problém s krmivom kontaminovaným toxickými látkami alebo s krmivom škodlivým pre hospodársky chov zvierat alebo pre životné prostredie, najmä v oblasti nových krmných surovín, mohlo by prísť k závažným škodám v odvetví chovu zvierat na určených výrobu potravín ešte pred prijatím adekvátnych protiopatrení. Ak výrobca nemá dostatočné finančné zdroje, aby túto situáciu riešil, tak by to mohlo viesť ešte k vážnejším problémom.

6.4 Zákazník odvetvia výroby krmív, to znamená chovateľ hospodárskych zvierat, potrebuje zodpovedajúcu ochranu v prípade krízy vyplývajúcej z následných finančných, sociálnych a ekonomických strát. Tieto úvahy je potrebné začleniť do osobitného rámca a v súlade so správou Komisie Európskemu parlamentu a Rade „o existujúcich právnych predpisoch, systémoch a postupoch v členských štátoch a na úrovni Spoločenstva, týkajúcich sa zodpovednosti v potravinárstve

a krmivárstve, a o možných systémoch finančných záruk v krmivárstve“⁽¹⁾.

6.5 V tejto oblasti musíme postupovať veľmi opatrne, pretože v minulosti prišlo k veľmi závažným chybám.

6.6 Je nepravdepodobné, že vnútorný trh EÚ s krmnými zmesami pre zvieratá určené na výrobu potravín bude výraznejšie rásť, pretože zákazníci uprednostňujú obchodné vzťahy s miestnymi prevádzkovateľmi krmovínarských podnikov. Táto situácia by sa mohla zmeniť, ak by kontrolu nad odvetvím výroby krmív pre zvieratá prevzali nadnárodné spoločnosti.

6.7 Existuje riziko, že nadnárodné spoločnosti sa budú snažiť o získanie kontroly nad veľkou časťou výroby krmív pre zvieratá, čím by sa obmedzila hospodárska súťaž. Ak by k tomu prišlo, viedlo by to k veľkému poklesu počtu závodov na výrobu krmív a zvýšeniu obchodu v rámci EÚ. Neznamená to však, že na trhu sa zosilní hospodárska súťaž.

6.8 Čo sa týka krmív pre spoločenské zvieratá, majitelia spoločenských zvierat potrebujú zodpovedajúce poradenstvo o tom, ktoré krmivo je najlepšie pre ich zviera, a nie zoznam obsiahnutých zložiek. Je tiež dôležité uviesť primerané množstvá krmiva pre konkrétne spoločenské zviera a tiež informáciu, či je krmivo doplnkové alebo úplné.

6.9 Vzhľadom na rastúci globálny dopyt po bielkovinách je veľmi potrebné výrazne zvýšiť investície do výskumu a vývoja v odvetví výroby krmív.

V Bruseli 17. septembra 2008

predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 246, 20.10.2007, s. 12.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Dosah prebiehajúceho vývoja energetických trhov na priemyselné hodnotové reťazce v Európe“

(2009/C 77/22)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 17. januára 2008 rozhodol v súlade s článkom 29 odsek 2 vnútorného poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Dosah prebiehajúceho vývoja energetických trhov na priemyselné hodnotové reťazce v Európe“.

Poradná komisia pre priemyselné zmeny poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 24. júna 2008. Spravodajcom bol pán Zbořil a pomocným spravodajcom pán Kerkhoff.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 447. plenárnom zasadnutí 17. a 18. septembra 2008 (schôdza zo 17. septembra) prijal 62 hlasmi za, pričom 5 členovia hlasovali proti a 5 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Výbor konštatuje, že prostredia energetických trhov sa zmenilo, a uznáva, že prostredníctvom zníženia emisií skleníkových plynov je nevyhnutné obmedziť klimatické zmeny spôsobené ľudskou činnosťou. Náklady na klimatické zmeny a nákladovo účinných spôsobov znižovania emisií skleníkových plynov sú dôležitými otázkami v rámci rokovaní o politike v oblasti klimatických zmien. Tieto otázky sa stávajú ešte dôležitejšími vzhľadom na to, že svetové dodávky energie sa do roku 2050 bude musieť zdvojnásobiť, aby bolo možné uspokojiť potreby všetkých obyvateľov Zeme. Trvalo udržateľné politiky v oblasti energetiky a klimatických zmien musia byť štruktúrované tak, aby dosiahli svoje ciele a zároveň zachovali priemyselné hodnotové reťazce ako chrbtovú kosť európskeho hospodárstva aj pri zohľadnení nákladov na odstránenie škôd vyplývajúcich z klimatických zmien. To je určite v záujme samotnej Európskej únie.

1.2 Vzhľadom na vysoký podiel energie nevyhnutnej na výrobu základných materiálov premenou surovín, sú odvetvia základných materiálov silne postihnuté akýmikoľvek zmenami cien energií či zdanením energie a podobnými finančnými opatreniami. Vplyv základných materiálov na spotrebu energie však treba vnímať v rámci celého priemyselného hodnotového reťazca a nemôže by účelne posudzovaný osobitne.

1.3 Výbor zastáva názor, že hospodársky rast a inovácia v Európskom hospodárstve sa dá dosiahnuť iba na životaschopnej priemyselnej základni. Konkurencieschopné a inovačné odvetvia základných materiálov sú základným predpokladom priemyselných hodnotových reťazcov. Podpora environmentálnych technológií a energie z obnoviteľných zdrojov je naozaj dôležitým cieľom. Dokonca aj vývoj environmentálnych technológií si vyžaduje výkonné priemyselné hodnotové reťazce, ktoré sú závislé od dostupnosti odvetví základných materiálov a ich odborných poznatkoch. Prostredníctvom spolupráce v rámci celého hodnotového reťazca je možné uskutočniť inovácie, a to predovšetkým v oblasti životného prostredia. Bez holistického prístupu po celej dĺžke hodnotových reťazcov nebude možné dosiahnuť úspech.

1.4 Výbor pripomína, že budovy sú so svojím 40 % podielom na konečnej spotrebe energie v Európskej únii jej

najväčším spotrebiteľom. V uvedenej oblasti sa nachádza až polovica príležitostí na zvýšenie energetickej účinnosti, a to dokonca s ušetrením nákladov. Výsledná úspora energie by sama o sebe postačovala na naplnenie záväzkov EÚ v rámci Kjótskeho protokolu. Túto úsporu energie môžeme navyše dosiahnuť pomocou technológií, ktoré sú dostupné už dnes. Zvyšovanie energetickej účinnosti budov by bolo po každej stránke prínosné: vznikli by potrebné pracovné miesta, znížili by sa prevádzkové náklady, zvýšilo pohodlie a zlepšila kvalita životného prostredia. Pre Európsku úniu by to malo byť absolútnou prioritou. Výbor rovnako uznáva význam nových a rozvinutejších základných materiálov pre domáce spotrebiče a kancelársku techniku, ale aj pre iné odvetvia ako sú energetika a doprava.

1.5 Možné presídlenie energeticky náročných odvetví mimo EÚ by značne znížilo príťažlivosť lokalizácie priemyslu v Európe, viedlo k zníženiu hospodárskeho rastu a zamestnanosti a ohrozilo európsky sociálny model. Vzhľadom na vzájomnú prepojenosť v rámci priemyselných hodnotových reťazcov nie je z krátkodobého hľadiska možné kompenzovať uvedené straty v iných odvetviach, napríklad v odvetví environmentálnych technológií. Naopak, aj tieto odvetvia by stratili konkurencieschopnosť.

1.6 Energeticky náročné odvetvia musia určite prispieť k dosiahnutiu cieľov politík v oblasti energetiky a životného prostredia. Ja však potrebné upraviť požiadavky tak, aby sa vo veľkej miere dalo vylúčiť konkurenčné znevýhodnenie. Vysoká citlivosť na vplyv cien energie vyplýva z povahy odvetvia základných materiálov. Je preto potrebné dôkladne preskúmať nástroje politík v oblasti energetiky a životného prostredia a formulovať ich s ohľadom na ich vplyv na konkurencieschopnosť týchto odvetví.

1.7 Energeticky náročné odvetvia vyžadujú bezpečné dodávky energie pochádzajúce z vhodnej európskej skladby zdrojov energie, ktorá by nemala vylučovať žiadny zdroj energie (uhlie, obnoviteľné zdroje energie, jadrová energia) a mala by byť založená na účinnej konkurencii na trhoch s elektrickou energiou a zemným plynom, ktorej výsledkom sú prijateľné ceny dodávok energií. Záujmy národných energetických politík

by mali byť hlbšie zakotvené v integrovanej európskej koncepcii, pretože zatiaľ energetický trh neudržal krok s jednotným trhom pre priemyselné výrobky. Zachovať výrobu elektriny z jadrovej energie v EÚ by tiež znamenalo udržať v EÚ know-how o tejto technológii, bez ohľadu na rozhodnutie niektorých členských štátov nevyužívať jadrovú energiu. Ďalšie využívanie jadrovej energie by vyžadovalo zabezpečenie vysokej úrovne bezpečnosti a kvality vyskolených zamestnancov⁽¹⁾.

1.8 Uzavretie ambiciózneho medzinárodnej dohody v oblasti klimatických zmien má zásadný význam pre potlačenie týchto zmien. Výsledkom dohody musí byť povinnosť obmedziť emisie pre krajiny, ktoré vypúšťajú najviac škodlivín (na základe zásady spoločnej ale diferencovanej zodpovednosti), vrátane energeticky náročných odvetví, s cieľom zabezpečiť spravodlivú hospodársku súťaž a rovnaké podmienky pre všetkých. Ak k takejto dohode nedôjde, je potrebné v rámci EÚ ETS zväziť bezplatné pridelovanie emisných kvót energeticky náročným odvetviam, ktoré sú ohrozené presunom emisií CO₂, aby sa zabránilo negatívnym vplyvom na konkurencieschopnosť Európy ako priemyselnej lokality a na jej hospodársky rast. Konečná voľba metódy pridelovania by mala byť založená na výkone (ako referenčné kritérium) a mala by vychádzať z najlepších dostupných techník.

1.9 So zámerom pripraviť podmienky pre dlhodobý prínos k dosiahnutiu cieľov politik v oblasti energetiky a klimatických zmien, výbor dôrazne odporúča zamerať sa na výskum a vývoj nových technológií, predovšetkým preto, lebo dostupné výrobné postupy už dosiahli štádium zrelosti. V oblastiach, kde zatiaľ neexistujú technické riešenia, nebude možné splniť požiadavky na vyššiu energetickú účinnosť a obmedzenie emisií. Hoci už existujú funkčné štruktúry, ako napríklad technologické platformy, tieto snahy treba lepšie koordinovať, čo sa predpokladá v pláne SET⁽²⁾. Na dosiahnutie plánovaného pokroku v technológiách a požadovanej predajnosti v rámci globálnej konkurencie je potrebné poskytnúť dostatok času.

1.10 Európsky hospodársky a sociálny výbor, ktorý má mimoriadne vzťahy s hospodárskymi aktérmi, by mal upozorňovať na problémy priemyselných hodnotových reťazcov, ktorým politické inštitúcie niekedy nevenujú dostatočnú pozornosť.

2. Dosah energie ako výrobného faktora na priemyselné hodnotové reťazce v Európe

2.1 Výroba základných materiálov ako ocele, hliníka a iných neželezných kovov, chemikálií, cementu, vápna, skla, celulózy a papiera je nenahraditeľným základom priemyselných hodnotových reťazcov. Priemyselné výrobky si vyžadujú konštrukčné a funkčné materiály so špecificky definovanými mechanickými, fyzikálnymi a chemickými vlastnosťami, ktoré nie sú dostupné v prírodnej podobe. Výkonnosť priemyselných výrobkov teda závisí od použitého materiálu, ktorý má určitý profil využitia a je optimalizovaný z hľadiska spotreby látky a energie, kvality, spoľahlivosti, ekonomickej účinnosti, trvanlivosti, vplyvu na

životné prostredie atď. Miera technologickej inovácie najrôznejších výrobkov preto silne závisí od neustáleho vývoja týchto materiálov. Hodnotový reťazec je séria spoločností alebo spolupracujúcich účastníkov, ktorí spájajú svoje sily s cieľom uspokojiť dopyt trhu po určitých výrobkoch alebo službách. Odvetvia, ktoré sa v priemyselnom hodnotovom reťazci nachádzajú v jeho konečných fázach, spotrebujú relatívne menej energie v rámci svojich výrobných postupov, preto nie je dobré izolovane hodnotiť konečný výrobok. Je nutné posúdiť jeho vplyv na spotrebu energie počas celého hodnotového reťazci. Rast nákladov na energiu ovplyvňuje nielen výrobu základných materiálov, ale pri vhodných trhových podmienkach môže mať v dôsledku zvýšených cien základných materiálov za následok aj nárast cien nadväzujúcich priemyselných polotovarov a konečných výrobkov odvetví v konečných fázach hodnotového reťazca.

2.2 Konkurencieschopné a inovačné odvetvie základných materiálov je dôležitým faktorom pri rozhodovaní o lokalizácii nadväzujúcich článkov priemyselného hodnotového reťazca, ako je automobilová výroba, strojárská výroba a stavebný priemysel. Zároveň zaručuje spoločný vývoj materiálov na mieru prispôbených špecifickým požiadavkám užívateľa. Požiadavky zákazníkov na dodávky just-in-time (presne na čas) takisto vyžadujú, aby sa dodávateľ nachádzal neďaleko. Ak chýba vhodná materiálová základňa, priemyselný hodnotový reťazec stráca svoju inovačnú silu a konkurencieschopnosť. To platí najmä pre malé a stredné podniky. Mnohé z nich sa dajú nájsť napríklad v odvetví spracovania ocele.

2.3 Výroba základných materiálov celkovo vyžaduje veľké množstvá energie, predovšetkým v porovnaní s nadväzujúcimi výrobnými fázami. Spotreba energie potrebná v energeticky náročných odvetviach na výrobu jednej hodnotovej jednotky je aspoň desaťnásobne (a až 50-násobne) vyššia ako v nadväzujúcich odvetviach, napr. strojárstve. Napríklad v Nemecku je primárna spotreba energie na jednotku pridanej hodnoty 4,5 kg ekvivalentu uhlia v prípade cementu, 2,83 kg pri oceli a 2,02 v prípade papiera, pričom táto hodnota je iba 0,05 kg v strojárskom odvetví⁽³⁾. Príčinou je skutočnosť, že základné materiály sa z prírodných surovín musia získavať fyzikálnou alebo chemickou konverziou. To vyžaduje vysoké teploty na spaľovanie, tavenie a redukčné postupy, ako aj elektrickú energiu na elektrolyzu. Pre vznik polotovarov je takisto potrebná vysoká spotreba energie. Primárne zdroje energie sa často nevyužívajú na produkciu tepla a elektrickej energie, ale ako suroviny alebo redukčné činidlá, napríklad pri redukčných postupoch uplatňovaných pri výrobe železa. Kvalita surovín postupne klesá a na ich spracovanie je potrebné stále viac energie.

2.4 Celkovú energetickú náročnosť priemyselného výrobku je potrebné porovnať s úsporami energie, ktoré môžu vzniknúť vďaka inováciám daného výrobku a jeho využitiu v iných odvetviach. Takéto porovnanie je možné zrealizovať iba v prípade

(1) Svetové združenie jadrovej energie, „Jadrové reaktory sveta 2007 – 2008 a požiadavky na uránium“, <http://www.world-nuclear.org/info/reactors.html>.

(2) Plán SET – KOM(2007) 723 v konečnom znení.

(3) Zdroj výpočtu: Destatis (Štatistický spolkový úrad, Nemecko).

spolupráce medzi dodávateľmi základných materiálov a priemyselnými výrobcami v konečných fázach hodnotového reťazca, v ktorých zohrávajú novo vyvinuté materiálu významnú úlohu. Napríklad elektrárne s vyšším stupňom účinnosti a nižšou mierou spotreby primárneho zdroja energie vyžadujú tepelne odolnú oceľ vysokej kvality. Rovnako môže využívanie ľahších materiálov v automobilovej výrobe priniesť zníženie spotreby paliva v doprave.

3. Situácia na rôznych trhoch (uhlie, ropa, plyn, elektrická energia) a ich dosah na energeticky náročné odvetvia ⁽⁴⁾

3.1 Odvetvia výroby základných materiálov ako sú cement, oceľ, neželezné kovy, chemické výrobky, sklo, celulóza a papier, využívajú fosílnu palivá ako zdroj energie a aj ako surovinu a náklady na rôzne zdroje energie na nich vplyvajú viacerými spôsobmi. Napríklad surová ropa sa využíva v chemickom odvetví ako surovina na výrobu umelých hmôt a iných petrochemických výrobkov. Vývoj na trhoch s ropou ovplyvnil aj nákupné ceny zemného plynu a elektrickej energie, pretože ceny zemného plynu sú prepojené s cenou ropy. Vývoj na trhu s uhlím takisto ovplyvňuje náklady na elektrickú energiu pre energeticky náročné odvetvia. Oceliarsky priemysel však zároveň používa uhlie a koks ako redukčné činidlá.

3.2 Zásoby ropy, ktoré sa v súčasnosti dajú výhodne a technicky využívať, budú približne o 40 rokov vyčerpané. Objem zásob by mohol vzrásť, ak by sa podarilo hospodársky prístupnú iné zdroje, predovšetkým nekonvenčné zdroje ropy ako ropné piesky. Vývoj cien ropy je charakterizovaný rastom spotreby, najmä v Číne a Indii. Dôsledky tejto situácie zhoršuje silnejšie postavenie krajín OPEC na trhu, ktoré čoraz viac komplikuje diverzifikáciu zdrojov dodávok v dôsledku nerovnomerného rozloženia zásob. Regionálna koncentrácia výroby do krajín charakterizovaných značnou politickou a hospodárskou nestabilitou zvýši neistotu z dôvodu nepredvídateľnosti budúcich obmedzení dodávok, so všetkými súvisiacimi dôsledkami na cenu.

3.3 Pri súčasnej spotrebe by zásoby zemného plynu mohli byť zhruba o 60 rokov väčšie ako zásoby ropy. Zemný plyn je primárnym zdrojom energie, ktorého využívanie v Európe rastie najvyšším tempom. Závislosť EÚ od dovozu zemného plynu rastie ešte rýchlejším tempom ako jeho spotreba. Zásoby ropy a zemného plynu v niektorých európskych krajinách ako Holandsko, Nórsko a Spojené kráľovstvo sú postupne vyčerpávané, pričom dovoz zemného plynu prevažne z jediného zdroja – Ruska – stúpa. Z dlhodobého hľadiska treba očakávať rast cien zemného plynu, a podobná závislosť od jedného zdroja môže poskytnúť Rusku možnosť politicky ovplyvňovať EÚ. Pravdepodobnosť takého vývoja zvyšujú prirodzene obmedzené strategické zásoby zemného plynu v EÚ.

3.4 Zásoby uhlia, ktoré sa dajú ťažiť ekonomicky schodnou cestou, sú oveľa väčšie ako zásoby ropy a uhlia. Odhaduje sa, že

zásoby uhlia postačia na 150 rokov. Tieto zásoby sú navyše v širšej miere rozdelené medzi svetadielmi a vo všeobecnosti sa nachádzajú v politicky stabilných krajinách ako USA a Austrália. Rovnako ako v prípade iných zdrojov energie, v dôsledku rastúceho dopytu vzrástla v ostatných rokoch aj cena uhlia.

3.5 Elektrická energia je druhotnou formou energie, ktorá sa vyrába predovšetkým z uhlia, zemného plynu, jadrových a obnoviteľných zdrojov energie a v niektorých členských štátoch je veľká časť jej výroby stále založená na rope. Skladba zdrojov na výrobu elektrickej energie do veľkej miery vplyva na náklady na jej výrobu. Elektrická energia vyrobená z uhlia a jadrových zdrojov je nákladovo účinný zdroj dodávok energie pri základom zaťažení, kým získavanie energie z obnoviteľných zdrojov je v EÚ potrebné naďalej rozvíjať. V porovnaní s inými primárnymi zdrojmi energie, energiu z obnoviteľných zdrojov zatiaľ charakterizujú pomerne vysoké náklady aj preto, lebo v cene konvenčnej energie sa z veľkej časti vonkajšie vplyvy neodrážajú. V prípade veternej energie a energie z fotovoltaických článkov je to ich nízka a fluktuujúca dostupnosť s príslušnými problémami pre distribučné siete, ktoré bude treba prispôbiť, aby v budúcnosti zvládli nárast dodávok elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov. V závislosti od regiónu sú určité obnoviteľné zdroje energie menej nákladné. Napríklad fotovoltaická energia môže byť ekonomicky výhodná v slnečných regiónoch na juhu Európy, pričom v severnej Európe je ne hospodárna.

4. Meniace sa prostredie energetických trhov

4.1 Energetické trhy existujú v dynamickom prostredí, ku ktorému prispievajú rôzne hospodárske, politické a sociálne vplyvy, pričom ich vzájomná interakcia je zložitá. Priemysel čelí zmene podmienok a cien dodávok energií, ktorých dôsledkom je nadmerná neistota. Rastúca závislosť Európy od dovozu energie a ďalšie očakávané zvyšovania cien energií posilňujú obavy súvisiace s uspokojením dopytu po energii v budúcnosti. Je všeobecne uznávanou skutočnosťou, že zabezpečenie spoločných dodávok energie za dostupné a stabilné ceny je rozhodujúce pre hospodársky a sociálny rozvoj a malo by byť neoddeliteľnou súčasťou dobrej a dôslednej energetickej politiky.

4.2 Nedávne rýchle zmeny hospodárskeho prostredia v Európe a na celom svete vyžadujú, aby boli pre odvetvie energetiky vyvinuté nové koncepcie a politiky, ktoré umožnia lepšie naplňovať požiadavky zabezpečenia dodávok energie. Hoci sa v minulosti zabezpečenie dodávok energie považovalo predovšetkým za zodpovednosť vlád členských štátov, v súčasnej situácii na Európskom trhu s energiou zohrávajú doplňujúcu úlohu trhové sily. Na liberalizovanom trhu sa za bezpečnosť a konkurencieschopnosť platí. Kľúčový strategický význam pre dosiahnutie dlhodobej bezpečnosti dodávok má spoločná európska energetická politika ⁽⁵⁾.

⁽⁴⁾ Napríklad BP Statistical Review of World Energy štatistický prehľad svetovej energie spoločnosti British Petroleum, jún 2007.

⁽⁵⁾ Stanovisko TEN/312 na tému „Potreba spoločnej energetickej politiky“ CESE 236/2008 fin.

4.3 Fosílné zdroje energie nie sú obnoviteľné. Mnohé ložiská ropy a zemného plynu v EÚ sú už úplne vyčerpané. Túto skutočnosť treba vnímať v súvislosti v rastúcou úrovňou spotreby rozvojových krajín ako sú Čína a India. Predovšetkým v prípade ropy existuje široká škála ďalších nekonvenčných ložísk (napríklad ropné piesky), avšak ťažba z nich je náročná a drahá a vytvára obrovské množstvo skleníkových plynov. Obmedzené zásoby sa preto pravdepodobne odrazia na zvýšených nákladoch na ťažbu a povedú tak k zvýšeniu cien.

4.4 Podiel dovážaných primárnych zdrojov energie na celkovej spotrebe Európskej únie je približne 50 % a očakáva sa, že v blízkej budúcnosti (do roku 2030) ich podiel vrastie na 70 %. EÚ je teda závislá najmä od dovozu ropy a zemného plynu z malého počtu krajín (ako sú krajiny OPEC a Rusko), ktoré majú silné postavenie na trhu. Vzhľadom na to, že tieto krajiny a regióny sa často vyznačujú značnou politickou a hospodárskou nestabilitou, stabilné dodávky nie sú zaručené. Nedávne zvýšenie cien ropy je príkladom hospodárskej zraniteľnosti EÚ. Sprístupnenie vlastných zdrojov a trvalo udržateľný rozvoj existujúcich zdrojov Európskej únie je preto dôležitou úlohou. Závislosť od dovozu energie má závažné dôsledky na bezpečnosť dodávok, a to pre všetky zdroje energie okrem uhlia, pretože sa dováža z viacerých krajín, ktoré je zároveň možné považovať za stabilné. Európa má napokon aj dostatok vlastných zdrojov uhlia, ktoré sú z ekonomického hľadiska životaschopné. Ťažba hnedého uhlia je v EÚ relatívne lacná.

4.5 Na trhoch s elektrickou energiou a zemným plynom, ktoré sa v minulosti vyznačovali prirodzeným monopolom a vnútroštátnou pôsobnosťou, momentálne prebieha proces liberalizácie a integrácie. Hoci je distribučná sieť regulovaná, hospodárska súťaž na výrobnú a obchodnú úroveň by mala priniesť nižšie ceny a vyššiu účinnosť. Táto stratégia nateraz viedla k cenovej konvergencii v susediacich krajinách. Segmentácia národných trhov v dôsledku problematických miest v prenosovej sieti, ktoré vyplývajú z historických dôvodov, však až na niekoľko výnimiek narušila hospodársku súťaž medzi jednotlivými členskými štátmi.

4.6 Navyše ceny zemného plynu a ďalších primárnych zdrojov energie, ktoré tvoria hlavnú časť nákladov na výrobu elektrickej energie (pozri bod 3.5), zaznamenali v ostatných rokoch obrovský nárast. Už neexistuje nadmerná kapacita na produkciu elektrickej energie a energetické odvetvie čaká obdobie masívnych investícií. Všetky tieto vplyvy vyústili do rastu cien, a to aj napriek neustálym zlepšeniam (napríklad postupná integrácia krajín v strednej a západnej Európe: Belgicko, Francúzsko, Nemecko, Luxembursko a Holandsko). So sústreďovaním výroby a distribúcie energie sa možno stretnúť aj mimo Európskej únie, avšak bez priameho vzťahu medzi ním a cenami zemného plynu a elektrickej energie.

4.7 Politické rozhodnutie EÚ, aby sa prostredníctvom ďalekosiahleho zníženia emisií skleníkových plynov obmedzili klimatické zmeny spôsobené ľudskou činnosťou, už teraz zohráva dôležitú úlohu na energetických trhoch a jeho význam naďalej rastie. Do stredu pozornosti sa tiež oveľa viac dostáva energetická účinnosť, ktorú je potrebné výrazne zvýšiť, aby sa podarilo na bezpečnú mieru znížiť emisie CO₂ pri spotrebe energie. Z tohto hľadiska sa fosílnych palív bohaté na uhlík stávajú čoraz menej prijateľnými, pričom zdroje energie s nízkym obsahom

uhlíka (ako zemný plyn) alebo technológie s takmer nulovými emisiami CO₂ (ako sú obnoviteľné zdroje energie a do určitej miery aj jadrová energia) si zlepšujú postavenie, aj keď to neplatí pre všetky členské štáty.

4.8 Zabezpečenie dostatočných dodávok energie sa pre EÚ stáva nielen dôležitou výzvou z hľadiska získania vhodných a dostupných technológií, ale čoraz viac aj pretekmi s časom. Niekoľko členských štátov sa minulosti rozhodlo prestať používať jadrovú energiu so všetkými súvisiacimi obmedzeniami, ktoré toto rozhodnutie bude znamenať pre skladbu zdrojov elektrickej energie. Výstavba uhoľných elektrární ako aj infraštruktúry potrebnej na prenos elektrickej energie sa navyše stretáva s určitým odporom zo strany verejnosti. To by mohlo v stále väčšej miere viesť k rušeniu projektov na stavbu uhoľných elektrární, k čomu došlo v dôsledku aktivít občianskych skupín napríklad v meste Ensdorf v Nemecku. Dokonca aj niektoré obnoviteľné zdroje energie, ako sú veterné mlyny, sa čoraz častejšie stretávajú s odporom. Pozitívne prijatie všetkých druhov energie, a nie iba jadrovej energie, zo strany verejnosti sa stáva vážnym problémom, ktorému treba venovať maximálnu pozornosť, ak má výroba elektrickej energie splniť potreby občanov EÚ a jej hospodárstva.

4.9 V dôsledku toho výrobná kapacita v EÚ stagnuje, rozvíja sa iba niekoľko nových projektov a nie je možné vylúčiť, že sa EÚ v budúcnosti stretne s problémami. Pripravovaná modernizácia európskych elektrární je výzvou a príležitosťou súčasne. Je nevyhnutné okamžite vyslať potenciálnym investorom signál, že z hospodárskeho hľadiska majú význam len investície do technológií s nízkymi emisiami CO₂.

5. Adaptačné stratégie priemyslu

5.1 Vzhľadom na globalizáciu trhov a meniacu sa situáciu na energetických trhoch sú energeticky náročné odvetvia výroby základných materiálov vystavené početným tlakom na prispôbenie sa. Podniky musia vyvíjať inovačné výrobky a postupy, aby uspeli v medzinárodnej konkurencii, no na druhej strane sa musia prispôbiť rastúcim nákladom na energiu a vyhovieť politickým rozhodnutiam v oblasti znižovania emisií CO₂ a spotreby energie.

5.2 Medzinárodné hospodárske vzťahy sa vďaka globalizácii zintenzívnili. Dodávateľia z rozvojových krajín dohnali svoje zaostávanie po technologickej stránke a výrobu náročnú na prácu teraz ponúkajú za prijateľnejších cenových podmienok. Dodávateľia základných materiálov reagovali na túto výzvu optimalizáciou svojich výrobných postupov, špecializáciou na technologicky vyspelé výrobky a vývojom výrobkov na objednávku v úzkej spolupráci so zákazníkom. Čoraz viac sa vytvárajú partnerstvá medzi dodávateľmi materiálov a zákazníkmi, ktoré poskytujú rozmanité služby.

5.3 Náklady na energiu tvoria značnú časť nákladov na výrobu materiálov v energeticky náročných odvetviach. Zníženie špecifickej spotreby energie je preto z ekonomického hľadiska v záujme energeticky náročných odvetví. V ostatných desaťročiach sa v tejto oblasti podarilo dosiahnuť pozoruhodné úspechy. Energeticky náročné odvetvia v EÚ majú v celosvetovom meradle vedúce postavenie v energetickej účinnosti vo výrobe.

5.4 Súčasné politické požiadavky zamerané na zníženie emisií CO₂ a zvýšenie energetickej účinnosti predstavujú ďalšiu výzvu pre energeticky náročné odvetvia. Existujúce výrobné technológie a postupy už v mnohých prípadoch dosiahli z hľadiska fyziky a chémie svoje hranice ⁽⁶⁾. Napríklad spotreba redukčných činidiel pri procesoch vo vysokých peciach a konvertoroch v oceliarskom priemysle už dosiahla svoje chemické a fyzikálne minimum a nie je možné ju ďalej znižovať bez obetovania určitej časti objemu výroby a dopytu zákazníkov. Skôr, ako sa podarí zrealizovať akékoľvek ďalšie významné zlepšenie energetickej účinnosti, bude potrebné identifikovať, preskúmať a rozvinúť množstvo podstatných technologických cieľov. Zo strany priemyslu si to vyžaduje veľké úsilie. Preto v rámci technologických platforiem existujú dlhodobé výskumné a skúšobné projekty, ako napr. zachytávanie a skladovanie CO₂ (Carbon capture and storage – CCS). To isté platí aj pre iné odvetvia, ako napríklad vápennícky a cementársky priemysel, ktoré produkujú emisie z výroby. Aj v oblasti dodávky energie je výskum a vývoj dôležitou dlhodobou výzvou, napríklad vo vzťahu k CCS a technológiám na získavanie energie z obnoviteľných zdrojov.

5.5 Avšak úsilie odvetvia základných materiálov o vytvorenie nových revolučných technológií s menšou spotrebou energie si bude vyžadovať čas. Popri technickom rozvoji musí byť zavádzanie nových postupov v súlade s investičným cyklom spoločností. Základným predpokladom zavedenia nových postupov je v konečnom dôsledku ich ekonomická životaschopnosť, ktorá sa musí hodnotiť z hľadiska konkurencie na svetovom trhu. Z tohto dôvodu, a vzhľadom na ďalšie faktory (administratívna záťaž, obmedzené finančné zdroje a následná hospodárska neistota), je treba rátať s tým, že bude potrebných niekoľko desaťročí na to, aby sa odvetviu základných materiálov podarilo uskutočniť podstatné pokroky v oblasti úspor energie. Týmto sa energeticky náročné odvetvia líšia od odvetvia výroby energie, pretože to môže ľahšie preniesť náklady na zlepšenia a ďalšiu súvisiacu administratívnu záťaž na zákazníkov, ktorí nemajú na výber, a to aj napriek tomu, že účinnosť sa postupne zvyšuje v súlade s inovačnými cyklami.

5.6 Energetickú účinnosť priemyselných výrobkov je možné zvýšiť použitím nových a vysoko vyspelých základných materiálov vyrobených v spolupráci s ostatnými odvetviami, napríklad výsledkom spolupráce výrobcov automobilov a elektrární sú komponenty s vyššou tepelnou odolnosťou a nižšou váhou. Vhodné systémy procesného riadenia takisto prinášajú novú úroveň kvality v oblasti energetickej účinnosti. Zariadenia na výrobu energie z obnoviteľných zdrojov sa tiež vyrábajú z konštrukčných a funkčných základných materiálov (napríklad veterné turbíny sú vyrobené z ocele a vysoko výkonných umelých hmôt). Hoci sú možnosti veľké, rovnako veľká ostáva aj potreba výskumu materiálov, pretože väčšina nových objavov ešte nie je zrelá na komerčné využitie.

6. Dosah energetickej politiky na priemyselné hodnotové reťazce

6.1 Energetická politika ovplyvňuje energetické trhy prostredníctvom rôznych nástrojov. Na jednej strane sa pomaly vytvára európsky regulačný rámec pre jednotný trh s elektrickou energiou a zemným plynom, ktorý však ešte stále nepriniesol očaká-

vanú cenovú stabilitu. Na druhej strane sú výroba elektrickej energie a jej priemyselná spotreba silne ovplyvňované systémom EÚ ETS, ktorý by mal byť hlavným nástrojom na zníženie emisií. Hodnotu systému obchodovania s emisijnými kvótami (ETS) bude možné posúdiť na základe toho, aký bude mať dosah na úroveň emisií skleníkových plynov v Európe a význam pri podnecovaní činnosti na celom svete, či bude pôsobiť ako vzor v tomto smere a či sa presadí ako celosvetovo uplatňovaný systém. Hlavným problémom je, že systém nie je globálny, ale je obmedzený na Európsku úniu, čo u konkurujúcich si medzinárodných spoločností prináša riziko presunu emisií CO₂. EÚ by preto pri rokovaniach o ochrane podnebia mala presadzovať uplatňovanie obchodovania s emisiami skleníkových plynov na medzinárodnej úrovni. Je teda potrebné starostlivo sa venovať problematickým častiam navrhovaného revidovaného systému, aby sa minimalizoval očakávaný dosah nákladov.

6.2 Maximálne emisné stropy pre CO₂ pre elektrárne a výrobné zariadenia v energeticky náročných odvetviach boli zavedené v roku 2005. Pre energeticky náročné odvetvia, v ktorých sú emisie vzhľadom na technologické obmedzenia úzko prepojené s objemom výroby, to znamená značný nárast nákladov pri akomkoľvek zvýšení produkcie, ktoré prekračuje pridelený objem emisií. Obchodovanie s emisijnými kvótami formou aukcie s plánovaným začiatkom v roku 2013 by prinieslo podstatné zvýšenie nákladov na výrobu všetkých základných materiálov, ktoré nie je možné preniesť na odberateľov v ďalších fázach hodnotového reťazca.

6.3 Zvýšením podielu energie z obnoviteľných zdrojov sa EÚ usiluje o zníženie emisií CO₂, udržanie závislosti od dovozu na zvládnuteľnej úrovni a podporu technológií na vývoz. Finančná podpora v začiatkovej fáze rozvoja výroby energie z obnoviteľných zdrojov by bola rozumným príspevkom k dosiahnutiu stanovených cieľov, je však potrebné predísť vytvoreniu trvalých dotačných systémov. Energia z obnoviteľných zdrojov sa na trhu musí stať konkurencieschopnou. Súčasný vývoj cien energie a technický pokrok dosiahnutý v oblasti obnoviteľných zdrojov energie už výrazne zvýšili konkurencieschopnosť energie z obnoviteľných zdrojov. Energia z obnoviteľných zdrojov v odvetví elektrickej energie je v EÚ momentálne podporovaná prostredníctvom národných systémov dotácií, ktoré v rôznej miere zahŕňajú systémy pre obchodovanie s kvótami, ako aj systémy vstupných sadzieb pre energiu z obnoviteľných zdrojov. Dodatočné náklady na energiu z obnoviteľných zdrojov sú vo všeobecnosti prenášané v rámci ceny elektrickej energie na konečného spotrebiteľa. Energeticky náročné odvetvia sú v súčasnosti ešte stále, ako všetci spotrebiteľia, prostredníctvom cien elektrickej energie zapojené do financovania energie z obnoviteľných zdrojov.

6.4 Hoci pre niektoré odvetvia, napríklad určité oblasti strojárstva, je trh s energiou z obnoviteľných zdrojov prínosom, tento prínos treba porovnať s negatívnymi dosahmi v odvetviach základných materiálov. Ak by dodatočné náklady z dotácií na výrobu energie z obnoviteľných zdrojov vytlačili základné materiály, malo by to negatívny vplyv na dodávateľský reťazec a následne aj na konkurencieschopnosť ⁽⁷⁾. Takejto situácii sa dá predísť stanovením nákladových stropov pre uvedené odvetvia. Hoci rozvoj trhu s energiou z obnoviteľných zdrojov zároveň

⁽⁶⁾ Prezentácie v rámci verejnej diskusie CCMI/052, 7. mája 2008, ktoré sú dostupné na internetovej stránke: http://eesc.europa.eu/sections/ccmi/Hearingsandconferences/Thepast/History/index_en.asp.

⁽⁷⁾ Napríklad: Pfaffenberger, Nguyen, Gabriel (december 2003): Ermittlung der Arbeitsplätze und Beschäftigungswirkungen im Bereich Erneuerbarer Energien (Prieskum problematiky pracovných miest a vplyvov na zamestnanosť v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov).

otvára príležitosti na vývoz technológie (napríklad pre veternú energiu) do regiónov, v ktorých sa môže výhodne uplatniť, je potrebné mať na pamäti, že dotované trhy v Európe sú prínosom nielen pre európske podniky, ale aj pre európske hospodárstvo, nakoľko veľká časť fotovoltaických materiálov v Európe pochádza napríklad z Japonska.

6.5 Jadrová energia je dôležitým prvkom skladby zdrojov elektrickej energie v mnohých krajinách EÚ, zatiaľ čo iné krajiny sa rozhodli prestať používať tento spôsob výroby elektrickej energie. V týchto krajinách nie sú dostupné zdroje na výrobu energie za prijateľné ceny a zároveň s nízkym objemom emisií CO₂ pri základnom zaťažení, a musia preto využívať fosílna palivá alebo obnoviteľné zdroje⁽⁸⁾. V dôsledku toho rastú ceny elektrickej energie, emisie CO₂ a cena emisných kvót CO₂ s príslušným dosahom na energeticky náročné odvetvia.

6.6 Mnoho členských štátov EÚ zavádza dane s cieľom znížiť potrebu energie alebo obmedziť emisie CO₂. Európska komisia v zelenej knihe o ekonomických nástrojoch klimateckej politiky zvažuje harmonizáciu týchto nástrojov v rámci Európy a zavedenie viacerých stimulov so zámerom znížiť emisie CO₂. Energeticky náročné odvetvia budú musieť čeliť značnému nárastu cien elektriny a energií. Tieto náklady sa budú iba do určitej miery dať kompenzovať opatreniami na podporu energetickej účinnosti, ako už bolo spomenuté.

7. Globálne prostredie

7.1 Politiky v oblasti energetiky a klimatických zmien sa už nezastavujú na hraniciach štátov alebo regiónov. Zabezpečenie dodávok, nedostatok zdrojov energie a najmä klimatické zmeny sú globálnymi výzvami. Proti klimatickým zmenám sa dá účinne bojovať iba vtedy, ak sa do tohto úsilia zapoja všetky regióny sveta. Naopak, ambiciózne politiky zamerané na obmedzenie emisií v EÚ nebudú mať žiadny účinok, ak rýchly priemyselný rozvoj v krajinách ako Čína bude môcť ľahko anulovať výsledky tohto úsilia.

7.2 Intenzívnejšia interakcia medzi celosvetovým obchodom a kapitálovými tokmi vedie k rastúcej konkurencii medzi regiónmi na celom svete. Energeticky náročné odvetvia sú stále viac vystavené celosvetovému konkurenčnému boju o zákazníkov a kapitál. V prvom rade dochádza k priamej konkurencii s inými dodávateľmi materiálu z krajín mimo EÚ. Okrem toho spracovateľské priemyselné odvetvia, ktoré sú silne

závislé od vývozu, ako napríklad odvetvia automobilovej alebo strojárnej výroby, prenášajú cenové tlaky svetového trhu na odvetvia výroby materiálov. Energeticky náročné odvetvia sa od regionálnych odvetví, ako je odvetvie energetiky, líšia práve medzinárodnou konkurenciou.

7.3 Kombinácia globálnej výzvy pre politiky v oblasti energetiky a klimatických zmien s celosvetovou priemyselnou konkurenciou znamená, že nadmerné nákladové zaťaženie energeticky náročných odvetví vyvolá presídľovanie výroby. K presídleniam dochádza, ak regióny mimo Európy na tieto odvetvia neuvažujú podobné nákladové zaťaženie. Všetky zložky politik EÚ v oblasti klimatických zmien a energetiky by mali byť založené na realistickom hodnotení zdrojov (prírodných, ľudských a spoločenských) a ich potenciálneho rozvoja v určitom časovom období (napr. Lisabonská stratégia), aby sa tieto zdroje využívali s ohľadom na trvalo udržateľnú budúcnosť pre všetkých. Stratégické rozhodovanie EÚ by malo odrážať tieto základné zásady.

7.4 Presídlenie výroby by pravdepodobne viedlo k väčšiemu objemu emisií v regiónoch mimo Európy. Výrobné postupy v týchto regiónoch by sa mohli ukázať ako menej energeticky účinné ako postupy v krajinách pôvodu. Ďalšie emisie vzniknú pri prevoze výrobkov späť do Európy. Ani presídlenie výroby do lokalít s účinnými zariadeniami by nebolo trvalo udržateľné, pretože vytlačenie výroby z Európy by prinieslo stratu pracovných miest a technického know-how, medziiným aj v oblasti environmentálnych technológií. Celosvetové obmedzovanie emisií skleníkových plynov by malo byť rozhodujúcim faktorom pri vytváraní politik Spoločenstva.

7.5 Presídlenie energeticky náročných odvetví by znamenalo zníženie zamestnanosti a hospodárskeho rastu. Strata napojenia na dodávky základných materiálov zároveň zníži atraktivnosť lokality pre nadväzujúce priemyselné reťazce a vedie k narušeniu všetkých úrovní hodnotového reťazca. Európske hospodárstvo však potrebuje svoju priemyselnú základňu. Hospodárstvo založené výhradne na službách nie je trvalo udržateľné, pretože mnohé služby s vysokou pridanou hodnotou nadväzujú na priemysel a strata ich priemyselnej základne by ich takisto ohrozila. Vedúce postavenie v oblasti technológií a inovácie (prínosné nielen pre problematiku životného prostredia, ale aj pre iné oblasti), navyše závisí od prítomnosti základných odvetví v Európskej únii.

V Bruseli 17. septembra 2008

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁸⁾ Výroba hydroenergie, ako napríklad v škandinávskych krajinách, je naďalej realizovateľná len v obmedzenom počte krajín v výhodnými prírodnými podmienkami.

PRÍLOHA 1

k stanovisku Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Tieto pozmeňovacie návrhy, ktoré získali podporu najmenej štvrtiny udelených hlasov, boli zamietnuté v diskusii:

1. Bod 1.9

Vložiť nový bod 1.9:

„Zo strednodobého a dlhodobého hľadiska je okrem toho nevyhnutné, aby sa európske hospodárstvo preorientovalo na výrobné metódy a výroby s nízkymi emisiami CO₂. Ak chceme do roku 2050 dosiahnuť v industrializovaných krajinách zníženie emisií o 60 – 80 %, ktoré sa považuje za nevyhnutné na zabránenie nekontrolovateľným klimatickým zmenám, je kontraproduktívne chrániť priemyselné odvetvia, ktoré produkujú veľké množstvá CO₂. Oveľa dôležitejšie je, aby Európa urobila krok vpred pri reštrukturalizácii svojho hospodárstva a aby si ako líder v oblasti technologických inovácií vytvorila konkurenčnú výhodu, na základe čoho by mohla vyvolať zmeny aj v ostatných krajinách. Táto tretia priemyselná revolúcia sa nepodarí, ak budeme pokračovať bezo zmeny a budeme sa usilovať o skromné zvýšenie účinnosti pri energeticky náročných výrobkoch.“

Výsledok hlasovania

Za: 23 Proti: 27 Zdržali sa hlasovania: 12

2. Bod 6.7

Vložiť nový bod 6.7:

„Zo strednodobého a dlhodobého hľadiska je okrem toho nevyhnutné, aby sa európske hospodárstvo preorientovalo na výrobné metódy a výroby s nízkymi emisiami CO₂. Ak chceme do roku 2050 dosiahnuť v industrializovaných krajinách zníženie emisií CO₂ o 60 – 80 %, ktoré sa považuje za nevyhnutné na zabránenie nekontrolovateľným klimatickým zmenám, je kontraproduktívne chrániť priemyselné odvetvia, ktoré produkujú vysoký objem CO₂. Oveľa dôležitejšie je, aby Európa urobila krok vpred pri reštrukturalizácii svojho hospodárstva a ako líder v oblasti technologických inovácií si vytvorila konkurenčnú výhodu, na základe čoho by mohla vyvolať zmeny aj v ostatných krajinách. Táto tretia priemyselná revolúcia sa nepodarí, ak budeme pokračovať bezo zmeny a budeme sa usilovať o skromné zvýšenie účinnosti pri energeticky náročných výrobkoch.“

Bod má rovnaké znenie ako bod 1.9 (v časti Závery a odporúčania), je však zaradený do časti 6 (Dosah energetickej politiky na priemyselné hodnotové reťazce). Vzhľadom na to, že bod 1.9 bol zamietnutý, bod 6.7 sa vypúšťa.

3. Body 7.4 a 7.5

Body 7.4 a 7.5 zhrnúť a zmeniť takto:

„Presídlenie výroby by pravdepodobne ~~vedlo~~ mohlo viesť k väčšiemu objemu emisií v regiónoch mimo Európy, keď sú výrobné ~~postupy~~ výrobné postupy v týchto regiónoch by sa mohli ukázať ako menej energeticky účinné ako postupy v krajinách pôvodu, čo je však vzhľadom na zvýšené ceny za energiu pri novostavbách nepravdepodobné. Ďalšie emisie vzniknú pri prevoze výrobkov späť do Európy. Ani presídlenie výroby do lokalít s účinnými zariadeniami by nebolo trvalo udržateľné, pretože vytlačenie výroby z Európy by prinieslo stratu pracovných miest a technického know-how, medziiným aj v oblasti environmentálnych technológií. Rozhodujúce preto zostáva dosiahnuť dohodu o ochrane podnebia, ktorá spôsobí celosvetové ~~Celosvetové~~ obmedzovanie emisií skleníkových plynov ~~by malo byť rozhodujúcim faktorom pri vytváraní politik Spoločenstva.~~

Presídlenie energeticky náročných odvetví by znamenalo zníženie zamestnanosti a hospodárskeho rastu. Strata napojenia na dodávky základných materiálov zároveň zníži atraktivnosť lokality pre nadväzujúce priemyselné reťazce a vedie k narušeniu všetkých úrovní hodnotového reťazca. Európske hospodárstvo však potrebuje svoju priemyselnú základňu. Hospodárstvo založené výhradne na službách nie je trvalo udržateľné, pretože mnohé služby s vysokou pridanou hodnotou nadväzujú na priemysel a strata ich priemyselnej základne by ich takisto ohrozila. Vedúce postavenie v oblasti technológií a inovácií (prínosné nielen pre problematiku životného prostredia, ale aj pre iné oblasti) navyše závisí od prítomnosti základných odvetví v Európskej únii.“

Výsledok hlasovania

Za: 21 Proti: 41 Zdržali sa hlasovania: 3

PRÍLOHA 2

k stanovisku Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Nasledujúce časti znenia návrhu stanoviska poradnej komisie pre priemyselné zmeny (CCMI) boli zamietnuté v prospech pozmeňovacích návrhov prijatých plenárnym zhromaždením, získali však najmenej štvrtinu udelených hlasov:

1. Bod 4.9

„Riziká vyplývajúce z určitých technológií sú zveličené, pričom ich ekonomické prínosy sú veľmi podcenené. Napríklad nemecká energetická agentúra očakáva, že v Nemecku poklesne v roku 2020 zaručená výrobná kapacita elektrickej energie o 11 700 až 15 800 MW ⁽¹⁾, v závislosti od vývoja dopytu. Znamená to, že nedostatočná kapacita na výrobu elektrickej energie hrozí v celej EÚ a cena nečinnosti bude veľmi vysoká. Iné výskumy považujú za možné odstrániť priepasť zvyšovaním energetickej účinnosti a získavaním elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov. Tomuto vývoju sa dá zabrániť zahrnutím všetkých zdrojov energie do skladby zdrojov elektrickej energie. Zainteresované strany by mali uvedenú skutočnosť zrozumiteľne a otvorene sprostredkovať verejnosti.“

Výsledok hlasovania

Za: 36 Proti: 20 Zdržali sa hlasovania: 5

2. Bod 6.3

„Tomu sa dá zabrániť stanovením nákladových stropov pre energeticky náročné odvetvia, ktoré by umožnili vytvoriť rovnováhu medzi podporou energie z obnoviteľných zdrojov a konkurencieschopnosťou odvetví základných materiálov na medzinárodnej úrovni. Nevyvážená podpora energie z obnoviteľných zdrojov by okrem toho ohrozila materiálové dodávateľské reťazce v niektorých odvetviach, ako napríklad v lesníctve a s ním súvisiacich odvetviach ⁽²⁾. Táto hrozba by mohla napríklad viesť k zániku tradičných odvetví v EÚ ako je výroba celulózy a papiera.“

Výsledok hlasovania

Za: 37 Proti: 20 Zdržali sa hlasovania: 4

⁽¹⁾ DENA, Stručná analýza plánovania elektrární a siete (Kurzanalyse der Kraftwerks- und Netzplanung in Deutschland), marec 2008.

⁽²⁾ Bio energia a európsky celulóзовý a papierenský priemysel – hodnotenie vplyvu, McKinsey, Pöyry pre spoločnosť CEPI, august 2007.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Biela kniha – Spoločne za zdravie: strategický prístup EÚ na obdobie 2008 – 2013“

KOM(2007) 630 v konečnom znení

(2009/C 77/23)

Európska komisia sa 23. októbra 2007 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom dokument

„Biela kniha – Spoločne za zdravie: strategický prístup EÚ na obdobie 2008 – 2013“

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko dňa 18. júla 2008. Spravodajkyňou bola pani CSER.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 447. plenárnom zasadnutí 17. a 18. septembra 2008 (schôdza z 18. septembra) prijal 114 hlasmi za, pričom 4 členovia hlasovali proti a 7 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závety a odporúčania

1.1 EHSV víta bielu knihu nazvanú „Spoločne za zdravie“. Aj výbor poukazuje na spojenie, ktoré existuje medzi zdravím na jednej strane a hospodárskou prosperitou a konkurencieschopnosťou na druhej strane, a zároveň uznáva právo občanov na posilnenie telesného a duševného zdravia a na kvalitnú zdravotnú starostlivosť.

1.2 EHSV vyjadruje súhlas s tým, že Rada uznala základné a spoločné európske hodnoty v oblasti zdravia ako sú všeobecné hodnoty univerzálnosti, práva na prístup ku kvalitnej starostlivosti, rovnosti a solidarity⁽¹⁾. Výbor očakáva, že zmeny v oblasti verejného zdravia budú založené na týchto základných zásadách a že sa uplatní prístup založený na zásade „zdravie vo všetkých politikách“. Preto treba zosúladiť obchodnú, hospodársku politiku a politiku hospodárskej súťaže na vnútornom trhu a podriadiť ju politickým cieľom EÚ dosiahnuť vysokú úroveň verejného zdravia v záujme posilnenia, ochrany a zlepšenia ľudského zdravia.

1.3 Výbor súhlasí s názorom Komisie a podporuje tento názor, podľa ktorého aktívne európske občianstvo nie je možné bez zdôrazňovania, znalosti a zabezpečovania základných práv (vrátane práv chorých) a bez zodpovedajúcej informovanosti. Bez nich si európsku zdravotnú politiku na úrovni Spoločenstva nemožno predstaviť.

1.4 Výbor schvaľuje priority Komisie, hlavne tie, ktoré sa týkajú boja proti závažným ochoreniam a ohrozeniam zdravia presahujúcim hranice, a opatrenia týkajúce sa monitorovania katastrof a varovania v prípade ich vzniku, boja proti fajčeniu a nadmernému požívaniu alkoholických nápojov, a ochrany verejného zdravia.

1.5 Vo fáze schvaľovania a realizácie stratégie môže zohrať dôležitú úlohu stály a koordinovaný prínos špecifických agentúr Spoločenstva⁽²⁾.

(1) Závety Rady o spoločných hodnotách a zásadách v systémoch zdravotníctva Európskej únie (C 2006 146/01).

(2) Európska agentúra pre základné práva vo Viedni, Európska agentúra pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci v Bilbau, Európske stredisko pre prevenciu a kontrolu chorôb v Štokholme, atď.

1.6 Výbor podporuje začatie cielenejšieho zhromažďovania a spoločného vyhodnocovania údajov na úrovni Spoločenstva s cieľom zvýšiť šance stratégie na úspech. Okrem reálnych a porovnateľných ukazovateľov je potrebné vyvinúť úsilie na aktualizáciu databáz a vytvorenie metód na kontrolu dôveryhodnosti zozbieraných údajov. Výbor však upozorňuje na mimoriadne prísnu ochranu osobných údajov.

1.6.1 EHSV zastáva názor, že pacientom vyžadujúcim cezhraničnú starostlivosť by mali byť poskytnuté informácie o ich právach na kvalitnú zdravotnú starostlivosť. Členské štáty by sa mali okrem toho postarať o to, aby bezplatné poskytovanie služieb nespôsobilo v tejto oblasti sociálny damping, pretože by to bolo na škodu zdravotníckemu personálu, jeho profesionalite a nakoniec aj samotným pacientom.

1.7 EHSV víta vyhlásenie Komisie o odstránení veľkých rozdielov v rámci členských štátov a medzi členskými štátmi. Komisiu však upozorňuje na to, že podpora práv pacientov na mobilitu a zlepšovanie mobility pracovníkov v zdravotníctve nesmie prispieť k ešte väčšiemu nárastu týchto rozdielov.

1.8 EHSV podporuje zámer Komisie posilniť a podporiť prevenciu a víta skutočnosť, že Komisia podporila programy zamerané na poznatky z oblastí zdravia určené rôznym vekovým skupinám. Dôležitú úlohu by mal zohrať verejnoprospešný rozhlas a televízia, ktoré by sa mali zamerať na chudobných občanov tvoriacich veľkú časť populácie EÚ, a predovšetkým na deti a mladých ľudí, ktorí nemajú inú možnosť prístupu k objektívnym a hodnotným poznatkom a informáciám.

1.9 EHSV navrhuje začať dlhodobú kampaň na tému „Zdravý európsky občan“, ktorá by sprevádzala päťročnú stratégiu až do jej ukončenia. Tak by bolo možné pomocou ročného plánovania a spätnej väzby stratégiu priebežne vyhodnocovať a prípadne ju vhodne prispôbovať. Výbor odporúča, aby Komisia predĺžila trvanie tak stratégie ako aj programu alebo dlhodobej kampane na desať rokov s cieľom dosiahnuť, aby občania EÚ viacej dbali o svoje zdravie.

1.10 EHSV poukazuje na to, že je nutné rozsiahle zapojenie zúčastnených strán do úsilia o oboznamovanie so stratégiou, o vyvolanie diskusie o nej a o jej uskutočnenie. Týmto spôsobom, vďaka transparentnosti a spolupráci, bude možné dosiahnuť jej prijatie a participatívna demokracia sa stane skutočnosťou.

1.11 EHSV upozorňuje Komisiu na významnú úlohu zdravia a bezpečnosti pri práci a žiada, aby v politikách Spoločenstva bola posilnená koordinovaná spolupráca zapájaním sociálnych partnerov a členských štátov a posilňovaním prevencie a ochrany.

1.12 Výbor navrhuje, aby odborníci z rôznych oblastí politiky a zástupcovia sociálnych partnerov, profesijných organizácií a občianskej spoločnosti zriadili fóra na miestnej, regionálnej a vnútroštátnej úrovni ako aj na úrovni Spoločenstva. Tieto fóra viacúrovňovej spolupráce by mohli vytvoriť sieť, ktorá by uľahčila výmenu informácií a prezentáciu rôznych záujmov, umožnila by rozlišovanie medzi vnútroštátnymi politikami a politikami Spoločenstva a zlepšila by ich prijímanie. Výchova občanov k individuálnym a kolektívnym spôsobom správania sa v prípade vážnych zdravotných kríz by mala byť súčasťou týchto fór spolupráce, ktoré majú dosah na širokú verejnosť, a mala by prípadne umožniť účinné zvládanie zložitých situácií v záujme všetkých.

1.13 EHSV odporúča vytvoriť podobné fóra v oblasti medzinárodnej politiky EÚ, v spolupráci s medzinárodnými organizáciami a za účasti zainteresovaných subjektov, a tým zabezpečiť diskusiu o politických otázkach ako aj vypracovanie stratégií a ich uplatnenie.

1.14 EHSV podporuje inováciu v systémoch zdravotnej starostlivosti členských štátov a víta rozvoj, ktorý zaznamenáva elektronické zdravotníctvo. Na zaručenie princípu subsidiarity a účinného výkonu práv pacientov sú však potrebné ďalšie výskumy a návrhy riešení.

1.15 EHSV vyjadruje ľútosť nad tým, že stratégia, ktorá sa týka každého občana EÚ nemá vlastný rozpočet. Na zabezpečenie efektívneho uplatnenia novej stratégie výbor odporúča preskúmať rozpočet EÚ⁽³⁾, stanoviť projekty zamerané na zdravie občanov a zabezpečiť ich vyhodnotenie a monitorovanie a následne ich zosúladiť. Počas trvania stratégie je potrebné popri financovaní takýchto projektov vyvinúť aj úsilie o rozpočtové financovanie nových opakujúcich sa úloh pre obdobie po roku 2013.

⁽³⁾ Pozri stanovisko EHSV z 12. marca 2008 na tému „Rozpočtová reforma EÚ a budúce financovanie“, spravodajkyňa pani Florio (Ú. v. EÚ C 204, 9.8.2008).

2. Všeobecné pripomienky

2.1 Vysoko kvalitná zdravotná starostlivosť je súčasťou európskeho sociálneho modelu, ktorý zahŕňa neoceniteľné hodnoty (napríklad solidaritu) a ktorý treba rozumne rozvíjať⁽⁴⁾.

2.2 Právo na posilnenie duševného a telesného zdravia a na prístup k starostlivosti o duševné a telesné zdravie je jedným zo základných práv európskych občanov a je jednou z hlavných hybných síl aktívneho európskeho občianstva.

2.3 Do popredia treba dať európskeho občana a spoločne treba pracovať na rozvoji kultúry Spoločenstva v oblasti zdravia a bezpečnosti.

2.4 V Európskej únii má prvoradý význam boj proti chudobe a zabezpečenie prístupu ku kvalitnej zdravotnej starostlivosti pre všetkých, ktorá je základným ukazovateľom úspechov v oblasti zdravia ale aj podpory konkurencieschopnosti⁽⁵⁾.

3. Obsah bielej knihy

3.1 Európska komisia usporiadala dve konzultácie na tému zdravie. Verejná diskusia ukázala, že existuje všeobecná podpora uplatneniu novej stratégie v oblasti zdravotnej politiky v Európe ako aj želanie užšej spolupráce medzi Komisiou a členskými štátmi v záujme zlepšovania ochrany zdravia v Európskej únii.

3.2 Vo verejnej diskusii bolo zdôraznených niekoľko dôležitých otázok:

- boj proti zdravotným rizikám,
- nerovnosti v oblasti zdravia vrátane nerovností podľa pohlavia,
- význam informovanosti občanov,
- kvalita a bezpečnosť cezhraničnej zdravotnej starostlivosti,
- vymedzenie základných zdravotných faktorov súvisiacich so spôsobom života, ako sú strava, pohyb, konzumácia alkoholu, fajčenie a duševné zdravie,
- potreba rozvoja európskeho informačného systému na podporu európskej stratégie zdravotnej politiky.

3.3 Lisabonská zmluva, podpísaná 13. decembra 2007, dopĺňa a spresňuje článok 152 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva, kde nahrádza pojem ľudského zdravia pojmom telesného a duševného zdravia. Rozširuje obsah zmluvy o monitorovanie závažných cezhraničných ohrození zdravia a varovanie v prípade ich výskytu ako aj boj proti nim.

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV zo 6. júla 2006 na tému „Sociálna súdržnosť: naplniť európsky sociálny model“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy). Spravodajca pán Ehnmark (Ú. v. ES C 309, 16.12.2006).

⁽⁵⁾ Stanovisko EHSV na tému „Implementácia lisabonskej stratégie: súčasná situácia a výhľadky do budúcnosti“.

3.4 Biela kniha zdôrazňuje spoločné hodnoty, akými sú právo na kvalitnú zdravotnú starostlivosť, spravodlivosť a solidarita. Komisia vyvinula spoločnú stratégiu na základe štyroch hlavných princípov:

- spoločné zdravotné hodnoty,
- zdravie je najväčším bohatstvom,
- zdravie musí byť súčasťou každej politiky,
- posilnenie úlohy EÚ v problematike zdravia na celosvetovej úrovni.

3.5 Na tomto základe stanovuje tri hlavné ciele na nasledujúce roky:

- ochrana zdravia v starnúcej Európskej únii,
- ochrana občanov voči nebezpečenstvám ohrozujúcim ich zdravie,
- podpora dynamických zdravotníckych systémov a nových technológií.

Komisia predkladá 18 návrhov opatrení na realizáciu týchto cieľov.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 EHSV súhlasí so základnými zásadami uvedenými v bielej knihe. Preto víta zásadu „zdravie vo všetkých politikách“ (prístup HIAP – Health in All Policies). Podpora stratégie a jej uplatnenie si vyžiada oveľa užšiu spoluprácu medzi Komisiou, sociálnymi partnermi, organizáciami občianskej spoločnosti, vedeckou obcou a médiami.

4.2 Výbor uznáva tri základné výzvy, ktorým čelí verejné zdravie na celosvetovej úrovni: boj proti neustále sa meniacemu svetu mikrobiológie, meniace sa zvyky a postoje ľudí a boj za zviditeľnenie a viacej finančných prostriedkov⁽⁶⁾. Uvedomuje si aj výzvy, ktorým čelí EÚ, a jej možnosti:

- starnutie populácie, ktoré predstavuje neustály problém tak v oblasti diagnostiky ako aj liečenia a opatery,
- ohrozenia zdravia, akými sú pandémie prenosných chorôb a bioterorizmus, ktoré spôsobujú vážne znepokojenie,
- klimatické zmeny a hrozby skryté v globalizácii,
- zároveň aj dynamický rozvoj nových technológií a rovnako dynamický rozvoj prostriedkov na podporu zdravia, prevenciu a liečbu chorôb.

4.3 EHSV zdôrazňuje význam toho, že zúčastnené strany (orgány verejnej správy, sociálni partneri, organizácie občianskej

⁽⁶⁾ Príhovor pani Margaret CHAN, generálnej riaditeľky WHO: „Address to the Regional Committee for Europe“ 18. septembra 2007, Belehrad, Srbsko: http://www.who.int/dg/speeches/2007/20070918_belgrade/en/index.html.

spoločnosti zahrňujúce reprezentatívne združenia pacientov a združenia na ochranu spotrebiteľov) môžu zohrávať aktívnu a rozhodujúcu úlohu pri tak vymedzovaní a riešení problémov, ako aj pri vytváraní zodpovednejšieho prístupu k zdraviu.

4.4 Výbor vyjadruje poľutovanie nad tým, že neboli zapojení sociálni partneri, aktéri občianskej spoločnosti, profesijné organizácie a reprezentatívne združenia pacientov. Odporúča spoluprácu v rámci sociálneho partnerstva s orgánmi verejnej správy na miestnej a regionálnej úrovni, ako aj na úrovni členských štátov a Spoločenstva, pričom efektívne využívanie finančných prostriedkov je nevyhnutnou podmienkou pre uplatnenie stratégie v oblasti zdravia a hospodársky úspech Európskej únie.

5. Zdravie európskych občanov

5.1 EHSV súhlasí s Komisiou v tom, že pri uplatňovaní Agendy občanov musia byť občianske práva a práva pacientov hlavným východiskom európskej zdravotnej politiky. V záujme zdravia každého je potrebné aktívne rozvíjať solidaritu, ktorá je hybnou silou európskeho sociálneho modelu⁽⁷⁾.

5.2 Výbor podporuje v oblasti zdravia aktívne európske občianstvo, ktoré si nemožno predstaviť bez postoja založeného na pozornosti venovanej problematike zdravia. Napriek úsiliu, ktoré doposiaľ vyvinuli EÚ a členské štáty, pretrvávajú veľké rozdiely pokiaľ ide o zdravotný stav občanov⁽⁸⁾, ich prístup k zdravému spôsobu života a rovnosť príležitostí pre⁽⁹⁾ rôzne pohlavia a znevýhodnené alebo zraniteľné skupiny. EHSV žiada Komisiu, aby sa postarala o vypracovanie špecifických riešení a systémov podpory, keď zistí, ako sú tieto skupiny znevýhodňované, a to podporou spolupráce medzi členskými štátmi, navyše vzhľadom na vývoj demografickej krivky by podpora špecifických programov hodnotenia a udržiavania zdravia seniorov mala pozitívny vplyv na celú spoločnosť.

5.3 Vzhľadom na rozdiely existujúce v rámci členských štátov a medzi nimi výbor podporuje spoločný cieľ zdravotných politik posilniť stratégiu zameranú na zníženie a odstránenie chudoby. Aj keď náklady na zdravotníctvo neustále rastú, nesmie to viesť k zníženiu životnej úrovne jednotlivcov ani domácností, resp. zatláčať ich do chudoby, či už v EÚ alebo mimo nej. V oblasti poskytovania verejných zdravotníckych a sociálnych služieb preto musí byť zabezpečený zodpovedajúci rozsah a rovnaký prístup k nim, ale aj ich finančná a miestna dostupnosť. Je nutné zabrániť prehlbovaniu existujúcich rozdielov medzi bohatými a chudobnými v našej spoločnosti.

⁽⁷⁾ Stanovisko EHSV z 26. septembra 2007 na tému „Práva pacientov“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy), spravodajca pán Bouis (Ú. v. EÚ C 10, 15.1.2008).

⁽⁸⁾ Pozri posúdenie vplyvu: v Taliansku sa muži dožívajú v zdraví 71 rokov, kým v Maďarsku len 53.

⁽⁹⁾ Stanovisko EHSV z 13. septembra 2006 na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Plán uplatňovania rovnosti žien a mužov 2006 – 2010“, spravodajkyňa pani Attard (Ú. v. EÚ C 318, 23.12.2006).

5.4 EHSV je presvedčený, že by sa malo podporovať zlepšenie duševného a telesného zdravia všetkých európskych občanov, ktorí by mali mať rovnaké právo na starostlivosť o telesné a duševné zdravie. To je možné dosiahnuť len vtedy, ak sa bude znevýhodneným skupinám, ako napríklad skupinám na okraji záujmu, ako aj osobám žijúcim dlhodobo v chudobe alebo osobám vylúčeným z náboženských dôvodov venovať osobitnú pozornosť. Zlepšenie verejného zdravia vyžaduje venovať zvýšenú pozornosť duševnému zdraviu zvlášť v znevýhodnených skupinách (¹⁰).

5.5 EHSV odporúča, aby členské štáty ďalej napomáhali dialógu medzi kultúrami a tak podporovali činnosti EÚ a jej občanov predovšetkým pokiaľ ide o ponuku a využívanie zdravotníckych služieb. Uznávaním a podporou kultúrnej rôznorodosti a viacjazyčnosti možno výrazne prispieť k legitimitate a upevneniu povedomia o zdraví, podpore vzájomnej pomoci (¹¹) ako aj k zabezpečeniu včasnej zdravotnej pomoci, prevencie a liečby.

5.6 Výbor žiada Komisiu, aby vypracovala návrhy na vytvorenie zodpovedného prístupu k zdraviu s cieľom zaradiť túto ambíciu do všetkých politík EÚ. Cieľom je sprístupniť nezávisle informácie o telesnom a duševnom zdraví všetkým, aj občanom, ktorí nemajú prístup na internet ako aj znevýhodneným osobám, ktorých počet neustále narastá. Novým prostriedkom na dosiahnutie tohto cieľa by mala byť spolupráca s nekomerčnými rozhlasovými a televíznymi stanicami s cieľom vytvoriť kanály na šírenie informácií o verejnom zdraví a údajov o zdraví (hlavne o prevencii), ako aj na šírenie informácií nevyhnutných pre včasný prístup k zdravotnej starostlivosti. Na to by sa mohli využívať aj komunikačné nástroje ako napr. internet, ktoré sú dostupné pacientom aj pracovníkom v zdravotníctve.

5.7 EHSV zdôrazňuje, že boj proti fajčeniu, vymedzenie spoločných noriem v oblasti označovania potravín, farmaceutický výskum ako aj rozvoj a šírenie elektronickej zdravotnej starostlivosti predstavujú pridanú hodnotu. V mnohých oblastiach môže výmena osvedčených postupov a vyhodnocovanie výkonnosti zohrať veľmi dôležitú úlohu pri efektívnom a účinnom využívaní limitovaných finančných prostriedkov.

5.8 EHSV sa nazdáva, že politika podpory rodiny, ako aj zodpovedajúce vzdelávanie a podpora, sú dôležité pre vytváranie zodpovedného postoja k zdraviu. Toto úsilie môže začať už v čase tehotenstva budúcich matiek (¹²). Výbor preto odporúča začať dlhodobú kampaň „Zdravý európsky občan“ na podporu európskeho občianstva.

(¹⁰) Stanovisko EHSV zo 17. mája 2006 na tému „Zelená kniha – Zlepšovanie duševného zdravia obyvateľstva. K stratégii duševného zdravia pre Európsku úniu“, spravodajca pán Bedossa (Ú. v. EÚ C 195, 18.8.2006).

(¹¹) Stanovisko EHSV z 20. apríla 2006 na tému „Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady o Európskom roku dialógu medzi kultúrami (2008)“, spravodajkyňa pani Cser (Ú. v. EÚ C 185, 8.8.2006).

(¹²) Napríklad sieť maďarských zdravotných sestier, ktorá pomáha deťom a ich rodinám od počatia až do osemnásteho roku života.

5.9 EHSV síce podporuje voľný pohyb pracujúcich a uznáva práva pacientov, Komisiu však upozorňuje na to, že mobilita pacientov a pracovníkov v zdravotníctve nesmie mať za následok zvýšenie už existujúcich rozdielov v zdravotnej oblasti. Tieto rozdiely treba odstrániť (¹³).

5.10 EHSV zastáva názor, že dostatočné a kvalitné verejné služby sociálnej a zdravotnej starostlivosti sú základným a nevyhnutným predpokladom primeraného odborného vzdelávania dostatočného počtu pracovníkov v tomto sektore. Preto je potrebné týchto pracovníkov lepšie odmeňovať a zaručiť im lepšie spoločenské a morálne uznanie, aby tieto profesie boli pre mladých ľudí atraktívnejšie. Výbor vyjadruje znepokojenie nad zdravotným stavom sociálnych pracovníkov a pracovníkov v zdravotníctve, ktorých vek sa zvyšuje, ktorí trpia syndrómom vyhorenia a pracovným stresom, a preto je potrebné poukázať na hodnotu práce vykonávanej v sektore zdravotníctva a sociálnych služieb a zdôrazniť, že pracovníci tohto sektora vykonávajú cennú prácu na podporu zdravia celej spoločnosti.

5.11 Na úrovni jednotlivých členských štátov je potrebné vedome sa usilovať o dôslednú zdravotnú politiku, ktorú je však možné dosiahnuť iba vtedy, ak bude pre túto oblasť vyhradený dostatok rozpočtových prostriedkov, resp. prostriedkov zo systému sociálneho zabezpečenia. Členské štáty musia naozaj investovať nielen do blahobytu svojho obyvateľstva, ale aj do zdravia svojich občanov.

6. Cezhraničné a celosvetové problémy

6.1 EHSV súhlasí, že v oblasti globalizácie a zdravia môže EÚ zohrať dôležitú úlohu tak v rámci územia Spoločenstva, ako aj mimo neho tým, že prispeje k vyriešeniu celosvetových zdravotných problémov poskytnutím európskych riešení katastrof, pandémie ako aj nových problémov spôsobených klimatickými zmenami a riešením celosvetového nedostatku zdravotníckych pracovníkov prostredníctvom osobitného kompenzačného fondu (¹⁴). Rovnako môže priniesť pridanú hodnotu v oblasti zlepšenia prístupu k liekom.

6.2 Súčasný (HIV/AIDS) ako aj nové hrozby pre zdravie, ktoré nepoznajú hranice, stále viac potvrdzujú úlohu EÚ ako tvorkyne pridanej hodnoty, pretože členské štáty nemôžu proti týmto problémom účinne bojovať samostatne (problém dostupnosti tzv. trojkombinovanej liečby). Platí to hlavne pre prenosné choroby, keď je potrebné posilniť kontrolu a ochranu a koordinovane organizovať prevenciu.

(¹³) Stanovisko EHSV z 27. októbra 2004 k oznámeniu Komisie „Ďalšie sledovanie procesu úvah na vysokej úrovni o mobilite pacientov a rozvoji zdravotníckej starostlivosti v Európskej únii“, spravodajca pán Bedossa (Ú. v. EÚ C 120, 20.5.2005).

(¹⁴) Stanovisko EHSV z 11. júla 2007 na tému „Migrácia a rozvoj: príležitosti a výzvy“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy), spravodajcovia pani Cser a pán Sharma (Ú. v. EÚ C 256, 27.10.2007).

6.3 EHSV vyjadruje poľutovanie nad absenciou návrhov špecifických opatrení Komisie v prospech kľúčových aktérov úspechu európskej stratégie v oblasti zdravia, ktorými sú pracovníci tohto sektora. Vzťah medzi nedostatkom pracovníkov v zdravotníctve a problémami súvisiacimi s nedostatočnou alebo chýbajúcou zdravotnou starostlivosťou je jednoznačný.

6.4 EHSV zdôrazňuje, že dôležitý je etický výkon práv pacientov vo vzťahu lekár – pacient – zdravotný pracovník. Vo svete, ktorý sa neustále mení a rozvíja (môžeme uviesť hlavne dynamický rozvoj zdravotníckych technológií) musí ochrana osobných údajov zohrávať významnú úlohu. Z tohto dôvodu treba týmto otázkam venovať osobitnú pozornosť v rámci celoživotného vzdelávania a odbornej prípravy.

6.5 EHSV upozorňuje na stále väčší nedostatok zdravotníckych pracovníkov a na starnutie tejto skupiny populácie. K náboru pracovníkov je preto potrebné pristupovať skutočne eticky. Situácia zdravotných pracovníkov z členských štátov alebo tretích krajín si vyžaduje primerané politické opatrenia zamerané na ich integráciu, schopnosti a odmeňovanie. Treba venovať pozornosť prostriedkom na podporu návratu migrujúcich kvalifikovaných zdravotníckych pracovníkov s cieľom napomôcť rozvoju zdravotníckeho systému v krajine ich pôvodu. Pokiaľ ide o migráciu zdravotných pracovníkov v rámci Spoločenstva, členské štáty by sa mali postarať o to, aby bezplatné poskytovanie služieb neprivedlo sociálny damping, pretože by to bolo na škodu zdravotníckemu personálu, jeho profesionalite a nakoniec aj samotným pacientom.

7. Prijatie a implementácia stratégie

7.1 EHSV vyjadruje poľutovanie nad nedostatkom objektívnych, porovnateľných a analyzovateľných údajov a informácií o situácii európskych občanov. Neexistuje žiaden monitorovací systém dosledovania, ktorý by umožnil porovnávanie medzi členskými štátmi a medzi regiónmi. V informáciách z oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci sú tiež veľké rozdiely a nejasné miesta⁽¹⁵⁾. V tejto oblasti zohrávajú dôležitú úlohu niektoré agentúry Spoločenstva.

7.2 Výbor odporúča vyvinúť ďalšie úsilie na miestnej, regionálnej, vnútroštátnej a európskej úrovni na zber relevantných údajov a definovanie štatistických ukazovateľov.

7.3 Úspech obnovenej Lisabonskej stratégie vo veľkej miere závisí od zdravia a bezpečnosti pracovníkov na pracovisku. Podmienky na pracovisku sú pre zdravie veľmi dôležité, pretože dospelý jedinec strávi v práci tretinu svojho života. Nebezpečné a zdraviu škodlivé pracovné prostredie znamená 3 až 5 % stratu HDP. Základným prostriedkom na zachovanie zdravia a dodržanie bezpečnosti pri práci a ich dlhodobého udržania je

prevencia. Malým a stredným podnikom, ktoré zamestnávajú vyše 80 % pracovníkov, by sa malo dostať (za predpokladu, že majú a dodržiavajú kolektívnu zmluvu) osobitnej podpory, pretože sú v nevýhode, pokiaľ ide o možnosti a finančné prostriedky (v porovnaní s nadnárodnými spoločnosťami). EHSV vyjadruje ľútosť nad tým, že na samostatne zárobkovo činné osoby sa ochrana zdravia pri práci nevzťahuje.

7.4 Výbor podporuje prispôbenie systémov zdravotnej starostlivosti v členských štátoch, ktoré vedie k zvyšovaniu úrovne zdravotníckych služieb. Aby sa v členských štátoch prekonal vnútorné a vonkajšie nerovnosti, popri zodpovednosti členských štátov je potrebné venovať pozornosť aj úlohe regiónov. Ich úloha však nemôže byť výsledkom zníženia kompetencií členských štátov. V tejto súvislosti je EHSV veľmi znepokojený reformami sústav verejných zdravotníckych služieb, ktoré prebiehajú v niektorých členských štátoch a ktorých cieľom je obmedzenie verejných systémov poistenia a rozsiahla privatizácia verejného zdravotníctva.

7.5 EHSV podporuje cieľ Komisie podnietiť a posilniť prevenciu, pretože jej zámerom je zlepšiť zdravie starších osôb, detí a mládeže. Realizácia tohto cieľa bude veľmi závisieť od návrhov opatrení pre oblasti tabakových výrobkov, potravín, duševného zdravia (vrátane Alzheimerovej choroby) a skriningu rakoviny⁽¹⁶⁾.

7.6 Výbor víta pokrok dosiahnutý v technickom rozvoji. Nezdá sa mu však, že navrhované riešenie elektronického zdravotníctva je zárukou splnenia požiadavky rovnosti príležitostí. Nie sú však známe predstavy odborníkov o tejto problematike. Odvolávanie sa na zníženie nákladov a na prístup s väčším zameraním na občana je odôvodnené, účinný výkon práv pacientov a úlohy členských štátov v oblasti rozvoja a kontroly zdravotnej starostlivosti však nie sú náležite vysvetlené.

7.7 EHSV podporuje väčšiu spoluprácu a nové iniciatívy s medzinárodnými organizáciami. Vzhľadom na to, že EÚ zohráva veľmi dôležitú úlohu v oblasti medzinárodnej pomoci, súhlasí EHSV s posilnením spolupráce s WHO.

7.8 EÚ dokáže podporiť zrealizovanie cieľov WHO pre 21. storočie len vtedy, ak bude účinne spolupracovať s členskými štátmi, agentúrami OSN, WHO, ILO ako aj inými medzinárodnými organizáciami a Medzinárodnou organizáciou pre migráciu. Treba tiež posilniť vzťahy s medzinárodnými finančnými organizáciami (Medzinárodným menovým fondom a Svetovou bankou) a na medzinárodnej úrovni podporiť vznik diskusných fór so sociálnymi partnermi a profesionálnymi organizáciami a občianskou spoločnosťou a osobitne s reprezentatívnymi združeniami pacientov a združeniami na ochranu spotrebiteľov.

⁽¹⁵⁾ Stanovisko EHSV z 29. mája 2008 na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Zlepšenie kvality a produktivity práce: stratégia Spoločenstva v oblasti zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie rokov 2007 – 2012“, spravodajkyňa pani Cser (Ú. v. EÚ C 224, 30.8.2008).

⁽¹⁶⁾ Stanovisko EHSV z 30. mája 2007 na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Stratégia EÚ na podporu členských štátov pri znižovaní rozsahu škôd súvisiacich s požívaním alkoholu“, spravodajcovia pani Van Turnhout a pán Janson (Ú. v. EÚ C 175, 27.7.2007) a stanovisko EHSV z 28. septembra 2005 na tému „Obezita v Európe – poslanie a povinnosti partnerov občianskej spoločnosti“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy), spravodajkyňa pani Sharma (Ú. v. EÚ C 24, 30.1.2006).

7.9 Výbor odporúča, aby mu v rámci zvýšeného vplyvu EÚ na medzinárodnej scéne bola v rámci jeho kompetencií priradená aktívnejšia úloha v rôznych medzinárodných diskusiách predovšetkým o tom, aký dosahu na ľudské zdravie majú nové výzvy vyvolané klimatickými zmenami.

7.10 Stratégia v oblasti zdravia sa musí stať každodennou témou európskej politiky susedstva a medzinárodnej politiky EÚ, aby bolo možné spoločne čeliť novým ohrozeniam zdravia a pandémiam, následkom katastrof a novým zdravotným problémom, ktoré sú dôsledkom klimatických zmien a iných faktorov.

V Bruseli 18. septembra 2008

8. Zdroje a finančné prostriedky

8.1 EHSV zdôrazňuje, že stratégiu podpory zdravia je dôležité brať do úvahy v každej oblasti politiky EÚ. Musia sa zabezpečiť potrebné finančné prostriedky, pretože v bielej knihe je uvedené, že z rozpočtu nebudú poskytnuté na tento účel žiadne dodatočné prostriedky. Výbor preto vyjadruje pochybnosti o tom, či kontrola na úrovni Spoločenstva a posilnenie mechanizmov dohľadu nad ohrozeniami zdravia a reagovania na ne budú bez primeraného financovania úspešné. Vzhľadom na potrebu účinného financovania projektov ako aj opakovanie sa politik Spoločenstva by bolo vhodné vytvoriť stále rozpočtové financovanie, špecifické pre každú úlohu ⁽¹⁷⁾.

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁷⁾ Stanovisko EHSV z 5. júla 2006 na tému „Návrh nariadenia Rady o systéme vlastných zdrojov Európskych spoločenstiev“ (ES, Euratom), spravodajkyňa pani Cser (Ú. v. EÚ C 309, 16.12.2006).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Rozšírenie antidiskriminačných opatrení na oblasti mimo zamestnania a potreba jednotnej súhrnnej antidiskriminačnej smernice“

(2009/C 77/24)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 17. januára 2008 v súlade s článkom 29 ods. 2 vnútorného poriadku rozhodol vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému:

„Rozšírenie antidiskriminačných opatrení na oblasti mimo zamestnania a potreba jednotnej súhrnnej antidiskriminačnej smernice“.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 18. júla 2008. Spravodajcom bol pán Crook.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 447. plenárnom zasadnutí 17. a 18. septembra 2008 (schôdza z 18. septembra 2008) prijal 112 hlasmi za, pričom 3 členovia hlasovali proti a 2 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závety a odporúčania

1.1 Právo na rovnaké zaobchádzanie je univerzálnym právom a zároveň základnou zásadou práva Spoločenstva. Je zakotvené v Charte základných práv. Svoj pôvod má v Dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ďalšom medzinárodnom nástroji, ktorého zmluvnými stranami sú všetky členské štáty, a v ústavných tradíciách, ktoré sú spoločné členským štátom.

1.2 Článok 13 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva (ďalej len „Zmluva o ES“) zaväzuje Európsku úniu, aby bojovala proti diskriminácii založenej na pohlaví, rasovom alebo etnickom pôvode, náboženskom vyznaní alebo viere, zdravotnom postihnutí, veku alebo sexuálnej orientácii vo všetkých oblastiach patriacich do jej právomocí. Podľa Lisabonskej zmluvy sa boj proti diskriminácii stáva špecifickým cieľom Európskej únie.

1.3 Diskriminácia z dôvodov uvedených v článku 13 Zmluvy o ES môže narúšať ciele Európskeho spoločenstva definované v článku 2 Zmluvy o ES, a to najmä podporu vysokej úrovne zamestnanosti a sociálnej ochrany, rovnoprávne postavenie žien a mužov, zvyšovanie životnej úrovne a kvality života, hospodársku a sociálnu súdržnosť a solidaritu medzi členskými štátmi.

1.4 Účinná ochrana pred diskrimináciou v oblastiach mimo zamestnania je dôležitá na zabezpečenie rozvoja demokratických a tolerantných spoločností, ktoré umožňujú prejavy rozmanitosti a úplné zapojenie a integráciu každého jednotlivca do hospodárskeho a sociálneho života.

1.5 Proti pretrvávajúcej nerovnosti a diskriminácii v EÚ treba konať. Diskriminácia poškodzuje jednotlivcov a európske spoločnosti všeobecne. Súčasný právny predpis EÚ v tejto oblasti nezodpovedajú danému účelu. V oblasti zamestnania a povolania existuje ochrana pred diskrimináciou z dôvodov uvedených v článku 13 Zmluvy o ES a právo EÚ chráni tiež pred diskrimináciou z dôvodu rasového alebo etnického pôvodu v oblastiach sociálnej ochrany vrátane sociálneho zabezpečenia a zdravotnej starostlivosti, sociálnych výhod, vzdelávania a prístupu k tovarom a službám vrátane bývania, ako i pred diskrimináciou z dôvodu pohlavia v prístupe k tovarom

a službám. Právna ochrana pred diskrimináciou z dôvodu náboženského vyznania alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie v oblastiach mimo zamestnania na úrovni EÚ neexistuje. Antidiskriminačné zákony EÚ neuznávajú viacnásobnú diskrimináciu a neposkytujú pred ňou ochranu.

1.6 Súčasná situácia v oblasti právnej ochrany v EÚ je zložitá. Mnohé členské štáty prijali zákony, ktoré prekračujú požiadavky Spoločenstva, ale v obsahu, povahe a úrovni poskytnutej ochrany existujú veľké rozdiely, zatiaľ čo iné štáty sotva spĺňajú minimálne požiadavky. Napriek tomu, že sa dokázalo, že špecializované orgány na podporu boja proti diskriminácii a na podporu rovnakého zaobchádzania sú prínosom, právne predpisy EÚ vyžadujú takéto orgány iba v súvislosti s rasovým alebo etnickým pôvodom a rovnosťou žien a mužov. Mnohé členské štáty zriadili orgány na podporu rovnakého zaobchádzania, do právomocí ktorých patrí tiež diskriminácia na základe všetkých alebo niektorých dôvodov uvedených v článku 13 Zmluvy o ES.

1.7 Európsky hospodársky a sociálny výbor sa domnieva, že v žiadnom prípade nemožno pripustiť, aby v právnom poriadku založenom na jasnom zmluvnom záväzku bojovať proti diskriminácii založenej na šiestich špecifických dôvodoch, EÚ umožňovala pretrvávajúce rozdiely v ochrane, a teda poskytovala nižší stupeň ochrany a obmedzenejšie záruky rovnakého zaobchádzania so zreteľom na niektoré dôvody diskriminácie. Bez záväznej povinnosti dodržiavať spoločnú európsku normu nemožno členské štáty skutočne podnietiť, aby vydávali zákony poskytujúce rovnaké práva v súvislosti so všetkými dôvodmi diskriminácie.

1.8 EHSV sa obáva, že tento hierarchicky usporiadaný systém ochrany pred diskrimináciou výrazne zabrzdí dosiahnutie cieľov EÚ. Mohol by obmedziť voľný pohyb pracovníkov a tovarov. Pracovníci pravdepodobne nebudú chcieť cestovať do krajín, kde existuje nižší stupeň právnej ochrany, a požiadavky na dodržiavanie rôznych noriem rovnakého zaobchádzania v jednotlivých krajinách sa môžu nepriaznivo dotknúť poskytovateľov tovarov alebo služieb. Takýto systém ochrany tiež oslabuje sociálnu súdržnosť a obmedzuje mieru účasti na občianskej spoločnosti.

1.9 EHSV sa domnieva, že práve teraz je nevyhnutné prijať nové právne predpisy EÚ zakazujúce diskrimináciu v oblastiach mimo zamestnania z dôvodu náboženského vyznania alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie. Jedine opatrenie na úrovni Spoločenstva, ktoré bude v súlade so zásadami subsidiarity a proporcionality uvedenými v článku 5 Zmluvy o ES, umožní zaviesť vysokú spoločnú úroveň právnej ochrany vo všetkých členských štátoch.

1.10 Opatrenie Spoločenstva by malo byť vo forme jednotnej smernice, ktorá bude pokrývať všetky štyri uvedené dôvody diskriminácie. Aby boli právne predpisy EÚ a vnútroštátne právne predpisy zosúladené a zlučiteľné, táto nová smernica by sa mala uplatňovať na všetky oblasti mimo zamestnania a povolania, ktoré zahŕňa smernica o rasovej rovnosti. Podľa EHSV predstavuje jednotná smernica mnohé výhody: podnikom a iným poskytovateľom tovarov alebo služieb by poskytla maximálnu jasnosť, pričom by podporila včasné dodržiavanie jej ustanovení; účinnejším spôsobom by zahrnila ochranu pred viacnásobnou diskrimináciou a prispela by k väčšej sociálnej súdržnosti.

1.11 EHSV preto víta rozhodnutie Európskej komisie oznámené 2. júla 2008, ktoré sa týka návrhu na vypracovanie novej smernice o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania bez ohľadu na náboženské vyznanie alebo vieru, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálnu orientáciu.

1.12 Nové právne predpisy musia zabezpečiť, aby sa právo na rovnaké zaobchádzanie neoslabilo alebo nezmenšilo, a aby nevedlo k zníženiu úrovne ochrany pred diskrimináciou, ktorú poskytujú súčasné zákony EÚ alebo vnútroštátne zákony. Nová smernica by mala poskytnúť rámec pre dodržiavanie záväzkov týkajúcich sa rovnakého zaobchádzania, ktoré vyplývajú z Dohovoru Organizácie spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím, a mala by tiež obsahovať ustanovenie o prístupe a primeraných úpravách, aby sa osoby so zdravotným postihnutím mohli v plnej miere zúčastňovať na živote v spoločnosti. Mala by umožniť prijatie opatrení zameraných na pozitívnu akciu a prednostné zaobchádzanie z dôvodov veku alebo zdravotného postihnutia, ak je to v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania. Smernica nesmie pripustiť všeobecné odôvodnenie priamej diskriminácie, ale mala by dovoliť diskrimináciu vtedy, ak slúži na podporu rovnakého zaobchádzania a rešpektovania ľudskej dôstojnosti. Mala by stanoviť požiadavku na zriadenie alebo rozšírenie špecializovaných orgánov, ktoré by sa zaoberali otázkou rovnakého zaobchádzania so zreteľom na ostatné štyri dôvody.

2. Rovnaké zaobchádzanie je základnou zásadou práva EÚ

2.1 Právo na rovnaké zaobchádzanie je univerzálnym právom a zároveň základnou zásadou práva Spoločenstva. Má svoj pôvod v medzinárodných nástrojoch, ktorých zmluvnými stranami sú všetky členské štáty, a v ústavných tradíciách členských

štátov. Je zakotvené aj v článkoch 21 a 22 Charty základných práv.

2.2 Právo na rovnaké zaobchádzanie so ženami a s mužmi na pracovisku, ktoré sa zaviedlo pred viac ako 30 rokmi, predstavuje kľúčový prvok vo vývoji EÚ. Pre spravodlivý vnútorný trh, slobodu pohybu a vytváranie silnej a súdržnej európskej spoločnosti ostáva rovnaké zaobchádzanie so ženami a mužmi naďalej základnou podmienkou.

2.3 V priebehu deväťdesiatych rokov rástlo vedomie o potrebe prijať opatrenia, ktorých cieľom by bol boj proti diskriminácii z dôvodov iných ako je pohlavie a v oblastiach mimo zamestnania. Začlenenie článku 13 do Amsterdamskej zmluvy bolo významnou udalosťou vo vývoji, pretože viedla k novým právomociam a rozšíreniu záväzku zabezpečiť rovnaké zaobchádzanie. Článok 13 zaväzuje EÚ, aby bojovala proti diskriminácii nielen z dôvodu pohlavia, ale aj rasového alebo etnického pôvodu, náboženského vyznania alebo viery, zdravotného postihnutia, veku a sexuálnej orientácie.

2.4 Rada v súvislosti s diskrimináciou z týchto ďalších dôvodov uznala naliehavú potrebu konať a v roku 2000 prijala dve smernice: smernicu o rasovej rovnosti (2000/43/ES) a smernicu o rovnakom zaobchádzaní v zamestnaní (2000/78/ES). V roku 2004 prijala Rada smernicu o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami v prístupe k tovaru a službám a k ich poskytovaniu (2004/113/ES).

2.5 Všetky tri smernice vo svojej preambule odkazujú na článok 6 Zmluvy o Európskej únii a uvádzajú, že právo na rovnaké zaobchádzanie je základným právom, ktoré sa opiera o medzinárodné nástroje, ktorých zmluvnými stranami sú všetky členské štáty, a o ústavné tradície spoločné všetkým členským štátom.

2.6 Túto zásadu potvrdil Súdny dvor Európskych spoločenstiev (ďalej len „Súdny dvor ES“) vo svojom návrhu na začatie prejudiciálneho konania o otázke interpretácie smernice Rady 2000/78/ES v súvislosti s diskrimináciou na základe veku vo veci *Werner Mangold proti Rüdiger Helm* (1).

— „74. V zmysle článku 1 [smernica 2000/78] je jej účelom výlučne „ustanovenie všeobecného rámca pre boj proti diskriminácii v zamestnaní a povolani na základe náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie“, pričom samotná zásada zákazu týchto foriem diskriminácie má svoj pôvod, ako vyplýva z odôvodnení č. 1 a 4 smernice, v rôznych medzinárodných nástrojoch a ústavných tradíciách, ktoré sú spoločné všetkým členským štátom.

— 75. Zásadu zákazu diskriminácie na základe veku teda treba považovať za všeobecnú zásadu práva Spoločenstva.“

Nie je dôvod predpokladať, že by Súdny dvor ES rovnakým spôsobom nepotvrdil uplatňovanie tejto zásady na iné formy diskriminácie uvedené v smernici 2000/78/ES.

(1) Vec C-144/04, rozsudok Súdneho dvora ES z 22. novembra 2005.

2.7 V konaní vo veci *Coleman proti Attridge Law*, v ktorej bol Súdny dvor ES požiadaný, aby rozhodol o prejudiciálnej otázke týkajúcej sa pôsobnosti smernice Rady 2000/78/ES, generálny advokát vo svojom stanovisku uviedol ⁽²⁾, že

— „8 článok 13 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva vyjadruje záväzok právneho poriadku Spoločenstva dodržiavať zásadu rovnakého zaobchádzania a zákazu diskriminácie. ... Judikatúra súdu je jednoznačná pokiaľ ide o úlohu rovnakého zaobchádzania a zákazu diskriminácie v právnom poriadku Spoločenstva. Rovnaké zaobchádzanie je nielen politickým ideálom a aspiráciou, ale aj jednou zo základných zásad práva Spoločenstva“ [neoficiálny preklad].

2.8 V smernici o rasovej rovnosti ⁽³⁾, ako i v smernici o rovnakom zaobchádzaní v zamestnaní ⁽⁴⁾ Rada potvrdzuje svoj názor, že diskriminácia z dôvodov uvedených v článku 13 Zmluvy o ES môže sťažiť dosiahnutie cieľov Európskeho spoločenstva definovaných v článku 2 Zmluvy o ES, najmä podporu vysokej úrovne zamestnanosti a sociálnej ochrany, rovnoprávne postavenie žien a mužov, zvyšovanie životnej úrovne a kvality života, hospodársku a sociálnu súdržnosť a solidaritu medzi členskými štátmi.

2.9 Lisabonská zmluva pripisuje boju proti diskriminácii z dôvodov uvedených v článku 13 ⁽⁵⁾ nový význam, pretože ho označuje za špecifický cieľ EÚ pri vymedzovaní a uskutočňovaní svojich politik a činností ⁽⁶⁾.

3. Význam účinnej ochrany pred diskrimináciou v oblastiach mimo zamestnania

3.1 Smernica o rovnakom zaobchádzaní v zamestnaní stanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie bez ohľadu na náboženské vyznanie alebo vieru, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálnu orientáciu v zamestnaní a povolani. Smernicou o rasovej rovnosti sa implementuje zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod nielen v zamestnaní a povolani, ale aj v oblastiach sociálnej ochrany vrátane sociálneho zabezpečenia a zdravotnej starostlivosti, sociálnych výhod, vzdelávania a prístupu k tovarom a službám a poskytovania tovarov a služieb, ktoré má verejnosť k dispozícii, vrátane bývania.

3.2 Smernica o rovnakom prístupe k tovarom a službám dopĺňa ochranu pred diskrimináciou v zamestnaní a povolani založenou na pohlaví, ktorá je zahrnutá v smerniciach prijatých na základe článku 141 Zmluvy o ES ⁽⁷⁾, a implementuje zásadu rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami v prístupe k tovarom a službám a pri ich poskytovaní.

3.3 Rada v smernici o rasovej rovnosti ⁽⁸⁾ a v smernici o rovnakom prístupe k tovarom a službám ⁽⁹⁾ uznala, že po-

⁽²⁾ Vec C-303/06, stanovisko generálneho advokáta z 31. januára 2008.

⁽³⁾ Odôvodnenie 9.

⁽⁴⁾ Odôvodnenie 11.

⁽⁵⁾ Článok 19 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (konsolidované znenie zmenené a doplnené Lisabonskou zmluvou).

⁽⁶⁾ Článok 10 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (konsolidované znenie zmenené a doplnené Lisabonskou zmluvou).

⁽⁷⁾ Napríklad smernica 76/207/EHS a smernica 2002/73/ES.

⁽⁸⁾ Odôvodnenie 12.

⁽⁹⁾ Odôvodnenie 9.

kiaľ sa má zabezpečiť plná účasť všetkých osôb, treba ochranu pred diskrimináciou rozšíriť na oblasti mimo zamestnania.

3.4 EHSV uznal ⁽¹⁰⁾ význam prístupnosti elektronických technológií v boji proti diskriminácii a pre umožnenie plnej účasti všetkých skupín na živote spoločnosti. Zároveň odporúča prijať právne predpisy na základe článku 13 Zmluvy o ES, aby sa dosiahla spoločná vysoká úroveň opatrení v oblasti prístupnosti elektronických technológií.

3.5 EHSV je presvedčený, že odstránenie diskriminácie na pracovnom trhu a mimo neho je rozhodujúce pre dosiahnutie cieľov Lisabonskej stratégie. V opačnom prípade bude diskriminácia v oblasti sociálnej ochrany, zdravotnej starostlivosti, vzdelávania alebo bývania alebo v prístupe k základným verejným a súkromným službám znemožňovať pokrok smerom k trvalo udržateľnému rastu a väčšiemu počtu kvalitnejších pracovných miest.

4. Súčasný stav v oblasti rovnakého zaobchádzania a zákazu diskriminácie v EÚ

4.1 Európsky rok rovnakých príležitostí pre všetkých poskytol v roku 2007 inštitúciám EÚ, vládam členských štátov a občianskej spoločnosti cennú príležitosť zamyslieť sa nad významom zásady rovnakého zaobchádzania a nad odstránením diskriminácie pri vytváraní spoločnosti, ktorá bude vo väčšej miere sociálne inkluzívna. Táto iniciatíva poukázala na skutočnosť, ktorú jasne konštatovala Rada, keď uviedla, že „v EÚ naďalej existuje nerovnosť a diskriminácia na základe pohlavia, rasového alebo etnického pôvodu, veku, zdravotného postihnutia, náboženského vyznania alebo viery alebo sexuálnej orientácie, na čo výrazne doplácajú dotknuté ženy a muži a európska spoločnosť ako celok“. ⁽¹¹⁾

4.2 Európsky rok taktiež upozornil na rozdiely v ochrane pred diskrimináciou v súčasných právnych predpisoch EÚ (opísané v bodoch 3.1 a 3.2). EHSV sa obáva, aby sa odmietanie spravodlivého zaobchádzania, vrátane diskriminačného správania zo strany inštitúcií, z akéhokoľvek dôvodu uvedeného v článku 13 Zmluvy o ES v oblastiach ako sú zdravotná starostlivosť, vzdelávanie, prístup k tovarom a službám a bývaní, nepodielalo na pretrvávajúcej nerovnosti v prístupe k zamestnaniu a aby výrazne neovplyvnilo kvalitu života jednotlivcov a ich schopnosť plne sa zúčastňovať na živote spoločnosti.

5. Viacnásobná diskriminácia

5.1 Ako konštatovala Rada, „Európsky rok rovnakých príležitostí pre všetkých 2007 poukázal na vážne problémy vyplývajúce z viacnásobnej diskriminácie“ ⁽¹²⁾.

⁽¹⁰⁾ Stanovisko EHSV z 30. mája 2007 na tému *Budúca právna úprava prístupnosti elektronických technológií*, spravodajca: pán Hernández Bataller (Ú. v. EÚ C 175, 27.7.2007).

⁽¹¹⁾ Uznesenie Rady z 5. decembra 2007 o nadviazaní na Európsky rok rovnakých príležitostí pre všetkých (2007), s. 1.

⁽¹²⁾ Tamtiež, s. 3

5.2 Pojem „viacnásobná diskriminácia“ uznáva zložitost identity každej ľudskej bytosti. K viacnásobnej diskriminácii dochádza vtedy, keď je osoba vystavená diskriminácii alebo obťažovaniu z dôvodov, ktoré tvoria súčasť jej identity.

5.3 V decembri 2007⁽¹³⁾ bola uverejnená správa o výskume Dánskeho inštitútu pre ľudské práva s názvom *Tackling Multiple Discrimination – Practices, policies and laws* (Boj proti viacnásobnej diskriminácii – postupy, politické opatrenia a zákony). Na základe akademického a právneho výskumu a konzultácií so zainteresovanými stranami autori dospeli k záveru, že boj proti diskriminácii a nerovnosti si vyžaduje realizovateľné riešenia pre boj proti viacnásobnej diskriminácii⁽¹⁴⁾.

5.4 Antidiskriminačné právne predpisy EÚ a antidiskriminačné vnútroštátne zákony, ktorými sa transponujú predpisy EÚ, by mali poskytovať ochranu pred všetkými formami viacnásobnej diskriminácie a právo na ich nápravu. Aby to bolo možné dosiahnuť, treba rovnakú ochranu pred diskrimináciou zo všetkých dôvodov. V súčasnosti to v rámci právnych predpisoch EÚ okrem oblasti zamestnania neplatí.

6. Právna ochrana pred diskrimináciou v jednotlivých krajinách EÚ

6.1 Hoci zatiaľ všetky členské štáty riadne netransponovali smernicu o rasovej rovnosti a rámcovú smernicu o rovnakom zaobchádzaní v zamestnaní⁽¹⁵⁾, mnohé členské štáty prijali zákony, ktoré zakazujú diskrimináciu, a ktoré prekračujú požiadavky súčasných smerníc na základe článku 13 Zmluvy o ES.

6.2 Analytická štúdia⁽¹⁶⁾ uverejnená v decembri 2006 skúmala vnútroštátne zákony zakazujúce diskrimináciu v oblastiach mimo zamestnania a povolania založenú na pohlaví, sexuálnej orientácii, zdravotnom postihnutí, náboženskom vyznaní alebo veku.

Autori štúdie uvádzajú, že azda najvýraznejšou črtou skúmaných európskych krajín je po prvé skutočnosť, že väčšina krajín v značnej miere prekračuje súčasné požiadavky Európskeho spoločenstva a v rôznych formách poskytuje právnu ochranu pred diskrimináciou založenou na väčšine dôvodov, ktoré tvoria tému uvedenej správy, a po druhé rôznosť rozsahu a charakteru takejto ochrany v jednotlivých krajinách⁽¹⁷⁾.

6.3 Autori konštatovali, že existujú veľké rozdiely v súvislosti s dôvodmi diskriminácie, pre ktoré sa podľa príslušných oblastí činnosti poskytuje ochrana, ako i v súvislosti s právnym rámcem tejto ochrany, ktorý tvoria národné ústavy, generické

antidiskriminačné zákony, vnútroštátne alebo regionálne zákony alebo osobitné zákony upravujúce konkrétne oblasti ako napríklad bývanie alebo vzdelávanie. Všetky skúmané dôvody alebo oblasti sa v jednotlivých krajinách rôznym spôsobom líšili charakterom a formou poskytnutých práv na nediskrimináciu a rozsahom udelených výnimiek⁽¹⁸⁾. Porovnanie členských štátov, ktoré uskutočnili autori Bell, Chopin a Palmer,⁽¹⁹⁾ potvrdzuje tieto zistenia dokazujúce existenciu rozdielov a nesúladu.

6.4 Rada vo svojom uznesení o nadviazaní na Európsky rok rovnakých príležitostí pre všetkých uznala, že špecializované orgány na podporu rovnakého zaobchádzania sú alebo by sa mohli stať kľúčovými hnacími silami v boji proti diskriminácii a v presadzovaní zásady rovnakého zaobchádzania v každom členskom štáte. Zohrávajú rozhodujúcu úlohu najmä pri zvyšovaní povedomia verejnosti. Smernica o rasovej rovnosti, smernica o rovnakom prístupe k tovaru a službám a smernica o rovnosti žien a mužov⁽²⁰⁾ (prepracované znenie) ukladá členským štátom povinnosť zriadiť špecializované orgány na podporu práv na rovnaké zaobchádzanie bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod a pohlavie, avšak nekladie požiadavku na zriadenie špecializovaných orgánov v súvislosti s náboženským vyznaním alebo vierou, zdravotným postihnutím, sexuálnou orientáciou alebo vekom. Oblasť právomocí špecializovaných orgánov zriadených členskými štátmi sa výrazne líši: niektoré sa obmedzujú na rasový a etnický pôvod a iné zahŕňajú všetky dôvody diskriminácie uvedené v článku 13 Zmluvy o ES, ako aj ďalšie dôvody⁽²¹⁾. Na európskej úrovni existuje sieť Equinet⁽²²⁾ zložená zo samosprávnych alebo vládnych orgánov, ktoré sú v členských štátoch poverené uplatňovaním antidiskriminačných právnych predpisov.

6.5 Agentúra Európskej únie pre základné práva prehodnotila právnu ochranu pred diskrimináciou z dôvodu sexuálnej orientácie v jednotlivých krajinách EÚ⁽²³⁾ a odporučila prijať právne predpisy na úrovni EÚ, ktoré by zabezpečili rovnaké práva na rovnaké zaobchádzanie v súvislosti so všetkými dôvodmi uvedenými v článku 13 Zmluvy o ES.

6.6 EHSV je presvedčený, že neexistuje žiaden dôvod pre existenciu systému antidiskriminačných právnych predpisov EÚ založeného na zmluvnom záväzku, ktorým je boj proti diskriminácii z dôvodov pohlavia, rasového a etnického pôvodu, náboženského vyznania alebo viery, zdravotného postihnutia, veku a sexuálnej orientácie, a zároveň umožňujúceho a zachovávajúceho nižší stupeň ochrany a obmedzenejšie záruky rovnakého zaobchádzania so zreteľom na niektoré z uvedených dôvodov.

⁽¹³⁾ Úrad pre vydávanie úradných publikácií Európskych spoločenstiev, 2007 ISBN 978-92-79-06953-6.

⁽¹⁴⁾ Tamtiež, s. 7.

⁽¹⁵⁾ Pozri *Developing Anti-Discrimination Law in Europe – The 25 EU Member States Compared* (Rozvoj antidiskriminačných zákonov v Európe – porovnanie 25 členských štátov EÚ), autori: M. Bell, I. Chopin a F. Palmer, júl 2007, Úrad pre vydávanie úradných publikácií Európskych spoločenstiev, 2007, ISBN 978-92-79-06572-9.

⁽¹⁶⁾ Pozri *Comparative Analyses on National Measures to Combat Discrimination Outside Employment and Occupation* (Komparatívna analýza vnútroštátnych opatrení na boj proti diskriminácii v oblastiach mimo zamestnania a povolania), autori: A. McColgan, J. Niessen and F. Palmer, VT/2005/062, Migration Policy Group and Human European Consultancy, december 2006.

⁽¹⁷⁾ Tamtiež, s. 3.

⁽¹⁸⁾ Tamtiež, porovnávacie tabuľky, s. 36 – 45 a pozri tiež M. Bell, I. Chopin a F. Palmer (poznámka pod čiarou 15).

⁽¹⁹⁾ Tamže, porovnávacie tabuľky, s. 83 – 113.

⁽²⁰⁾ 2006/54/ES.

⁽²¹⁾ Pozri *Developing Anti-Discrimination Law in Europe – The 25 EU Member States Compared*, autori: M. Bell, I. Chopin a F. Palmer, júl 2007, Úrad pre vydávanie úradných publikácií Európskych spoločenstiev, 2007, ISBN 978-92-79-06572-9, s. 108 – 113.

⁽²²⁾ Pozri www.equineteurope.org.

⁽²³⁾ *Homophobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation in the EU Member States: Part I – Legal Analysis* (Homofóbia a diskriminácia v členských štátoch EÚ založená na sexuálnej orientácii: Časť I – právna analýza), Agentúra Európskej únie pre základné práva, 2008 (autor: Olivier De Schutter).

6.7 Bez zosúladených právnych predpisov na úrovni EÚ zahrňajúcich všetky dôvody, členské štáty nie sú motivované, aby prijímali zosúladené zákony a Európska komisia alebo Rada nedisponujú žiadnym právnym základom pre podniknutie krokov v prípade neprimeranej alebo nerovnej úrovne ochrany pred diskrimináciou, ako je to v súčasnosti.

6.8 EHSV súhlasí s tým, že samotné prijatie právnych predpisov zakazujúcich diskrimináciu nestačí na to, aby sa krajina zbavila problému diskriminácie. Možno však aspoň povedať, že štát tým dokazuje uznanie škodlivého charakteru diskriminácie pre jednotlivcov a spoločnosť a svoj záväzok použiť právne prostriedky na jej odstránenie. Nedostatok antidiskriminačných právnych predpisov naopak vyjadruje celkom odlišný odkaz, ktorým je (chybný) dojem, že takáto diskriminácia neexistuje alebo že nepredstavuje dostatočne závažný problém, ktorý by si vyžadoval prijatie formálnych preventívnych opatrení, alebo, z politického hľadiska to znamená, že odpor potenciálnych pôvodcov diskriminácie voči akejkoľvek forme regulácie zatieňuje snahu zlepšiť kvalitu života všetkých občanov a dosiahnuť väčšiu sociálnu súdržnosť.

6.8.1 Je dokázané, že neformálnymi opatreniami nelegislatívneho charakteru, ktorých cieľom je presadzovanie osvedčených postupov, sa nepodarilo odstrániť hlboko zakorenené diskriminačné správanie.

6.8.2 Antidiskriminačná legislatíva však sama o sebe nebude stačiť na dosiahnutie stanovených cieľov, ak ju nebude sprevádzať komplexný program zameraný na zvyšovanie povedomia a na vzdelávanie a jej účinné uplatňovanie.

7. Hierarchia práv na rovnaké zaobchádzanie škodí dosiahnutiu cieľov EÚ

7.1 EHSV je toho názoru, že zachovanie súčasného, hierarchicky usporiadaného a nesúladného systému ochrany Spoločenstva pred diskrimináciou škodí dosiahnutiu cieľov EÚ:

- Takýto systém obmedzuje slobodný pohyb pracovníkov, ktorým je v niektorých krajinách v porovnaní s inými krajinami poskytnutá menšia právna ochrana práva na nediskrimináciu. Napríklad 69,2 % individuálnych respondentov sa v rámci internetového prieskumu Európskej komisie pod názvom *Diskriminácia – je problémom?* vyjadrilo, že stupeň právnej ochrany pred diskrimináciou mimo zamestnania z dôvodov veku, zdravotného postihnutia, náboženského vyznania a sexuálnej orientácie by ovplyvnil ich rozhodnutie presťahovať sa do iného členského štátu ⁽²⁴⁾.
- Môže obmedzovať slobodný pohyb tovarov vzhľadom na to, že poskytovatelia musia v jednotlivých členských štátoch dodržiavať rôzne normy rovnakého zaobchádzania v prístupe k tovarom a službám. Napríklad 26,3 % spoločností, ktoré spolupracujú s *European Business Test Panel on Anti-Discrimination* ⁽²⁵⁾ uviedlo, že stupeň právnej ochrany pred diskrimináciou z dôvodu veku, zdravotného postihnutia, náboženského vyznania a sexuálnej orientácie v prístupe k tovarom a službám, ako i bývaníu, ktorý poskytuje iný členský štát,

by mal vplyv na ich schopnosť podnikat' v tomto členskom štáte.

- Ovplyvňuje kvalitu života, pretože bez právneho zákazu môžu diskriminácia a obťažovanie uniknúť akejkoľvek kontrole a prekážky, ktoré bránia jednotlivcom plne užívať ich hospodárske a sociálne práva, budú naďalej existovať.
- Je v protiklade so sociálnou súdržnosťou, pretože úplne a rovnakým spôsobom neuznáva všetky skupiny spoločnosti.
- Obmedzuje mieru účasti veľkých skupín a spoločenstiev na živote občianskej spoločnosti.

7.2 Rada vo svojom uznesení o nadviazaní na Európsky rok rovnakých príležitostí pre všetkých vyjadrila znepokojenie nad pretrvávajúcou diskrimináciou a:

- konštatovala, že „diskriminácia môže viesť k chudobe a sociálnemu vylúčeniu tým, že bráni účasti a prístupu k zdrojom“;
- vzala na vedomie, že „Európsky parlament a občianska spoločnosť vyzvali na rozšírenie právnej ochrany pred diskrimináciou aj na oblasti mimo zamestnania a povolania“, a
- vyzvala členské štáty a Európsku komisiu, aby „zvyšili úsilie o prevenciu a boj proti diskriminácii ... na trhu práce aj mimo neho“ a „zabezpečili a zvýšili účinnosť špecializovaných orgánov pre rovnosť“.

8. Potreba novej smernice

8.1 Treba nevyhnutne prijať nové právne predpisy, ktorými sa bude implementovať zásada rovnakého zaobchádzania bez ohľadu na zdravotné postihnutie, náboženské vyznanie alebo vieru, sexuálnu orientáciu alebo vek v oblastiach mimo zamestnania s cieľom reagovať na obavy Rady a zabezpečiť zosúladené minimálne normy ochrany v celej EÚ.

8.2 Vzhľadom na povahu a rozsah javov, ktorých sa týka súčasná miera diskriminácie a jej vplyv na dosiahnutie cieľov EÚ, a na potrebu zabezpečiť spoločný vysoký stupeň ochrany pred diskrimináciou vo všetkých členských štátoch, opatrenia na úrovni členských štátov nie sú dostatočné, a preto sú nevyhnutné opatrenia na úrovni Spoločenstva v súlade so zásadami subsidiarity a proporcionality obsiahnutými v článku 5 Zmluvy o ES.

8.3 EHSV odporúča, aby mal nový právny predpis formu jednotnej smernice zakazujúcej diskrimináciu založenú na zdravotnom postihnutí, náboženskom vyznaní alebo viere, sexuálnej orientácii alebo veku vo všetkých oblastiach mimo zamestnania v rozsahu pôsobnosti smernice o rasovej rovnosti a obsahujúcej požiadavku na zriadenie alebo rozšírenie orgánu na podporu rovnakého zaobchádzania, ktorý bude v plnej miere oprávnený zaoberať sa všetkými záležitosťami v súlade s týmto právnym predpisom. Toto odporúčanie bolo hlavným odporúčaním Agentúry Európskej únie pre základné práva ⁽²⁶⁾.

⁽²⁴⁾ Internetové konzultácie, júl – október 2007.

⁽²⁵⁾ 12. 7. 2007 – 31. 8. 2007, otázka 4a.

⁽²⁶⁾ *Homophobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation in the EU Member States: Part I – Legal Analysis*, Agentúra Európskej únie pre základné práva, 2008 (autor: Olivier De Schutter).

8.3.1 Hoci EHSV uznáva, že ochrana pred diskrimináciou, ktorú poskytujú terajšie antidiskriminačné smernice, by sa mala posilniť, vrátane jasného uznania inštitucionálnej diskriminácie, súčasnou prioritou výboru je zabezpečiť ochranu pred diskrimináciou z uvedených dôvodov na rovnakej úrovni ako je to v súčasnosti v prípade diskriminácie z dôvodu rasového a etnického pôvodu.

8.4 EHSV si uvedomuje, že prvotnou reakciou mnohých organizácií (najmä malých podnikov) na nový legislatívny návrh budú skutočné obavy týkajúce sa nákladov spojených s dodržiavaním ustanovení tohto návrhu. Vzhľadom na viacnásobné aspekty pravidiel je ich dodržiavanie pre podniky „mimoriadne ťažké“⁽²⁷⁾. EHSV nie je presvedčený, že prijatie jedinej smernice stanovujúcej spoločnú európsku normu ochrany pred diskrimináciou v oblastiach mimo zamestnania by viedlo k výrazným novým nákladom. V mnohých prípadoch by náklady spojené s dodržiavaním predpisu boli vo veľkej miere kompenzované zvýšením počtu zákazníkov vyplývajúcim z odstránenia diskriminácie. Podľa názoru 89,9 % podnikov spolupracujúcich s *European Business Test Panel on Anti-discrimination* sú potrebné právne predpisy, ktoré zabezpečia rovnakú úroveň ochrany pred diskrimináciou v celej EÚ⁽²⁸⁾.

8.5 EHSV si je vedomý argumentov v prospech samostatných smerníc pre každý z príslušných dôvodov diskriminácie, avšak domnieva sa, že by sa rozhodne mala uprednostniť jediná smernica zahŕňajúca všetky štyri dôvody, aby:

- sa jednotlivcom a poskytovateľom tovarov a služieb poskytla maximálna jasnosť a transparentnosť. Výbor si uvedomuje, že súkromné podniky len zriedka vítajú nové formy regulácie a stanovenie samostatných antidiskriminačných noriem Spoločenstva pre každý z dôvodov diskriminácie v rôznych obdobiach, pričom nemáme istotu, že požiadavky obsiahnuté v týchto normách budú zosúladené, v oveľa väčšej miere sťažujú ich dodržiavanie, a to najmä pokiaľ ide o malé podniky, ktoré disponujú obmedzenými prostriedkami,
- sa mohlo účinne reagovať na viacnásobnú diskrimináciu a jej nápravu. Ak bude existovať zosúladená a rovnaká ochrana pred diskrimináciou zo všetkých dôvodov, potom jednotlivci, ktorí sú vystavení diskriminácii alebo obťažovaniu z dôvodu viac ako jednej charakteristiky svojej identity, sa budú môcť domáhať primeranej nápravy,
- boli právne predpisy prístupné a zrozumiteľné. Rada vo svojom uznesení o nadviazaní na Európsky rok rovnakých príležitostí pre všetkých spomenula nízku úroveň povedomia verejnosti o antidiskriminačných právnych predpisoch⁽²⁹⁾. Bude oveľa ťažšie zvýšiť povedomie verejnosti, ak v právach na rovnaké zaobchádzanie budú existovať zložité odlišnosti medzi rôznymi dôvodmi diskriminácie v rôznych oblastiach právnych predpisov EÚ alebo vnútroštátnych právnych predpisoch,
- sa zabránilo akejkoľvek forme hierarchie v rámci európskeho systému práv na rovnaké zaobchádzanie. Sociálna súdržnosť

závisí od pocitu spoločného záväzku a pocitu spolupatričnosti členov spoločnosti, čo bude oveľa ťažšie dosiahnuť, ak rôzne skupiny na základe obsahu právnych predpisov zistia, že práva na rovnaké zaobchádzanie niektorých skupín majú väčšiu váhu ako práva iných skupín.

8.6 Smernica o rasovej rovnosti stanovila hlavné oblasti mimo zamestnania, ktoré spadajú do právomocí EÚ, a v ktorých bude v záujme dosiahnutia cieľov EÚ užitočné a nevyhnutné predchádzať diskriminácii založenej na zdravotnom postihnutí, náboženskom vyznaní alebo viere, sexuálnej orientácii a veku. EHSV dôrazne odporúča, aby boli tieto isté oblasti plne zahrnuté do pôsobnosti novej smernice.

8.7 EHSV súhlasí s tým, že v súlade so zásadou subsidiarity sú za organizovanie a poskytovanie služieb a/alebo za iné aspekty regulácie v niektorých oblastiach činnosti ako je napríklad bývanie, vzdelávanie alebo niektoré ďalšie verejné služby, zodpovedné v prvom rade členské štáty, či už na ústrednej alebo regionálnej úrovni. EHSV sa však domnieva, že na základe článku 5 Zmluvy o ES jedine právny predpis na úrovni EÚ zabezpečí nevyhnutné spoločné súhrnné normy rovnakého zaobchádzania na vysokej úrovni vo všetkých týchto oblastiach činnosti.

8.8 EHSV preto víta rozhodnutie Európskej komisie oznámené 2. júla 2008, ktoré sa týka návrhu novej smernice o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania bez ohľadu na náboženské vyznanie alebo vieru, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálnu orientáciu v oblastiach mimo zamestnania, ktoré upravuje smernica a rasovej rovnosti. Európskej komisii boli predložené predchádzajúce návrhy tohto stanoviska, a preto výbor verí, že argumenty a predbežné závery študijnej skupiny EHSV, ktoré obsahovali odporúčanie prijať smernicu v tejto navrhovanej forme, pomohli Európskej komisii pri prijímaní jej rozhodnutia. Výbor ďalej verí, že toto stanovisko vo svojej konečnej podobe môže podporiť členské štáty, aby uznali hodnotu a význam právneho predpisu EÚ na tento účel a pomôcť im prispieť k jeho pozitívnemu vývoju a prijatiu.

8.9 EHSV schvaľuje rozhodnutie Európskej komisie navrhnuť smernicu, ktorá bude v maximálnej miere zosúladená so smernicami prijatými na základe článku 13 Zmluvy o ES, bude obsahovať rovnaké definície priamej a nepriamej diskriminácie, obťažovania a pozitívnej akcie, bude sa uplatňovať na všetky osoby v členskom štáte vrátane príslušníkov tretích krajín a ktorá členským štátom uloží rovnaké povinnosti zabezpečiť právo na nápravu, účinné, primerané a odradzujúce sankcie, ochranu pred prenasledovaním a prenesené dôkazné bremeno. Rovnako dôležité sú zosúladené povinnosti zvyšovať povedomie verejnosti a podporovať dialóg so sociálnymi partnermi a mimovládnyimi organizáciami.

8.10 EHSV odporúča, aby Rada a ďalšie inštitúcie EÚ pri skúmaní navrhovanej smernice zohľadnili nasledujúce aspekty, ktoré umožnia, aby v jej konečnej verzii boli obsiahnuté tieto ciele opísané výborom:

⁽²⁷⁾ Odpoveď Konfederácie európskych podnikov na konzultácie Európskej komisie *Diskriminácia – je problémom?*, 12. októbra 2007.

⁽²⁸⁾ 12. 7. 2007 – 31. 8. 2007, otázka 4b.

⁽²⁹⁾ Internetové konzultácie, júl – október 2007, s. 1.

8.10.1 *Zachovanie úrovne ochrany*: nová smernica nesmie byť zámkou na zníženie úrovne ochrany pred diskrimináciou v žiadnom právnom akte EÚ a členské štáty nesmú použiť implementáciu smernice ako dôvod zníženia ich súčasnej úrovne ochrany pred diskrimináciou.

8.10.2 *Rovnaké zaobchádzanie a primeraná úprava pre osoby so zdravotným postihnutím*: mimo oblasti zamestnania sa osoby so zdravotným postihnutím stretávajú s rovnakými alebo vážnejšími prekážkami, ktoré im znemožňujú plnú účasť na živote spoločnosti. Nová smernica by mala všetkým členským štátom poskytnúť rámec pre dodržiavanie svojich záväzkov v oblasti rovnakého zaobchádzania a zákazu diskriminácie podľa Dohovoru Organizácie spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím.

8.10.2.1 Všetky osoby zapojené do poskytovania sociálnej ochrany vrátane sociálneho zabezpečenia a zdravotnej starostlivosti, sociálnych výhod, vzdelávania, tovarov a služieb vrátane bývania, by podľa novej smernice mali byť povinné:

- predvídať dostupnosť potrieb osôb so zdravotným postihnutím vrátane prístupu k fyzickému prostrediu, doprave a informáciám, a
- uskutočniť včas primerané úpravy zahŕňajúce odstránenie prekážok, ktoré by osobám so zdravotným postihnutím bránili v maximálnej účasti na živote spoločnosti a maximálnom využívaní prostriedkov.

8.10.2.2 Ako formu diskriminácie by mala nová smernica definovať nezabezpečenie primeranej dostupnosti alebo neposkytnutie primeraných úprav konkrétnej osobe so zdravotným postihnutím, ak by takéto opatrenia nekladli na poskytovateľa neprimerané bremeno.

8.10.3 *Viacnásobná diskriminácia*: smernica by mala potvrdiť, že zásada rovnakého zaobchádzania zahŕňa ochranu pred viacnásobnou diskrimináciou, aby sa táto ochrana stala účinnou v práve EÚ a vo vnútroštátnom práve.

8.10.4 *Pozitívna akcia*: nerovnosť je pevne zakorenená v oblastiach činnosti iných ako zamestnanie a povolanie; ide napríklad o oblasti vzdelávania, zdravotnej starostlivosti, bývania a prístupu k službám ako sú hotely, reštaurácie, finančné služby a služby spojené s cestovaním. Nová smernica by preto členským štátom mala výslovne dovoliť zachovať alebo prijať opatrenia, ktorých cieľom bude prevencia alebo odškodnenie nevýhod spojených s náboženským vyznaním alebo vierou, zdravotným postihnutím, vekom alebo sexuálnou orientáciou.

8.10.5 *Prednostné zaobchádzanie z dôvodu zdravotného postihnutia alebo veku*: nová smernica by mala uznať prax v členských štátoch, na základe ktorej sa osobám z dôvodu ich veku alebo

štátutu osoby so zdravotným postihnutím poskytuje prednostné zaobchádzanie. Väčšina týchto služieb alebo výhod spojená s vekom alebo zdravotným postihnutím prispieva k väčšiemu sociálnemu začleneniu starších alebo mladých osôb a osôb so zdravotným postihnutím. Nová smernica by nemala odradiť organizácie verejného alebo súkromného sektora od poskytovania takýchto výhod, ak sú určené na prekonanie alebo zmierňovanie fyzických, finančných alebo psychologických prekážok v rovnakej účasti na živote spoločnosti. Smernica by mala umožniť členským štátom prijať takéto opatrenia, ak zodpovedajú legitímnemu cieľu, ktorý je v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania, a ak sú prostriedky na dosiahnutie tohto cieľa primerané.

8.10.6 Akékoľvek výnimky sa musia presne definovať. EHSV si uvedomuje, že za určitých okolností môže byť rozdielne zaobchádzanie na základe dôvodu, na ktorý sa vzťahuje ochrana pred diskrimináciou, primerané a nutné, avšak odmieta zavedenie všeobecného odôvodnenia pre priamu diskrimináciu. Výnimky zo zákazu diskriminácie by nemali byť také široké, aby odstránili dosah ochrany, ktorú má smernica poskytovať. Na druhej strane by však smernica nemala byť neprimerane komplikovaná, a preto by nemala obsahovať dlhý zoznam špecifických výnimiek vzťahujúcich sa na konkrétne okolnosti alebo dôvody. Rozdielne zaobchádzanie by sa v rámci antidiskriminačných zákonov malo povoliť iba vtedy, ak slúži na podporu a posilnenie rovnakého zaobchádzania a ľudskej dôstojnosti a ak neoslabuje dosah antidiskriminačných ustanovení.

8.10.7 *Vymáhateľnosť práv*: Nová smernica by mala uznať význam a hodnotu organizovanej občianskej spoločnosti a zároveň by mala umožniť združeniam alebo organizáciám, ktoré majú legitímny záujem zabezpečiť súlad s touto smernicou, podať návrh na začatie konania na súde alebo správnom orgáne v mene osôb alebo na podporu osôb, ktoré sú obeťami diskriminácie.

8.10.8 *Špecializované orgány*: existencia nezávislých špecializovaných orgánov disponujúcich vhodnými prostriedkami a právomocami na výkon úloh, ktoré im vymedzuje smernica o rasovej rovnosti⁽³⁰⁾ alebo smernica o rovnakom prístupe k tovarom a službám⁽³¹⁾, nepochybne vo veľkej miere prispieva k zvyšovaniu povedomia verejnosti o vnútroštátnych predpisoch a k ich uplatňovaniu, ako aj k podpore rovnakého zaobchádzania. Nová smernica by mala obsahovať požiadavku na zriadenie orgánu alebo orgánov (alebo rozšírenie existujúceho orgánu) na podporu boja proti diskriminácii založenej na náboženskom vyznaní alebo viere, zdravotnom postihnutí, veku alebo sexuálnej orientácii. Okrem toho by tieto orgány mali byť poverené pravidelným hodnotením výsledkov antidiskriminačných opatrení.

V Bruseli 18. septembra 2008

predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽³⁰⁾ Článok 13.

⁽³¹⁾ Článok 12.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Mnohojazyčnosť“

(2009/C 77/25)

Pani Margot WALLSTRÖM, podpredsedníčka Európskej komisie, listom zo 4. februára 2008 požiadala podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva Európsky hospodársky a sociálny výbor o vypracovanie prieskumného stanoviska na tému:

„Mnohojazyčnosť“

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 18. júla 2008. Spravodajkyňou bola pani LE NOUAIL-MARLIÈRE.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 447. plenárnom zasadnutí 17. a 18. septembra 2008 (schôdza z 18. septembra 2008) prijal 144 hlasmi za, pričom 8 členovia hlasovali proti a 13 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

Zhrnutie stanoviska a závery

— Keďže narastá politický a hospodársky význam tejto problematiky výbor vyslovuje svoje poľutovanie nad skutočnosťou, že Komisia zamýšľa pred ukončením svojho funkčného obdobia predložiť novú stratégiu namiesto toho, aby navrhla konkrétny program, ktorý by nadväzoval na jej „novú rámcovú stratégiu pre viacjazyčnosť“ z roku 2005.

— Výbor odporúča Komisii a členským štátom, aby urýchlili diskusie o vytýčených cieľoch a až potom vyjasnili rozhodnutia o krokoch, ktoré bude potrebné podniknúť v rámci koordinácie v oblasti kultúry a vyučovania.

— Pokiaľ ide konkrétne o voľbu týkajúcu sa vyučovania a osvojovania si prvého živého cudzieho jazyka, nabáda členské štáty a Komisiu k tomu, aby oceňovali výber iného jazyka než anglo-amerického a presadzovali štúdium a používanie európskych jazykov na úrovni výmen presahujúcich hranice Spoločenstva.

— Vzhľadom na úzku prepojenosť medzi potrebami európskych občanov v jazykovej oblasti, európskou stratégiou zamestnanosti, cieľmi konvergenzie v rámci plánovania európskych štrukturálnych fondov, najmä kohézneho fondu, nabáda k používaniu týchto fondov na dosiahnutie cieľa, ktorým je ovládanie materinského jazyka a ďalších dvoch živých cudzích jazykov, a dokonca to stanoviť za prioritu pri využívaní týchto fondov. Ďalej dodáva, že tento cieľ by mal zahŕňať dva kvalitatívne ciele: zachovanie životaschopnosti európskych jazykov a rozšírenie jazykových znalostí o jazyky mimo EÚ, ktoré sú užitočné v rámci kultúrnych, sociálnych, politických a hospodárskych výmen Európanov, čím sa podporí poznanie kultúr, mier a priateľstvo medzi národmi.

— Keďže nebadáť pozitívny vývoj v súvislosti s obyvateľmi, ktorí sú najviac vzdialení od dôstojnej práce, t. j. legálnej a so

sociálnou ochranou, ako aj od mestských alebo turistických oblastí, žiada Komisiu a členské štáty, aby v svojich plánovaných opatreniach dohliadali na to, aby nedochádzalo k diskriminácii alebo rozdielom v zaobchádzaní a by tieto opatrenia neviedli k novým prípadom vylúčenia a ďalšej frustrácii. Aby sa tomu vyhlí, odporúča im požiadať o konzultácie sociálnych partnerov a organizácie občianskej spoločnosti pôsobiace v tejto oblasti.

— Keďže sa Komisia zaviazala vykonať interné konzultácie s jednotlivými orgánmi, odporúčané opatrenia by mali zohľadňovať kontext zlepšenia právnych predpisov, tak aby nepoškodili konkurencieschopnosť malých a stredných podnikov.

— Komisia a členské štáty by sa mali snažiť o presné vyhodnotenie neformálneho a formálneho vzdelávania v rámci európskeho systému vydávania osvedčení, aby bolo možné zmerať ich rozsah a **prenášať a uznávať kvalifikácie občanov a zamestnancov bez ohľadu na ich štátú.**

— Výbor rovnako pripomína členským štátom a Komisii, aby v rámci sociálneho dialógu podporovali povolania súvisiace s jazykmi (učitelia, prekladatelia a tlmočníci), aby dokázali čeliť požiadavkám na používanie úradných jazykov v inštitucionálnej komunikácii, a pripomína, že tieto potreby nie sú dostatočne pokryté ani v hospodárskej oblasti.

1. Úvod

Krátko pred tým, než bolo vytvorené nové portfólio pre mnohojazyčnosť a medzikultúrny dialóg a Leonard ORBAN vymenovaný za člena Európskej komisie, 6. septembra 2006 EHSV schválil stanovisko na tému „novej rámcovej stratégie pre viacjazyčnosť“⁽¹⁾.

(¹) Stanovisko EHSV z 26.10.2006 na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Nová rámcová stratégia pre viacjazyčnosť“, spravodajkyňa: pani LE NOUAIL MARLIÈRE, Ú. v. EÚ C 324, 30.12.2006, s. 68.

O nejaký čas neskôr, 25. októbra 2007, sa člen Komisie na pozvanie predsedu EHSV, pána DIMITRIADISA, zúčastnil na plenárnom zhromaždení, kde prejavil záujem o činnosť výboru.

Keďže by pán Orban rád prezentoval novú stratégiu v tejto oblasti, požiadal výbor o vypracovanie prieskumného stanoviska.

Výbor teda navrhuje:

- Vyhodnotiť odozvu, s ktorou sa stretla predchádzajúca stratégia Komisie a odporúčania, ktoré k nej v tom čase vypracoval.
- Zhrnúť kroky, ktoré podnikla Komisia.
- Reagovať na žiadosť o konzultáciu, ktorá mu je adresovaná vo všeobecnejšom rámci rozsiahlych verejných konzultácií organizovaných Komisiou a verejnej diskusie z 15. apríla 2008, a to v dostatočnom predstihu, aby jeho odporúčania mohli byť zohľadnené v oznámení, ktoré Komisia pripravuje na september 2008.

2. Všeobecné pripomienky

2.1 Výbor konštatuje, že táto problematika sa každým dňom stáva významnejšou, a nejde pritom o prechodnú módu, ale o odraz skutočného kontextu globalizácie, ktorá stavia do popredia čoraz rozdielnejších a početnejších aktérov. Na nové situácie je potrebné nájsť nové riešenia a reakcie. Svet sa mení v hospodárskej a technickej oblasti, rovnako ako aj v oblasti sociálnej, politickej, kultúrnej a občianskej. Isté javy existovali odjakživa alebo už dlhý čas, ale v súčasnosti naberajú na intenzite a stávajú sa zjavnými, ba dokonca až zásadnými.

2.2 Vo veľmi odlišných oblastiach, v práci ako aj v obchode, voľnom čase a cestovnom ruchu nabera kultúrny rozmer nový smer, ktorý sa EHSV musí snažiť pochopiť vo všetkých jeho aspektoch, aby sa dokázal stotožniť so znepokojením našich spoluobčanov a navrhnúť inštitúciám praktické a inteligentné riešenia, predovšetkým v rámci konzultácií a podnecovaním diskusií.

Rozmanitosť a bohatstvo názorov poukazujú na záujem občanov o túto tému, ktorá sa nesie v znamení vedomia spolupatričnosti k ľuďstvu.

2.3 V uvedenom stanovisku výbor odporúčal, aby:

- „Komisia informovala členské štáty a navrhla im zároveň ako prepojiť alebo doplniť činnosti určené na implementáciu v rámci požadovaných národných plánov a objasnila, že viacjazyčnosť je možným prínosom pre politickú a kultúrnu integráciu EÚ a napomáha porozumeniu a sociálnemu začleneniu,
- bol rozsah ponuky upravený na európskej úrovni, ak chceme dosiahnuť dlhodobý výsledok a zabrániť obmedzeniu studnice skúseností a vedomostí len na poznatky v istom počte jazykov,

— sa rozvíjali a podporovali všetky viacjazyčné skúsenosti v odbornej, kultúrnej, politickej, vedeckej a sociálnej oblasti,

— *zapojení experti nepochádzali len zo sociálnych a exaktných disciplín a aby medzi nimi boli aj odborníci na aplikovanú jazykovú vedu, tlmočníci, prekladatelia, učители a jazykoví odborníci,*

— sa pri týchto smerovaniach vo fáze vytvárania harmonogramu náležite vzali do úvahy *súčasnú generáciu dospelých v mladom aj staršom veku, a to prostredníctvom celoživotného vzdelávania a ich kultúrnych práv,*

— sa Komisia opierala nielen o univerzitné práce, ale aj o akcie *združení aktívnych* v tejto oblasti a podporila iniciatívy občianskej spoločnosti.“

2.4 Stručne povedané EHSV poukazoval na potrebu zapojiť čo najviac občanov do stratégií vzdelávania, praktického využívania, znalosti jazykov a nájsť možnosti na dosiahnutie týchto cieľov. Varoval pred vytváraním nových foriem sociálnej diskriminácie. Vyzval k celistvému prístupu k počtu jazykov ako zdroja v Európskej únii s cieľom prekročiť jej jazykové, kultúrne a hospodárske hranice. Odporúčal prístup zohľadňujúci vo vyváženej miere hospodársky, kultúrny, občiansky rozmer ako aj seriózne úsilie o odstránenie zaostávania v oblasti zamestnanosti a práce.

2.5 Výbor rovnako pripomenul, že jazykové a kultúrne oblasti sa vyvinuli rovnako ako politické a hospodárske zoskupenia vo svete, a že trend vedúci k zániku niektorých jazykov ide ruka v ruke s asimiláciou alebo zánikom niektorých sociálnych a politických skupín. Európa čelí rovnakým výzvam ako iné oblasti sveta, a to: 1) trendu nastoľujúcemu jeden dominantný jazyk v medzinárodných vzťahoch, 2) vzhľadom na rozmanitosť svojich regionálnych jazykov rovnakej hrozbe zániku niektorých rečí, avšak s jedným rozdielom, ktorým je postavenie národných úradných jazykov v tomto zjednotenom politickom a hospodárskom zoskupení (alebo na ceste k zjednoteniu, podľa toho, ako sa vníma stupeň integrácie EÚ).

2.6 EÚ má do činenia s rovnakou úzkostlivou snahou o zachovanie identity, ktorou sa vyznačuje každý prístup v kultúrnej a jazykovej oblasti, avšak má tú výhodu, že sa upevnila počas svojho vytvárania. Stačí uviesť príklad nástrojov v rámci sociálnej a územnej súdržnosti EÚ, spoločných kritérií zastupiteľskej a participatívnej demokracie, sociálnych modelov založených na solidarite.

2.7 Napriek tomu demografické výzvy a kultúrne záujmy, ak sú navzájom prepojené, vedú k dôležitým otázkam, ktoré treba mať odvahu položiť: aký záujem majú Európania o svoje vlastné jazyky, o podelenie sa s nimi, ich zachovanie, oživenie a udržanie pri živote, jedným slovom, o hovorenie nimi medzi sebou a s ostatnými?

3. Konkrétne pripomienky

3.1 Komisia iniciovala 14. septembra 2007 verejnú konzultáciu, ktoré sa ukončili 15. apríla 2008 konferenciou, na ktorej početným združeniam a organizáciám pôsobiacim v oblasti kultúry alebo vzdelávania predstavila výsledky činnosti týchto pracovných skupín:

- skupina intelektuálov, ktorej predsedal pán AMIN MAALOUF,
- „Business Forum“, ktorému predsedal pán DAVIGNON,
- „Správa Elan: Vplyv nedostatočných znalostí cudzích jazykov v podnikoch na európske hospodárstvo“ vypracovaná národným jazykovým centrom,
- formálne konzultácie výborov (VR a EHSV),
- konzultácie členských štátov: konferencia ministrov, február 2008,
- odporúčania skupiny na vysokej úrovni o mnohojazyčnosti,
- príspevky z iných zdrojov získané v rámci konzultácií na internete.

3.2 Počas diskusií sa poukázalo na viacero problematík:

- Hospodárske výzvy.
- Politické výzvy (mnohojazyčnosť a regionálna integrácia).
- Výzvy v kultúrnej oblasti (mnohojazyčnosť a medzikultúrny rozmer).
- Osobná a kolektívna komunikácia môže viesť k tomu, že sa jazyk považuje za rovnaký nástroj komunikácie ako každý iný. Budúcnosť literatúry?
- Viacjazyčnosť a mnohojazyčnosť: niektorí si kladú otázku, či je potrebné, aby jednotlivec ovládal viacero jazykov v prostredí, ktoré sa postupne stáva jednojazyčným.
- Rada Európy zdôraznila potrebu ochraňovať menšinové jazyky a podporovať ich používanie, ak chceme úspešne bojovať proti nacionalizmu: mnohojazyčnosť v službách rozmanitosti sa nesmie spájať s rizikom vylúčenia.
- Mnohí účastníci prejavujú svoju frustráciu a poukazujú na nerovnosť, pokiaľ ide o jazyky, konfrontáciu európskych jazykov medzi sebou i so svetovými jazykmi a paralelné vnútroštátne politické opatrenia v oblasti kultúry.
- Kultúrne práva a sociálne práva: Mnohí si kladú otázku, aké prostriedky budú k dispozícii na splnenie týchto záväzkov. Poukázalo sa na osobitný prípad Rómov v súvislosti s ich integráciou vo všeobecnosti, a konkrétne možnosti osvojovania si a zachovania ich jazyka.
- Pokiaľ ide o zamestnanosť a prácu, právo pracovať vo vlastnom jazyku bez vyžadovania jazykových znalostí, ktoré sú v nepomere k úlohám súvisiacim so zamestnaním, ako aj otázky bezpečnosti, ktoré vyvstávajú

v mnohojazyčnom prostredí, keď pracovník disponuje len obmedzenými jazykovými znalosťami alebo mu tieto celkom chýbajú.

3.3 *Všeobecné ciele na podporu jazykovej rozmanitosti, ktoré predstavila Komisia počas tejto verejnej diskusie*

3.3.1 Rozširovanie rozmanitosti jazykových znalostí v rámci EÚ („angličtina nestačí“).

Ambíciou člena Komisie pre mnohojazyčnosť, pána Leonarda Orbana, ako sa vyjadril počas svojho vystúpenia a pri iných príležitostiach, je zjavne snaha o zvrátenie trendu „všade len angličtina“.

3.3.2 V sociálnej oblasti:

- Potvrdiť úlohu jazykov v rámci sociálnej súdržnosti.
- Uľahčiť integráciu migrantov, povzbudzovať k osvojovaniu si jazykov prijímajúcej krajiny, podporovať používanie a zachovávanie materinského jazyka, jeho sprostredkovanie potomkom, považovať jazyky prisťahovalcov za prínos a obohatenie.

3.3.3 V oblasti hospodárstva:

- Rozvíjať jazykové znalosti so zreteľom na zamestnanie pracovníkov a konkurencieschopnosť podnikov.
- Transverzálne integrovať aspekty súvisiace s mnohojazyčnosťou do európskych politických opatrení počínajúc ich „inventúrou“ (popisom situácie).

3.3.4 Aspekt mnohojazyčnosti v súvislosti so zahraničnou politikou EÚ:

Komisia potvrdzuje barcelonský cieľ, t. j. 1 materinský jazyk + 2 živé jazyky pre každého občana, avšak upresnený v podobe 1 materinský jazyk + 1 medzinárodný jazyk + 1 jazyk, ku ktorému by mali citový vzťah a ktorý by prijali za druhý vlastný jazyk (toto chápanie sa inšpiruje správou skupiny, ktorej predsedal pán AMIN MAALOUF).

3.3.5 Prostriedky a metódy:

Komisia zamýšľa podporovať neformálne vzdelávanie typu „business literacy system“ (systém podnikateľskej gramotnosti), ktorý zrýchľuje pochopenie a uľahčuje prístup, ale uviedla málo podrobností v tejto súvislosti. Upresňuje, že ide o poskytnutie príležitostí európskym občanom prichádzať do styku s cudzojazyčnými prvkami napr. v autobuse alebo iných verejných priestoroch, a že učenie prebieha hravo postupným navýkaním si na cudzí jazyk.

3.3.6 Pokiaľ ide o ďalšie kroky:

Komisia sa zamýšľa opierať o štruktúrovanú spoluprácu medzi členskými štátmi v rámci strednodobej stratégie a prispieť európskym rozmerom do rozvoja tejto politiky.

3.4 Správa ELAN (³):

V správe Elan sa zdôrazňuje, že pre podniky sú dôležité kvalifikované pracovné sily hovoriace niekoľkými jazykmi. Nie je v nej však stanovená typológia potrieb na základe zamestnaní alebo obsadených pracovných miest, ani podľa odvetvia hospodárstva. Komisia by urobila lepšie, keby poverila Dublinškú nadáciu pre zlepšenie životných a pracovných podmienok (alebo iný európsky orgán) vypracovaním presnejšej typológie profesionálnych potrieb tak podnikov ako aj pracovníkov.

3.4.1 Správa skupiny Podnikateľské fórum, ktorej predsedal pán DAVIGNON (³):

Táto správa, ktorá bola uverejnená koncom júna 2008, uvádza prečo je podľa Podnikateľského fóra dôležité investovať do jazykových znalostí. Zdôrazňuje podporu využívania jazykov v obchodnom prostredí a uvádza odporúčania pre podniky, aby zlepšovali úroveň v oblasti „viacjazyčnej“ obchodnej komunikácie: „*vypracovať zoznam ich jazykových znalostí; prehodnotiť politiku náboru a strategického rozvoja v oblasti ľudských zdrojov; investovať do jazykového vzdelávania; prijať do zamestnania ľudí s rozličným materinským jazykom; využiť lingvistické technológie prekladateľov a tlmočníkov, sprostredkovateľov a osôb z oblasti komunikácie; zlepšiť medzinárodnú mobilitu zamestnancov.*“ Správa tiež uvádza odporúčania pre Európu a jej inštitúcie, miestne, regionálne a národné vlády. Rozvíja argumenty v prospech viacjazyčnosti.

3.5 Správa skupiny intelektuálov pod vedením pána AMINA MAALOUFA (⁴):

Výbor schvaľuje iniciatívu Komisie konzultovať problematiku so skupinou renomovaných intelektuálov, ktorej správu zástupca skupiny vyhodnotil na verejnej diskusii 15. apríla ako „pravdepodobne najlepšie napísanú a najľahšie sa čítajúcu správu, akú Komisia doteraz predložila“ (čo je do istej miery pravda) a ktorá navrhuje, aby Európania uvažovali o učení sa jedného medzinárodného jazyka a jedného jazyka, ku ktorému by mali citový vzťah a ktorý by prijali za druhý vlastný, inými slovami o nezištnom učení sa len na základe osobného záujmu. Hoci tento návrh vo veľkej miere uznáva úlohu jazykov ako vektorov kultúry a komunikácie, predpokladá, že občania majú rovnaký záujem a čas učiť sa jazyky, čomu ani zďaleka tak nie je, či už z kultúrnych dôvodov alebo jednoducho preto, lebo väčšina občanov EÚ nemá kúpnu silu potrebnú na „kvalifikovanú“ kultúrnu činnosť, ako to uviedol profesor Pierre BOURDIEU.

Tak možno napríklad povedať, že stále viac Európanov alebo mladých Európanov vidí význam ovládania živých európskych alebo neeurópskych jazykov, ale aj to, že stále viac ich je

(³) Pozri správu ELAN „Incidences du manque de compétences linguistiques des entreprises sur l'économie européenne“ (Vplyv nedostatkových jazykových spôsobilostí podnikov na európske hospodárstvo) na adrese: http://ec.europa.eu/education/policies/lang/doc/elan_fr.pdf.

(³) Pozri správu skupiny Podnikateľské fórum na adrese: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/08/1130&format=HTML&aged=0&language=SK&guiLanguage=fr>.

(⁴) Pozri správu skupiny intelektuálov pre medzikultúrny dialóg, ktorej predsedal pán Amin Maalouf: „Prospešná výzva: Ako by mohla viacjazyčnosť upevniť Európu“ na adrese: http://ec.europa.eu/education/policies/lang/doc/maalouf/report_sk.pdf.

konfrontovaných s problémami každodenného života a výchovou svojich detí, a bez toho, aby sme všade chceli vidieť triedny boj, zostáva tiež faktom, že európska spoločnosť je rozdelená a že bude potrebné využiť prostriedky kohéznych fondov najmä na dosiahnutie lisabonských cieľov.

Možný prínos programov Grundtvig a programov vzdelávania dospelých a celoživotného vzdelávania by mal byť kvantifikovaný a vyčíslený už v čase rokovaní medzi oddeleniami Komisie ešte pred tým, než budú predložené členským štátom, Rade a Parlamentu. Umožnilo by to doplniť kompetencie členských štátov v oblasti vzdelávania o európsku pridanú hodnotu.

Výbor poznamenáva, že tým sa nerieši problém voľby angličtiny ako prvého živého cudzieho jazyka, pokiaľ sa táto neprenechá úplne na členské štáty a rodičov, a že Komisia k tomuto problému nepristupuje priamočiaro. Určite že angličtina nestačí, ale Európska únia ju stále akceptuje ako jazyk medzinárodného obchodu a komunikácie. Navrhovaná cesta nie je riešením, predstavuje len začiatok. Výbor upozorňuje Komisiu, členské štáty, Radu a Európsky parlament na túto skutočnosť.

3.6 Návrh stanoviska VR (⁵):

V stanovisku VR je vyjadrený názor, že jazyková otázka má najväčší význam pre územné orgány, pretože je rozhodujúcou nielen pre oblasť zamestnanosti, ale aj spolužitia medzi Európanmi a neeurópanmi na všetkých úrovniach spoločnosti a vo všetkých oblastiach činnosti počínajúc zdravotníctvom (nedostatok pracovnej sily) cez služby zamerané na osoby, vyučovanie v predškolskom veku alebo integráciu migrantov až po cestovný ruch. Okrem toho utvára život stále väčšieho počtu regiónov. VR preto právom odporúča, aby sa využívali kohézne fondy a aby bol pred strategickými rozhodnutiami požiadaný o konzultáciu.

3.7 Informačná správa „Pracovný dokument Komisie Správa o implementácii akčného plánu: Podpora jazykového vzdelávania a jazykovej rozmanitosti“ (⁶):

Výbor vyjadruje obavu, že popieranie potreby pridelenia európskych prostriedkov povedie k inercii, t. j. k nárastu počtu ustanovení bez súvislosti s nárastom potrieb a že výsledok by mohol byť zo strednodobého a dlhodobého hľadiska sklamaním. Výbor vyzýva členské štáty, aby o tom uvažovali: len televízia nestačí a neformálne vyučovanie by malo byť merateľné. Výbor uznáva, že koordinačná metóda Komisie by bola pokrokom v oblasti administratívy, ale nebola by nutne krokom smerom k občanovi.

(⁵) Pozri stanovisko Výboru regiónov na tému viacjazyčnosť, spravodajca: pán Roberto Pella (CdR 6/2008).

(⁶) Pozri KOM(2007) 554 v konečnom znení/2, z 15.11.2007.

4. Závěry

4.1 Výbor zastáva názor, že zjavne dobrá vôľa Komisie pôsobí ako zariekanie, ale nenavrhuje žiadne podstatné opatrenie Európskej únie okrem toho, čo požaduje od členských štátov v oblasti prispôsobenia vzdelávacích systémov.

4.2 Výbor odporúča, aby členské štáty pokračovali v tomto prístupe a pritom zohľadňovali orientáciu aj na iné jazyky medzinárodnej komunikácie, nielen angličtiny.

4.3 Členské štáty by mali aj naďalej podporovať väzby jazykovej a zemepisnej príbuznosti a blízkosti v ponuke európskych jazykov na všetkých stupňoch vyučovania (predškolský, základný, stredný, vysokoškolský stupeň a celoživotné vzdelávanie) a dbať o jej rozmanitosť.

4.4 Vzdelávanie dospelých v podobe, o akú sa usiluje Komisia (⁷), musí zohľadňovať potrebu zapájania väčšieho množstva občanov do úsilia o zvládnutie materinského jazyka plus dvoch ďalších živých cudzích jazykov tým, že konkrétnymi opatreniami blízkymi k občanovi sa prispôsobí ponuka, vzbudí záujem a zvýši motivácia, pričom sa využije know-how organizácii občianskej spoločnosti už pôsobiacej v tejto oblasti, pracovníkov verejného a súkromného sektora a uľahčí sa sociálny a občiansky dialóg a bude sa dbať na to, aby nové iniciatívy nevytvorili diskriminačné rozdiely vo vzťahu k občanom, ktorí nemajú prístup k medzikultúrnej výmene.

4.5 Demokratizácia a neformálne vyučovanie v podobe propagovanej Komisiou sa musia v **rámci európskeho systému vydávania osvedčení presne posúdiť, aby:**

- bolo možné merať dosah opatrení iniciovaných členskými štátmi, Komisiou a inými štátnymi a neštátnymi aktérmi,
- aby bolo možné prenášať a uznávať kvalifikácie občanov a zamestnancov bez ohľadu na ich štátut.

4.6 **Miestne a územné orgány sa musia konkrétne zapájať do prípravy budúcej pedagogickej ponuky** v súlade s ambíciami Komisie.

4.7 Keďže úvahy Komisie o ekonomických potrebách podnikov sa týkajú v prvom rade podnikov a zamestnancov, treba, aby členské štáty a Komisia **nabádali sociálnych partnerov, aby začlenili túto tému do sociálneho dialógu s cieľom spoločne ju preskúmať a nájsť najlepšie riešenia a vhodné postupy.**

4.8 **Ponorenie do živého prostredia, ktoré je nutné pre aktívne používanie hovoreného jazyka a neoddeliteľne**

(⁷) Pozri hlavne KOM(2006) 614 v konečnom znení a KOM(2007) 558 v konečnom znení.

späté s upevňovaním jazykových znalostí, by malo byť umožnené a podporované na všetkých úrovniach a všetkým cieľovým skupinám. Zvlášť naliehavá je táto potreba v prípade vrstiev obyvateľstva, ktoré sa nachádzajú tak trochu mimo medzinárodných výmen, teda ľudí s menšou mobilitou. Tu je potrebné nájsť konkrétne prostriedky a materiálne zabezpečenie. Nikoho nemožno donútiť cestovať, ibaže niektorí na to majú **menej prostriedkov** než iní. Angličtina nestačí, ani televízia.

4.9 Pri **jazykoch migrantov** treba klásť dôraz na **bohatstvo**, ktoré tieto jazyky predstavujú. Existuje niekoľko názorových skupín. Podľa niektorých je povinnosťou migrantov naučiť sa jazyk hostiteľskej krajiny, aby sa do nej mohli integrovať alebo dokonca, aby vôbec mali prístup na územie EÚ. Podľa iných majú migranti na ovládanie jazyka hostiteľskej krajiny právo, aby v nej mohli pracovať, žiť a brániť svoje práva, a je povinnosťou verejných orgánov jednotlivých krajín postarať sa o ich jazykovú prípravu. Nech je tomu akokoľvek, od teórie k praxi je stále veľmi ďaleko. Niekoľko skúseností ukazuje, že nie všetkým osvedčeným postupom sa dostalo podpory. Naopak, finančné prostriedky mnohých združení boli dokonca krátené. Pedagogická výzva, ktorú treba dnes zvládnuť, je obrovská, pretože v každom veku sa učí inak. Výbor v tejto súvislosti **odporúča štúdie, ktoré vysvetľujú, že učenie sa cudzieho jazyka je spojené s medzikultúrnou výmenou** (⁸). Výbor zdôrazňuje, že sú nutné skúsenosti a zapojenie všetkých vyučujúcich a pedagogických pracovníkov pre predškolský vek, vzdelávanie dospelých až po celoživotné vzdelávanie. Týka sa to najviac žiakov a vyučujúcich, a to aj vzhľadom na budúce uznávanie tzv. neformálne získaných poznatkov (⁹).

4.10 Medzi jazyky, ktorými sa hovorí v Európe, patria regionálne a národné jazyky ako aj jazyky, ktorými hovoria migranti. Sú značným prínosom a pre udržanie kultúrnej rozmanitosti v Európe sú smerodajné dva aspekty: podpora európskej kultúrnej rozmanitosti ako aj tolerancia a úcta vo vzťahu k migrantom. Sociálna a územná súdržnosť EÚ nie je len hospodárskou a politickou súdržnosťou. Už dnes je neoddeliteľná od svojho kultúrneho rozmeru a tak tomu bude aj v budúcnosti.

4.11 Jazyky migrantov sa musia preto odovzdávať potomkom rovnako ako **pôvodné európske jazyky. A keďže jazyk žije len dovedy, kým sa ním hovorí, treba aj migrantov považovať za zdroj prenosu alebo vyučovania ich materinského jazyka pre tú časť verejnosti, ktorá si želá rozšíriť svoje komunikačné možnosti.**

(⁸) Pozri www.newcomersinturkey.com – pán Nouredine ERRADI pôsobil dlhé roky v Holandsku vo vzdelávacích centrách pre migrantov a vypracoval pedagogické nástroje pre vyučujúcich a politických poradcov miestnych a regionálnych agentúr a orgánov.

(⁹) Stanovisko EHSV z 11. 9. 2008 na tému „Návrh odporúčania Európskeho parlamentu a Rady o vytvorení Európskeho systému kreditov pre odborné vzdelávanie a prípravu (ECVET)“, spravodajkyňa pani Le NOUAIL-MARLIÈRE (CESE 1066/2008).

4.12 Znamená to, že európska občianska spoločnosť má dnes už iné ambície a že nestačí vyzdvihovať výhody, ktoré predstavuje znalosť viacerých jazykov v mnohojazyčnom prostredí, ale si želá, aby boli uznané jej iniciatívy v združeniach a dokonca aj jej potreby. V každom prípade sú však na splnenie tohto cieľa potrebné finančné prostriedky či už z verejných alebo súkromných zdrojov.

4.13 Znamená to tiež, že **sociálni partneri budú ochotní k veci pristupovať z dlhodobého hľadiska a spoločne stanovia, aká kvalifikácia je potrebná, aké formy vyučovania a celoživotného vzdelávania je potrebné zaviesť, o akých investíciách, tak z verejného ako aj súkromného sektora, treba uvažovať, pričom budú dbať o zlepšenie konkurencieschopnosti podnikov.**

4.14 Ak sa štúdium jazykov chápe aj ako nutnosť z hľadiska konkurencieschopnosti a dosiahnutia cieľov Lisabonskej stratégie, celkom iný rozmer dostáva aj predkladané odporúčanie.

4.15 V článkoch 21 a 22 Charty základných práv je uvedené, že je potrebné podporovať jazykovú rozmanitosť a zakázať diskrimináciu na základe jazyka. Komisia by mala preto **preskúmať, ktoré členské štáty majú v danej oblasti príslušné právne predpisy. V prípade potreby by sa mohla obrátiť na Agentúru pre základné práva a poveriť ju preskúmaním toho, či skutočnosť, že členské štáty uplatňujú rôzne vykonávacie predpisy, nespôsobuje narušenie hospodárskej súťaže a nerovnaké zaobchádzanie s rôznymi Európanmi predovšetkým v oblasti mobility, získavania pracovníkov atď.** Na tento účel je potrebné rozlišovať dve úrovne závažnosti: na jednej strane stupeň znalosti jazyka potrebný na výkon úloh v zamestnaní (kontakt s verejnosťou alebo zahraničnými klientmi) a na druhej strane taká znalosť, ktorá je potrebná na odovzdanie potrebných príkazov a pokynov na vykonanie úloh v jazyku toho, kto ich vykonáva.

4.16 Výbor v tejto súvislosti bude veľmi pozorne sledovať, čo Komisia navrhne v stratégii, ktorú predloží v septembri 2008, a aký pokrok v nej bude v porovnaní s predchádzajúcou stratégiou.

4.17 Pokiaľ ide o kultúrne práva európskych občanov, príslušníkov tretích krajín zdržujúcich sa na území EÚ a vonkajšiu spoluprácu EÚ, Komisia by sa mala **opierať o dohovor UNESCO o rozmanitosti a po dohode so združeniami a MVO, ktoré už pôsobia v oblasti kultúry, by mala navrhnúť usmernenia, ktoré by mali vysvetliť, čo znamená pre EÚ skutočnosť, že ju členské štáty ratifikovali.**

4.18 Mobilitu propagujú sociálni partneri a pomerne veľká časť zamestnávateľov, zamestnancov a verejných orgánov, medzi ktorými je aj Komisia, na ňu čaká ako na všeliak na nezamestnanosť a nedostatok pracovnej sily. Na jazykovú prekážku sa poukazuje ešte stále málo. Spomeňme problémy navštevovať v rámci celoživotného vzdelávania zároveň kurzy odbornej prípravy a kurzy jazykov ako aj nemožnosť zapísať svoje deti na školu podľa vlastného výberu, ak sprevádzajú rodičov, ktorí sa sťahujú z profesionálnych dôvodov. Ide napríklad o Rómov v niektorých európskych krajinách a niektoré skupiny Talianov v Nemecku. Komisia by nemala tento problém prenechať len na samotné členské štáty, ale by mala iniciovať zhromažďovanie informácií o jazykovej diskriminácii na školách medzi deťmi rôznych európskych národností.

4.19 Treba uviesť aj ťažkosti, s ktorými sa stretávajú správne orgány členských štátov pri uplatňovaní smernice o vysielaní pracovníkov ako aj sociálni partneri kvôli problémom s porozumením priamo na mieste, ktoré síce Komisia nezanedbala, ale ku ktorým by sa malo pristupovať po náležitej dohode so zúčastnenými stranami (Komisiou, členskými štátmi, sociálnymi partnermi, miestnymi a národnými orgánmi, úradmi práce atď.), ako je uvedené vyššie ⁽¹⁰⁾.

4.20 Nakoniec si treba položiť otázku, či majú inštitúcie dostatok prostriedkov na svoj jazykový režim okrem tých, ktoré sa využívajú na oficiálnu komunikáciu medzi inštitúciami. Výbor podotýka, že tu ide o zložitú otázku, pretože veľké množstvo verejných dokumentov nie je preložených, čo opäť súvisí s nedostatkom prostriedkov. Ako príklad možno uviesť najmä stránky, ktoré nadväzujú na úvodné stránky európskych inštitúcií, najmä Európskej rady alebo predsedníctva EÚ.

V Bruseli 18. septembra 2008

predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁰⁾ Stanovisko EHSV z 29.5.2008 na tému „Vysielanie pracovníkov v rámci poskytovania služieb – maximalizácia výhod a potenciálu popri zabezpečení ochrany pracovníkov“, spravodajkyňa: pani LE NOUAIL MARLIÈRE (Ú. v. EÚ C 224, 30.8.2008).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zohľadňovanie potrieb starších osôb“

(2009/C 77/26)

Európska komisia sa 18. februára 2008 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Zohľadňovanie potrieb starších osôb“

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 11. septembra 2008. Spravodajkyňou bola pani HEINISCH.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 447. plenárnom zasadnutí 17. a 18. septembra 2008 (schôdza z 18. septembra 2008) prijal 106 hlasmi za, pričom 32 členovia hlasovali proti a 20 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Odôvodnenie

1.1.1 Charakteristickým znakom demografických zmien v Európe je výrazne rastúci podiel staršieho obyvateľstva a súčasný pokles celkového počtu obyvateľov⁽¹⁾. Rada sa už k problematike starnutia vyjadrila pri viacerých príležitostiach. Tento proces prebieha v rôznych regiónoch odlišne. Európska únia tak stojí pred veľkými spoločenskými výzvami⁽²⁾. Komisia schválila do konca roka 2008 oznámenie, v ktorom navrhne, ako je možné zohľadniť potreby starnúceho obyvateľstva pomocou štrukturálnych fondov.

1.1.2 Toto stanovisko sa zameriava na uznanie, ocenenie, zabránenie diskriminácie a zabezpečenie dôstojnosti starnúcich ľudí. Treba uznať, že starší ľudia nepredstavujú z hľadiska schopností, finančného zabezpečenia alebo zdravotných a sociálnych potrieb homogénnu skupinu, vzhľadom na čo by mali politické opatrenia a služby odrážať skutočnosť, že uplatňovanie zásady „jedného riešenia pre všetkých“ ani veková segmentácia nie sú vhodnými postupmi.

1.1.3 Toto stanovisko sa preto zaoberá celou škálou otázok, ktoré sa týkajú osôb po oficiálnom odchode do dôchodku až po veľmi vysoký vek. Bez toho, aby sa to zakaždým výslovne uvádzalo, sú tu samozrejme zahrnutí muži a ženy, staršie osoby so zdravotným postihnutím a starší ľudia prístahovaleckého pôvodu.

1.1.4 Stanovisko nebude skúmať potreby „starších pracovníkov“ a „starších ľudí odkázaných na opateru“, pretože k týmto témam už bol vypracovaný veľký počet návrhov⁽³⁾. EHSV však

poukazuje na dôležitosť prístupu k starnúcej spoločnosti založeného na „životnom cykle“, v snahe predísť diskriminácii a vytváraniu stereotypov a upozorňuje tiež na potrebu integrovaných politických opatrení pre všetky generácie.

1.1.5 Na to, aby sa starší ľudia mohli naďalej zapájať do spoločenského diania a aby mohli viesť dôstojný život, musia byť finančne zabezpečení a musia mať dobrovoľný prístup k zmysluplným aktivitám, vrátane celoživotného vzdelávania, zamestnania a dobrovoľnej činnosti, ako aj k využívaniu nových technológií. Okrem toho by mali mať jednoduchý prístup k cenovo dostupnej doprave, energiám, bývaniu a zdravotnej starostlivosti.

1.2 Odporúčania

1.2.1 S cieľom zabezpečiť za zmenených rámcových podmienok pre rastúci počet starých ľudí v meste a na vidieku vhodné životné podmienky a oblasti činnosti výbor požaduje nasledujúce opatrenia:

- pravidelné národné a regionálne **správy o stave**
- **zbieranie a šírenie príkladov osvedčených postupov** z členských štátov
- podporu **nového obrazu staroby**, ktorý uznáva celoživotné zásluhy starších ľudí (vrátane migrantov) a dôstojnosť starších ľudí v politike, hospodárstve a spoločnosti
- mediálne kampane „Aktívne starnutie“

⁽¹⁾ Pozri napr. Informačnú správu odbornej sekcie pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo, CES 930/99 fin a pracovný dokument Komisie „Europe's Demographic Future: Facts and Figures“, SEC(2007) 638.

⁽²⁾ Pozri KOM(2006) 571 z 12. októbra 2006, SEC(2007) 638, Výbor pre hospodársku politiku, GR pre hospodárske a finančné záležitosti: „The impact of ageing on public expenditure, Special Report no 1/2006“.

⁽³⁾ Pozri o. i. stanovisko EHSV zo 16.12.2004 na tému „Stratégie na zvýšenie veku odchodu z trhu práce“, spravodajca: pán DANTIN (Ú. v. EÚ C 157, 28.6.2005), stanovisko EHSV z 28.10.2004 na tému „Zdravotnícka starostlivosť a dlhodobá starostlivosť o starších“, spravodajca: pán BRAGHIN (Ú. v. EÚ C 120, 20.5.2005), stanovisko EHSV z 29.6.2007 na tému „Práva pacientov“, spravodajca: pán BOUIS (Ú. v. EÚ C 10, 15.1.2008), stanovisko EHSV z 24.10.2007 na tému „Zlé zaobchádzanie so starými ľuďmi“, spravodajkyňa: pani HEINISCH (Ú. v. EÚ C 44, 16.2.2008), stanovisko EHSV z 13.3.2008 na tému „Zabezpečenie všeobecného prístupu k dlhodobej starostlivosti a trvalo udržateľné financovanie systémov dlhodobej starostlivosti o staršie osoby“, spravodajkyňa: pani KLASNIC (Ú. v. EÚ C 204, 9.8.2008).

— je potrebné prijať opatrenia najmä v oblasti služieb všeobecného záujmu, infraštruktúry, poskytovania tovaru a služieb, financovania, bývania, zdravotných služieb, zabezpečenia sa pre koniec života, účasti na spoločenskom dianí.

Adresáti: **členské štáty, Európsky parlament, Výbor regiónov, Európsky hospodársky a sociálny výbor.**

— vytvorenie doplňujúcej **expertnej skupiny „Starnutie“** v rámci skupiny expertov pre demografické otázky ⁽⁴⁾ v Európskej komisii

— založenie **európskej aliancie „Aktívny život v starobe“** podľa vzoru Európskej aliancie za rodinu ⁽⁵⁾, ktorá o. i. organizuje európske pracovné stretnutia a konferencie.

— vytvorenie **Európskeho strediska výskumu starnutia** na spracovanie, syntézu a výmenu poznatkov a na zistenie ďalšej potreby výskumu a príslušnej podpory výskumu

— vytvorenie interdisciplinárneho **ťažiska „Staroba“** s vlastným rozpočtom v 8. rámcovom programe pre výskum

— vytvorenie **európskeho internetového portálu** s informáciami všetkých generálnych riaditeľstiev pre verejnosť o opatreniach týkajúcich sa starnutia

— vytvorenie **miestnych, regionálnych a národných internetových portálov** podľa vzoru európskeho internetového portálu;

— podpora **demografického fondu** ⁽⁶⁾ v rámci štrukturálnych fondov na finančné kompenzácie pre regióny, ktoré aktívne pôsobia proti demografickým zmenám (napr. aktívna rodinná politika);

— zahrnutie nových priorít do **programu v oblasti celoživotného vzdelávania** na školenie pracovníkov, ktorí pomáhajú pri prechode medzi jednotlivými životnými obdobiami.

Adresáti: **predsedníctva Rady EÚ, Európsky parlament, Európska komisia.**

1.2.2 Aby sa uvedené ciele dosiahli, musí sa uplatňovať zásada trvalo udržateľného riadenia, ktorou sa zároveň môže prispieť k realizácii Lisabonskej stratégie pre hospodársky rast a zamestnanosť.

⁽⁴⁾ Rozhodnutie Komisie 2007/397/ES.

⁽⁵⁾ Pozri http://ec.europa.eu/employment_social/families/index_de.html [portál vo verziách DE, FR, EN].

⁽⁶⁾ Pozri bod 4.5.2 stanoviska EHSV z 13.12.2007 na tému „Štvrtá správa o kohézii“, spravodajca: pán DERRUINE (Ú. v. EÚ C 120, 16.5.2008).

2. Všeobecné pripomienky

2.1 Predkladané prieskumné stanovisko sa zameriava na činnosti, ktoré sú v európskych regiónoch v tejto oblasti potrebné. Vo všetkých krajinách je potrebné prerozdelenie disponibilných prostriedkov ⁽⁷⁾, ktoré je spojené s väčším zaťažením občanov v meste aj na vidieku. Zároveň vznikne náročná potreba prispôsobiť komunálne infraštruktúry ⁽⁸⁾. Na prispôbenie regiónov a obcí demografickému vývoju sú potrebné predovšetkým inovačné a integračné koncepcie.

3. Oblasti, v ktorých je potrebné konať

Na zabezpečení, zdravý a aktívny život v starobe musia byť splnené viaceré základné predpoklady v týchto oblastiach:

3.1 Existenčné zabezpečenie

3.1.1 Existenčné zabezpečenie je základným predpokladom uznávania ľudskej dôstojnosti a zaručenia práva jednotlivca na komplexné dodržiavanie základných práv. Prispieva k skutočnému výkonu občianskych práv. Konkrétne sa existenčné zabezpečenie týka napr. územného plánovania a ochrany životného prostredia ⁽⁹⁾, predovšetkým pri obecných infraštruktúrach. Kvôli úbytku obyvateľstva hlavne vo vidieckych oblastiach ⁽¹⁰⁾ nebudú dôležité služby v budúcnosti z ekonomických dôvodov fyzicky alebo cenovo dostupné, budú zrušené úplne, alebo nebudú zodpovedať zmeneným potrebám. Ide pritom o zabezpečenie základných služieb a ich dostupnosť pre celé obyvateľstvo so zohľadnením osobitných potrieb starších ľudí a ľudí odkázaných na pomoc. Pôjde o:

— energetické zásobovanie, predovšetkým dodávky elektriny, plynu a vykurovanie

— dodávky vody a odvádzanie odpadových vôd, odpadové hospodárstvo a predchádzanie vzniku odpadov

— bezpečnosť a čistotu verejných priestorov

— verejné služby a verejnú správu.

⁽⁷⁾ Pozri stanovisko EHSV zo 14.3.2007 na tému „Vplyv starnutia obyvateľstva na ekonomiku a rozpočet“, spravodajkyňa: pani FLORIO (Ú. v. EÚ C 161, 13.7.2007) a stanovisko EHSV z 15.9.2004 na tému „Demografické zmeny a potreba výskumu“, spravodajkyňa: pani HEINISCH (Ú. v. EÚ C 74, 23.3.2005).

⁽⁸⁾ Pozri stanovisko EHSV zo 14.2.2008 na tému „Služby všeobecného záujmu“, spravodajca: pán HENCKS (Ú. v. EÚ C 162, 25.6.2008).

⁽⁹⁾ Pozri stanovisko EHSV z 18.1.2007 na tému „Štrukturálna politika a súdržnosť“, spravodajca: pán DERRUINE (Ú. v. EÚ C 93, 27.4.2007) a stanovisko EHSV z 25.4.2007 na tému „Územná agenda“, spravodajca: pán PARIZA (Ú. v. EÚ C 168, 20.7.2007).

⁽¹⁰⁾ Napr. vidiecke oblasti Francúzska, Španielska, Portugalska, východného Nemecka, niektorých východoeurópskych regiónov a okrajové vidiecke oblasti Švédska a Fínska; pozri „The Spatial Effects of Demographic Trends and Migration“, ESPON project 1.1.4, Final report 2002.

3.1.2 Dopravná infraštruktúra a dodávky tovaru a služieb na pokrytie každodenných potrieb

Samostatnosť a mobilita sú podstatné predpoklady kvality života a aktivity v starobe ⁽¹¹⁾ ⁽¹²⁾. Potrebne sú:

- dosiahnuteľnosť a bezbariérová prístupnosť obchodov s cenovo dostupným tovarom každodennej potreby a iných potrebných zariadení, napríklad pošty, banky, lekárne, cinto-rína, verejných budov a zariadení, predovšetkým obecných ponúkajúcich účasť na spoločenskom dianí, ako sú úrady, poradenské kancelárie pre občanov atď.
- disponibilita, prístupnosť a cenová dostupnosť verejných dopravných prostriedkov (miestnej a regionálnej hromadnej dopravy osôb)
- zabezpečenie možností dopravy hlavne v riedko osídlených oblastiach
- disponibilita a prístupnosť verejných priestorov (chodníky, lavičky, verejné osvetlenie, bezpečnosť cestnej premávky atď.)

3.1.3 Bývanie

Súčasná možnosť bývania v Európe nespĺňa vždy potrebu starnúceho obyvateľstva, ktoré kladie dôraz na udržiavanie svojej samostatnosti vo vlastnom domove. Dizajn a normy týkajúce sa výstavby nových obytných priestorov musia zohľadniť ubúdajúce fyzické, vnemové a duševné schopnosti týchto osôb a mali by zahŕňať energeticky a technologicky efektívne systémy (napr. pomoc starším osobám pri samostatnom bývaní), ktoré by im umožňovali dlhodobú samostatnosť. Takýto prístup by bol výhodný pre všetky generácie.

Orgány členských štátov zodpovedné za uspokojovanie potrieb súvisiacich s bývaním by mali zabezpečiť vytvorenie podpor-ných služieb pre úpravu súčasných bytov a mali by tiež propa-govať nové koncepty v projektovaní obytných priestorov a pre

⁽¹¹⁾ Pozri stanovisko EHSV z 29.5.2008 na tému „Zelená kniha: Za novú kultúru mestskej mobility“, spravodajca: pán HERNÁNDEZ BATALLER, pomocný spravodajca: pán BARBADILLO LÓPEZ (Ú. v. EÚ C 224, 30.8.2008), stanovisko platformy AGE – the European Older People's Platform k tejto zelenej knihe [KOM(2007) 551 v konečnom znení],

⁽¹²⁾ http://ec.europa.eu/transport/clean/green_paper_urban_transport/index_en.htm alebo aj Mollenkopf et al. (Eds.): „Enhancing mobility in later life – Personal coping, environmental resources, and technical support“, IOS Press, Amsterdam 2005.

život v komunite, vrátane primeraných finančných a právnych opatrení.

3.1.4 Zdravotnícke služby

S pribúdajúcim vekom je stále dôležitejšia spoľahlivá zdravotnícka starostlivosť, ktorá je blízka miestu bydliska a prispôbená starším ľuďom ⁽¹³⁾. Kvôli ďalšiemu úbytku obyvateľstva a súčasnej prestarnutosti lekárov, ktorí ešte ordinujú, je takéto zabezpečenie v riedko osídlených vidieckych a odľahlých regió-noch vážne ohrozené. Je naliehavo potrebné ďalej rozvíjať rozsiahlu lekársku starostlivosť, a to v rámci rozvinutej územnej siete. Vráťane zachovania práv starých ľudí ako pacientov ⁽¹⁴⁾ sem patria:

- lekárska, predovšetkým geriatrická starostlivosť a rehabilitácia prostredníctvom lekárov a poskytovateľov služieb so vzdelaním v oblasti gerontológie a geriatrickej
- ambulatné ošetrovateľské služby a jednoduchá pomoc prostredníctvom služieb na zavolanie
- služby paliatívnej starostlivosti a psychologické podpory pre rodiny
- poradenstvo a informácie o právach pacientov a možnostiach podpory
- poradenské a informačné služby, ako aj zariadenia a stimuly na prevenciu (nácvik zdravého stravovania, telesného pohybu, zabránenia pádom a zdravého životného štýlu spojený s odmenami)
- technické pomôcky a systémy podpory bez nahrádzania osobnej starostlivosti (pozri časť „Prístup k IKT“)
- sociálna podpora resp. vytvorenie formálnych a neformálnych sústav sociálnej podpory, vrátane poradenských kancelárií pre občanov, skupín vzájomnej pomoci a skupín rodinných opatrovateľov a susedskej výpomoci.

K spomenutým možnostiam podpory jestvujú už v rozličných členských štátoch osvedčené modely ⁽¹⁵⁾.

3.2 Opatrenia v núdzových situáciách a dôstojné dožitie

3.2.1 Núdzové situácie

Pre prípad núdzových situácií, akými sú záplavy, dlhšie horúčavy alebo katastrofy sa musia urobiť opatrenia, aby sa bolo možné včas postarať o starších ľudí, ktorí si nemôžu pomôcť sami.

⁽¹³⁾ Príklady doplnujúcich opatrení na udržanie samostatnosti nájdeme o. i. vo Francúzsku (Hautes Corbières; CG Val de Marne; France – discours colloque ANDASS), v Nemecku (napríklad Berlín a Frankfurt nad Mohanom), v Spojenom kráľovstve (Newcastle). Pozri napr. publikáciu GR pre zdravie a ochranu spotrebiteľov „Healthy Ageing: keystone for a sustainable Europe“,

⁽¹⁴⁾ http://ec.europa.eu/health/ph_information/indicators/docs/healthy_ageing_en.pdf.

⁽¹⁵⁾ Pozri stanoviská CESE 1447/2004, CESE 1465/2007, CESE 1256/2007 a CESE 501/2008 poznámka pod čiarou č. 3.

3.2.2 Otázky dožitia

Ako má vyzeráť koniec života je sporné a v členských štátoch závisí od rozličných pravidiel (aktívna a pasívna pomoc zomrieť). V tejto oblasti sa musí vytvoriť právna istota, aby sa želanie starších osôb mohlo zohľadniť aj v prípade rozširujúcich sa kognitívnych obmedzení napr. pokiaľ ide o používanie prostriedkov na predĺžovanie života. Vôľa pacienta môže byť prostriedkom, musí sa však zaručiť ochrana mimoriadne zraniteľných osôb. Dôležitú úlohu v týchto súvislostiach zohráva paliatívna medicína a hospicové hnutie. Celkovo sa až do konca života musí každé konanie riadiť požiadavkou dôstojnosti.

Vzhľadom na to, že 25 % obyvateľstva EÚ má 60 rokov a viac je v súčasnosti potrebné zaviesť rámec, ktorý by členské štáty motivoval k tomu, aby do svojho práva zahrnuli opatrenia poskytujúce právnu istotu, ktorá starším ľuďom umožní pokojne sa pripraviť na jeseň života.

EHSV by preto chcel medzi členskými štátmi podnieť diskusiu o možnostiach vytvorenia rámca pre otázky dožitia, ktorý by potom mohol viesť k vypracovaniu právnych opatrení v členských štátoch.

3.3 Sociálna integrácia a účasť na spoločenskom dianí

Sociálna integrácia a účasť na spoločenskom dianí sú základné potreby ľudí, ktoré sa týkajú mnohoročných aspektov života starších ľudí. K najdôležitejším aspektom patria rodinné a priateľské vzťahy, platená práca, dobrovoľná angažovanosť a zmysluplné naplnenie času, ako aj celoživotné vzdelávanie a účasť na kultúrnom a spoločenskom dianí.

3.3.1 Sociálna integrácia do rodinných a priateľských vzťahov

Sociálne prostredie starších ľudí sa dramaticky mení⁽¹⁶⁾. Rastie aj počet starších ľudí žijúcich osamote. Vo veľkomestách už niekde dosahujú podiel 50 % domácností. Preto sú potrebné sociálno-politické a organizačné opatrenia a technické inovácie, ktoré

- podporujú rodinné a nerodinné siete⁽¹⁷⁾ pomocou vhodných opatrení v oblasti zosúladovania pracovného a rodinného života tých, ktorí opatrujú staršie osoby.

⁽¹⁶⁾ Príklad z Fínska: Preventive work in Jyväskylä – Finland.ppt; príklad z Francúzska: Poitiers.pdf; Strasbourg.pdf; „Le Guide de l'Aidant Familial“.

⁽¹⁷⁾ Pozri stanovisko EHSV z 15.9.2004 na tému „Demografické zmeny a potreba výskumu“, spravodajkyňa: pani HEINISCH (Ú. v. EÚ C 74, 23.3.2005); porovnaj aj stanovisko EHSV zo 16.12.2004 na tému „Vzťahy medzi generáciami“, spravodajca: pán BLOCH-LAINÉ (Ú. v. EÚ C 157, 28.6.2005), stanovisko EHSV zo 14.3.2007 na tému „Rodina a demografické zmeny“, spravodajca: pán BUFFETAUT (Ú. v. EÚ C 161, 13.7.2007), stanovisko EHSV zo 11.7.2007 na tému „Úloha sociálnych partnerov pri zosúladovaní pracovného, rodinného a súkromného života“, spravodajca: pán CLEVER (Ú. v. EÚ C 256, 27.10.2007) a stanovisko EHSV z 13.12.2007 na tému „Podporovať solidaritu medzi generáciami“, spravodajca: pán JAHIER (Ú. v. EÚ C 120, 16.5.2008).

- v tejto súvislosti EHSV berie na vedomie aktivity, ktoré realizuje Komisia v rámci obnovenej sociálnej agendy, ako aj aktivity európskych sociálnych partnerov v oblasti spomínaného zosúladenia pracovného a rodinného života.
- prispievajú k viacgeneračným činnostiam⁽¹⁸⁾
- podporujú všeobecnú vlastnú iniciatívu a občiansku angažovanosť
- podporujú zriaďovanie viacgeneračných domov.

3.3.2 Integrácia a účasť zmysluplnou náplňou času

Sociálna integrácia a účasť na spoločenskom dianí môže byť účasťou na pracovnom živote alebo na dobrovoľníckej činnosti. Aby sa umožnil čo najdlhší spoločensky aktívny život, je v oboch oblastiach potrebná nasledujúca činnosť:

3.3.2.1 Účasť na pracovnom živote

Aby sa účasť na spoločenskom dianí prostredníctvom práce umožnila tým osobám, ktoré o ňu majú záujem po odchode do dôchodku (pozri cieľovú skupinu v bode 1.1.3), či už z dôvodov finančných alebo kvôli sebarealizácii, mohli by sa prijať nasledujúce opatrenia:

- zabezpečenie flexibilnejšieho odchodu zo zamestnania do dôchodku, ako aj zodpovedajúce prispôbenie dôchodkových a daňových sústav v rámci koncepcie zamestnanosti pre všetky generácie dospelých⁽¹⁹⁾ v súlade so smernicou o rovnakom zaobchádzaní v zamestnaní⁽²⁰⁾ a dodržiavanie zásady rovnosti v oblasti odmeňovania za prácu, pričom vekové hranice majú mať v členských štátoch zásadne podobu práva skončiť zárobkovú činnosť a nemajú byť zákazom dobrovoľného pokračovania v zárobkovej činnosti
  - uspôsobenie pracovísk a pracovného prostredia starším osobám, vrátane zmenšenia telesnej námahy, zlepšenia bezpečnosti a ochrany zdravia, rytmu a organizácie práce
  - využívanie a prípadné uspôsobenie techniky na podporu pracovných postupov
- ⁽¹⁸⁾ Pozri napríklad činnosť flámskeho združenia VVSG (Flemish association Ageing VVSG-Vergrijzing-GRV-2006.pdf) a švédskeho združenia miestnych a regionálnych orgánov (Sweden – care for the elderly in Sweden today.pdf).
- ⁽¹⁹⁾ Pozri napr. vzorový program nemeckého Spolkového ministerstva rodiny, seniorov, žien a mládeže s názvom „Viageneračné dobrovoľnícke služby“.
- ⁽²⁰⁾ Príklad Fínska ukazuje, ako sa pozitívnymi stimulmi (namiesto finančných znevýhodnení) a flexibilnou vekovou hranicou (v rozpätí 63 až 68 rokov) umožní sformovanie odchodu zo zamestnania resp. naopak dlhšieho zotrvania v pracovnom živote zodpovedajúce individuálnym potrebám.

- odstránenie možných prekážok a podpora nových foriem zmlúv, hlavne na obdobie prechodu zo zamestnania do dôchodku, ktoré by poskytovalo právnu istotu, predchádzajúc tak vzniku nových neistých situácií
- zmena kultúry v podnikoch smerom k stratégii celkovej zamestnanosti, ktorá cielene podporuje individuálne schopnosti bez ohľadu na vek pracovníka ⁽²¹⁾

3.3.2.2 Účasť dobrovoľnou činnosťou a zmysluplnou náplňou času

Aby sa jednak zhodnotil potenciál starších ľudí a zároveň sa im ponúkli zmysluplné úlohy, ktoré zodpovedajú ich rozmanitým schopnostiam, sú potrebné nasledujúce opatrenia:

- zhromažďovanie a zaistenie poznatkov zo skúseností, vrátane sociálneho správania a zvláštnych remeselných a umeleckých zručností
- podpora inovatívnych foriem prenosu poznatkov, vrátane podpory iných generácií ⁽²²⁾
- umožnenie flexibilného prechodu z pracovného života do dôchodku resp. kombinácie pracovnej a dobrovoľníckej činnosti bez zmenšenia finančných nárokov a na základe dobrovoľnosti
- podpora dobrovoľnej činnosti ⁽²³⁾ ďalším vzdelávaním a zapájaním do miestnych a nadregionálnych projektov
- otvorenie inštitúcií, aby sa umožnila intenzívnejšia dobrovoľná spolupráca starších ľudí bez toho, aby sa tým nahrádzali platené pracovné miesta.

3.4 Vzdelávanie a účasť na spoločenskom dianí

Ústredným predpokladom účasti starších ľudí na spoločenskom dianí a aktívnej angažovanosti v starobe je vzdelávanie, resp. celoživotné vzdelávanie a zapájanie do činností, zodpovedajúcich ich potrebám. Na to je na miestnej, regionálnej aj nadregionálnej úrovni potrebné prispôbiť:

- ponuky celoživotného vzdelávania na udržanie výkonnosti starších zamestnancov; z tohto hľadiska sa aj od podnikov žiada, aby umožnili a podporovali príslušné opatrenia; zároveň sa musia vytvoriť stimuly (napr. daňovej povahy)

⁽²¹⁾ Smernica 200/78/ES.

⁽²²⁾ Pozri napr. Naegle, G., Walker, A.: „A guide to good practice in age management. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions“, Dublin 2006.

⁽²³⁾ Európsky štrukturálny fond financoval napríklad projekt v Spojenom kráľovstve, ktorý bývalým manažérom starším ako 50 rokov ponúka príležitosti poskytovať poradenstvo a byť tútorom mladším kolegom a absolventom škôl vo viac ako 200 malých a stredných podnikoch.

- všeobecné ponuky ďalšieho vzdelávania ⁽²⁴⁾ na obdobie celého života na všetkých úrovniach (od nenáročných ponúk až po univerzitné vzdelávanie)
- kontrolu a zabezpečenie kvality ponuky vzdelávania
- uznávanie vzdelania ⁽²⁵⁾, zručností a schopností získaných aj vo vyššom veku v celej EÚ, aby sa umožnila cezhraničná mobilita ⁽²⁶⁾, ako aj oceňovanie vedomostí, ktoré boli získané neformálnym spôsobom
- ponuku vzdelávania týkajúceho sa prípravy na dôchodkový vek,
- vzdelávanie tútorov pripravujúcich na nové obdobie života ⁽²⁷⁾
- vzdelávanie tak, aby bolo viacgeneračné namiesto vekovo segregáčného (vzájomne dávať a prijímať)
- ponuku viacgeneračnej angažovanosti (napríklad tzv. služby starých rodičov)
- ponuku vzdelávania o základných finančných a právnych veciach ⁽²⁸⁾ (napr. ochrana záujmov starých ľudí, obzvlášť pri objednávaní cez internet)
- ponuku vzdelávania v oblasti informačných a komunikačných technológií
- dosiahnuteľnosť a prístupnosť informácií (noviny, rozhlas, televízia, internet)
- športovú ponuku, aby bola diferencovaná podľa rozličných schopností a záujmov
- ponuky na voľný čas a v cestovnom ruchu ⁽²⁹⁾ so zohľadňovaním špecifických kultúrnych potrieb ⁽³⁰⁾.

3.5 Starší ľudia ako spotrebiteľia

Starší ľudia majú rozmanité potreby z hľadiska zásobovania tovarom každodennej potreby (pozri bod 3.1.2), tovarom s dlhou životnosťou, ako aj pokiaľ ide o technické pomôcky a podporné systémy (pozri bod 3.6) a služby každého druhu, čo by malo otvoriť nové vyhliadky na zamestnanie pre mladších ľudí.

⁽²⁴⁾ Pozri stanovisko EHSV z 13.12.2006 na tému „Dobrovoľná činnosť, jej úloha v európskej spoločnosti a jej vplyv“, spravodajkyňa: pani KOLLER (Ú. v. EÚ C 325, 30.12.2006).

⁽²⁵⁾ Pozri stanovisko EHSV z 9.2.2005 na tému „Integrovaný akčný program v oblasti celoživotného vzdelávania“, spravodajca: pán KORY-FIDIS (Ú. v. EÚ C 221, 8.9.2005), stanovisko EHSV z 18.5.2006 na tému „Kľúčové zručnosti pre celoživotné vzdelávanie“, spravodajca: pán HERCZOG (Ú. v. EÚ C 195, 18.8.2006), stanovisko EHSV z 30.5.2007 na tému „Celoživotné vzdelávanie“, spravodajca: pán RODRIGUEZ (Ú. v. EÚ C 175, 27.7.2007) a stanovisko EHSV z 13.3.2008 na tému „Celoživotné vzdelávanie“, spravodajkyňa: pani HEINISCH (Ú. v. EÚ C 204, 9.8.2008).

⁽²⁶⁾ Táto činnosť nijako neovplyvňuje platnosť smernice 2005/36/ES o uznávaní odborných kvalifikácií.

⁽²⁷⁾ Napr. pokiaľ ide o prax alebo dobrovoľnícku činnosť starších ľudí. Ako vzor môže poslúžiť projekt „Transition – Ausbildung zum/zur Übergangsbegleiter/in für frühkindliche Bildungsprozesse“ v rámci programu Socrates Grundtvig 1.1

⁽²⁸⁾ (<http://www.elternverein-bw.de>).

⁽²⁹⁾ Pozri správu Komisie „Finančné vzdelávanie“, KOM(2007) 808 v konečnom znení, 18.12.2007, s. 7. Pozri napr. projekt „Travelagents“

⁽³⁰⁾ (www.travelagentsproject.org). Porovnaj napr. projekt „AAMEE“ (<http://www.aamee.eu/>).

Jednotlivé predpoklady sú:

- všeobecné vytváranie produktov podľa zásady „univerzálneho návrhu“ alebo „návrhu pre všetkých“⁽³¹⁾, vrátane dobre čitateľných a zrozumiteľných informácií o používaní
- zabránenie diskriminácii z dôvodu veku a zdravotného postihnutia, pokiaľ ide o dostupnosť služieb, hlavne finančných⁽³²⁾
- presadzovanie práv spotrebiteľov aj pre starších ľudí
- profil migrantov v dôchodkovom veku, ktorý sa v priebehu rokov zmenil. Mnohí z nich majú nižšie dôchodkové príjmy a môžu potrebovať zdravotnú a sociálnu starostlivosť, ktorú im súčasné systémy zdravotnej starostlivosti a sociálneho zabezpečenia nedokážu zabezpečiť. Migranti v dôchodkovom veku sa ocitajú vo vákuu medzi vnútroštátnymi dôchodkovými nárokmi, pretože sa už na nich nevzťahuje systém ich krajiny pôvodu a nie sú krytí ani systémom hostiteľskej krajiny. Aby sa v tomto smere dala dosiahnuť zmena, uvedený problém si bude vyžadovať väčšie porozumenie a diskusiu v rámci celej EÚ. Na to je európska úroveň vhodná a je výhodou pre občanov.

3.6 Prístup k informačným a komunikačným technológiám (IKT)

V oblasti bývania, zdravia, účasti na spoločenskom dianí a vzdelávania, ako aj prístupu k elektronickej verejnej správe je využívanie nových technológií stále potrebnejším predpokladom samostatného a aktívneho života v starobe. Týka sa to tiež služieb všeobecného záujmu určených pre samotné staršie osoby, ako aj súvisiacich aktivít zameraných na hospodársky rozvoj na regionálnej a vyššej úrovni⁽³³⁾. Ústredný význam má:

- vypracovanie (v značnom predstihu) softvéru, ktorý by maximálne uľahčil prístupnosť týchto technológií, a hardvéru, ktorý by zabezpečil optimálne využívanie jednotlivých funkcií týchto zariadení osobami, ktoré ich nevedia používať alebo tieto zručnosti stratili
- disponibilnosť a prístupnosť informačných a komunikačných technológií, vrátane sústav pomoci starším osobám pri samostatnom bývaní, technológií elektronického vzdelávania

⁽³¹⁾ Pozri internetovú stránku Európskej siete dizajnu pre všetkých a eAccessibility (EDeAN; <http://www.edean.org/>).

⁽³²⁾ Poskytovanie mikroúverov by sa napríklad mohlo ukázať ako užitočné, lebo by starším ľuďom mohlo pomôcť venovať sa samostatne zárobkovej činnosti po odchode do dôchodku alebo v prípade nezamestnanosti.

⁽³³⁾ Pozri stanovisko EHSV z 29.5.2008 na tému „Starší ľudia – nové IKT“, spravodajkyňa: pani DARMANIN (Ú. v. EÚ C 224, 30.8.2008), správu Európskeho parlamentu RR\39694EN.doc, PE396.494v03-00 a publikáciu Malanowski, N., Ōzcivelek, R., Cabrera, M.: „Active Ageing and Independent Living Services: The Role of Information and Communication Technology“, JRC Scientific and Technical Report, EUR 2346 EN – 2008.

a zdravotníctva, elektronickej starostlivosti a rehabilitácie, pričom technológie môžu pomáhať, nemajú však nahrádzať osobný kontakt⁽³⁴⁾

- zjednodušenie dostupnosti a využívania zodpovedajúcich technických zariadení a sietí vzhľadom na rastúcu komplexnosť sústav a prispôbenie na špeciálne potreby starších ľudí (napr. problémy so zrakom, obmedzenie hmatového zmyslu)
- zohľadňovanie potrieb starších používateľov a opatrenia na zvýšenie motivácie používať tieto zariadenia
- zapájanie všetkých zúčastnených a dodržiavanie etických a právnych hľadísk, predovšetkým pri používaní elektronickej kontrolných systémov v prípade demencie
- sprievodné opatrenia, akými sú integrované poradenstvo, inštalčné a údržbárske služby, ako aj sociálne služby
- zohľadňovanie zmien v spoločnosti a nových skúseností a záujmov ľudí prichádzajúcich do seniorského veku.

3.7 Finančné zabezpečenie

Je potrebné viesť členské štáty k tomu, aby vytvorili podmienky pre existenčné zabezpečenie starších ľudí, a tým aj pre zabezpečenie ich dôstojnosti, bez ohľadu na to, či tieto osoby prispievajú k spoločenskému daniu alebo nie, a to počas celého ich dôchodku.

Vzhľadom na štrukturálne zmeny, terajšie reformy sústav dôchodkového a sociálneho zabezpečenia a stúpajúce životné náklady pri súčasne klesajúcej kúpyschopnosti rastie podiel ľudí, ktorí sú ohrození stareckou chudobou. Predovšetkým staré ženy a pracovníci s dlhšími obdobiami nezamestnanosti žijú v niektorých členských krajinách v chudobe.

Aby sa zachovala trvalá udržateľnosť systémov sociálneho zabezpečenia, členské štáty musia motivovať osoby, ktoré sú ešte zapojené do pracovného života, aby využili možnosť kolektívneho alebo individuálneho dôchodkového poistenia a aby sa ubezpečili o platobnej spôsobilosti súkromných subjektov pôsobiacich v tejto oblasti. Členské štáty by tiež mali všetkým starším ľuďom zaručiť minimálny príjem, ktorý im umožní viesť dôstojný život bez ohľadu na problémy, ktoré ich v živote postihli.

⁽³⁴⁾ Pozri v tejto súvislosti akčný plán „Dôstojné starnutie v informačnej spoločnosti“ [KOM(2007) 332 v konečnom znení], výskumno-vývojový program „Ambient Assisted Living Joint Programme“ (<http://www.aal-europe.eu/>), výskumné činnosti Siedmeho rámcového programu pre výskum a technologický vývoj (2007 – 2013) (http://ec.europa.eu/research/fp7/index_en.cfm) a „Seniorwatch 2 – Assessment of the Senior Market for ICT, Progress and Developments“ (http://ec.europa.eu/information_society/activities/einclusion/research/ageing/index_en.htm).

4. Konkrétne pripomienky a odporúčania

Na vytvorenie fundovaného základu nevyhnutných reštrukturalizačných a inovačných stratégií výbor žiada opatrenia na úrovni členských štátov, ako aj na európskej úrovni.

4.1 Opatrenia na úrovni členských štátov

4.1.1 Vypracovanie národných a regionálnych správ o stave

Najprv je potrebný podrobný rozbor stavu v regiónoch. Výbor žiada Komisiu, aby jednotlivé členské štáty nechala pravidelne vypracúvať zodpovedajúce správy o stave vrátane údajov o aktívnom potenciáli starších osôb.

4.1.2 Poskytovanie a šírenie informačných materiálov

Za podstatné považuje výbor poskytovanie zodpovedajúcich informácií, sprístupnenie poznatkov a skúseností, vrátane doterajších výsledkov výskumu a novozískaných poznatkov odborných grémií, zainteresovanej verejnosti a samotných starších ľudí. Zvlášť sa lepšie musia vzájomne medzi vedou, politikou a užívateľmi (staršími ľuďmi a ich zástupcami) sprostredkovať výsledky výskumu.

4.1.3 Spracovanie a vzájomné prepojenie doterajších skúseností z členských štátov

Výbor žiada, aby sa regionálne osvedčené skúsenosti zbierali a porovnávali, a aby sa preverovala ich spojitosť s inými oblasťami a uplatniteľnosť v iných regiónoch. Cieľom je pripraviť zbierku príkladov osvedčených postupov⁽³⁵⁾.

4.1.4 Podpora nového obrazu staroby

V starnúcej spoločnosti sa ľudia už nemôžu považovať za „nečinných“, keď odídu do dôchodku. Z tohto hľadiska je potrebná zmena myslenia na všetkých úrovniach (politika, hospodárstvo, spoločnosť). Štáty a regióny sú mimoriadne schopné pravidelne organizovať **kampane na podporu „aktívneho starnutia“**.

4.1.5 Výbor navrhuje európsku mediálnu kampaň, ktorá prispeje k takému obrazu staroby, ktorý uznáva celoživotné zásluhy starších ľudí (vrátane starších migrantov) pre spoločnosť a rešpektuje ich dôstojnosť.

⁽³⁵⁾ Napríklad vo Walese je štatutárny komisár pre starších ľudí, ktorého práca je založená na skúsenostiach komisára pre deti a ktorý sleduje politiku a legislatívu, podporuje výskum a zadáva výskumné práce.

4.2 Opatrenia na európskej úrovni

4.2.1 Vytvorenie doplňujúcej **expertnej skupiny „Starnutie“** v rámci skupiny odborníkov pre demografické otázky v Európskej komisii

4.2.2 **Založenie európskej aliancie „Aktívny život v starobe“** podľa Európskej aliancie za rodinu⁽³⁶⁾ s cieľom dať výmenou skúseností medzi členskými štátmi podnet k aktívnemu životu v starobe a spolupráci a vzájomnému učeniu sa v Európskej únii. Táto aliancia by bola najlepšie schopná usporadúvať európske konferencie a pracovné stretnutia.

4.2.3 Zriadenie Európskeho strediska výskumu starnutia

Na základe správ o stave a skúsenostiach sa zistí, ku ktorým obsahovým aspektom a regionálnym osobitostiam je potrebný výskum⁽³⁷⁾. Syntézu si vyžadujú aj výsledky doterajších rámcových programov výskumu a štatistické údaje, ktoré by sa mali vo väčšej miere šíriť a využívať v politických opatreniach a praxi⁽³⁸⁾. Na sústredenie, integráciu a udržiavanie už jestvujúcich štatistických a iných relevantných zbierok poznatkov by bolo mimoriadne vhodné mať Európske stredisko výskumu starnutia podľa vzoru amerického ústavu „National Institute on Ageing“.

4.2.4 Vytvorenie interdisciplinárneho ťažiska „Staroba“ v 8. rámcovom programe pre výskum

Zavedenie interdisciplinárneho ťažiska „Staroba“ s vlastným rozpočtom do 8. rámcového programu pre výskum by zabezpečilo sústredenie výskumnej činnosti.

4.2.5 Vytvorenie spoločného európskeho internetového portálu

Na takomto portáli sa majú verejnosti a zvlášť starším ľuďom sprístupniť všetky opatrenia jednotlivých generálnych riaditeľstiev týkajúce sa starnutia. Informačný materiál sa má dať prezerat prostredníctvom zodpovedajúcich odkazov na portáli.

⁽³⁶⁾ Pozri http://ec.europa.eu/employment_social/families/european-alliance-for-families-de.html.

⁽³⁷⁾ Porovnaj stanovisko EHSV z 24.5.2000 na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Smerom k európskemu priestoru výskumu“ (Ú. v. ES C 204, 18.7.2000).

⁽³⁸⁾ Odporúčanie zo 6. rámcového programu pre výskum. Pozri stanovisko EHSV z 15.9.2004 na tému „Demografické zmeny a potreba výskumu“, spravodajkyňa: pani HEINISCH (Ú. v. EÚ C 74, 23.3.2005).

4.2.6 Vytvorenie miestnych, regionálnych a národných internetových portálov podľa vzoru európskeho internetového portálu

4.2.7 Podpora demografického fondu v rámci štrukturálnych fondov ⁽³⁹⁾

Európsky demografický fond má vzhľadom na chýlostivý stav regiónov s úbytkom obyvateľstva prospieť hlavne vidieckym oblastiam a oblastiam s podpriemernou mierou rastu a má podporovať dobré iniciatívy.

4.2.8 Zahrnutie nových priorít do **programu v oblasti celoživotného vzdelávania** na školenie pracovníkov, ktorí pomáhajú pri prechode medzi životnými fázami.

4.3 Na základe navrhovaných opatrení sa môžu vyvíjať primerané koncepcie odporúčajúce určité činnosti a politické opatrenia. EHSV vyzýva Komisiu, aby tieto návrhy zohľadnila v predkladanom oznámení.

V Bruseli 18. septembra 2008

predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽³⁹⁾ Pozri nariadenie Rady (ES) č. 1083/2006 z 11. júla 2006, ktorým sa zakladajú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde a Kohéznom fonde a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1260/1999. Pozri aj stanovisko EHSV z 13.12.2007 na tému „Štvrtá správa o hospodárskej a sociálnej kohézii“, spravodajca: pán DERRUINE (Ú. v. EÚ C 120, 16.5.2008).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Smerom k vyváženému vývoju mestského prostredia: výzvy a príležitosti“

(2009/C 77/27)

Jean-Pierre Jouyet, štátny tajomník ministerstva zahraničných a európskych vecí zodpovedný za európske záležitosti požiadal 25. októbra 2007 podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva Európsky hospodársky a sociálny výbor v mene nadchádzajúceho francúzskeho predsedníctva Rady EÚ o vypracovanie prieskumného stanoviska na tému

„Smerom k vyváženému vývoju mestského prostredia: výzvy a príležitosti“.

Odborná sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 14. júla 2008. Spravodajcom bol pán van IERSEL a pomocným spravodajcom pán GRASSO.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 447. plenárnom zasadnutí 17. a 18. septembra 2008 (schôdza zo 17. septembra) prijal jednomyselne nasledujúce stanovisko:

MESTSKÉ PROSTREDIE: VÝZVY A PRÍLEŽITOSTI

1. Závery a odporúčania

1.1 Európske mestá v celej svojej rozmanitosti sa nachádzajú v centre demografického a sociálno-ekonomického rozvoja nášho kontinentu. Vplyv a dosahované výsledky týchto miest závisia od ich veľkosti, od škály ich aktivít, ako aj od životnej úrovne a kvality zamestnania, ktoré ponúkajú.

1.2 EHSV podporuje hlavné myšlienky Charty z Lipska o trvalej udržateľnosti európskych miest a Územnej agendy Európskej únie⁽¹⁾. Zároveň konštatuje, že viaceré generálne riaditeľstvá Komisie, ako aj európske programy a agentúry sa čoraz častejšie zaoberajú príležitosťami a výzvami súvisiacimi s mestským prostredím, pričom sa často odvolávajú na Lisabonskú agendu. Očakáva sa, že na jeseň 2008 by mala byť publikovaná zelená kniha o územnej súdržnosti.

1.3 Bolo by žiaduce, aby sa prehĺbila a rozšírila európska diskusia o adaptabilných a trvalo udržateľných mestách, mestských regiónoch a mestských aglomeráciách v Európe. **EHSV navrhuje, aby sa na tento účel zriadila skupina EÚ na vysokej úrovni pre rozvoj miest a trvalú udržateľnosť.**

1.4 Táto skupina na vysokej úrovni by mala disponovať podrobnými vedomosťami o špecifických záujmoch miest.

⁽¹⁾ „Charta z Lipska o trvalej udržateľnosti európskych miest“ a „Územná agenda Európskej únie: Za konkurencieschopnejšiu a udržateľnejšiu Európu rozmanitých regiónov“, prijaté pri príležitosti neformálneho ministerského stretnutia týkajúceho sa rozvoja miest v Lipsku 24. a 25. mája 2007.

Zelená kniha o územnej súdržnosti môže byť v tejto súvislosti vitaným východiskovým bodom.

1.5 V spolupráci s Komisiou (pracovná skupina „Interservice Group on Urban Affairs“) môže takáto skupina na vysokej úrovni prispieť k efektívnejšej a cielenejšej európskej diskusii o mestách, napríklad tým, že **bude určovať budúci program a vypracúvať zoznam tém dôležitých pre mestá, mestské aglomerácie a vlády**⁽²⁾. Diskusia tým nadobudne nový rozmer. Spolupráca medzi Komisiou a Radou sa zjednoduší z funkčného hľadiska. Takisto sa zdôrazní zodpovednosť vlád.

1.6 Vzhľadom na kľúčový význam spoľahlivých údajov by mohli byť Komisia a Eurostat nápomocné v tom, že rozšíria štatistické údaje nomenklatúry NUTS⁽³⁾ na úrovni 3 a 2 o údaje týkajúce sa miest, mestských aglomerácií a ich prepojení. Vypracovanie primeraných databáz si bude vyžadovať dohody s členskými štátmi, národnými štatistickými úradmi a výskumnými ústavmi⁽⁴⁾.

1.7 Sieť ESPON⁽⁵⁾ má vynikajúcu pozíciu na to, aby slúžila ako centrum pre analýzy a poznatky, monitorovanie vývoja a tiež ako platforma pre analytické výmeny medzi členskými štátmi.

1.8 V mnohých oblastiach určujú podmienky vlády, ale implementácia a konkrétne opatrenia sa realizujú hlavne na decentralizovanej úrovni, a to napríklad v súvislosti s vnútorným a vonkajším prístupom, životným prostredím, vzdelávaním,

⁽²⁾ Obsah tohto programu orientačne načrtnol francúzsky štátny tajomník pre územné plánovanie pán FALCO 16. júla 2008 vo svojom vyhlásení pre výbor REGI Európskeho parlamentu: „[...] spolu s miestnymi rozhodujúcimi činiteľmi chceme vypracovať spoločný referenčný rámec trvalo udržateľného a solidárneho mesta. Konkrétne pôjde o naštartovanie spoločného procesu vypracovania spoločných kritérií a ukazovateľov, ktoré dodajú operaatívny charakter odporúčaniam obsiahnutým v Charte z Lipska.“

⁽³⁾ Nomenklatúra územných štatistických jednotiek zavedená EUROSTATOM. NUTS 2: od 800 000 do 3 000 000 obyvateľov, NUTS 3: od 150 000 do 800 000 obyvateľov.

⁽⁴⁾ Holandský výskumný ústav TNO vypracoval projekt zameraný na monitorovanie širokého spektra premenných hodnôt na úrovni mestských aglomerácií: demografia, ekonomika (pridaná hodnota, produktivita práce), trh práce (nezamestnanosť, vzdelanie, pracovná sila), životné prostredie (kvalita ovzdušia), infraštruktúra, trh s kancelárskymi priestormi, cestovný ruch atď. Údaje sú čerpané z Eurostatu a z ďalších zdrojov. Porovnáva sa mestská aglomerácia Randstad Holland s ďalšími 19 hlavnými mestskými aglomeráciami za obdobie 1995-2006. Údaje z Eurostatu sú zosúladené s údajmi z OECD. Tieto údaje sú každoročne aktualizované. Do monitorovania môžu byť zahrnuté aj ďalšie mestské aglomerácie.

⁽⁵⁾ „European Spatial Planning Observation Network“.

podmienkami pre rodinný život, podnikaním, vedomosťami a výskumom, zamestnanosťou, migráciou, menšinami, etnickou a kultúrnou rozmanitosťou, verejnými investíciami a verejnými službami, príťahovaním (zahraničných) investícií, verejno-verejnými a verejno-súkromnými partnerstvami, vrátane súkromného financovania atď.

1.9 Európa potrebuje dobre vybavené mestá a mestské aglomerácie. V dôsledku dynamického technologického vývoja a medzinárodnej hospodárskej integrácie sú mestá priamo vystavené medzinárodným trendom a konkurencii. Nie je prekvapujúce, a je sľubné, že mnohé mestá a mestské aglomerácie majú nové ambície. Medzi najlepšie z nich patria centrá spôsobilosti a poznatkov na všetkých úrovniach a centrá pre investície zamerané na budúcnosť.

1.10 V dôsledku demografických zmien, migrácie, ekologických požiadaviek a následkov svetových hospodárskych zmien tieto isté mestá často čelia zásadným výzvam, ktoré pre ne môžu predstavovať veľkú záťaž a ktoré niekedy spôsobujú poľutovaniahodné rozdiely a ohrozujú pozitívne vyhliadky.

1.11 Keďže podobné trendy a charakteristiky sa prejavujú v mestách bez ohľadu na ich kultúrne a sociálno-ekonomické rozdiely po celej Európe, nepretržitá európska diskusia a prístupy obohatia rámec a kontext jednotlivých členských štátov. Okrem analýz a stanovenia želaných prístupov by boli prínosom najmä referenčné porovnávanie a transparentné osvedčené postupy v oblasti integrovaných prístupov, v rámci ktorých by sa mala využívať otvorená metóda koordinácie.

1.12 Keďže ciele vládnych politík a nástrojov (právnych, daňových a finančných) sa nevyhnutne navzájom dopĺňajú s regionálnou a miestnou implementáciou, diskusia na vysokej úrovni o rôznych možných situáciách ako aj analýzy a referenčné porovnania môžu otvoriť nové perspektívy bez ohľadu na kultúrne a inštitucionálne rozdiely medzi členskými štátmi.

1.13 EHSV zdôrazňuje, že je potrebné, aby sa jednotlivé generálne riaditeľstvá Komisie dohodli na spoločnom prístupe k mestám a mestským aglomeráciám. Viditeľnosť tohto spoločného prístupu by mala tiež stimulovať národné vlády k vypracovaniu integrovaných prístupov k mestám. Mestá túto požiadavku často predostierajú vládam aj EÚ.

1.14 Analýzy a referenčné porovnania sa musia zameriavať na širokú škálu otázok, ktoré sú zhrnuté v bode 4.12. Ide o navzájom prepojené aspekty agendy pre súdržné urbanizované oblasti a pre trvalo udržateľné mestá budúcnosti. Tieto aspekty vo veľkej miere odrážajú regionálny rozmer Lisabonskej agendy, ktorá predstavuje pre túto problematiku veľmi vhodný rámec. V tejto súvislosti už veľa robia verejné a súkromné inštitúcie a agentúry, ako aj viaceré samotné veľkomestá, ale celkový transparentný a dôsledný prístup stále chýba.

1.15 Väčšina veľkomiest a mestských aglomerácií stojí pred zložitými a náročnými rozhodnutiami. Celoeurópska angažovanosť a podpora pri analýzach by im určite pomohla pri využívaní príležitostí a riešení výziev. V rámci vyzdvihovania nasledovaniachodných príkladov by bolo vhodné zaviesť odovzdávanie (výročných) cien alebo európskych značiek za riešenie urbanistických otázok. Vynikajúce príklady možno nájsť vo všetkých oblastiach: plánovanie miest, projektovanie budov, migrácia, menšiny a rozmanitosť, mobilita, technológie a trh, ekologické projekty, šetrenie energiou, kvalitné bývanie atď. Tieto príklady by sa mali propagovať v celej Európe.

1.16 Riadenie predstavuje kľúčovú a veľmi dôležitú otázku⁽⁶⁾. Často sa prehliada alebo zanedbáva otázka, kto za čo zodpovedá a ručí. Vodcovský prístup, vytyčovanie konkrétnych vízií a dôslednosť sú však v každom prípade pre mestá nevyhnutným predpokladom⁽⁷⁾.

1.17 Zložité administratívne štruktúry v celej Európe, ktoré boli väčšinou vytvorené pred mnohými rokmi všeobecne nie sú koncipované tak, aby vyhovovali aktuálnym dlhodobým regionálnym politikám v husto osídlených oblastiach. Bolo by veľmi užitočné, keby sa na európskej úrovni rozvinula diskusia o tom, ako by sa mohlo zefektívniť viacúrovňové riadenie. Platí to aj pre nové formy verejno-verejných a verejno-súkromných partnerstiev v mestách, ktoré plnia čoraz potrebnejšiu podpornú úlohu.

1.18 **Dlhodobá európska agenda, väčšia angažovanosť Komisie a monitorovanie na európskej úrovni** môžu byť nápomocné pri určovaní trvalého smerovania na regionálnej úrovni a v mestách. Lisabonská agenda predstavuje v tejto súvislosti vhodný rámec. Dôslednosť je tiež nevyhnutná pri zapájaní ďalších verejných a súkromných subjektov a urbanistov do programov a projektov. Medzi tieto subjekty patria školy a vzdelávacie inštitúty, inštitúcie vyššieho vzdelávania, architekti a projektanti miest, regionálni sociálni partneri, obchodné komory, podniky, stavební investori, vrátane súkromného financovania, zdravotné služby, kultúrne organizácie a iné.

1.19 Európska agenda by podporila nový model vyváženého polycentrického rozvoja v Európe, v rámci ktorého by vznikali nové formy komunít, ktoré by boli prospešné pre celú spoločnosť. Tento proces sa už začína rozbiehať a EHSV sa domnieva, že by mal získať plné uznanie a podporu.

2. Súvislosti

2.1 Demografická štruktúra na celom svete prechádza zmenami. Od roku 2007 po prvýkrát v histórii žije viac ako polovica svetovej populácie v mestách. Fenomén narastajúcej urbanizácie sa prejavuje na všetkých kontinentoch a tento trend postupne zosilňuje.

⁽⁶⁾ Pozri kapitolu 5 „Urbanizácia a riadenie“.

⁽⁷⁾ V tejto súvislosti predstavuje cieleň rozvoj BILBAA počas posledných 20 rokov impozantný a presvedčivý príklad.

2.2 V súčasnosti žije viac ako 80 % populácie v mestských oblastiach a veľká časť z toho v mestách a mestských aglomeráciách s počtom obyvateľov nad 500 000. V mnohých prípadoch preukazujú aj tieto čísla narastajúcu tendenciu.

2.3 Okrem mestských aglomerácií ako sú Greater London, Ile-de-France a tradičné veľkomestá (ide najmä o hlavné mestá), vznikajú ďalšie často ambiciózne centrá, ktoré priťahujú ľudí a hospodárske aktivity.

2.4 Tieto demografické zmeny a ich sociálne, ako aj hospodárske dôsledky sú do určitej miery zohľadnené v politikách EÚ. Mestá a urbanizácia nadobúdajú čoraz väčší význam pre viaceré generálne riaditeľstvá: výskum, životné prostredie, energetika a doprava, podnikanie a priemysel, zamestnanosť, sociálne záležitosti a rovnaké príležitosti. Regionálna politika EÚ sa zoberá urbanizáciou v urbanistických programoch ako sú URBACT, JEREMIE a JESSICA⁽⁸⁾, ako aj v urbanistických projektoch spadajúcich pod Sociálny fond EÚ⁽⁹⁾. V rámci Komisie bola zriadená pracovná skupina „Interservice Group on Urban Affairs“.

2.5 Tieto skutočnosti odzrkadľujú rastúci záujem samotných členských štátov o rozvoj urbanizácie a mestských aglomerácií, ako aj ich cieľnú činnosť v tejto oblasti.

2.6 Popri narastajúcom počte analýz a štúdií zameraných na mestá a urbanizáciu v členských štátoch vypracúva ESPON mnohé zemepisné mapy poukazujúce na aktuálne demografické a sociálno-ekonomické trendy.

2.7 Komisia začala uplatňovať všeobecný prístup k mestám v roku 1997 po zverejnení oznámenia „Smerom k programu pre mestské životné prostredie v Európskej únii“⁽¹⁰⁾.

2.8 Na viacerých neformálnych ministerských stretnutiach týkajúcich sa rozvoja miest a územnej súdržnosti, počínajúc stretnutím v Rotterdame v novembri 2004 až po stretnutie v Lipsku v máji 2007 zdôraznila Rada ministrov pre územné plánovanie a rozvoj miest význam rozvoja miest a územnej súdržnosti v Európe a vytýčila mnoho oblastí spoločného záujmu.

2.9 Tento proces vyústil v máji 2007 do prijatia Charty z Lipska o trvalej udržateľnosti európskych miest a Územnej agendy Európskej únie, na ktoré nadviazal projekt „Územná a urbanistická koordinácia“ vypracovaný slovinským predsedom.

⁽⁸⁾ URBACT II (2007) je súčasťou iniciatívy Komisie „Regióny pre ekonomickú zmenu“ v súvislosti s implementáciou Lisabonskej a Göteborgskej stratégie. JEREMIE alebo Spoločné európske zdroje pre mikropodniky až stredné podniky je spoločnou iniciatívou Komisie, Európskej investičnej banky a Európskeho investičného fondu. JESSICA alebo Spoločná európska podpora udržateľných investícií v mestských oblastiach (2006) je spoločnou iniciatívou Komisie, Európskej investičnej banky a Rozvojovej banky Rady Európy.

⁽⁹⁾ Pozri tiež príručku „The urban dimension of Community policies 2007-2013“ pracovnej skupiny Komisie „Interservice Group on Urban Development“.

⁽¹⁰⁾ KOM(97) 0197 v konečnom znení, Ú. v. ES C 226, 20.7.1998, s. 36.

2.10 Popri neformálnych stretnutiach ministrov sa posilnili aj kontakty a výmeny medzi vedúcimi štátnymi úradníkmi. V niektorých prípadoch sa do tohto úsilia zapájajú aj výskumné ústavy, ktoré podrobnejšie spracúvajú špecifické aspekty rozvoja miest⁽¹¹⁾.

2.11 Napriek analýzam a predstaveniu oblastí zaznamenávajúcich dynamický proces urbanizácie zostáva nejasný celkový prístup Komisie a Rady k urbanizácii a jej budúcemu vývoju v Európe.

2.12 Vo februári 2008 prijal Európsky parlament „Uznesenie o opatreniach v nadväznosti na územnú agendu a Lipskú chartu: smerom k dosiahnutiu európskeho akčného programu územného rozvoja a územnej kohéziei“⁽¹²⁾. V tejto správe sa zdôrazňuje význam integrovaného prístupu k regionálnemu a mestskému plánovaniu, ktorého cieľom je zvýšiť schopnosť regiónov a miest lepšie sa prispôbovať hospodárskym zmenám v záujme kvalitnej životnej úrovne európskych občanov.

2.13 V novembri 2007 prijal Výbor regiónov stanovisko na tému „Štvrtá správa o hospodárskej a sociálnej kohézii“⁽¹³⁾. V tomto stanovisku výbor „žiada, aby vzhľadom na kľúčový význam európskych miest pre dosiahnutie cieľov stratégie z Lisabonu a Göteborgu, ako aj sociálneho začlenenia – napríklad prístahovalcov – mal mestský rozmer v piatej správe o kohézii vlastný oddiel“.

2.14 Medzi európskymi mestami existujú zásadné rozdiely: ide o rozdiely medzi veľkými a malými mestami, medzi silne urbanizovanými mestami a mestami s nižším počtom obyvateľov, o rozdiely v type krajiny, v ktorej sa jednotlivé mestá (napr. veľkomestá či mestské zoskupenia) nachádzajú, a o rozdiely medzi bohatými a menej rozvinutými mestami. Pozoruhodné sú však aj spoločné črty európskych miest: dochádza k spontánnemu demografickému posunu smerom do miest, zvyšuje sa hospodárska atraktívnosť veľkomiest a tieto mestá čelia podobným výzvam.

2.15 Celkový obraz o príležitostiach a výzvach sa stáva jasnejším, pretože v súčasnosti sa úspešné mestské plánovanie neobmedzuje len na územné plánovanie a bývanie, ale výslovne zohľadňuje všetky príslušné sociálno-ekonomické faktory v rámci tzv. holistického prístupu. Rozvíjajú sa urbanistické a plánovacie projekty, ktoré sú čoraz viac zamerané na budúcnosť a stavané na koncepciách zahŕňajúcich územné, ekologické, hospodárske a sociálne aspekty.

⁽¹¹⁾ V tejto súvislosti je potrebné vyzdvihnúť projekt holandskej sekcie siete „European Knowledge Network on Cities“ (Nicis Institute) vypracovaný v spolupráci s členskými štátmi, ktorý sa týka vládnych, právnych a finančných nástrojov na podporu trvalo udržateľného rozvoja miest. Tento projekt sa realizuje v rámci francúzskeho predsedníctva na žiadosť zoskupenia „Délégation Interministérielle de la Ville“. V organizácii „Knowledge Network on Cities“ je zapojených 16 členských štátov.

⁽¹²⁾ P6_TA-PROV(2008)0069.

⁽¹³⁾ CdR 97/2007 fin./txt>

2.16 Hoci jednotlivé vlády uprednostňujú postupný rozvoj miest, ich konkrétny prístup k tejto problematike je často nejasný. Spôsoby realizácie a riadenia úspešných projektov uplatňované jednotlivými krajinami a mestami sa od seba navzájom odlišujú, a to niekedy dosť výrazne. Týka sa to nepochybne aj rozvoja mestských regiónov a aglomerácií.

2.17 EHSV vyjadril svoj celkový postoj v otázke urbanizácie od roku 1998 v stanovisku na tému „Smerom k programu pre mestské životné prostredie v Európskej únii“. Na toto stanovisko nadviazali ďalšie stanoviská, spomedzi ktorých treba spomenúť dve špecifické stanoviská na tému „Európske metropolitné oblasti: sociálno-ekonomické dôsledky pre budúcnosť“ vypracované v roku 2004 a 2007. V roku 2007 bolo tiež publikované stanovisko na tému „Územná agenda EÚ“. Okrem uvedených stanovísk EHSV vypracoval viacero stanovísk zameraných na špecifické oblasti týkajúce sa miest a urbanizácie (pozri prílohu).

3. Analýza a vývoj

3.1 Mestá a spôsob života v jednotlivých komunitách odrážajú jednotlivé historické obdobia a príslušný vývoj spoločnosti.

3.2 Popri strategických a politických dôvodoch boli hospodárstvo a bezpečnosť hlavnými faktormi, ktoré formovali jednotlivé spoločenstvá a mestá, ako aj ich vzájomné prepojenie.

3.3 Novodobá história miest v Európe sa začala písať v období, kedy vyspelé poľnohospodárske spoločnosti a ich hospodárska a obchodná orientácia začali pretvárať tieto mestá na celom kontinente. V neskoršom období následné etapy industrializácie zmenili tvár vtedajších miest a podmienili vznik nových miest. Na konci 19. storočia začali tieto mestá zaznamenať rapídny rast v dôsledku industrializácie. Dlhý historický vývoj, vrátane postupného vytvárania kultúrneho dedičstva, priemyselných oblastí, bývania atď. je na väčšine miest jasne badať.

3.4 V posledných desaťročiach prešli zásadnou zmenou tradičné priemyselné oblasti. Mnohé z nich prešli a ešte stále prechádzajú bolestivou reštrukturalizáciou, pretože tradičné priemyselné procesy postupne zanikajú.

3.5 Začínajú sa uplatňovať nové procesy podmienené dynamickým technologickým vývojom a internacionalizáciou. Od masovej výroby sa prechádza k malovýrobe, špecializovanej výrobe a k neustálemu obnovovaniu výrobných procesov, pričom sa zároveň prudko rozvíja sektor služieb. Výrazne sa zvyšuje mobilita a dochádza k demografickým posunom v dôsledku sťahovania z vidieckych oblastí do miest a v dôsledku migrácie.

3.6 Životný priestor ľudí západného sveta postupne stráca hranice a nadobúda virtuálny charakter so širokými obzormi. Tento vývoj vplýva aj na každodenné fyzické prostredie vo všetkých oblastiach ľudskej činnosti.

3.7 Toto každodenné prostredie už pre veľa ľudí neznamená len konkrétnu obec alebo mesto, ale čoraz častejšie zahŕňa širšie regionálne celky, vďaka čomu vzniká nový druh urbanizácie.

3.8 Dochádza k prirodzenému a/alebo cielenému rozvoju navzájom poprepájaných miest a regiónov. Stačí sa pozrieť na vývoj veľkomiest a mestských aglomerácií v Európe. V modernej urbanizovanej spoločnosti možno pozorovať vznik novej geografickej reality, ktorú tvoria dominantné zóny hospodárskeho vplyvu a vysoký počet vedľajších zón, ktoré spravidla už nespádajú pod súčasné administratívne celky.

3.9 Hlavnou črtou týchto nových mestských regiónov je ich kritická rozloha potrebná na správne riadenie urbanizácie v prospech všetkých občanov a ich životnej úrovne ako aj kvality zamestnania. Kritická rozloha sa môže v jednotlivých prípadoch líšiť, v závislosti od konkrétnych zemepisných, hospodárskych a demografických okolností.

3.10 Po približne desiatich rokoch vypracovania štúdií a rozvíjania diskusií o „budúcej mape“ Nemecka bolo v tejto krajine v roku 2004 vymedzených jedenásť mestských aglomerácií, ktoré boli označené za hlavné zóny hospodárskeho vplyvu. Napriek počiatočným skeptickým reakciám sa tento koncept ďalej rozvíja. Vzťahy a vzájomná závislosť medzi mestskými aglomeráciami a vidieckymi oblasťami predstavujú aktuálnu otázku.

3.11 V rovnakom období vypracovalo podobné štúdie vo Francúzsku zoskupenie DIACT⁽¹⁴⁾, v nadväznosti na ktoré bolo stanovených viacero metropol. V januári 2008 bol predstavený politický dokument nazvaný „*Imaginer les métropoles d'avenir*“⁽¹⁵⁾, ktorý by mohol slúžiť ako stimul pre ďalšiu podporu týchto centier vo Francúzsku, ako aj pre príslušné právne predpisy v tejto oblasti. Problematikou mestských regiónov sa aktívne zaoberá aj Spojené kráľovstvo.

3.12 Viac menej podobné iniciatívy rozvíjajú aj ostatné vlády a/alebo regionálne a miestne orgány. V Škandinávii, pobaltských krajinách, Írsku a Rakúsku sa tieto iniciatívy sústreďujú predovšetkým na hlavné mestá a ich okolie, v Holandsku na mestskú aglomeráciu Randstad. Vo veľkých členských štátoch ako je Španielsko, Taliansko a Poľsko vznikajú dominantné centrá.

⁽¹⁴⁾ „*Délégation interministérielle à l'aménagement et à la compétitivité des territoires*“ (Medziministerská delegácia pre územné plánovanie a konkurencieschopnosť území) (bývalá DATAR).

⁽¹⁵⁾ „*Imaginer les métropoles d'avenir*“, správa Dominiquea Perbena, poslanca parlamentu a bývalého ministra dopravy, vypracovaná na žiadosť prezidenta Sarkozyho a predsedu vlády Fillona. Pán Perben tu hodnotí stav urbanizácie a metropolizácie v Európe a Francúzsku a opisuje „výzvy a opatrenia“ pre francúzske veľkomestá a mestské regióny s počtom obyvateľov nad 500 000. Predstavuje tiež 19 konkrétnych návrhov týkajúcich sa opatrení a právnych predpisov v danej oblasti. Touto problematikou sa bude tiež zaoberať francúzske predsedníctvo Rady EÚ v druhej polovici roku 2008.

3.13 Popri hlavných centrách vzniká systém vedľajších centier, vďaka ktorým sa stáva urbanizácia významnou črtou európskej štruktúry osídlenia, hoci nie je rovnomerne rozšírená na celom kontinente.

3.14 Sociálny a hospodársky vývoj vytvára polycentrickú urbanizovanú Európu, ktorá už nebude obmedzená na ohraničenú zemepisnú oblasť, ako boli tradičný „modrý banán“ alebo vybraná skupina hlavných miest.

4. Výzvy a príležitosti

4.1 Kľúčovou otázkou je, ako budú vyzerat' a ako by mali vyzerat' trvalo udržateľné európske mestá, ktoré by občanom poskytovali priaznivé prostredie pre ich život. V súvislosti s európskou diskusiou o zložitom vývoji miest je potrebné poukázať na viacero dominantných faktorov a trendov, ktoré ovplyvňujú situáciu v rôznych európskych veľkomestách a mestských regiónoch, ako aj medzi nimi navzájom.

4.2 Medzi tieto faktory a trendy patria:

- demografické zmeny, a v rámci nich:
  - starnúce obyvateľstvo,
  - mestá ako atraktívne prostredie pre mladých odborníkov,
  - väčšia etnická a kultúrna rozmanitosť z dôvodu prisťahovalectva,
- mestské a obecné zoskupenia ako vzájomne poprepájané mestá a regióny alebo mestské aglomerácie,
- doprava a mobilita: čoraz viac poprepájané zóny hospodárskeho vplyvu v celej Európe, ktoré v niektorých prípadoch presahujú jej hranice,
- medzinárodné investície a sídla podnikov, vrátane služieb pre podniky,
- narastajúci počet znalostných a výskumných centier,
- vzostup nových odvetví v oblasti priemyslu a služieb a dôraz na kreativitu,
- meniace sa dynamické trhy práce,
- rozvoj vstupných brán („gateways“),
- moderné bývanie a prispôsobené územné plánovanie,
- nadväzovanie nových partnerstiev v rámci urbanizovaných oblastí,
- revitalizácia mestských centier a obmedzenie neorganizovaného rozrastania miest,
- voľnočasové aktivity a podujatia,
- dôraz na kultúru (vrátane historického a prírodného dedičstva) a kultúrne zariadenia.

4.3 Súčasné problémy v mestách sa vyhrocujú a v tejto súvislosti vznikajú nové výzvy:

- trvalá udržateľnosť, environmentálne aspekty, energetika,
- vyludňovanie mestských centier,
- vymedzenie rozsahu verejných mestských priestorov, ako aj výzvy súvisiace s ich kvalitou,
- infraštruktúra, dopravné systémy a dostupnosť,
- riadenie mobility,
- problémy nízkokvalifikovaných ľudí: práca, vzdelávanie, bývanie,
- problémy súvisiace so starnúcim obyvateľstvom,
- chýbajúce podnikateľské zmýšľanie, hlavne v oblastiach poznačených hospodárskou depresiou,
- nelegálne prisťahovalectvo,
- vzdelanie a spôsobilosti,
- neúspešné alebo zanedbané územné plánovanie z minulosti, napr. okrajové štvrte,
- marginalizované komunity a kriminalita,
- hrozba terorizmu.

4.4 Demografická situácia vo veľkomestách a mestských aglomeráciách je často zložitá, ale ponúka aj mnohé príležitosti. V každom meste je situácia iná. Záleží totiž na zložení obyvateľstva a na hospodárskych príležitostiach, ale tiež aj na politike daného štátu. Úspešné komplexné politiky prijímajúcich krajín zväčša vedú k vysokému (vyššiemu) stupňu integrácie.

4.5 Vzťahy medzi vidieckymi oblasťami a mestami predstavujú skutočnú výzvu. Na rozdiel od všeobecne prevládajúceho názoru verejnosti a politikov má harmonický vzťah medzi vidieckymi oblasťami a mestami v rámci mestských aglomerácií kľúčový význam v súvislosti so životnými a pracovnými podmienkami a je v protiklade s ponímaním tohto vzťahu v rovine „buď-alebo“ a „my-oni“. Tento vzťah dokonale zapadá do nového modelu polycentrického rozvoja.

4.6 Hoci východisková situácia jednotlivých miest môže byť vzhľadom na odlišný stupeň rozvoja rôzna, väčšina rozdielov sa postupne stiera. Systém urbanizácie v nových členských štátoch v podstate sprevádzajú rovnaké javy, aj keď s určitým časovým odstupom. Renovácia patrí medzi hlavné ciele. Aj keď sa hospodársky rast odrazí na vyšších verejných výdavkoch, zvýšených súkromných investíciách a vyšších platoch, urbanizácia sa postupne začne prejavovať rovnakým spôsobom v celej Európe.

4.7 Vo svojich politicky zameraných dokumentoch a návrhoch projektov týkajúcich sa urbanizácie sa Komisia v súčasnosti systematicky odvoláva na Lisabonskú agendu. V dokumentoch Rady a členských štátov sa táto súvislosť tiež vyzdvihuje čoraz častejšie. V strategických usmerneniach Spoločenstva hovorí Komisia o mestách ako o hybnej sile regionálneho rozvoja a centrách inovácie, ale takisto aj o potrebe zlepšiť vnútornú súdržnosť bojom proti sociálnemu vylúčeniu a kriminalite a o potrebe zvýšiť životnú úroveň v znevýhodnených mestských štvrtiach.

4.8 Lisabonská agenda sa začala ako proces zhora nadol. Komisia a Rada medzičasom nadobudli presvedčenie, že je potrebné aktívovať aj úsilie zdola nahor. V snahách smerujúcich zdola nahor zohrávajú kľúčovú úlohu rozvíjajúce sa mestá. K modernizácii európskych územných a sociálno-ekonomických štruktúr dochádza vo významnej miere vďaka verejným a súkromným investíciám a konkrétnym opatreniam v regiónoch a mestách. Mestá sú zvyčajne z geografického hľadiska najvhodnejšou úrovňou na spoluprácu medzi verejným a súkromným sektorom, univerzitami a občianskou spoločnosťou, ktorá by bola zameraná na vytváranie inovácií potrebných pre Európu.

4.9 EHSV sa preto domnieva, že veľkomestá a mestské aglomerácie si musia stanoviť vlastnú Lisabonskú agendu zameranú na konkurencieschopnosť, trvalo udržateľný rozvoj, sociálnu súdržnosť a integráciu. Táto agenda by mala zákonodarcom a ďalším dotknutým stranám poskytnúť štruktúru orientovanú na budúcnosť a dlhodobý program. Podporí sa tým sebarealizácia miest a mestských regiónov, ktoré sa budú môcť na domácej aj medzinárodnej scéne prezentovať asertívnejšie.

4.10 Dlhodobá regionálna agenda v hustejšie osídlených oblastiach Európy musí mať komplexný alebo holistický charakter, t. j. musia v nej byť navzájom prepojené všetky aspekty. Čím lepšie sú podmienky pre súkromné investície, tým viac príležitostí vzniká pre vytváranie nových pracovných miest, verejné služby a starostlivosť o zraniteľné skupiny ako sú (osamelé) staršie a nízko kvalifikované osoby⁽¹⁶⁾. Osobitné a dôsledné zameranie sa na trvalú udržateľnosť a celkovú kvalitu zastavaných oblastí zvýši atraktivnosť takýchto miest a regiónov v očiach obyvateľstva, ako aj (medzinárodných) investorov. Lepšie podmienky pre sociálnu súdržnosť uľahčia vytváranie nových pracovných miest. Všeobecné a dlhodobé stratégie zvýšia dôveru obyvateľov⁽¹⁷⁾.

4.11 Treba mať na pamäti aj to, že trhy nefungujú vždy podľa priestorových ohraničení, ako je bývanie, politika rozvoja,

infraštruktúra, doprava a mobilita. Riešenia takýchto ohraničení sa spravidla musia hľadať na úrovni mestských aglomerácií. V dôsledku integrácie trhov sa štátne hranice môžu postupne stať zbytočnými⁽¹⁸⁾.

4.12 Medzi navzájom prepojené aspekty agendy pre kvalitné a súdržné mestské oblasti a trvalo udržateľné mestá budúcnosti patria:

- vytvorenie podmienok pre moderný hospodársky rozvoj, malé a stredné podniky, medzinárodné investície a sídla podnikov, vrátane podporovania hospodárskych zoskupení,
- správna implementácia právnych predpisov EÚ a zjednodušenie regionálnych a miestnych predpisov,
- politika zamestnanosti a regionálny sociálny dialóg,
- vzdelávanie a odborná príprava na všetkých úrovniach pre všetky kategórie, vrátane celoživotného vzdelávania, zosúladenia práce a vzdelávania a elektronického vzdelávania,
- priaznivé životné podmienky pre rodiny, ako napr. cenovo dostupná starostlivosť o deti,
- výskum a vývoj, výskumné zariadenia, technologické a vedecké centrá, inovácie,
- fyzická infraštruktúra:
  - zapojenie sa do transeurópskych sietí,
  - riadenie mobility⁽¹⁹⁾,
  - multimodálne systémy verejnej dopravy,
  - verejno-súkromné partnerstvá, vrátane súkromného financovania,
- virtuálna infraštruktúra:
  - telekomunikácie,
  - IKT ako základná požiadavka a šírenie širokopásmového prepojenia, ako aj vzájomného prepojenia,
- trvalo udržateľný rozvoj:
  - implementácia environmentálnych politík,
  - predchádzanie negatívnym účinkom neorganizovaného rozrastania miest, podporovanie hustého mestského osídlenia,
  - špecifické oblasti, ako odpadové hospodárstvo, vodné hospodárstvo, energetická účinnosť, napr. v súvislosti s výstavbou a bývaním, (verejnou) dopravou, zavedením poplatkov za užívanie ciest atď.

⁽¹⁶⁾ Konferencia generálneho riaditeľstva pre zamestnanosť, sociálne záležitosti a rovnaké príležitosti „*Harnessing an Entrepreneurial Spirit for Inclusive Local Employment Development*“, 25. apríla 2008.

⁽¹⁷⁾ V Nemecku vznikla nová koncepcia mestských aglomerácií nazvaná „eine neue Verantwortungsgesellschaft“, t. j. „nová zodpovedná komunita“. Pozri Manfred Sinz, spolkové ministerstvo dopravy, výstavby a urbanistických záležitostí: „*From Metropolitan Regions to Communities of Responsibilities*“.

⁽¹⁸⁾ Príkladom je absorpčná kapacita finančného trhu v Londýne. V inej súvislosti možno tiež spomenúť príklady regiónov ako sú Lille-Courtrai, Kodaň-Malmö a Viedeň-Bratislava.

⁽¹⁹⁾ Pozri tiež „*Za novú kultúru mestskej mobility*“, KOM(2007) 551 v konečnom znení.

- sociálna súdržnosť ⁽²⁰⁾:
    - trvalo udržateľné mestské plánovanie a architektúra,
    - sociálne bývanie pre zraniteľné skupiny,
    - rovnaké služby verejného záujmu (zdravotná starostlivosť, vzdelávanie, bezpečnosť) v rámci celého regiónu,
    - verejné dopravné siete v rámci celého regiónu, vrátane spojov do štvrtí postihnutých hospodárskou depresiou,
    - dôsledné zameranie sa na etnickú a kultúrnu rozmanitosť a dialóg medzi kultúrami,
    - odstraňovanie prekážok, ktoré sťažujú život časti občanov – najmä starších osôb a osôb s postihnutím,
    - verejné opatrenia na zníženie vysokej miery nezamestnanosti u mladých ľudí v znevýhodnených štvrtiach: vzdelávanie, nové hospodárske aktivity, podpora podnikania, podujatia,
    - kultúra, kultúrne zariadenia, podujatia,
    - šport, voľnočasové aktivity,
    - cestovný ruch,
    - podporovanie regionálnej spolupatričnosti.
  - 4.13 Pre moderné mestá a mestské regióny by mala mať rozhodujúci význam nová architektonická koncepcia „Baukultur“ ⁽²¹⁾ založená na holistickom prístupe, v rámci ktorého navzájom spolupracujú architekti, projektanti, dizajnéri, stavebný priemysel, investori a koneční užívatelia, v snahe vytvoriť a udržiavať kvalitné zastavané oblasti, ktoré by poskytlí riešenia pre trvalo udržateľné mestá ⁽²²⁾.
- Je potrebné vypracovať spoločne dohodnuté definície týkajúce sa veľkomiest a mestských regiónov. ⁽²³⁾
  - Deľba práce medzi národnými vládami, veľkomestami a mestskými aglomeráciami a očakávania týkajúce sa ich úloh sa značne líšia.
  - V krajinách, v ktorých za jednotlivé aspekty urbanistických otázok zodpovedá viacero ministerstiev dochádza ku komplikáciám a nedorozumeniam.
  - Akú úlohu by mala v tejto súvislosti zohrávať Komisia?
  - Súčasné regionálne a miestne administratívne bariéry týkajúce sa „riadenia“ na regionálnej alebo miestnej úrovni predstavujú prekážku pri prijímaní potrebných opatrení.
  - Nekvalitné viacúrovňové riadenie často vedie k zložitým problémom.
  - Jednotlivé mestá komunikujú v rámci participatívnej demokracie so svojimi obyvateľmi a s významnými aktérmi veľmi odlišným spôsobom.
  - Úloha špecializovaných mimovládnych organizácií zaoberajúcich sa napríklad „bývaním“, vzdelávaním, menšinami, podnikaním a inými otázkami je nejasne definovaná, rovnako ako je nejasný úžitok vyplývajúci z činnosti týchto organizácií pre mestá a mestské regióny.
  - Nie vždy sa uplatňuje jednotný prístup k verejno-verejným a verejno-súkromným partnerstvám v súvislosti s mestskými plánmi, významnými investíciami a kreatívnymi riešeniami.

5. Urbanizácia a riadenie

5.1 Európa potrebuje adaptabilné a trvalo udržateľné mestá, mestské regióny a mestské aglomerácie, ktoré sa budú vedieť presadiť na medzinárodnej scéne.

5.2 V tejto súvislosti má riadenie prvoradý význam. V otázkach analýzy príležitostí a výziev prevláda konsenzus, mestá si medzi sebou čoraz častejšie vymieňajú názory, ale odhliadnuc od rozdielnych podmienok jednotlivých miest stále nie je jasné, kto za čo zodpovedá v konkrétnych situáciách:

- Je potrebné uplatňovať dlhodobý prístup k budovaniu trvalo udržateľných miest budúcnosti.
- Transparentnosť a legitímnosť sú nevyhnutými nástrojmi dlhodobých stratégií.

5.3 Praktické skúsenosti dokazujú, že vodcovský prístup, vytyčovanie vízií a dôslednosť sú spravidla podmienkou úspešného riadenia zmien a trvalého pokroku miest.

⁽²⁰⁾ Táto problematika je podrobne spracovaná vo francúzskej správe „*Une Nouvelle Politique pour les Banlieues*“, Elyzejský palác, 8. februára 2008. V tejto správe je navrhnutých viacero spôsobov boja proti vytváraniu giet v mestách. Konkrétne sa tu opisujú spoločné iniciatívy štátnych a regionálnych/miestnych orgánov zamerané na vzdelávanie, odbornú prípravu, vytváranie nových pracovných miest a podnikov v znevýhodnených štvrtiach. Francúzske predsedníctvo v tejto súvislosti plánuje usporiadať viacero európskych konferencií.

⁽²¹⁾ „*Baukultur as an impulse for growth. Good examples for European Cities*“ – štúdia nemeckého spolkového ministerstva dopravy, výstavby a urbanistických záležitostí, vydaná v apríli 2007.

⁽²²⁾ Konferencia Rady európskych architektov: „*Designing for the Future: Architecture and Quality of Life*“, Brusel, 10. apríla 2008.

5.4 Vzhľadom na to, že veľkomestá a mestské aglomerácie sú atraktívne pre mnoho ľudí a predstavujú priestor pre ich každodenný život, a prihliadajúc na nepochybný potenciálny sociálno-ekonomický význam týchto miest pre Európu sa EHSV domnieva, že otázka ich vplyvu si vyžaduje podrobnú diskusiu, a to rovnako na európskej ako národnej úrovni.

⁽²³⁾ Ako užitočný príklad pozri tiež *Metropolitan Statistical Area (MSA)* v USA, pôvodný názov *Standard Metropolitan Statistical Area* od roku 1959.

5.5 Keďže Zmluva ešte donedávna neobsahovala žiadne ustanovenia týkajúce sa územného rozvoja a vzhľadom na zásadu subsidiarity bola úloha Komisie a Rady v tejto oblasti nejasná. Generálne riaditeľstvá Komisie však realizujú čoraz širšiu škálu projektov v urbanizovaných oblastiach, prostredníctvom priamych konzultácií s mestami. Hlavnými otázkami v tejto súvislosti sú výskum a vývoj, životné prostredie, zamestnanosť a doprava ⁽²⁴⁾.

5.6 Mestá postupne začínajú prejavovať voči Bruselu iniciatívnejší postoj, pretože sa ich priamo dotýkajú právne predpisy EÚ. Najčastejšími témami sú životné prostredie, verejné obstarávanie, nezamestnanosť mládeže, verejný poriadok a bezpečnosť, migrácia a znevýhodnené oblasti.

5.7 To isté platí vo všeobecnosti aj pre Lisabonskú agendu. Európske kritériá pre rôzne oblasti sa čoraz častejšie prehodnocujú v súvislosti s ich uplatňovaním v regiónoch. Skúma sa konkrétne účinnosť implementácie návrhov a/alebo prijatých predpisov na úrovni miest a mestských aglomerácií. Nadobudnuté skúsenosti dokazujú, že ak sa nezohľadnia špecifické faktory konkrétnych miest, náklady spojené s implementáciou môžu v konečnom dôsledku prevýšiť prínos, ktorý by predstavovali príspevky zo štrukturálnych fondov na dané projekty.

5.8 V tejto súvislosti EHSV víta iniciatívu Komisie, v rámci ktorej plánuje čoskoro predstaviť Zelenú knihu o územnej súdržnosti. Diskusia v súvislosti so zelenou knihou poskytne príležitosť na doplnenie Charty z Lipska o trvalej udržateľnosti európskych miest.

5.9 Agenda uvedená v bode 4.12 je ambiciózná. Situácia v jednotlivých oblastiach je veľmi zložitá. Dôsledné strategické perspektívy týkajúce sa veľkomiest a mestských regiónov boli doposiaľ vypracované len v obmedzenom počte prípadov. V mnohých prípadoch chýba jasná orientácia, čo sčasti spôsobujú nejasné postoje vlád a odlišné názory v rámci štátnych správ a samotných mestských aglomerácií.

5.10 Dlhodobá vízia a dôsledný prístup na úrovni mestských aglomerácií sú tiež nevyhnutným predpokladom pre zaangažovanie súčasných a prípadne aj nových komunít ako aj súkromných aktérov a pre nadväzovanie užitočných partnerstiev v rámci organizovanej občianskej spoločnosti. Situáciu momentálne ešte viac sťažuje skutočnosť, že koncepcia mestských aglomerácií je pomerne novým javom, čo je však ďalším dôvodom na plodnú diskusiu v rámci Európy ⁽²⁵⁾.

5.11 Neznamená to však, že všetky prípady sú podobné. Práve naopak. Popri demografických a sociálno-hospodárskych rozdieloch v rámci Európy existuje v členských štátoch a regiónoch mnoho rozdielnych administratívnych a kultúrnych tradícií. Konkrétne situácie, spôsob života a jednotlivé koncepcie organizácie sa od seba navzájom výrazne odlišujú. V niektorých prípadoch bola rozhodujúca jediná nosná myšlienka alebo vízia pre budúcnosť. Všeobecnejšie povedané, Lisabonská agenda môže prispieť k dosiahnutiu konsenzu v rámci diskusií a pri zvolení prístupu, ktorý sa bude v tejto oblasti uplatňovať.

5.12 Ústredné vlády často neposkytujú mestám dostatočný priestor na to, aby mohli rozhodovať o svojom osude. Opatrenia v tejto oblasti sú väčšinou nasmerované zhora nadol, rovnako ako administratívne postupy. Podporovanie sebaurčenia by naopak mohlo vytvoriť správne podmienky na uplatňovanie vhodných stratégií a politik. Ak by sa prehodnotilo postavenie veľkomiest, mestských regiónov a mestských aglomerácií, tieto mestá by sa mohli stať skutočne „zodpovednými komunitami“.

5.13 Sebaurčenie a vzájomný rešpekt medzi mestami a ich okolitými oblasťami posilnia zodpovednosť miestnych a regionálnych orgánov a prispievajú k zaujatiu iniciatívneho postoja zo strany občianskej spoločnosti a súkromného sektora, ktorý je v tejto súvislosti potrebný.

5.14 Aby bol tento proces efektívny, v mnohých prípadoch bude potrebné vytvoriť nové členenie miestnych a regionálnych administratívnych celkov (obce a iné celky) a stanoviť nové rozdelenie právomocí.

5.15 Zloženie obyvateľov v európskych mestách sa môže stať ešte rozmanitejším, a to rovnako z hľadiska zamestnania a plátov, ako z kultúrneho hľadiska. K dispozícii sú pravdepodobne všetky zložky potrebné pre obohatenie urbanizáciu. Ak sa však jednotlivé procesy nebudú správne riadiť a nevyužijú sa všetky možnosti, môže to ohroziť súdržnosť celej spoločnosti.

5.16 Cielené diskusie, vypracovanie harmonogramu a efektívne monitorovanie na európskej úrovni môžu byť tými najužitejšími prostriedkami, ktoré na regionálnej úrovni pomôžu túto politiku dôsledne nasmerovať. Spomínaný dôsledný prístup sa nevyžaduje len u verejných činiteľov, ale bude rovnako nevyhnutný pri zaangažovaní ďalších verejných a súkromných aktérov a urbanistov do tejto problematiky.

V Bruseli 17. septembra 2008

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris Dimitriadis

⁽²⁴⁾ Názorným príkladom je správa generálneho riaditeľstva pre regionálnu politiku „Regióny a inovácie“, ktorá sa týka širokej škály projektov, marec 2007.

⁽²⁵⁾ Sociálne a hospodárske rady na národnej alebo regionálnej úrovni tu môžu tiež zohrať pozitívnu úlohu. Názorným príkladom je Správa o budúcnosti holandskej mestskej aglomerácie Randstad, ktorú predstavila Hospodárska a sociálna rada v apríli 2008, http://www.ser.nl/~media/Files/Internet/Talen/Engels/2007/2007_04.ashx.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Hospodárstvo EÚ: Hodnotenie výsledkov za rok 2007 – Posunutie hraníc európskej produktivity“

(2009/C 77/28)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 17. januára 2008 rozhodol v súlade s článkom 29 ods. 2 vnútorného poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému:

„Hospodárstvo EÚ: Hodnotenie výsledkov za rok 2007 – Posunutie hraníc európskej produktivity“

Odborná sekcia pre hospodársku a menovú úniu a hospodársku a sociálnu súdržnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 3. júna 2008. Spravodajcom bol pán MORGAN.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 447. plenárnom zasadnutí 17. a 18. septembra 2008 (schôdza z 18. septembra 2008) prijal 108 hlasmi za, pričom 4 hlasovali proti a 5 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 Toto stanovisko je zatiaľ posledným zo série dokumentov EHSV, ktoré sa venujú problematike hospodárskeho riadenia v EÚ. Vychádza z oznámenia Komisie KOM(2007) 721 v konečnom znení s názvom *Hospodárstvo EÚ: Hodnotenie výsledkov za rok 2007 – Posunutie hraníc európskej produktivity*.

1.2 Komisia začína hodnotenie výsledkov za rok 2007 konštatovaním, že hoci Európska únia patrí k najpokročilejším a najproduktívnejším hospodárstvám sveta, medzi životnou úrovňou v EÚ a najrozvinutejším hospodárstvom na svete – Spojenými štátmi americkými – stále pretrvávajú značné rozdiely (vyjadrené v HDP). Príčina tohto javu spočíva v odlišnom vývoji produktivity v jednotlivých odvetviach priemyslu a členských štátoch.

1.3 Údaje týkajúce sa USA môžu slúžiť ako vhodné meradlo relatívneho výkonu jednotlivých členských štátov, toto stanovisko sa však zameriava na vzájomné porovnanie jednotlivých štátov v rámci EÚ. Transatlantické porovnanie ovplyvňujú faktory ako sociálne modely, pracovný čas, počet odpracovaných hodín, takéto otázky však nie sú témou tohto stanoviska. Toto stanovisko sa zaoberá len otázkou, prečo v niektorých štátoch EÚ existuje väčší blahobyt a vzniká viac pracovných miest ako v iných.

1.4 Hlavnou myšlienkou správy Komisie je konštatovanie, že realizácia Lisabonskej agendy súčasne pomôže členským štátom zvýšiť zamestnanosť a blahobyt. Významnou mierou môžu k tomu prispieť mnohé z kľúčových opatrení. Musia sa zamerať na:

- podporu vyššej úrovne investícií do výskumu a vývoja,
- rozvoj výskumných a vzdelávacích zariadení na svetovej úrovni, ktoré úzko spolupracujú s priemyslom,
- vytvorenie plne funkčného, otvoreného a konkurencieschopného trhu,

— podporu integrovaného prístupu, aby sa prehĺbila istota a flexibilita na trhu práce – EHSV pripomína, že tento prístup musí byť predmetom vyjednávania so sociálnymi partnermi,

— zlepšenie hospodárenia s verejnými financiami.

1.5 Tieto opatrenia nadobúdajú čoraz väčší význam vzhľadom na zmeny, ktoré nastali v celosvetovom hospodárstve od zasadnutia Rady v Lisabone v roku 2000. Nové výzvy sa netýkajú len súčasnej finančnej krízy, ale aj rovnováhy dopytu a ponuky na trhu s fosílnymi palivami, dôsledkov klimatických zmien, narastajúceho nedostatku potravín a neutíchajúceho dopytu po komoditách všeobecne. Práve tieto skutočnosti ešte zvyšujú potrebu investícií do VaV, ako aj význam výskumu na svetovej úrovni. Zdôrazňujú, že je potrebné vytvoriť konkurencieschopný jednotný trh, ktorý by sa opieral o účinné pravidlá flexiistoty na trhu práce a o dobré hospodárenie s financiami.

1.6 Makroekonomickými faktormi na strane ponuky i dopytu sa podrobnejšie zaoberali predchádzajúce stanoviská EHSV na tému hospodárskeho riadenia, spomínané v úvode, v ktorých výbor zdôrazňuje, že popri opatreniach na strane ponuky zameraných na zlepšenie konkurencieschopnosti musí nastúpiť kombinovaná makroekonomická politika, ktorá bude podporovať príjmy, dopyt a zamestnanosť. Cieľom tohto stanoviska je ukázať, že bez ohľadu na faktory dopytu existuje silný vzájomný vzťah medzi reformami v rámci Lisabonskej agendy na strane ponuky a rastom HDP.

1.7 V nedávno zverejnenom hodnotení plnenia Lisabonských cieľov za rok 2007 ⁽¹⁾ sa uvádza sedem najúspešnejších krajín v tomto poradí: Dánsko*, Švédsko*, Rakúsko*, Holandsko*, Fínsko*, Írsko* a Spojené kráľovstvo*, za ktorými nasleduje Nemecko a Francúzsko ⁽²⁾. Medzi novými členskými krajinami vedú Slovinsko* a Estónsko*. Najnižšie hodnotenie z krajín EÚ

⁽¹⁾ Centrum pre európsku reformu: *The Lisbon Scorecard VIII, Is Europe ready for an economic storm, (Lisabonské hodnotenie VIII, Je Európa pripravená na hospodársku búrku?)* (február 2008).

⁽²⁾ Členské krajiny označené hviezdíčkou patria do vzorového zoznamu vedúcich krajín. Podrobnejšie vysvetlenie v bode 4.9.

15 získali Španielsko, Grécko, Portugalsko a Taliansko. Celkovo si pochvalu za najefektívnejšie uplatňovanie Lisabonskej agendy vyslúžili Holandsko, Rakúsko a Estónsko. Za najmenej efektívne boli označené Grécko a Taliansko. Ako ovplyvňuje úspešnosť pri realizácii Lisabonského programu produktivitu a zamestnanosť?

1.8 Hoci existuje aj mnoho iných dôležitých faktorov, z analýzy v tomto stanovisku vyplýva, že existuje úzky vzťah medzi realizáciou Lisabonského programu a rastom miery zamestnanosti a HDP na obyvateľa. Všeobecne platí aj opačné konštatovanie: štáty, ktoré nie sú úspešné pri zavádzaní lisabonských reforiem dosahujú aj horšie hospodárske výsledky. EHSV na základe uvedeného záveru nabáda členské štáty, aby čo najskôr zrealizovali celý Lisabonský program.

1.9 Je potrebné zdôrazniť, že každý prvok programu je dôležitý. Výbor by bol najmä rád, keby sa viac investovalo do vedomostí, vzdelávania a VaV. Niet pochýb, že konkurencia podnecuje k inovácii, preto musia byť hospodárstva EÚ vystavené hospodárskej súťaži, aby mohli čeliť výzvam globalizácie. Na dosiahnutie maximálnej hospodárskej produktivity členských štátov je potrebné presunúť výrobné faktory z upadajúcich sektorov hospodárstva a odvetví priemyslu do novo vznikajúcich a prekvitajúcich priemyselných odvetví a hospodárskych sektorov. Z toho vyplýva, že členské štáty budú musieť vynaložiť určité prostriedky na flexibilitu. A nakoniec, je jasné, že hospodárske výsledky jednotlivých členských krajín vo veľkej miere závisia od dobrého hospodárenia s verejnými financiami.

1.10 V stanovisku, ktoré EHSV predložil Rade na zasadnutí v Lisabone v marci 2000 ⁽³⁾ sa uvádza: Sme presvedčení o tom, že Európa má potrebnú inovačnú schopnosť, tvorivosť, vedomosti a podniky, s ktorými môže vyniknúť v novej paradigme (t. j. informačnej spoločnosti). Tieto schopnosti však musíme rozvinúť. Prekážky musia nahradiť príležitosti. Pokuty musia nahradiť stimuly. V ostatnom desaťročí sme boli svedkami liberalizácie európskeho priemyslu. Teraz musíme naplno rozvinúť potenciál európskych mužov a žien. V roku 2008 je ešte potrebné veľa vykonať, Lisabonská agenda však predstavuje cestu vpred.

2. Úvod

2.1 Toto stanovisko je zatiaľ posledným zo série dokumentov EHSV, ktoré sa venujú problematike hospodárskeho riadenia v EÚ. Stanovisko vzniklo ako reakcia na oznámenie Komisie *Hospodárstvo EÚ: Hodnotenie výsledkov za rok 2007 – Posunutie hraníc európskej produktivity*, KOM(2007) 721 v konečnom znení. Predchádzajúce stanovisko zo septembra 2007 obsahovalo

⁽³⁾ Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému *Zamestnanosť, hospodárska reforma a sociálna súdržnosť – Šmerom k Európe inovácie a poznatkov (Lisabonský samit – marec 2000)*, Ú. v. ES C 117, 26.4.2000, s. 62, bod 2.16. [Pozn. prekl.: neoficiálny preklad, keďže uvedený dokument neexistuje v slovenskom jazyku.]

hodnotenie výsledkov za rok 2006 – Posilnenie eurozóny: kľúčové priority politiky.

2.2 V predkladanom stanovisku sa EHSV snaží nájsť súvislosť medzi rastom miery zamestnanosti a HDP na obyvateľa a jednotlivými politickými odporúčaniami uvedenými v oznámení Komisie. Z tohto hľadiska sa podstatne líši od záverov predchádzajúceho stanoviska k hodnoteniu výsledkov za rok 2006, ktoré vysvetľovalo domáce sociálno-hospodárske okolnosti a protirečivé politické ciele, ktorými sa riadia kroky členských štátov.

2.3 Predchádzajúce stanoviská z októbra 2006 ⁽⁴⁾ a februára 2006 ⁽⁵⁾ sa venovali všeobecným usmerneniam hospodárskej politiky na roky 2005 – 2008, zatiaľ čo stanovisko z marca 2004 sa zaoberalo širšími usmerneniami hospodárskej politiky (2003 – 2005) ⁽⁶⁾. Aj keď EHSV dostal odporúčania Komisie týkajúce sa všeobecných usmernení hospodárskej politiky na roky 2008 – 2010, poznamenáva, že sa nelíšia od odporúčaní na roky 2005 – 2008. Vzhľadom na svoju predchádzajúcu prácu v súvislosti so všeobecnými usmerneniami hospodárskej politiky sa EHSV rozhodol, že ako východisko pre toto stanovisko použije hodnotenie výsledkov hospodárstva EÚ za rok 2007.

2.4 V októbri 2006 EHSV skúmal pravidlá, ktoré ovplyvňujú spoločné ciele cenovej stability, rastu a zamestnanosti. V tomto stanovisku sa skôr než na pravidlá zameriava na opatrenia v oblasti politiky. Vo februári 2006 EHSV zverejnil svoje stanovisko k všeobecným usmerneniam hospodárskej politiky na roky 2005 – 2008. Hoci bol rozsah stanoviska široký, v podstate v ňom výbor schválil rovnaký politický program pre rast, zamestnanosť a produktivitu, aký tvorí základ tohto stanoviska. V oboch uvedených stanoviskách sa EHSV zaoberal hospodárskymi činiteľmi ovplyvňujúcimi dopyt. V tomto stanovisku sa venuje návrhom Komisie, ktoré sa týkajú reforiem na strane ponuky.

2.5 Výbor napriek tomu zdôrazňuje, že popri opatreniach na strane ponuky slúžiacich na zlepšenie konkurencieschopnosti musí nastúpiť kombinovaná makroekonomická politika, ktorá bude podporovať príjmy, dopyt a zamestnanosť. Otázkou vhodnej kombinácie opatrení sa výbor zaoberal vo svojom naďalej aktuálnom stanovisku z marca 2004.

2.6 Pracovný dokument Komisie s názvom *Európske hospodárstvo č. 8 z roku 2007 zahŕňa oznámenie s názvom Posunutie hraníc európskej produktivity a štyri kapitoly, spolu 149 strán:*

1 Trendy produktivity v Európe: konečne zvrat?

2 Hodnotenie produktivity na úrovni jednotlivých odvetví priemyslu.

⁽⁴⁾ Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému *Všeobecné usmernenia hospodárskej politiky a hospodárske riadenie ako podmienka lepšieho zosúladenia hospodárskych politík v Európe*, Ú. v. EÚ C 324, 30.12.2006, s. 49.

⁽⁵⁾ Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému *Všeobecné usmernenia pre hospodársku politiku na roky 2005 – 2008*, Ú. v. EÚ C 88, 11.4.2006, s. 76.

⁽⁶⁾ Stanovisko Hospodárskeho a sociálneho výboru o širších usmerneniach hospodárskej politiky (2003 – 2005), Ú. v. EÚ C 80, 30.3.2004, s. 120.

3 Existuje súvislosť medzi produktivitou a zamestnanosťou?

4 Opatrenia zamerané na zvýšenie produktivity: iný pohľad.

Výbor ľutuje, že odporúčania Komisie sa obmedzujú len na posilnenie konkurencieschopnosti na strane ponuky.

Toto stanovisko hodnotí opatrenia v oblasti politiky, ktoré patria do kapitoly 4.

3. Zhrnutie oznámenia Komisie

3.1 Komisia začína hodnotenie výsledkov za rok 2007 konštatovaním, že hoci Európska únia patrí k najpokročilejším a najproduktívnejším hospodárstvám sveta, medzi jej životnou úrovňou a najrozvinutejším hospodárstvom na svete – Spojenými štátmi americkými – stále pretrvávajú značné rozdiely (vyjadrené v HDP). Príčina tohto javu spočíva v odlišnom vývoji produktivity v jednotlivých odvetviach priemyslu a členských štátoch.

3.2 Prijatím Lisabonskej stratégie v roku 2000 si EÚ stanovila zvýšenie produktivity spolu s dosiahnutím výrazného rastu zamestnanosti za jednu z kľúčových priorít. K hlavným prvkom tejto stratégie patrili budovanie vedomostnej základne, posilnenie konkurencieschopnosti a zvýšenie flexibility.

3.3 Budovanie vedomostnej základne vyžaduje kvantitatívne a kvalitatívne zvýšenie investícií do výskumu a vývoja a ľudského kapitálu. V celej Európskej únii musí byť zabezpečený účinný a hospodárny systém vzdelávania.

3.4 Zásadný význam pre úroveň a rast produktivity má stimulácia hospodárskej súťaže. Empirické štúdie potvrdzujú, že otvorenie trhov konkurencii má pozitívne účinky nielen na produktivitu a hospodársky rast, ale aj na zamestnanosť.

3.5 Zvýšená flexibilita je potrebná na bezproblémové prispôbenie výrobných štruktúr ďalšej špecializácii a diverzifikácii do nových oblastí s relatívnou komparatívnou výhodou. V ostatných rokoch prijali členské štáty EÚ určité opatrenia na uľahčenie mobility podnikov a pracovnej sily, sú však potrebné ďalšie a rozsiahlejšie opatrenia.

3.6 Z toho vyplýva, že je potrebné zmeniť postoj. Významnou mierou môžu k tomu prispieť mnohé z kľúčových opatrení v oblasti politiky. Musia sa zamerať na:

- podporu vyššej úrovne investícií do výskumu a vývoja,
- rozvoj výskumných a vzdelávacích zariadení na svetovej úrovni, ktoré úzko spolupracujú s priemyslom,
- vytvorenie plne funkčného, otvoreného a konkurencieschopného trhu,
- podporu integrovaného prístupu, aby sa k prehĺbila istota a flexibilita na trhu práce – EHSV pripomína, že tento prístup musí byť predmetom vyjednávania so sociálnymi partnermi,
- zlepšenie hospodárenia s verejnými financiami.

3.7 Mnohé všeobecne zaužívané stereotypy boli spochybnené: nielen veľké krajiny a veľké podniky sa môžu stať vedúcou silou v oblasti technológie; obchod nie je hlavným prostriedkom šírenia technológie; malé krajiny môžu byť v špecializovaných oblastiach vedúcou technologickou silou; nové technológie často zavádzajú malé podniky; prostriedkom šírenia technológie je medzinárodná mobilita pracovníkov a finančného kapitálu.

3.8 V súčasnosti prevláda konsenzus pokiaľ ide o faktory, ktoré brzdia rast produktivity a opatrenia potrebné na jej zvýšenie. Obmedzenia týkajúce sa trhov práce a trhov s výrobkami, nedostatočná otvorenosť pre priame zahraničné investície a prekážky, ktoré bránia vstupu nových technológií na trh a ich šíreniu môžu z dlhodobejšieho hľadiska predstavovať hlavné prekážky rastu produktivity.

3.9 Keďže zvýšenie produktivity závisí od odchodu najmenej produktívnych subjektov z trhu, nadobúdajú význam opatrenia podporujúce prerozdelenie zdrojov. Ak zvýšenie produktivity povedie k zvýšeniu príjmov, je možné očakávať, že sa dopyt spotrebiteľov presunie na služby. Vzhľadom na to, že sa mnohé odvetvia služieb vyznačujú vysokou pridanou hodnotou a produktivitou, hospodárstvo si potom môže dovoliť vytvárať nové pracovné miesta aj v sektoroch so skutočne nízkou produktivitou.

4. Produktivita a zamestnanosť

4.1 HDP na obyvateľa závisí okrem lisabonskej agendy aj od mnohých ďalších činiteľov. HDP závisí od faktorov ako napríklad rozvoj vznikajúcich trhov, východná Európa a Rusko, energetické trendy, ceny komodít a trhy s komoditami, technologické zmeny a globalizácia všeobecne. Dopyt na domácom trhu je ovplyvnený úrovňou príjmov a mierou zamestnanosti, ako aj kúpnu silou. Reguláciu dopytu je možné vo veľkej miere dosiahnuť prostredníctvom finančnej a menovej politiky, zatiaľ čo úvery na zvyšovanie dopytu podnikov a spotrebiteľov v konečnom dôsledku závisia od centrálnych bánk. Pretože na finančných trhoch vládne kríza, pravdepodobne sa prejaví nedostatok úverov, čím utrpí dopyt a HDP.

4.2 Makroekonomickými faktormi sa podrobnejšie zaoberali predchádzajúce stanoviská EHSV na tému hospodárskeho riadenia, spomínané v úvode. Cieľom tohto stanoviska je ukázať, že bez ohľadu na faktory dopytu existuje silný vzájomný vzťah medzi reformami v rámci Lisabonskej agendy na strane ponuky a rastom HDP.

4.3 Relatívne údaje týkajúce sa HDP na obyvateľa uvádzame v tabuľke č. 1. Vybrali sme dve obdobia: rok 1999, kedy sa zaviedlo euro, a rok 2007, kedy vstúpili do EÚ posledné nové členské štáty. V uvedenom období zaznamenali USA v porovnaní s EÚ 27 pokles zo 161,8 % na 150,9 %. Napriek tomu ani tzv. staré členské štáty nedokázali využiť výhodu tohto relatívneho poklesu v USA. Štáty EÚ 15 zaznamenali pokles zo 115,3 na 111,7 a eurozóna zo 114,5 na 109,8 v porovnaní s EÚ 27.

4.4 Ak zohľadníme tieto údaje o HDP, čo nám povedia štatistiky miery zamestnanosti? V tabuľke č. 2 sú uvedené údaje o zamestnanosti v rokoch 1998 (rok, kedy začali prvé prístupové rokovania s novými členskými štátmi) až 2006 (posledné dostupné údaje). Údaje o nezamestnanosti sa týkajú obdobia až do roku 2007. V uvedenom období zamestnanosť v USA poklesla zo 73,8 % na 72 % pracovnej sily, zatiaľ čo nezamestnanosť sa zvýšila zo 4,5 % na 4,6 %. V rovnakom období začala eurozóna dohŕňať mieru zamestnanosti a zaznamenala zvýšenie z 59,2 % na 64,8 % a zníženie nezamestnanosti z 10,1 % na 7,4 %. Údaje pre EÚ 15 sú o trochu lepšie než pre eurozónu, zatiaľ čo pre EÚ 25 trochu horšie.

4.5 V nedávno zverejnenom hodnotení plnenia Lisabonských cieľov za rok 2007 sa uvádza sedem najúspešnejších krajín v tomto poradí: Dánsko*, Švédsko*, Rakúsko*, Holandsko*, Fínsko*, Írsko* a Spojené kráľovstvo*, za ktorými nasleduje Nemecko a Francúzsko. Medzi novými členskými krajinami vedú Slovinsko* a Estónsko*. Najnižšie hodnotenie z krajín EÚ 15 získali Španielsko, Grécko, Portugalsko a Taliansko. Celkovo si pochvalu za najefektívnejšie uplatňovanie Lisabonskej agendy vyslúžili Holandsko, Rakúsko a Estónsko. Za najmenej efektívne boli označené Grécko a Taliansko. Ako ovplyvňuje úspešnosť pri realizácii Lisabonského programu produktivitu a zamestnanosť?

4.6 Pokiaľ ide o relatívny HDP na obyvateľa, Luxembursko a Nórsko predstihujú USA. Štáty, ktoré dosahujú maximálny rozdiel 20 % v porovnaní s USA sú Írsko* (lepšie výsledky ako USA), Holandsko*, Rakúsko*, Švédsko*, Dánsko*, Belgicko a (tesne na hranici) Spojené kráľovstvo* a Fínsko*. Zo štátov, ktoré nie sú členmi EÚ, dosahujú podobné výsledky Island, Švajčiarsko a Japonsko. Z nových členských štátov sa priemeru EÚ 27 najviac blíži Cyprus a Slovinsko*. Najväčší pokrok dosiahlo Estónsko*, ďalej Lotyšsko, Litva, Maďarsko a Slovensko.

4.7 Pokiaľ ide o zamestnanosť, situácia je veľmi podobná ako v oblasti HDP. Zamestnanosť v USA mierne presahuje 70 % pracovnej sily. Tabuľka ukazuje, že všetky štáty mimo EÚ (vrátane Japonska) a všetky tri štáty, ktoré nepatria do eurozóny (Dánsko*, Švédsko*, Spojené kráľovstvo*) dosahujú mieru zamestnanosti nad 70 %. Z členov eurozóny presahuje hranicu 70 % len Holandsko* a Rakúsko*, zatiaľ čo Írsko* a Fínsko* sa k nej blížia. Medzi novými členskými štátmi vedie Cyprus a Estónsko*, ktorých celkové ukazovatele sa blížia k 70 %.

4.8 Miera nezamestnanosti v USA dosahuje 4,6 %. Írsko*, Holandsko*, Rakúsko*, Dánsko*, Cyprus a Litva si počinajú lepšie než USA, podobne Nórsko. Luxembursko, Spojené kráľovstvo*, Česká republika, Estónsko* a Slovinsko* sa od USA líšia maximálne o jeden percentuálny bod, Švédsko*, Lotyšsko a Malta maximálne o dva.

4.9 Z uvedených analýz vyplýva, že by sme sa mali zamerať na opatrenia a trendy vo vedúcich krajinách lisabonského hodnotenia: Dánsku*, Švédsku*, Rakúsku*, Holandsku*, Fínsku*, Írsku* a Spojenom kráľovstve* a vo vedúcich nových členských štátoch: Estónsku* a Slovinsku*. Na účely tohto stanoviska zahrnieme uvedené krajiny do tzv. vzorového zoznamu, preto

ich označujeme hviezdikou. Preskúname, do akej miery prispeli opatrenia týkajúce sa vedomostnej základne, konkurencieschopnosti, inovácie a verejných financií k relatívnemu úspechu uvedených štátov. Na účely porovnania budeme v rámci tzv. kontrolnej skupiny sledovať opatrenia Španielska, Grécka, Portugalska a Talianska. Okrem toho majú pre EÚ veľký význam politické iniciatívy v hospodárstve Francúzska a Nemecka, ktoré majú stále dôležité postavenie. Oba uvedené štáty sa vyznačujú polarizovanou politikou, ktorá komplikuje reformy, hoci do určitej miery sa aj tu prejavujú prvé výsledky.

5. Investície do vedomostí

5.1 Program organizácie OECD pre medzinárodné hodnotenie študentov sa nazýva PISA. Tabuľku č. 3 tvoria údaje pochádzajúce z prieskumu z roku 2006, ktorý hodnotil úroveň schopností a vedomostí pätnásťročných žiakov z krajín OECD a ďalších štátov v čítaní, matematike a prírodných vedách.

5.2 Okrem Kórey, Japonska a Švajčiarska dosiahli hodnotenie „A“ vo všetkých troch oblastiach Fínsko* (jasný víťaz), Holandsko*, Belgicko a Estónsko*. K štátom s dvoma „A“ patrí Česká republika, Rakúsko*, Slovinsko* a Írsko*. Ku krajinám s jedným „A“ uvedeným v zozname patrí Dánsko*, Švédsko*, Spojené kráľovstvo*, Nemecko a Poľsko. Nemecko a Spojené kráľovstvo získali hodnotenie „A“ v prírodných vedách. Spojené kráľovstvo dosiahlo tretiu najlepšiu úroveň v prírodných vedách na šiestom mieste za Slovinskom* a Fínskom*. Všetky krajiny zo vzorového zoznamu dosiahli stupeň hodnotenia „A“. Krajiny z kontrolnej skupiny sa spoločne s USA ocitli na konci hodnotenia.

5.3 Vzhľadom na silný vzájomný vzťah medzi úrovňou vzdelávacieho systému a hospodárskymi výsledkami členských štátov sa EHSV domnieva, že Komisia má určite pravdu, keď zaraďuje kvalitu vzdelávania medzi popredné ciele politiky EÚ.

5.4 Univerzita Jiao Tong v Šanghaji vypracovala metodiku hodnotenia univerzít. Na hodnotenie univerzít sa používajú aj ďalšie metodiky, ale metodika univerzity Jiao Tong je v súlade s úsilím EÚ sústrediť sa na vedu a výskum.

5.5 Úroveň vzdelávacieho systému v USA je podľa meraní PISA priemerná. USA si udržiavajú miesto v čele konkurencie na vyšších stupňoch vzdelávania. Tabuľka 4 obsahuje údaje z hodnotenia podľa univerzity Jiao Tong. Z dvadsiatky najlepších univerzít je 17 amerických, dve britské a jedna japonská. Spojené kráľovstvo, ktoré je v prvej stovke zastúpené na desiatich miestach, patrí do vzorového zoznamu. Z krajín mimo EÚ sa v hodnotení umiestnili Japonsko (6 miest), Kanada (4), Austrália (2), Švajčiarsko (3), Nórsko (1) a Izrael (1). V prvej stovke sa nachádza päť štátov zo vzorového zoznamu: Spojené kráľovstvo*, Holandsko* (2), Dánsko* (1), Švédsko* (4) a Fínsko* (1). Nie je medzi nimi ani jeden štát z kontrolnej skupiny. Nastal čas, aby svoju zašlú slávu obnovili univerzity v Bologni, Salamanke a Coimbre. Ďalších šesť miest získalo Nemecko a štyri Francúzsko.

5.6 V prvej stovke najlepších univerzít sa okrem Spojeného kráľovstva umiestnilo len šesť členských štátov EÚ; dvadsať štátov EÚ nemalo vôbec žiadne zastúpenie. Zdá sa, že Európska komisia sa snaží preklenúť túto medzeru zriadením Európskeho technologického inštitútu. EHSV síce podporuje tento projekt, nerozumie však celkom, ako bude môcť uspieť, a neoslabil pritom postavenie EÚ medzi 100 najlepšími univerzitami. Alternatívnu stratégiou by bolo zhodnotiť a zrevidovať opatrenia členských štátov zamerané na rozvoj ich vlastných najlepších univerzít. V prvom rade je potrebné nadväzovať úzke partnerstvá medzi univerzitami a priemyslom s cieľom rozvíjať vedomosti a zručnosti a využiť vedu a techniku 21. storočia pri zvyšovaní blahobytu a miery zamestnanosti.

5.7 Ďalším hodnotením univerzitného vzdelávania v členských štátoch sú údaje agentúry Eurostat o počte vysokoškolských absolventov vedecko-technických odborov na tisíc obyvateľov vo veku 20 – 29 rokov. USA v tomto ukazovateli dosahujú hodnotu 10,6. Členské štáty, ktoré delí od USA maximálne jeden percentuálny bod sú: Belgicko, Nemecko, Grécko, Taliansko, Lotyšsko, Rakúsko*, Poľsko, Rumunsko, Slovinsko* a Slovensko. Členské štáty s oveľa lepšími výsledkami sú Dánsko* (14,7), Írsko* (24,5), Francúzsko (22,5), Litva (18,9), Fínsko* (17,7), Švédsko* (14,4) a Spojené kráľovstvo* (18,4). Všetky štáty označené (*) sú vo vzorovom zozname. Z kontrolnej skupiny sa sem dostali Grécko a Taliansko. Systémy stredného a vysokého školstva členských štátov sa musia zamerať na zvyšovanie počtu absolventov vedecko-technických odborov.

5.8 Jedným z cieľov lisabonského projektu je zvýšiť výdavky na výskum a vývoj na úroveň 3 % HDP. Z toho by mali 2 % pochádzať zo súkromného sektora. Dva štáty zo vzorového zoznamu – Švédsko* a Fínsko* – investujú do výskumu viac než 3 %. Ďalšie dva – Dánsko* a Rakúsko* – vyčleňujú 2 až 3 %, podobne ako Nemecko a Francúzsko. K štátom, ktoré na výskum a vývoj vyčleňujú 1 až 2 % HDP patria Belgicko, Česká republika, Estónsko*, Írsko*, Holandsko*, Slovinsko*, Španielsko a Spojené kráľovstvo*. Väčšina z nich je vo vzorovom zozname. Všetky ostatné členské štáty vyčleňujú menej než 1 % HDP (s výnimkou Maďarska a Talianska – 1 %), pričom Taliansko a Španielsko patria do kontrolnej skupiny. Na vyrovnanie rozdielov by bolo vhodné, aby vlády prispeli na výskum a vývoj celým 1 % HDP. V ideálnom prípade by mal byť určený pre univerzity a výskumné inštitúty na podporu pri budovaní dobrého mena a postavenia v rámci svetového vedeckého spoločenstva. V súčasnosti vynakladajú vlády EÚ 15 0,30 až 0,40 % HDP, zatiaľ čo nové členské štáty v rozsahu 0,50 až 0,60 % HDP. Mohlo a malo by sa vykonať viac, prinajmenšom pre rozvoj vedeckých disciplín, ktoré by mohli pomôcť v boji proti klimatickým zmenám a znečisteniu.

5.9 Pokiaľ ide o daňové úľavy pre súkromný sektor v oblasti výskumu a vývoja, EHSV už predložil Komisii svoje stanovisko (7). EHSV sa nazdáva, že by všetky členské štáty mali prijať

(7) Pozri stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému *Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Cesta k účinnejšiemu využívaniu daňových stimulov v prospech VaV*, Ú. v. EÚ C 10, 15.1.2008, s. 83.

osvedčený postup a zaviesť daňové stimuly s cieľom povzbudiť súkromný sektor (najmä malé a stredné podniky), aby viac investovali do výskumu a vývoja.

5.10 Medzi vzdelávaním, výskumom, inováciou, technickými vedomosťami a trendmi v oblasti zamestnanosti existuje vzájomne podmienený vzťah. V tomto kolobehu základňa vedomostí a zručností štátu priťahuje vnútorné investície, prenos poznatkov a prisťahovalectvo. Bez tejto základne majú kvalifikované osoby sklon hľadať vedomostné prostredie tam, kde sa ich kvalifikácia vysoko cení. To môže viesť k začarovanému kruhu emigrácie a odlivu mozgov.

5.11 Politické závery pre oblasť výskumu a vývoja poukazujú na to, že by bolo potrebné zmeniť systémy stredoškolského a vysokoškolského vzdelávania v jednotlivých členských štátoch a vlády by mali zvýšiť výdavky na výskum a vývoj. Ako ukázali výsledky vzorového zoznamu a kontrolnej skupiny, existuje jasná súvislosť medzi efektívnosťou opatrení a zamestnanosťou a produktivitou.

6. Hospodárska súťaž a inovácia

6.1 Oznámenie Komisie načrtáva tri opatrenia na podporu hospodárskej súťaže. Ide o liberalizáciu a reguláciu sieťových odvetví, politiku hospodárskej súťaže a využitie pozitívnych účinkov vnútorného trhu.

6.2 Prínos vnútorného trhu spočíva aj v podnecovaní k inovácii v dôsledku zahraničnej konkurencie, v úsporách z rozsahu vo výrobe, v distribúcii a marketingu na väčšom trhu a v presune technológií, ktorý vyplýva z otvorenosti pre zahraničné investície.

6.3 Členské štáty EÚ nie sú v rovnakej miere schopné prilákať priame zahraničné investície a umožniť im vstup na trh. Z hľadiska prenosu technológií, metód riadenia, postavenia na trhu a kapitálových investícií boli v nevýhode tie členské štáty, ktoré priame zahraničné investície nevyužívali. Výsledky prieskumu o priamych zahraničných investíciách, ktorý uskutočnila konzultačná a poradenská firma Ernst & Young ukazujú, že v rokoch 1997 – 2006 patrili v Európe medzi 10 najväčších príjemcov priamych zahraničných investícií podľa počtu projektov tieto štáty:

Spojené kráľovstvo	5539	Francúzsko	3867
Nemecko	1818	Španielsko	1315
Belgicko	1190	Poľsko	1046
Maďarsko	1026	Írsko	884
Česká republika	849	Rusko	843

6.4 Priame zahraničné investície majú veľký význam pre hospodársky rast nových členských štátov. Keďže konkurencia v oblasti priamych zahraničných investícií sa v krajinách na celom svete (vrátane Indie a Číny) zvyšuje, nové členské štáty budú musieť vybudovať hospodárstvo založené na vedomostiach, ktoré zaručí rast a zamestnanosť. Ázijské krajiny dosiahli v teste PISA vynikajúce výsledky a z ich univerzít vychádzajú státisíce bakalárov a magistrov, ktorí absolvujú vedecko-technické odbory.

6.5 Liberalizácia a regulácia sieťových odvetví môže vo veľkej miere znížiť náklady a zvýšiť produktivitu celého hospodárstva. Táto politika má tri fázy: najskôr privatizáciu, potom reguláciu umožňujúcu novým účastníkom vstúpiť do súťaže so subjektmi, ktoré už na trhu pôsobia, a napokon rozdelenie vlastníctva sietí a sieťových služieb. Komisia vo svojej *Správe o pokroku vo vytváraní vnútorného trhu s plynom a elektrickou energiou* ⁽⁸⁾ použila ako meradlo efektívnej hospodárskej súťaže prechod zákazníkov k inému dodávateľovi. Znázorňuje to nasledujúca tabuľka:

Zmena dodávateľa (v percentách)			
		Elektrina	Plyn
Nemecko	Veľké podniky	41	(*)
	Malé a stredné podniky	7	*
	Domácnosti	5	*
Francúzsko	Veľké podniky	15	14
	Domácnosti	0	0
Španielsko	Veľké podniky	25	60
	Malé a stredné podniky	22	60
	Domácnosti	19	2
Spojené kráľovstvo	Veľké podniky	50+	85+
	Malé a stredné podniky	50+	75+
	Domácnosti	48	47

(*) Údaje o trhu so zemným plynom v Nemecku nie sú k dispozícii.

Hospodárska súťaž je najviac rozvinutá v niektorých štátoch zo vzorového zoznamu, ale aj Taliansko a Španielsko dosiahli určitý pokrok.

(8) Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu z 15.11.2005 *Správa o pokroku vo vytváraní vnútorného trhu s plynom a elektrickou energiou* – KOM(2005) 568 v konečnom znení.

6.6 Politika hospodárskej súťaže by mala v praxi podporovať efektívnosť a produktivitu, z ktorých má úžitok spotrebiteľ. Táto politika je v úplnom súlade so snahou EHSV o udržanie rovnováhy medzi záujmami jeho jednotlivých zložiek.

6.7 Komisia v oznámení dospela k záveru, že konkurencia má zásadný význam pre úroveň a mieru rastu produktivity. Je zrejme, že hospodárstva uvedené vo vzorovom zozname patria v rámci EÚ k najotvorenejším. Dosahujú najvyššiu produktivitu, najvyššiu úroveň zamestnanosti a najväčšiu schopnosť absorbovať zamestnancov z radov prisťahovalcov. Vlády členských štátov robia chybu, keď sa snažia okolo svojich hospodárstiev stavať hranice zo strachu pred konkurenciou.

7. Politika prerozdelenia

7.1 Komisia pod pojmom realokácia rozumie presunutie výrobných faktorov zo zaostávajúcich odvetví a sektorov do vznikajúcich a životaschopných odvetví a sektorov.

7.2 Ústrednou myšlienkou oznámenia je, že štrukturálne zmeny v hospodárstve budú závisieť od toho, do akej miery budú nové technológie hybnou silou hospodárskeho rastu. Nové odvetvia zamerané na high-tech môžu získať podiel na trhu na úkor upadajúcich sektorov. Nové firmy sa môžu zmeniť na dôležitých aktérov a etablované firmy budú nútené prispôsobiť sa alebo zaniknú.

7.3 Keďže hospodárstvo bude tak či tak vystavené štrukturálnej zmene, zásadný význam v záujme maximálneho využitia všetkých výhod technologických zmien a mobility poznatkov má jeho schopnosť prispôsobiť sa. Komisia sa však nazdáva, že členské štáty majú obmedzenú schopnosť prijať potrebné opatrenia, keďže ich pružnosť obmedzujú inštitúcie a predpisy trhu práce.

7.4 Oznámenie navrhuje štyri kľúčové politické opatrenia s cieľom zlepšiť prerozdelenie zdrojov: zjednodušenie vstupu na trh, zníženie administratívnej záťaže, regulácia trhu práce a integrácia finančného trhu.

7.5 K mnohým z opatrení, ktoré majú uľahčiť vstup na trh už EHSV vypracoval písomné stanovisko. Patrí sem zníženie administratívnej záťaže pri zakladaní spoločností, rôzne systémy podpory pre nové malé a stredné podniky a zmeny právnych predpisov týkajúcich sa bankrotu. Dostupnosť financií a politika hospodárskej súťaže zameraná na vytvorenie konkurenčných trhov tvoria významné prvky každej stratégie prerozdelenia, keďže vznikajú nové spoločnosti.

7.6 Hoci administratívne náklady musia hradiť veľké aj malé firmy, väčšiu záťaž predstavujú – vzhľadom na veľkosť – pre menšie firmy. Zníženie administratívnej záťaže je jedným z piatich najdôležitejších cieľov programu EÚ, ale, ako podotýka Komisia, obmedzenie regulácie a zníženie administratívnych nákladov je zložité, pretože väčšina opatrení sa prijíma z konkrétnych dôvodov. Ich účelom je napraviť zlyhanie trhu, chrániť účastníkov trhu či poskytovať informácie politickým činiteľom⁽⁹⁾. Mnohé zo zložiek EÚ by mohli namietať, že sociálna ochrana, ktorá sa o uvedené nariadenia opiera predstavuje kľúčový prvok *acquis*. Lenže kumulatívny vplyv týchto nariadení prináša podstatné hospodárske náklady.

7.7 Pracovná skupina pre lepšie právne predpisy, ktorej sídlom je Spojené kráľovstvo, dospela s pomocou holandského centrálného plánovacieho úradu (CPB) k názoru, že náklady by mohli predstavovať 3 až 4 % HDP⁽¹⁰⁾. Odhaduje sa, že zníženie záťaže spojenej s administratívnymi nákladmi o 25 % v EÚ by v počiatočnej fáze viedlo k zvýšeniu reálneho HDP o 1 %. Dlhodobejší efekt by bol ešte výraznejší. Zníženie tejto záťaže je určite potrebné, ale neexistujú žiadne dôkazy o tom, že by sa podarilo dosiahnuť konkrétne výsledky. Pretože inštitúcie EÚ sa obávajú možného zlyhania trhu, podobné zlepšenie sa pravdepodobne nedosiahne. Navyše EHSV, ktorý sa usiluje o to, aby bola účastníkom trhu poskytovaná maximálna ochrana, pravdepodobne nepodporí žiadne podstatné zníženie administratívnej záťaže.

7.8 Zásadný vplyv na prerozdelenie pracovných síl majú štruktúry trhu práce. Vplyv trhových reforiem na produktivitu a zamestnanosť je väčší, ak sú trhy práce pružné. Pretože neexistujú žiadne spoľahlivé štúdie týkajúce sa flexibility trhu práce, schopnosť právnych predpisov štátov prispôbiť sa zmene by sa dala v prípade krajín uvedených vo vzorovom zozname určiť podľa miery zamestnanosti.

7.9 Právne predpisy na ochranu pracovníkov v EÚ sú pochopteľne kontroverzné. Mnohé členské štáty namiesto toho, aby zlepšili úroveň ochrany, ktorú poskytujú zmluvy na dobu neurčitú, zaviedli súčasne zmluvy na dobu určitú. Práve tieto zmluvy na dobu určitú podstatne prispeli k zvýšeniu miery zamestnanosti, o ktorom sme hovorili v bode 4. Údaje síce neuvádzajú reálnu mieru zamestnanosti na plný úväzok, rozsah rastu miery zamestnanosti je však povzbudivý a klesá štruktúrna nezamestnanosť.

7.10 Samozrejme je potrebné zmierniť narušenie, ktoré vzniká vtedy, keď sú pracovné predpisy dostatočne pružné na to, aby optimalizovali realokáciu. Preto je nevyhnutné, aby členské štáty súčasne zaviedli príslušné opatrenia. Flexibilita zohráva v tomto procese významnú úlohu. Je potrebné uvoľniť prostriedky na posilnenie prispôbivosti a zamestnateľnosti

prostredníctvom celoživotného vzdelávania. Systémy sociálneho zabezpečenia môžu poskytovať občanom stimuly, aby sa začlenili do pracovného života a podporovať prerozdelenie pracovných síl, zatiaľ čo opatrenia na trhu práce by mali ľuďom pomáhať vyrovnávať sa so zmenami a nezamestnanosťou súvisiacimi s prechodom do nového, istého zamestnania. Takéto opatrenia sú v prípade zníženej ochrany pracovníkov nevyhnutné.

7.11 Posledným z opatrení v oblasti prerozdelenia je integrácia finančného trhu. Stupeň roztrieštenosti finančného systému v EÚ je všeobecne možné vnímať ako prekážku produktivity a zamestnanosti, najmä so zreteľom na začínajúce spoločnosti. Týmto nedostatkom sa venuje smernica o finančných službách. Súčasne s týmto stanoviskom pripravuje EHSV stanovisko na tému cezhraničného poskytovania rizikového kapitálu⁽¹¹⁾. Úloha efektívneho finančného systému pri štruktúrálnej zmene je najzreteľnejšia pri financovaní začínajúcich spoločností.

8. Skvalitnenie verejných financií

8.1 Tabuľka č. 5 obsahuje údaje Eurostatu o financiách členských štátov. Priemerný verejný dlh 12 štátov eurozóny pri 68,8 % HDP presahuje konvergenčný cieľ EMU 60 %, ako aj priemer pre EÚ 15 (63,0) a EÚ 25 (61,9). Vo všeobecnosti predstavuje verejný dlh v štátoch zo vzorového zoznamu 50 % HDP, v mnohých prípadoch oveľa menej. Výnimku tvorí Rakúsko* (61,7 %). Navyše všetky štáty zo vzorového zoznamu znížili v rokoch 1999 až 2006 svoj verejný dlh. Zníženie v Írsku*, Holandsku* a Švédsku* bolo pomerne prudké. Pokiaľ ide o kontrolnú skupinu, len Španielsko po dramatickom znížení v uvedenom období udržiava verejný dlh pod hranicou 50 % HDP. Taliansko (106,8 %) a Grécko (95,3) sa ocitli na konci tabuľky.

8.2 V EÚ 15 majú kladné saldo štátneho rozpočtu Belgicko, Írsko*, Španielsko, Luxembursko, Holandsko*, Fínsko*, Dánsko* a Švédsko*. Zvyšné krajiny majú záporné saldo nižšie než 3 %, s výnimkou Talianska (-4,4 %) a Portugalska (-3,9 %). Medzi novými členskými štátmi má kladné saldo Bulharsko a Estónsko*, zatiaľ čo Maďarsko, Poľsko a Slovensko majú záporné saldo viac než 3 %. Výnimku tvorí Cyprus a Slovinsko* so záporným saldom len 1,2 %. Zo štátov vzorového zoznamu sa nesprávnym smerom vydalo Spojené kráľovstvo so záporným saldom 2,7 %. Spojené kráľovstvo nevyrovnalo rozpočet v období priaznivej hospodárskej situácie, preto je jeho postavenie medzi špičkou ohrozené. V kontrolnej skupine sú pozitívnym prekvapením výsledky Španielska, zatiaľ čo Taliansko a Portugalsko potvrdili svoj všeobecne slabý výkon.

⁽⁹⁾ Moving Europe's Productivity Frontier – EU Economy 2007 Review, Európska komisia, Generálne riaditeľstvo pre hospodárske a finančné záležitosti, s. 136.

⁽¹⁰⁾ Moving Europe's Productivity Frontier – EU Economy 2007 Review, Európska komisia, Generálne riaditeľstvo pre hospodárske a finančné záležitosti, s. 137.

⁽¹¹⁾ Odstránenie prekážok cezhraničným investíciám z fondov rizikového kapitálu, (INT/404).

8.3 EHSV sa vo svojich výročných stanoviskách na tému hospodárstva EÚ zasadzoval za dosiahnutie stabilných verejných financií. Výsledky štátov zo vzorového zoznamu a kontrolnej skupiny ukazujú, že stabilné verejné financie vo veľkej miere ovplyvňujú zamestnanosť a produktivitu v členských štátoch.

8.4 Pri porovnávaní výsledkov vzorového zoznamu a kontrolnej skupiny vyvstáva otázka vplyvu daní. Správa agentúry Eurostat na tému daní EÚ v roku 2005 ukazuje, že priemerná daňová sadzba vyjadrená ako % HDP v EÚ 27 bola 39,6 %. Je to asi o 13 percentuálnych bodov vyššia sadzba než v USA a Japonsku. Zo štátov OECD, ktoré nie sú členskými štátmi EÚ, má len Nový Zéland efektívnu daňovú sadzbu vyššiu než 35 %. Po pokuse členských štátov znížiť daňovú záťaž sa trend obrátil a priemerná daňová sadzba sa vrátila na úroveň roku 1995.

8.5 Z hľadiska daňovej záťaže obsadili prvých 5 miest Švédsko*, Dánsko* a Fínsko* spolu s Belgickom a Francúzskom. Ďalšiu päťicu tvorí Rakúsko* a Slovinsko* spolu s Talianskom.

Holandsko* a Spojené kráľovstvo* obsadili 12. a 13. priečku. Len Estónsko* a Írsko*, na 22. a 23. mieste, dosahujú veľmi nízku daňovú sadzbu. V rámci kontrolnej skupiny je daňová záťaž v Taliansku nižšia alebo rovnaká ako v piatich štátoch vzorového zoznamu. Španielsko, Portugalsko a Grécko majú daňové zaťaženie nižšie než všetky štáty vzorového zoznamu s výnimkou Írska a Estónska. Neexistuje teda žiadny jasný dôkaz o nadmernom zdanení v štátoch kontrolnej skupiny.

8.6 Miera zdanenia v EÚ je oveľa vyššia než v konkurenčných hospodárskych priestoroch. Osobitné daňové režimy jednotlivých členských štátov sú v rozhodujúcej miere ovplyvnené množstvom peňazí určených na sociálnu ochranu. Len z perspektívy EÚ je ťažké nájsť dôvod na zníženie daní, keďže popredné európske hospodárstva majú najvyššie daňové sadzby. Z celosvetového hľadiska však majú konkurenčné hospodárske priestory nižšie dane, čo zrejme prispieva k ich vysokej úrovni inovácie a podnikania.

V Bruseli 18. septembra 2008

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Uplatňovanie opatrení na zabránenie zneužívania právnych predpisov v oblasti priameho zdaňovania – v rámci EÚ a vo vzťahu s tretími krajinami“

KOM(2007) 785 v konečnom znení

(2009/C 77/29)

Komisia sa 10. decembra 2007 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Uplatňovanie opatrení na zabránenie zneužívania právnych predpisov v oblasti priameho zdaňovania – v rámci EÚ a vo vzťahu s tretími krajinami“

Odborná sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 14. júla 2008. Spravodajcom bol pán Burani.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 447. plenárnom zasadnutí 17. až 18. septembra 2008 (schôdza zo 17. septembra 2008.) jednomyseľne nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Dokument Komisie chce iniciovať diskusiu medzi členskými štátmi o priamom zdanení pri cezhraničných transakciách. Predovšetkým sa usiluje nájsť „koordinované“ riešenia pri uplatňovaní opatrení na zabránenie zneužívania právnych predpisov, v oblasti, kde je spolupráca medzi jednotlivými štátnymi správmi slabá a kde sú pre riešenia príznačné úzko národné prístupy.

1.2 Výbor víta túto podľa všetkého dlhodobú iniciatívu, pretože by mala vyústiť, taký je aspoň jej zámer, do vytvorenia akéhosi „corpus iuris“ Spoločenstva založeného na veľkom počte rozsudkov Európskeho súdneho dvora. Množstvo prípadov, ktorými sa zaoberal ESD, je dostatočne veľké na to, aby ich riešenia boli dobým východiskom pre daňové úrady členských štátov. Zdá sa však, že tieto nie sú vždy ochotné nachádzať v nich inšpiráciu.

1.3 Východiskom je dohoda medzi členskými štátmi o „zneužívaní právnych predpisov“, a teda o rozdieloch medzi „daňovým únikom“ a „vyhýbaním sa daňovej povinnosti“. Výbor zdôrazňuje význam rozsudkov ESD, v ktorých je stanovené, že kým v prvom prípade ide bez pochyb o trestný čin, v druhom prípade treba rozlišovať: vyhýbanie sa daňovej povinnosti sa stáva trestným činom iba vtedy, keď sa využívajú výslovne umelé konštrukcie, teda umelo vytvorené fiktívne situácie. Do kategórie nezákonných prípadov nespadá ani vytváranie podnikov s cieľom využiť štátne subvencie poskytované inými krajinami: bez ohľadu na to, či sú alebo nie sú v súlade so Zmluvou o ES, proti narušeniu hospodárskej súťaže treba bojovať inými prostriedkami priamo pri zdroji, a to bez zapájania súkromného sektora.

1.4 Osobitný význam má aspekt „podkapitalizácie“, teda financovania dcérskych spoločností v zahraničí namiesto navyšovania kapitálu. V tejto oblasti existuje vysoká miera subjektí-

vity zo strany daňových úradov a je veľmi ťažké zaujať stanovisko, ak ide o finančné inštitúcie.

1.5 Bez ohľadu na súdne prípady, na ktoré sa odvoláva text stanoviska, EHSV upozorňuje na niekoľko základných zásad, na ktorých by sa členské štáty mali dohodnúť a ktoré by mali aj začať uplatňovať: v prvom rade by bolo potrebné nájsť rovnováhu medzi záujmami štátu a záujmami daňového poplatníka a pri posudzovaní prípadov *vyslovene umelých konštrukcií* vždy uplatňovať zásadu proporcionality. Z toho vyplýva, že sú potrebné pravidlá na rovnomerné rozloženie dôkazného bremena, ale predovšetkým predpisy, ktoré by stanovili zákonné spôsoby získavania dôkazov daňovými úradmi.

1.6 EHSV sa domnieva, že v takej mnohotvárnej a rôznorodej problematike je potrebné, aby členské štáty preukázali dobrú vôľu a ochotu spolupracovať a našli rovnováhu medzi záujmom chrániť vlastné financie a ústredným postavením občana a rešpektovaním jeho práv. Zároveň sa nazdáva, že je jeho povinnosťou zdôrazniť úlohu, ktorú by mali zohrávať daňové správy pri potláčaní nielen zneužívania ale predovšetkým fiktívnych (a možno aj skutočných) konštrukcií, ktoré maskujú zločinnosť.

2. Predslov

2.1 Komisia uskutočnila tak, ako oznámila v roku 2006 ⁽¹⁾, **koordináciu systémov priameho zdaňovania** v členských štátoch (ČS). Problém je dosť konkrétny: pri uplatňovaní daňových opatrení zameraných na cezhraničnú aktivitu daňových poplatníkov, je povinnosťou každej národnej správy zabezpečiť svojej krajine primerané príjmy, rôznorodosť systémov však môže spôsobiť, že vzniknú **rozdiely vo výklade a uplatňovaní** zo strany ostatných správ. Tieto rozdiely môžu využiť daňoví poplatníci tým, že ich zneužijú, aby sa úplne alebo čiastočne vyhli svojim povinnostiam. Na druhej strane však treba zabrániť tomu, aby dochádzalo k prípadom dvojitého zdanenia.

⁽¹⁾ KOM(2006) 823 z 19.12.2006.

2.2 Aby sa týmto prípadom zabránilo, prijala väčšina členských štátov početné „pravidlá na zabránenie zneužívania právnych predpisov“. Ide ostatne o niekedy konkrétne a niekedy všeobecné pravidlá, ktoré sú odlišné v závislosti od jednotlivých krajín. V takejto situácii môže dôjsť, a v skutočnosti aj dochádza, k sporom vo vzťahu k daňovým poplatníkom a niekedy aj medzi samotnými členskými štátmi. Európsky súdny dvor (ESD), od ktorého sa vyžaduje, aby sa vyjadril k rôznym jednotlivým prípadom, vyniesol rozsudky, ktoré vzhľadom na chýbajúcu legislatívu Spoločenstva v danej oblasti predstavujú užitočný manuál judikatúry. Komisia ho použila aj pri vypracovaní tohto oznámenia.

2.3 Účelom oznámenia „je poskytnúť rámec pre ďalšie diskusie s ČS a zainteresovanými stranami s cieľom preskúmať možnosti **koordinovaných riešení**“. Komisia sa domnieva, že je **naliehavo potrebné** dosiahnuť „správnu **rovnováhu medzi verejným záujmom** na boji proti zneužívaniu právnych predpisov o zdaňovaní a nutnosťou **zamedziť neprimeraným obmedzeniam** cezhraničnej aktivity v rámci EÚ“. Uplatňovanie opatrení na zabránenie zneužívania právnych predpisov v oblasti priameho zdaňovania bude treba okrem toho koordinovať vo vzťahu s tretími krajinami.

2.4 Na túto tému chce Komisia podnietiť diskusiu medzi ČS za účasti zainteresovaných strán s cieľom dospieť k spoločným rozhodnutiam, ktoré by viedli k **dobrovoľnej koordinácii predpisov a postupov**. Nehovoríme o „harmonizácii“, ktorú je krátkodobo ťažké dosiahnuť, ani o legislatívnych opatreniach, ktoré by prakticky nebolo možné naplánovať.

3. Zhrnutie obsahu oznámenia

3.1 Dokument Komisie venuje osobitnú pozornosť definovaniu **terminológie a rámca problematiky**, pričom za základ berie rozsudky ESD, ktorými boli stanovené niektoré **základné zásady**. V prvom rade prináša definíciu **zneužitia právnych predpisov**: toto „nastáva len v prípade, keď sa napriek formálnemu dodržaniu podmienok ustanovených v príslušných predpisoch Spoločenstva nedosiahne ich účel a existuje úmysel získať výhody umelým vytvorením podmienok na ich získanie“ (?). Treba ho odlišovať od vyhýbania sa daňovej povinnosti, ktorá je definovaná ako vyslovene umelá konštrukcia, ktorej cieľom je obísť uplatnenie právnych predpisov dotknutého členského štátu.

3.2 Ďalšou základnou zásadou je, „že potreba zabrániť daňovým únikom či zneužitiu právnych predpisov môže byť v prvoradom verejnom záujme, ktorý by mohol byť dostatočným **dôvodom na obmedzenie základných slobôd**“. Legitimita reštriktívnych pravidiel je však podmienená dodržiavaním zásad **proporcionality**. Tieto pravidlá musia byť okrem toho „zamerané na **konkrétny účel zabrániť vyslovene umelým konštrukciám**“.

3.3 ESD schválil **presné kritéria definovania toho, čo nie je vyslovene umelá konštrukcia**: samotná skutočnosť, že

(?) *Emsland-Staerke* C-110/99, body 52-53; *Halifax* C-255/02, body 74-75 (poznámka Komisie).

dcérska spoločnosť má sídlo v inom členskom štáte, ako taká neznamená, že dochádza k daňovým únikom, aj keď sa potvrdí skutočnosť, že činnosti vykonané v závode v inom členskom štáte **mohla vykonať aj materská spoločnosť**. Naplatí ani samotný argument, že za rozhodnutím zriadiť pobočku v inom členskom štáte sú **úvahy o daniach**: je úplne legitímne využiť výhodnejší daňový systém iného členského štátu, ak s tým nie je spojené zneužívanie. Nakoniec pod túto definíciu nespadá ani skutočnosť, že rozhodnutie o zriadení pobočky bolo prijaté s cieľom **využiť štátnu pomoc**, ktorú poskytuje iný členský štát: toto porušenie vyplývajúce zo štátnej pomoci, ktorá nie je v súlade so Zmluvou o ES, treba riešiť pri zdroji inými prostriedkami, ale neoprávňuje to na prijatie jednostranných opatrení proti škodlivým účinkom.

3.4 ESD stanovil hranice príliš voľnému výkladu týchto zásad: tieto zásady **neplatia, ak sa vyskytne ďalší prvok zneužitia**, ako napríklad dcérske spoločnosti typu „poštového priechyňa“ alebo „krycej clony“, alebo ak podmienky finančných transakcií medzi prepojenými spoločnosťami so sídlom v rôznych členských štátoch sa odlišujú od podmienok, ktoré by boli dohodnuté medzi neprepojenými spoločnosťami. Vtedy sa uplatňuje kritérium nadradenosti **podstaty nad formou**.

3.5 Komisia upozorňuje, že uvádzané kritéria sa týkajú konkrétnych prípadov, ale domnieva sa, že by bolo zmysluplné preskúmať praktické uplatňovanie týchto zásad v prípade rôznych druhov obchodných činností a štruktúr.

3.6 Pokiaľ ide o proporcionalitu, ESD pripúšťa, aby členské štáty prijali bezpečnostné kritéria („safe harbours“) uplatniteľné na **situácie so zvýšenou pravdepodobnosťou zneužitia právnych predpisov**: určenie **náležitých kritérií** je v záujme **právnej istoty** daňovníkov ako aj uskutočniteľnosti zo strany daňových orgánov.

3.7 Komisia upriamuje pozornosť na to, že je potrebné prijať **spravodlivé kritériá: dôkazové bremeno** nesmie znášať len daňovník, ktorému musí byť umožnené obhajovať sa bez nadmernej administratívnej záťaže a ktorý musí mať záruku, že hodnotenia daňových úradov podliehajú **nezávislému súdnemu preskúmaniu**. Okrem toho by sa úprava zdaniteľného príjmu v dôsledku uplatnenia pravidiel na zabránenie zneužívania právnych predpisov mala obmedziť na podiel, ktorý vyplynul z vyslovene umelej konštrukcie. **Transakcie v rámci skupiny** by sa mali posúdiť na základe zásady voľnej hospodárskej súťaže („arm's length principle“). Všetky tieto kritéria by však nemali byť prekážkou pre ČS pri uvalovaní sankcií na daňovníkov, ktorí sa previnili tým, že **zneužili právne predpisy na účel daňového úniku**.

3.8 Po stanovení všeobecných zásad sa dokument Komisie venuje praktickému uplatneniu týchto pravidiel. O obsahu tejto časti dokumentu sa bude hovoriť v časti „Konkrétne prípadové príklady“ (pozri ďalej).

4. Všeobecné pripomienky

4.1 EHSV hodnotí veľmi pozitívne iniciatívu Komisie, ktorá je v prvom rade zameraná na koordináciu **pravidiel a postupov** bez zásahov zhora, na základe realistického prístupu, ktorý zohľadňuje pravidlá zmluvy ale aj chápanie členských štátov, a v druhom rade je zameraná na **dosiahnutie rovnováhy** medzi „všeobecným záujmom“ (každého členského štátu) a „nutnosťou zamedziť neprímeraným obmedzeniam“ vnútorného trhu.

4.1.1 EHSV odporúča, aby sa vzalo do úvahy **ústredné postavenie občana/daňovníka**: koordinácia by mala vychádzať zo spravodlivého prístupu voči občanovi/daňovníkovi: zdá sa, že z tejto zásady vychádzajú výroky ESD, ale nie vždy sa táto zásada dodržiava v praxi.

4.2 Zdá sa, že rovnaké obavy ako EHSV majú ostatne aj ESD a Komisia: keď sa hovorí o **zásade proporcionality** (pozri bod 3.2 tohto stanoviska), ktorú je potrebné prijať s cieľom vyhnúť sa **príliš reštriktívnym pravidlám v prípadoch „výslovne umelých konštrukcií“** (pozri bod 3.3), je zrejme, že sa tu nemajú na mysli teoretické prípady. Prípadov porušenia pravidiel je veľa a na mnohé sa pravdepodobne ani nepríde. Rovnako početné sú však aj prípady dcérskych spoločností založených v zahraničí, ktorých legitimita sa spochybňuje alebo popiera. Keby daňové úrady prijali zásady uvedené vo výrokoch ESD, podniky by mohli pôsobiť v prostredí právnej istoty bez nadmerných formalít a bez rizika dvojitého zdanenia.

4.3 Určite možno súhlasiť s Komisiou v tom (pozri bod 3.5), že výpočet zákonných a nezákonných prípadov je príliš rôznorodý, aby mohol byť základom pre **všeobecné zásady**, a preto by bolo treba preskúmať praktické uplatňovanie týchto zásad na rôzne podnikateľské aktivity a štruktúry. Avšak už aj *preskúmanie jednotlivých prípadov so zreteľom na rozsudky ESD* by umožnilo, aby si spoločnosti samotné **dopredu vyhodnotili**, aká je pravdepodobnosť, že nebudú vznesené námietky voči ich rozhodnutiu založiť dcérsku spoločnosť v zahraničí. To samozrejme len v prípade, **ak by daňové úrady súhlasili s tým, že budú konať v súlade s judikatúrou ESD** s tým, že ju prispôbia na každý jednotlivý prípad. Individuálny prístup by umožnil spravodlivo posúdiť jednotlivé situácie a pritom sa vyhnúť štandardným riešeniam vychádzajúce z prevahy formy nad obsahom.

4.4 Ak by sa spoločnosti ako aj daňové úrady správali v tomto duchu, umožnilo by to ľahšie **odhaliť dcérske spoločnosti typu „poštového priečinka“ alebo „krycej clony“** (pozri bod 3.4), ktoré sú zjavným podvodom. Preskúmanie daných prípadov v tejto oblasti môže pomôcť, aby členské štáty **prijali bezpečnostné kritéria** (pozri bod 3.6) **obmedzujúce základné slobody**.

4.5 Hľadisko, ktoré uvádza Komisia v súvislosti so **spravodlivými kritériami** (pozri bod 3.7) si zasluhuje osobitnú pozornosť. Princípom prirodzeného práva v trestnoprávnej oblasti je prezumpcia neviny, ktorá kladie dôkazné bremeno na obžalobu. Aj keď daňové právo nie vždy

vychádza z týchto zásad, niet pochyb o tom, že prípadné represívne opatrenia daňových úradov by boli bremenom tak pre podniky ako aj súkromne osoby.

4.5.1 EHSV súhlasí s odporúčaním stanoviť pravidlá na spravodlivé rozloženie dôkazového bremena: vzťahy medzi daňovými správami a daňovými poplatníkmi musia byť založené na rešpektovaní základných slobôd a prezumpcie neviny. Je potrebný právny predpis, ktorý by stanovil spôsoby získavania dôkazov daňovými úradmi ako aj mieru ich kompetencií v prípade trestne stíhateľných priestupkov, ako napríklad v prípade vyhýbania sa daniam použitím nezákonných prostriedkov, ktoré sa rovná daňovému úniku.

5. Konkrétne pripomienky: uplatňovanie pravidiel v rámci EÚ/EHP

5.1 Komisia upozorňuje na princíp, podľa ktorého „opatrenia na zabránenie zneužívania právnych predpisov musia byť precízne zamerané na vyslovene umelé konštrukcie, ktorými by sa mali obísť vnútroštátne právne predpisy (alebo predpisy Spoločenstva transponované do vnútroštátnych právnych predpisov)“: je to princíp, s ktorým nie je ťažké súhlasiť, necháva však veľa priestoru na výklad. To isté možno povedať o odporúčaní zabrániť tomu, aby pravidlá boli neprímerané cieľu obmedziť zneužívanie právnych predpisov.

5.2 EHSV zastáva názor, že ku koordinácii prijatých opatrení sa môže dospieť len vtedy, ak ich spoločne členské štáty za pomoci Komisie preskúmajú, ale to len *za predpokladu, že bude existovať dobrá vôľa dospieť k tomuto výsledku*. Predpisy každého daňového úradu sú zamerané na ochranu verejného záujmu, podľa koncepcie vyplývajúcej z odlišnej tradície a situácie: môžeme dúfať, že dôjde k zmierneniu rozdielov, na uplatnenie výsledkov v praxi však bude potrebné viac času.

5.2.1 EHSV súhlasí s dokumentom Komisie, ktorý upriamuje pozornosť na nutnosť **zabrániť tomu, aby opatrenia prijaté na zabránenie cezhraničných daňových únikov boli uplatňované len na vnútroštátne situácie**, kde nehrozí riziko zneužitia právnych predpisov: aj podľa ESD by takéto opatrenia boli nepotrebné a kontraproduktívne z hľadiska hospodárskej súťaže.

5.3 Dôležitým aspektom je **výklad pojmov úverový kapitál a vlastný kapitál**: v jednom členskom štáte môže byť určitá transakcia považovaná za kapitálový vklad, kým v inom za úver, pri ktorom je možný odpočet úrokov. To platí aj pri hybridných subjektoch, ktoré sa v jednom členskom štáte považujú za kapitálové spoločnosti a v inom za osobnú spoločnosť. Toto môže viesť k **dvojitému oslobodeniu alebo dvojitému zdaneniu**. Ide o dobre známe prípady využívania alebo doplčania nielen na rozdiely medzi pravidlami uplatňovanými v rôznych členských štátoch, ale tiež rozdielného prístupu daňových úradov, ktoré majú tendenciu cezhraničné investície podporiť alebo od nich odradiť.

5.3.1 EHSV zastáva názor, že to je jeden z najchúlostivejších problémov, ktorý by mal byť **na začiatku budúcich diskusií**.

5.4 Pravidlá o **kontrolovaných zahraničných podnikoch** – KZP (Controlled Foreign Corporation – CFC) predstavujú problém súvisiaci s problémom uvedeným v predchádzajúcom bode. Zisk kontrolovaného zahraničného podniku sa zvyčajne priradí materskej spoločnosti a je zdanený v sídle tejto materskej spoločnosti ale v osobitnom daňovom režime. Toto odlišné zdaňovanie predstavuje **diskrimináciu**, pokiaľ nie je opodstatnené „objektívnym a relevantným rozdielom situácií“. Okrem toho by takéto pravidlá predstavovali „prekážku pre schopnosť materskej spoločnosti vytvárať dcérske spoločnosti v iných ČŠ“.

5.4.1 EHSV žiada, aby pravidlá o kontrolovaných zahraničných podnikoch boli pozorne preskúmané a v prípade potreby zrevidované. Tieto pravidlá sú dôležité pre všetky spoločnosti, ale **osobitne pre spoločnosti finančného sektora**. Ako hovorí Komisia „je dôležité, aby sa daňovníkom umožnilo v rámci súdneho preskúmania preukázať, [...] že ich transakcie sledovali skutočné obchodné účely“: kým táto požiadavka je pre obchodné spoločnosti niekedy ťažko splniteľná, **pre podniky vo finančnom sektore môže byť vážnym problémom**. Pravidlá platné v tomto sektore tak v oblasti práva ako aj obozretnej kontroly predstavujú záruku pre **regulárne kontrolované zahraničné podniky**. Tieto pravidlá by vzhľadom na svoju zložitost a rozdiely medzi jednotlivými krajinami mohli umožniť množstvo **nezákonných aktivít**. Ide tu hlavne o spoločnosti, niekedy fiktívne alebo dokonca zdanlivo „normálne“, zriadené na špekulatívne ba niekedy priam kriminálne účely, ktoré využívajú rafinované postupy, aby sa vyhli zdaneniu a obozretným kontrolám. **Cielené daňové predpisy** môžu pomôcť odhaliť tieto aktivity skôr než obozretné kontroly.

5.5 Pravidlá o **podkapitalizácii** (kapitalizácia prostredníctvom úverového kapitálu ako skrytá forma vlastného kapitálu) uvedené v predchádzajúcom bode 4.3 sú ďalším dôležitým momentom. V jednotlivých členských štátoch sa tieto pravidlá často od seba výrazne líšia, pretože vychádzajú z rozličných názorov a právnych tradícií. To, či je výhodnejšie financovať dcérske spoločnosti podkapitalizáciou než „úvermi“, závisí od rozdielov v prístupe k dividendám a úrokom a podniky ich posudzujú podľa daňového režimu platného v krajine dcérskej spoločnosti. Nie je zriedkavosťou, že tá istá materská spoločnosť, ktorá má kontrolované zahraničné podniky v rôznych členských štátoch, uplatní pri ich financovaní jeden alebo druhý systém.

5.5.1 Komisia si želá, aby **sa zrušili pravidlá o podkapitalizácii**, alebo aspoň aby z nich boli vyňaté dohody s investormi z iných členských štátov. Tým by odstránili rozdiely v zdanení medzi kontrolovanými zahraničnými podnikmi so sídlom v inom členskom štáte podľa sídla materskej spoločnosti. Komisia dodáva, že „členské štáty by mali byť schopné prostredníctvom dlhového financovania aj v EÚ/EHP chrániť svoj daňový základ pred jeho umelým ubúdaním“. EHSV zastáva názor, že **by sa nemali robiť všeobecné závery**: môžu sa vyskytnúť prípady, v ktorých je vzhľadom na náhodné potreby

nutné, alebo aspoň výhodnejšie, financovať prostredníctvom pôžičkového kapitálu bez ohľadu na otázku daní.

5.5.2 Zdá sa, že výhrady EHSV sú v súlade s rozsudkom ESD „Thin Cap“, ktorý uznal, že „opatrenia na zabránenie podkapitalizácie **samé o sebe nie sú neprípustné**. Uplatňovať sa však môžu **výlučne v prípade vyslovene umelých konštrukcií**“. Tento typ kapitalizácie by sa teda nemal vylúčiť: treba len jedno-ducho zefektívniť kontroly s cieľom zabrániť zneužívaniu predpisov a stanoviť presnejšie pravidlá, ktoré zaručia transparentnosť finančných transakcií.

5.6 EHSV sa domnieva, že na základe všetkých predchádzajúcich informácií možno urobiť záver, že v rôznych členských štátoch sa v prístupe k rôznym témam vyskytujú nejasné koncepty alebo ich interpretácia je rôzna: buď príliš úzka alebo príliš voľná: predpokladom začatia diskusií, ktoré si želá Komisia, je dohoda o terminológii, ktorá sa bude používať, a o význame každého pojmu.

5.6.1 To isté možno povedať o **daňových únikoch**: podľa názoru ESD, ktorý nie je názorom niektorých daňových úradov, daňový únik nie je deliktom sám o sebe. Deliktom sa stáva vtedy, keď ho sprevádza „**vyslovene umelá konštrukcia**“, čím sa z neho stáva **podvod**, ktorý možno stíhať správnou a/alebo súdnou cestou. Aj v súvislosti s touto zásadou je potrebné najskôr dospieť k dohode nielen o význame ale aj možnostiach výkladu pojmu „vyslovene umelá konštrukcia“.

6. Konkrétne pripomienky: uplatňovanie pravidiel na zabránenie zneužívania právnych predpisov vo vzťahu k tretím krajinám

6.1 Pravidlá o zahraničných dcérskych spoločnostiach platia v podstate aj pre pobočky tretích krajín na území EÚ a pobočky európskych spoločností v tretích krajinách, okrem mnohých prípadov bilaterálnych dohôd. Okrem toho sú prípady **diskriminácie zaobchádzania** v súvislosti s usadzovaním sa občanov alebo spoločností členských štátov v tretích krajinách a naopak kompatibilné s právom Spoločenstva. Malo by to platiť aj pre pravidlá, ktorých cieľom je zakázať alebo usmerniť skrytý prísun vlastného kapitálu, pre zdanenie spoločností a osobitne pre špecifické predpisy na ochranu proti daňovým únikom.

6.2 Výbor nemá k tomuto aspektu osobitné pripomienky, ale chce zdôrazniť, že je potrebné venovať veľkú pozornosť uplatňovaniu predpisov na ochranu proti daňovým únikom pri **nových alebo práve založených spoločnostiach z niektorých tretích krajín a pobočkách firiem EÚ v týchto krajinách**. Na medzinárodnej scéne dochádza k znepokojujúcemu nárastu tak finančnej ako aj inej kriminality na celosvetovej úrovni. Rozhodná a účinná spolupráca v tejto oblasti je ešte akútnejšia než koordinácia medzi administratívami. Pri tomto probléme nejde ani tak o otázku daní než a predovšetkým o bezpečnosť: v tejto oblasti môže byť pomoc daňových úradov veľmi dôležitá.

V Bruseli 17. septembra 2008

predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Správa vecí verejných a partnerstvo na vnútroštátnej a na regionálnej úrovni a základ pre projekty v oblasti regionálnej politiky“ (žiadosť Európskeho parlamentu)

(2009/C 77/30)

Európsky parlament sa 22. apríla 2008 podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodol prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom tému:

„Správa vecí verejných a partnerstvo na vnútroštátnej a na regionálnej úrovni a základ pre projekty v oblasti regionálnej politiky“.

Grémium EHSV poverilo 25. mája 2008 vypracovaním tohto stanoviska odbornú sekciu pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť. Návrh stanoviska vypracoval spravodajca pán Van Iersel a pomocný spravodajca pán Pásztor.

Vzhľadom na naliehavosť témy bol pán Van Iersel rozhodnutím Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na 447. plenárnom zasadnutí 17. a 18. septembra 2008 (schôdza z 18. septembra 2008) vymenovaný za hlavného spravodajcu. Výbor prijal 96 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 2 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závěry a odporúčania

1.1 EHSV víta iniciatívu Európskeho parlamentu týkajúcu sa európskej, národnej a regionálnej správy vecí verejných a partnerstva v regionálnej politike.

1.2 Podľa názoru EHSV dobrá správa vecí verejných zahŕňa „viacúrovňovú správu“ a partnerstvo so zástupcami občianskej spoločnosti na regionálnej úrovni.

1.3 EHSV preto súhlasí s Radou a Komisiou pokiaľ ide o potrebnosť účinnej „viacúrovňovej správy“ a lepšieho riadenia pri využívaní fondov EÚ a uplatňovaní politiky EÚ. Otázkou nie je „či“, ale „ako“. Je to otázkou zdokonaľovania iniciatív uskutočňovaných zdola nahor a rámcových podmienok pôsobiacich zhora nadol.

1.4 EHSV podporuje návrh Európskeho parlamentu vytvoriť formálnu Radu územného rozvoja. Vyzdvihla by „viacúrovňovú správu“ a dala by väčšiu záväznosť diskusiám a dohodám.

1.5 Podľa názoru EHSV je „viacúrovňová správa“ flexibilnou štruktúrou vzťahov medzi Komisiou, vládami a regionálnymi a miestnymi orgánmi, ktorá je skôr štruktúrou prispôbenou špecifickým situáciám a tematickým úvahám, než hierarchickým rámcom kompetencií jednotlivých úrovní správy. Dobrá správa vecí verejných je charakteristická nepredpojatými vzťahmi a menej prísny uplatňovaním zásady subsidiarity.

1.6 Európa potrebuje sebavedomé, odolné a udržateľné regióny a mestá. Ako ukazuje množstvo príkladov, regióny a mestá často dostávajú kladné podnety vďaka dynamike hospodárskej internacionalizácie. Nachádzajú si spôsoby, ako sa úspešne zviditeľniť.

1.7 Napriek veľkej a často komplikovanej rozmanitosti administratívnych štruktúr v členských štátoch, EHSV do budúcnosti

dôrazne žiada postupy a pracovné metódy, ktoré sprísňujú zodpovednosť a plnenie vykazovacích povinností regiónov a miest⁽¹⁾.

1.8 Prax nasvedčuje tomu, že decentralizovaná zodpovednosť a plnenie vykazovacích povinností podporujú vodcovské schopnosti a vízie. Zvyčajne vytvárajú pevný základ partnerstiev medzi verejnými organizáciami a partnerstiev verejných organizácií s viacerými aktérmi, napríklad sociálnymi partnermi, obchodnými komorami, spoločnosťami, rozvojovými agentúrami, organizáciami pre bytovú výstavbu, kvázi autonómnymi mimovládnyimi organizáciami, agentúrami na ochranu životného prostredia, spoločenskými organizáciami, školskými zariadeniami na všetkých úrovniach, architektmi a umelcami.

1.9 Zástupcom organizovanej občianskej spoločnosti na regionálnej úrovni by sa teda mala dať príležitosť zodpovedne a transparentne sa zapájať do určovania a realizácie regionálnych programov EÚ. Zohľadnenie miestnych a regionálnych (mimovládnych) názorov prispeje k akceptovaniu hodnôt EÚ občanmi.

1.10 EHSV zastáva názor, že dobre štruktúrované konzultácie môžu vyústiť do úspešných partnerstiev s mimovládnyimi aktérmi v celom reťazci určovania, sledovania a vyhodnocovania regionálnej politiky⁽²⁾.

1.11 Flexibilná „viacúrovňová správa“, dobré riadenie a zodpovedajúce synergie zamerané na riešenia šité na mieru, môžu najviac pomôcť pri reagovaní na najzákladnejšie ciele regionálnej politiky EÚ a členských štátov, ktorá má zaktivizovať jestvujúce sily a skrytý potenciál regiónov a miest.

⁽¹⁾ Podľa názoru EHSV „regióny“ a „mestá“ nemusia byť vždy podobné zodpovedajúcim administratívnym jednotkám, skôr ide o dynamickú koncepciu pozostávajúcu z prepojených sociálno-ekonomických oblastí zahŕňajúcich sieť regiónov, miest a ich okolia, vzájomne prepojené obce a metropolitné oblasti.

⁽²⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému Partnerstvo pri využívaní štrukturálnych fondov, Ú. v. EÚ C 10, 14.1.2004, s. 21.

1.12 Pre zamestnancov regionálnej a mestskej správy sa môže vytvoriť Európsky výmenný program, ako aj dobre štruktúrovaná sústava na výmenu skúseností a šírenie osvedčených postupov. Špecializované výskumné ústavy a univerzity môžu byť podporou.

2. Súvislosti

2.1 Od roku 2001 sa „správa vecí verejných“ oprávnené dostáva do popredia kvôli rastúcej potrebe priamejšie prepojiť politiku EÚ so štandardmi a implementáciou členskými štátmi a v členských štátoch ⁽³⁾.

2.2 V súvislosti s tým EHSV víta nadchádzajúcu správu Európskeho parlamentu o národnej a regionálnej správe vecí verejných a partnerstve ⁽⁴⁾. Kladným signálom je, že Európsky parlament ako európska inštitúcia prejavuje rastúci záujem o to, akým konkrétnym spôsobom sa utvára regionálna politika v členských štátoch.

2.3 Všeobecnejšie povedané, dokument Európskeho parlamentu ukazuje, že dynamika vývoja, napríklad internacionalizácia hospodárstva a neustále zmeny si nevyhnutne vyžadujú úpravy pri striktnom uplatňovaní zásady subsidiarity. Na udržanie kroku s celosvetovým vývojom a na úspešné uplatňovanie všeobecne dohodnutých európskych politických opatrení je potrebná flexibilnejšia interakcia a súčinnosť rozličných úrovní správy. Zmenené postupy pri uplatňovaní Lisabonskej stratégie, pri ktorom nesie Komisia, Rada a členské štáty spoločnú zodpovednosť, sú ilustračným príkladom takejto interakcie a implementácie.

2.4 Odrazom tej istej dynamiky je „viacúrovňová správa“, pri ktorej má Komisia aj správa a vláda každého členského štátu a regionálne a miestne orgány svoje miesto a svoj podiel zodpovednosti v spoločnom rámci.

2.5 Regionálna politika a regionálne projekty sa utvárajú v rámci národných a regionálnych administratívnych postupov, ktoré sú zvyčajne nesmierne zložité a rôznorodé. Je však zjavne v záujme občanov a podnikov, aby sa politika a projekty realizovali korektne a zhodným spôsobom v celej Európe.

2.6 Pozornosť, ktorú Európsky parlament tejto problematike venuje, ako aj množstvo otázok, na ktoré treba odpovedať pri podpore zblížovania postupov v celej EÚ, aby sa dosiahli optimálne úspechy v regionálnej politike, sa pretvára na zodpovedajúce úvahy vypracované v dokumentoch Komisie a Rady.

2.7 Niektoré z týchto úvah a zodpovedajúcich zásad boli spracované v pracovnom dokumente Komisie na tému Inovácie a regionálna politika ⁽⁵⁾, ktorý bol súčasťou priprav neformál-

neho ministerského stretnutia o územnej súdržnosti a regionálnej politike na Azorských ostrovoch ⁽⁶⁾. Zásady už boli použité a v určitom rozsahu implementované v období rokov 2000 – 2006. Komisia opätovne tvrdí, že zlepšenie konkurencieschopnosti nemôžu dosiahnuť jednotlivé členské štáty alebo regióny samostatne: vyžaduje sa úzka spolupráca všetkých relevantných verejných orgánov, podnikov, občanov a sociálnych partnerov v partnerstve s Európskou komisiou a európskymi inštitúciami ⁽⁷⁾. Úspešné hodnotenie si okrem toho vyžaduje moderné administratívne a inštitucionálne kapacity.

2.8 Komisia tvrdí, že pokrok bude možný iba keď sa vyvinú viacúrovňové sústavy inovatívnej správy, ktorá zahŕňa strategickú koordináciu so zodpovedajúcou kombináciou stratégií pre každý región (nejestvuje jediná „záračná stratégia“), v ktorej sa, prípadne s podporou regionálnych agentúr vyberú siete, zoskupenia a kompetenčné centrá.

2.9 Pre programové obdobie rokov 2007 – 2013 Komisia prehľadila svoje ciele v strategických usmerneniach Spoločenstva o súdržnosti so zameraním na konkurencieschopnosť, rast a ľudské zdroje. Vyvinula európsky územný cieľ zameriavajúc sa na cezhraničnú spoluprácu prostredníctvom spoločných miestnych a regionálnych cieľov a iniciatív, medzinárodnej spolupráce, ktorej cieľom je územný rozvoj, a medziregionálnej spolupráce a výmeny skúseností ⁽⁸⁾.

2.10 Ministri zodpovední za územnú súdržnosť a regionálnu politiku určili program pre regióny a mestá v lipskej charte a územnej agende ⁽⁹⁾. Na neformálnom ministerskom stretnutí na Azorských ostrovoch bol podniknutý ďalší krok určením spôsobu, akým sa má realizovať program pre regióny a mestá. Ministri v prvom akčnom programe ⁽¹⁰⁾ zdôraznili svoje presvedčenie, že viacúrovňová správa vecí verejných je základným nástrojom vyváženého územného rozvoja EÚ a ponúkli, že s vybranými aktérmi a miestnymi a regionálnymi orgánmi dohodnú implementáciu priorít územnej agendy.

2.11 V tomto programe ministri ďalej podčiarkli, že ciele územnej agendy sa najlepšie dosiahnu v súlade s inštitucionálnymi dohodami v rámci každého členského štátu prostredníctvom intenzívnej účasti národných, regionálnych a miestnych orgánov správy a ostatných aktérov a dialógu s Európskou komisiou a ostatnými európskymi inštitúciami ⁽¹¹⁾. Tu opäť vidíme zameranie na potrebu vzájomných diskusií, podpory a činnosti v celom reťazci správy, od miestnych aktérov v celej Európe až po Komisiu a naopak.

⁽³⁾ Biela kniha o európskej správe vecí verejných, KOM(2001) 428 v konečnom znení, okrem iného predstavila novú víziu o spôsobe, akým by EÚ mohla a mala fungovať, s vytváraním lepšej účasti a väčšej otvorenosti, presným určením prepojenia politiky, predpisov a konkrétnej realizácie. Jej neskrývaným cieľom bolo zlepšenie prepojenia Európy s jej občanmi.

⁽⁴⁾ PE407.823v01-00, spravodajca: Jean-Marie BEAUPUY.

⁽⁵⁾ SEC(2007) 1547, 14.11.2007.

⁽⁶⁾ Stretnutie počas portugalského predsedníctva 23. a 24. novembra 2007.

⁽⁷⁾ Tamtiež s. 6. Pozri aj s. 18: Rozhodujúce činitele úspešného regiónu.

⁽⁸⁾ Tamtiež s. 17.

⁽⁹⁾ „Lipská charta o trvalo udržateľných európskych mestách“ a „Územná agenda Európskej únie: Za konkurencieschopnejšiu a udržateľnejšiu Európu rozmanitých regiónov“, neformálne ministerské stretnutie týkajúce sa rozvoja miest 24. a 25. mája 2007.

⁽¹⁰⁾ Prvý akčný program na prijatie Územnej agendy Európskej únie, 23. novembra 2007.

⁽¹¹⁾ Tamtiež s. 8.

2.12 V piatich zásadách činnosti ministri zdôraznili potrebu posilnenia viacúrovňovej územnej správy, nových foriem partnerstva a územného riadenia, ako aj potrebu dať odvetvovým politikám územný resp. mestský rozmer.

2.13 Napriek tomu je sklamaním (ak nie typické), že v akčnom programe zostáva zodpovednosť za konkrétne uplatňovanie, aspoň pokiaľ ide o jeho definíciu, naďalej takmer výlučne v rukách členských štátov a že regionálne a miestne orgány a iní aktéri sa zriedka spomínajú ako nenahraditeľná súčasť procesu. Stále prevažuje tradičná koncepcia subsidiarity.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Jestvujú prekážky v transparentnosti, dôslednosti a účinnosti v plánovaní a uplatňovaní regionálnej politiky. Spôsobené sú čiastočne organizáciou a pracovnými postupmi jednotlivých generálnych riaditeľstiev a fondov na európskej úrovni a vzájomne medzi nimi. Z väčšej časti sú však spôsobené nedostatkami a medzerami vo fungovaní viacúrovňovej správy a v uplatňovaní politiky a programov.

3.2 Návrh správy Európskeho parlamentu správne poukazuje, že sa začali viaceré kladné iniciatívy na zlepšenie správy vecí verejných na úrovni EÚ, akými sú URBAN I, URBAN II, LEADER a Urbact.

3.3 Podľa EHSV sú však niektoré z iniciatív, napríklad územná agenda, skôr neurčité. Okrem toho nejestvujú praktické dôkazy o tom, do akej miery je viacúrovňová správa činiteľom úspechu vyššie uvedených programov.

3.4 Aj keď sa viacúrovňová správa stáva akceptovanejšou praxou v celej EÚ, stále chýbajú transparentné a dôsledné pracovné postupy a komunikácia je nedostatočná. Spôsobuje to hlavne skutočnosť, že EÚ nefunguje ako unitárny štát.

3.5 Aj spôsob, akým národné vlády a iní aktéri, napríklad decentralizované orgány, vnímajú miesto EÚ v koncepcii viacúrovňovej správy sa niekedy veľmi odlišuje v závislosti od národných záujmov a kultúrnych tradícií.

3.6 Tretia úvaha, pokiaľ ide o možné problémy viacúrovňovej správy, pochádza z veľkej pestrosti administratívnych a politických koncepcií, ktoré jestvujú v samotných členských štátoch, sú hlboko zakorenené a zvyčajne nemajú sklony k zmenám.

3.7 Tieto úvahy ukazujú, že v regionálnom plánovaní a regionálnych programoch je jednotný prístup na úrovni EÚ takmer nemožný. Rozhodujúce zostávajú národné a často aj regionálne štruktúry, prístupy a postoje. Napriek tomu praktické okolnosti, akými je súčasný medzinárodný vývoj vo finančnej

a sociálno-ekonomickej oblasti, nútia k preverovaniu postupov, aby boli regióny odolnejšie a pripravené na zmeny.

3.8 Regionálna politika EÚ by mala byť procesom zdola nahor aj zhora nadol. Zdola nahor preto, lebo regióny musia určovať a zlepšovať svoje sociálne, ekonomické, ekologické a konkurenčné podmienky, a preto, lebo európska (a národná) regionálna politika sa nevyhnutne musí uplatňovať miestne. Zhora nadol kvôli tomu, že finančné zdroje a rámcové podmienky sa poskytujú a určujú na úrovni EÚ a členských štátov. Nikdy nejde o jednosmerný proces.

3.9 Kladne treba hodnotiť iniciatívy začaté na úrovni EÚ a dobré úmysly členských štátov podporovať účinnejší a konvergentnejší administratívny prístup v celej Európe. Dobrá správa vecí verejných v regionálnej politike si však vyžaduje predovšetkým úpravy nepružných foriem viacúrovňovej správy, ktoré sa redukovujú na úpravy v štýle a mentalite správy.

3.10 Dokumenty uvedené v bode 2 ukazujú, že Rada s týmto názorom vo veľkej miere súhlasí. Ide určite o veľký krok vpred, avšak od slov k praktickému uplatňovaniu je často dlhá cesta.

3.11 Účinné uplatňovanie sa ľahšie dosiahne v krajinách a regiónoch s tradíciou decentralizácie, než v administratívne centralizovaných sústavách. Ďalšie komplikácie vznikajú v niektorých členských štátoch, v ktorých nejestvuje doladená regionálna politika a v ktorých stále nie sú úplne vytvorené regionálne orgány.

3.12 EHSV zdôrazňuje potrebu lepšej a presnej európskej štatistiky na základe požiadaviek účinnej regionálnej politiky.

3.13 EHSV podporuje všetky snahy o zlepšenie európskej správy vecí verejných. Výsledkom by malo byť transparentnejšie spojenie medzi politikou a jej realizáciou. Pokiaľ ide o realizáciu, je nevyhnutná účasť regionálnych a miestnych aktérov, verejných i súkromných. Musí sa s nimi viditeľnejšie počítať. Angažovanosť väčšinou vedie k spoločným záväzkom a spoločnej zodpovednosti. Podľa názoru EHSV je to rozhodujúce.

4. Viacúrovňová správa: interakcia medzi Komisiou, vládami a regiónmi

4.1 Na úrovni Komisie by sa mala viac zosúladiť prezentácia rozličných fondov Spoločenstva súvisiacich s regionálnou politikou. Celkový obraz zásad, úloh a cieľov politiky Spoločenstva v tejto oblasti je pre nezasvätených skôr mätúci.

4.2 Je potrebné, aby generálne riaditeľstvá Komisie zaujali spoločne dohodnutý prístup. Veľmi pritom môže pomôcť pracovná skupina pre mestské záležitosti ⁽¹²⁾.

⁽¹²⁾ Pracovná skupina Interservice Group Urban Affairs, v ktorej sú zastúpené všetky generálne riaditeľstvá so špecifickým zameraním na záujmy miest.

4.3 Takisto ucelenejšia prezentácia a viditeľnosť spoločného prístupu na úrovni EÚ by mohla byť príkladom pre vlády a ministerstvá, aby sa dopracovali k integrovanému prístupu k regiónom a mestám, ktorý na národnej úrovni zvyčajne chýba. V každom prípade by to do určitej miery pomohlo zmenšiť priepasť medzi úrovňou EÚ a regiónmi a mestami.

4.4 Flexibilné uplatňovanie viacúrovňovej správy a zodpovedajúce synergie môžu byť vítaným podnetom na úpravu administratívnych zvyklostí v členských štátoch. Keďže konečným cieľom regionálnej politiky je čo najviac zaktivizovať (skrytý) potenciál regiónov a miest, musí byť štruktúra správy zodpovedajúco organizovaná, a to transparentným a konzistentným spôsobom.

4.5 Fondy EÚ úzko koordinované s národnými programami musia ponúkať stimuly na podporu spomenutého potenciálu.

4.6 Komisia má takisto rozsiahlu úlohu pri spájaní regiónov a miest s Európou a pri podpore sebavedomých, odolných a udržateľných regiónov a miest, a to vysvetľovaním významu lisabonského programu (ktorý sa doteraz nedostatočne chápe) na decentralizovanej úrovni, zlepšovaním povedomia o budúcej úlohe miest a metropolitných oblastí a šírením úspešných prístupov v celej Európe⁽¹³⁾. Špecializované výskumné ústavy a univerzity môžu byť v tomto podporou.

4.7 Podľa názoru EHSV to určite neznamená nové byrokratické postupy, ale skôr menej byrokracie a zbytočných postupov a cieľenú a dôslednú decentralizáciu.

4.8 Podľa EHSV je decentralizácia veľmi sľubná tým, že zdôrazňuje zodpovednosť regionálnych a miestnych orgánov a prispieva k plneniu vykazovacích povinností.

4.9 Zodpovednosť a plnenie vykazovacích povinností sú kľúčové. Sú stavebnými kameňmi pre základné požiadavky každého regionálneho rozvoja, ktorými sú vodcovstvo, vízia a dôslednosť. V Európe máme na ne vynikajúce príklady⁽¹⁴⁾.

4.10 EÚ a národné vlády by mali zohľadňovať mechanizmus a pracovné postupy v úspešných regiónoch a mestách, vrátane metropolitných oblastí. Nie sú to maličké „štáty“. Majú iný charakter: ich riadenie sa zásadne odlišuje od riadenia na úrovni štátu.

⁽¹³⁾ Komisia vypracovala expertízu pre 26 regiónov vo Francúzsku vo forme porovnávacej štúdie.

⁽¹⁴⁾ Vynikajúcim príkladom je Bilbao, kde výsledkom dvadsiatich rokov vodcovských schopností, vízie a dôslednosti vznikla moderná a na budúcnosť zameraná metropola v regióne, ktorý bol počiatkom osemdesiatych rokov 20. storočia v úplnom poklese a zlom stave. Toto vodcovstvo v Bilbao finančne podporovala ústredná aj baskická vláda a provincia, čo bolo príkladom verejno-verejného partnerstva, a podporovalo ho aj presvedčivé partnerstvo s organizovanou občianskou spoločnosťou a súkromným sektorom.

4.11 Ich prístup je často inšpirovaný konkrétnymi cieľmi, ktoré sú hybnou silou celkového rozvoja⁽¹⁵⁾. Pre ich imidž je väčšinu času určujúcim prvkom zlepšovanie podmienok pre (zahraničné) investície, zoskupenia a ľudské zdroje. V súčasnosti je zároveň v popredí programu činnosti trvalo udržateľný rozvoj a takisto sociálne začleňovanie, kvalita práce a životných podmienok.

4.12 Pre zamestnancov regionálnej a mestskej správy sa môže vytvoriť európsky výmenný program. Veľmi prínosné budú cezhraničné znalosti o vzájomných prístupoch a stratégiách, napríklad pokiaľ ide o územný rozvoj, podporu hospodárskej príťažlivosti a sociálneho bývania.

4.13 EHSV navrhuje, aby sa vytvorili družobné programy medzi regiónmi a mestami v celej Európe tak, ako ich už máme v niektorých iných oblastiach politiky, aby si regióny zvykli na decentralizované programy a postupy.

4.14 Takéto dobre štruktúrované výmeny v rámci Európy môžu prispieť k zmene mentality a postoja k podpore expresívnosti a vzostupu regiónov a miest. Ako ukazuje množstvo príkladov, regióny a metropolitné oblasti často dostávajú kladné podnety vďaka dynamike hospodárskej internacionalizácie. Nachádzajú si spôsoby, ako sa zviditeľniť.

4.15 Programy Spoločenstva môžu toto povedomie podporovať buď projektmi spolufinancovanými z fondov, alebo cieľeným informovaním a poradenstvom poskytovaným zamestnancami Komisie. Pomáhať im môžu špecializované poradné orgány, ktoré vyvíjajú medzinárodnú činnosť. Takisto by veľmi pomohla podpora Európskeho parlamentu uľahčujúca štrukturalizáciu tohto procesu, ktorý už prebieha.

4.16 EHSV podporuje návrh Európskeho parlamentu vytvoriť formálnu Radu územného rozvoja. Podčiarkla by význam viacúrovňovej správy. Bola by dobrou platformou na rozvoj nápadov o holistickom prístupe pre regióny a mestá a dala by väčšiu záväznosť diskusiám a dohodám v Rade.

4.17 Na základe prvého akčného programu (2007)⁽¹⁶⁾ a európskej diskusie by sa mohlo začať s modernizáciou administratívnych sústav a postupov, pokiaľ ide o vzťah medzi štátom a regiónmi resp. mestami. Jeho cieľmi by malo byť zredukovanie byrokratických postupov, vytváranie dôvery, podpora odolných a udržateľných regiónov a miest, transparentnosť, vzájomné priblíženie decentralizovaných úrovní a úrovne EÚ.

⁽¹⁵⁾ K zaujímavým príkladom patrí križovatka rýchlych vlakov v Lille, olympijské hry a 500. výročie objavenia Ameriky Kolumbom v Barcelone a nové mestské centrum v Birminghame orientované na budúcnosť. Vo všetkých troch prípadoch tieto úlohy, ktoré sú hybnou silou, naštartovali nový rozvoj.

⁽¹⁶⁾ Pozri prvý akčný program, s. 5: Na podporu lepšie integrovaného prístupu a flexibilnej spolupráce medzi rozličnými územnými úrovňami sú potrebné nové formy územnej správy.

4.18 Tieto návrhy treba považovať za súčasť lepšej „správy vecí verejných“ v oblasti vzťahov medzi verejnými orgánmi na všetkých úrovniach. Nemalo by sa, alebo už by sa nemalo na ne pozeráť v rámci hierarchie kompetencií jednotlivých úrovní správy. Naopak, podľa názoru EHSV je viacúrovňová správa flexibilným modelom vzťahov medzi Komisiou, národnými vládami a regionálnymi a miestnymi orgánmi, vzťahov, ktoré sú prispôbené špecifickým situáciám a tematickým úvahám.

5. Dobrá správa vecí verejných zahŕňa partnerstvo s organizovanou občianskou spoločnosťou

5.1 Podľa názoru EHSV si moderné miestne a regionálne riadenie vyžaduje aktívne zapojenie rozličných segmentov miestnych a regionálnych spoločností. Môžu priniesť rozmanité zručnosti a názory zodpovedajúce špecifickým potrebám. Explicitne alebo implicitne sa to uznáva v niektorých úvahách Rady⁽¹⁷⁾.

5.2 Ústrednou referenciou týkajúcou sa partnerstva je článok 11 všeobecného nariadenia o štrukturálnych fondoch, ktorý vyzýva k partnerstvu, t. j. ku konzultáciám a zapájaniu sociálno-ekonomických aktérov a organizovanej občianskej spoločnosti⁽¹⁸⁾.

5.3 Podľa názoru EHSV dobrá správa vecí verejných v regionálnej politike zahŕňa zodpovednú a transparentnú spoluprácu reprezentatívnej a legitímnej občianskej spoločnosti, ktorá pozostáva z jasne určených aktérov na regionálnej úrovni. Konzultácie a účasť by mali prebiehať pri určovaní, programovaní a hodnotení regionálnych projektov. Spolupráca by sa mala uskutočniť aj v prípade medziregionálnych a cezhraničných projektov, okrem iného v rámci európskeho zoskupenia územnej spolupráce⁽¹⁹⁾.

5.4 Všeobecnejšie zastáva EHSV názor, že decentralizácia je prospešná pri podpore plnenia povinností a zodpovednosti

miestnych a regionálnych orgánov, ktorá zaktivizuje aj mimovládnych aktérov, akými sú sociálni partneri, obchodné komory, spoločnosti, rozvojové agentúry, organizácie pre bytovú výstavbu, kvázi autonómne mimovládne organizácie, agentúry na ochranu životného prostredia, spoločenské organizácie, školské zariadenia na všetkých úrovniach, zdravotnícke zariadenia, architekti a umelci.

5.5 Napriek zámerom vysloveným Radou a neustálemu dialógu medzi Komisiou, členskými štátmi a regiónmi na podporu takýchto partnerstiev, stále sa praktizujú iba v obmedzenom počte prípadov⁽²⁰⁾. V mnohých prípadoch jednoducho nejestvujú. Dobré príklady by sa mali zverejňovať.

5.6 Samotná reprezentatívna občianska spoločnosť takisto musí byť uspokojivo organizovaná na regionálnej úrovni a musí usmerňovať správne zručnosti. Tieto podmienky nie sú jednoduché v prípadoch, keď je občianska spoločnosť slabo rozvinutá alebo keď odráža širokú paletu niekedy protichodných záujmov.

5.7 Komisii by sa mala dať príležitosť, aby svojou činnosťou urýchlila a podporovala zdokonaľovanie decentralizovanej správy vecí verejných.

5.8 Takisto povedomie a vízia o potrebách zmien a prispôbovania v regiónoch a mestách môže podporiť lepšie partnerstvá a ich väčší počet. Skúsenosti ukazujú, že trvalá vízia verejných orgánov vytvára priestor na zintenzívnenie spolupráce s ostatnými aktérmi. Článok 11 o partnerstve vo všeobecných podmienkach štrukturálnych fondov by sa mal zohľadňovať v tých istých súvislostiach.

5.9 Príležitostí je mnoho. Lepšia správa vecí verejných na decentralizovanej úrovni zvýši odolnosť spoločnosti ako celku a jej pripravenosť na budúcnosť.

5.10 Vzhľadom na skutočnosť, že Európska komisia hodlá neskôr v tomto roku zverejniť dokument venovaný problematike partnerstva v rámci kohéznej politiky EÚ, EHSV navrhuje vrátiť sa k tejto problematike podrobnejšie v osobitnom stanovisku.

V Bruseli 18. septembra 2008

predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁷⁾ Pozri bod 2.

⁽¹⁸⁾ Nariadenie Rady (ES) 1083/2006 z júla 2006, ktoré sa má uplatňovať pri všetkých programoch kohéznej politiky EÚ na roky 2007 – 2013. Je samozrejmé, že partnerstvá na národnej úrovni, nech sú akokoľvek dôležité, nemôžu nahradiť partnerstvá s regionálnou občianskou spoločnosťou.

⁽¹⁹⁾ Nariadenie (ES) 1082/2006 z júla 2006. Toto nariadenie týkajúce sa cezhraničnej spolupráce sa obmedzuje na administratívne postupy.

⁽²⁰⁾ Pri viacerých príležitostiach sa EHSV prihovárať za partnerstvo pri uplatňovaní regionálnej politiky, napríklad v stanovisku na tému Partnerstvo pri využívaní štrukturálnych fondov, Ú. v. EÚ C 10, 14.1.2004, s. 21 a stanovisku na tému Úloha organizácií občianskej spoločnosti pri uplatňovaní kohéznej politiky a politiky regionálneho rozvoja EÚ, Ú. v. EÚ C 309, 16.12.2006, s. 126. Regionálne partnerstvo by sa malo garantovať aj v iných oblastiach, napríklad v programe pre konkurencieschopnosť a inovácie a v 7. rámcovom programe; pozri stanovisko EHSV na tému Regionálna a miestna politika pre zvládnutie priemyselných zmien: úloha sociálnych partnerov a príspevok rámcového programu pre konkurencieschopnosť a inováciu, Ú. v. EÚ C 318, 23.12.2006, s. 12.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Rady o oslobodení od daní, ktoré sa vzťahuje na trvalý dovoz osobného majetku jednotlivcov z členského štátu (kodifikované znenie)“

KOM(2008) 376 v konečnom znení – 2008/0120/COD

(2009/C 77/31)

Rada Európskej únie sa 18. júna 2008 rozhodla podľa článku Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Rady o oslobodení od daní, ktoré sa vzťahuje na trvalý dovoz osobného majetku jednotlivcov z členského štátu (kodifikované znenie)“

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý a nie sú k nemu potrebné žiadne pripomienky, na svojom 447. plenárnom zasadnutí 17. a 18. septembra 2008 (schôdza zo 17. septembra 2008) jednomyselne rozhodol zaujať k predkladanému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 17. septembra 2008

predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Stratégia vzťahov EÚ – Afrika“

(2009/C 77/32)

Louis Michel, člen Komisie zodpovedný za rozvoj a humanitárnu pomoc, požiadal listom z 11. júla 2007 Európsky hospodársky a sociálny výbor o vypracovanie stanoviska na tému

„Stratégia vzťahov EÚ – Afrika“.

Odborná sekcia pre vonkajšie vzťahy poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 17. júla 2008. Spravodajcom bol pán Dantin.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 447. plenárnom zasadnutí 17. a 18. septembra 2008 (schôdza z 18. septembra 2008) prijal 89 hlasmi za, pričom nikto nehlasoval proti a nikto sa nezdržal hlasovania, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 V globalizovanom kontexte nového storočia by sme sa mali v otázke **vzťahov medzi Európou a Afrikou poučiť z minulosti, dať im nový základ** a zamerať sa na vytvorenie partnerstva založeného na rovnakých právach a povinnostiach. Po desaťročiach spolupráce a poskytovania rozvojovej pomoci sa totiž nesmierna chudoba v Afrike zhoršuje a prehľbuje – výsledky nesprávne zameraného hospodárskeho rastu, ktorý neprináša nové pracovné miesta, sú rozdelené nerovnomerne, čím sa rozdiely ešte zväčšujú. Viac než 55 % obyvateľstva subsaharskej Afriky má k dispozícii menej než 1 dolár na deň, vyše 70 % celkového počtu pracovných miest predstavuje neoficiálna práca, zabezpečujúca pokrytie základných potrieb, z toho je 57 % pracovných miest v poľnohospodárstve. Tento stav svedčí o vážnom nedostatku dôstojných a produktívnych pracovných miest.

1.2 Táto otázka je veľmi dôležitá, najmä pokiaľ ide o rozvoj a stabilizáciu Afriky, ale aj o bezpečnosť Európy a jej schopnosť vytvárať podmienky pre svoj trvalý rozvoj.

1.3 **Rozvojové politiky**, ktoré doteraz uplatňovala Európska únia v súlade s rôznymi dohodami, (Lomé, Yaoundé, Cotonou) ani vynaložené financie vždy **nedosiahli želané výsledky**, najmä pokiaľ ide o vytváranie dôstojných pracovných miest. Vzhľadom na túto skutočnosť a **potrebu zmeny** výbor víta úspech samitu EÚ – Afrika, ktorý sa konal 8. a 9. decembra 2007 v Lisabone.

1.3.1 Predovšetkým víta prierezové zohľadnenie problematiky zamestnanosti.

1.4 EHSV sa nazdáva, že rozvoj dôstojnej práce je základom pre odstraňovanie nerovností, chudoby, pre sociálne začlenenie a dôstojný život, ktoré sú nevyhnutné na predchádzanie extrémizmu a konfliktom, a teda aj dôležité pre stabilitu krajín.

1.5 Na rozvoj dôstojnej práce je podľa výboru potrebné rozvíjať aktivity prednostne zamerané na túto oblasť, vychádzajúc z nižšie rozvedených prvkov, ktoré sú rozličnej povahy, no navzájom spolu úzko súvisia, ovplyvňujú sa, a teda spoločne vytvárajú ucelenú politiku.

1.5.1 Rast založený predovšetkým na ťažbe prírodných zdrojov nevytvára mnoho pracovných miest. **Preto by sa mal preorientovať na primárne spracované výrobky alebo na konečné výrobky.** Tento cieľ by mali sledovať aj investície, ktoré by mali smerovať do odvetví s vysokou pridanou hodnotou.

1.5.2 **Súkromný sektor je nesmierne dôležitý, a spolu s ním aj malé a stredné podniky.** EÚ musí povýšiť rozvoj MSP na jednu z hlavných línií svojej politiky spolupráce.

1.5.3 Aktuálny rast cien surovín je ďalším dôvodom na to, aby sa z **poľnohospodárstva stala strategická priorita rozvoja.** Poľnohospodárstvo, ktoré využíva veľkú časť územia a zamestnáva značnú časť vidieckeho obyvateľstva, by malo prispievať k dosiahnutiu potravinovej sebestačnosti a k rozvoju spracovateľského priemyslu, a tak spomaliť odchod obyvateľov z vidieka.

Treba vytvoriť krátkodobé, strednodobé a dlhodobé plány v oblasti poľnohospodárstva a predovšetkým sa zamerať na získanie rozpočtových prostriedkov na ich realizáciu. Takéto kroky by sa mali navrhovať v spolupráci s organizáciami poľnohospodárov.

1.5.4 **Rozvoj ľudských zdrojov** je neoddeliteľným faktorom akejkoľvek rozvojovej stratégie. Mali by sa uskutočniť analýzy požiadaviek v oblasti pracovných miest, trhu práce, vypracovať predpovede a **predvídať hlavné problémy a výzvy súvisiace so vzťahom medzi vzdelaním a zamestnaním.**

1.5.5 Hoci **regionálna a intraregionálna hospodárska integrácia** značne pokročila, hospodársky potenciál zatiaľ nie je využitý. Treba predovšetkým skoordinať opatrenia na harmonizáciu colných postupov, rozvinúť infraštruktúru, zabezpečiť voľný pohyb občanov, atď. V tejto súvislosti výbor vyjadruje poľutovanie nad skutočnosťou, že doteraz neboli uzatvorené **regionálne rokovania o dohodách o hospodárskom partnerstve,** ktoré sa týkajú aj regionálnej integrácie.

1.5.6 Každú rozvojovú politiku musí sprevádzať a obohacovať **sociálny dialóg,** najmä prostredníctvom rokovaní o kolektívnych dohodách. **Preto treba vytvárať alebo rozvíjať silné a nezávislé organizácie zamestnávateľov a pracovníkov.**

1.5.7 **Účasť neštátnych aktérov je nevyhnutným prvkom rozvoja zamestnanosti** a musí sa stať aj neoddeliteľnou súčasťou spoločnej stratégie vzťahov medzi EÚ a Afrikou. Preto ich treba zapojiť do prípravy a realizácie národných a regionálnych orientačných programov.

1.5.8 **Dobrá správa vecí verejných** posilňuje dôveru investorov. Už len z tohto hľadiska je pre zamestnanosť dôležitá. Treba ju chápať globálne, najmä pokiaľ ide o dodržiavanie ľudských práv a práv pracujúcich, vrátane odborárskych slobôd, pracovných noriem a boja proti **korupcii.** V poslednej uvedenej oblasti musí EÚ aj členské štáty **podmieniť svoju finančnú pomoc možnosťou sledovať jej využitie.**

2. Úvod

2.1 Listom z 11. júla 2007 požiadal Louis Michel, člen Komisie zodpovedný za rozvoj a humanitárnu pomoc, Európsky hospodársky a sociálny výbor, aby vypracoval stanovisko k rozličným otázkam vyplývajúcim z oznámenia „Z Káhiry do Lisabonu – partnerstvo EÚ – Afrika“ a aby sa zamerail najmä na tému ako **napraviť nedostatok pracovných miest v Afrike.**

2.2 EHSV víta túto žiadosť, ktorá zodpovedá rámci rozvojovej politiky uplatňovanej v Afrike už niekoľko desaťročí a zároveň je zameraná do budúcnosti a vychádza predovšetkým z rozhodnutí zo summitu EÚ – Afrika, obsiahnutých vo vyhlásení s názvom *Strategické partnerstvo*, ako aj z *Prvého akčného plánu na roky 2008-2010*, pomocou ktorého sa majú závery realizovať.

2.3 Skutočnosť, že sa Komisia obrátila na výbor v **otázke zamestnanosti,** svedčí o jej rozhodnutí povýšiť túto tému na hlavný cieľ jej rozvojovej politiky, a zároveň naznačuje, že ekonomicko-sociálni aktéri môžu zohrať dôležitú úlohu v **boji proti chudobe prostredníctvom vytvárania dôstojných pracovných miest.** EHSV túto skutočnosť víta.

Stanovisko najprv poskytne krátky prehľad politík, ktoré sa uplatňovali v minulosti a ich výsledkov, načrtne súčasnú situáciu v Afrike a budúce politiky a následne sa zameria na hlavné oblasti, v ktorých by bolo podľa výboru potrebné konať, ak chceme prispieť k vytváraniu dôstojných pracovných miest. Tieto úvahy prihliadajú na usmernenia a akčný plán, ktoré boli prijaté na summite EÚ – Afrika, ktorý sa konal 8. a 9. decembra 2007 v Lisabone. Stanovisko takisto vychádza zo skorších prác EHSV venujúcich sa rozvoju Afriky⁽¹⁾.

(1) CESE 1205/2004 „Úloha organizácií žien ako neštátnych aktérov v oblasti Dohôd z Cotonou“. Spravodajkyňa: pani Florio. September 2004.

CESE 1497/2005 „Ako začleniť sociálne aspekty do rokovaní o dohodách o hospodárskom partnerstve“ Spravodajcovia: páni Pezzini a Dantin. December 2005.

CESE 753/2006 „Afrika ako nevyhnutná priorita: stanovisko európskej občianskej spoločnosti“. Spravodajca: pán Bedossa. Máj 2006.

CESE 673/2007 „Migrácia a rozvoj: príležitosti a výzvy“. Spravodajca: pán Sharma. December 2007.

Správa monitorovacieho výboru EHSV pre vzťahy krajín AKT a EÚ: „Ľudské zdroje pre rozvoj“. Spravodajcovia: pani King a pán Akouete. Máj 2007.

3. Všeobecné úvahy

3.1 Africký kontinent je veľmi rôznorodý. Zahŕňa štáty, ktoré sa navzájom odlišujú históriou, kultúrou, etnickým zložením, prírodným bohatstvom (minerály, ropa, diamanty ...) či klímou a v ktorých prevláda rôzna situácia pokiaľ ide o demokratické pomery, správu vecí verejných alebo dodržiavanie ľudských práv... S tým súvisí aj rôzna hospodárska a sociálna úroveň krajín. Je preto ťažké pozeráť sa na Afriku globálne a posudzovať ju ako jeden celok. Napriek tomu však existujú aj určité spoločné črty – v prvom rade vzťahy s Európou, či už minulé alebo budúce, alebo spoločná história, ktorá smeruje k spoločnej budúcnosti formovanej na základe dynamiky zmien, ktoré by mali vznikáť takisto spoločne.

3.2 V globalizovanom kontexte nového storočia sa totiž v otázke vzťahov medzi Európou a Afrikou treba poučiť z minulosti a **dať im nový základ**. Musia vychádzať z uvedomenia si potreby vybudovať spoločnú budúcnosť zameranú oveľa väčšmi na spoločné silné stránky aj riziká, logiku spoločných záujmov než na chvíľkovo zdieľanú históriu, súcit alebo vernosť, v snahe zabrániť vzájomným rozporom medzi niektorými partnermi z obidvoch kontinentov.

3.3 Je to nelažký cieľ. Na africkom kontinente, vzdialenom pätnásť kilometrov od Európy, sa sústreďujú všetky „hlavné riziká“ súčasného sveta: nekontrolovaná migrácia, rozmáhajúce sa epidémie, katastrofy súvisiace s klímou a životným prostredím, hrozba terorizmu ... Zároveň je to však svetadiel s najväčším potenciálom, či už ide o prírodné zdroje alebo očakávaný dopyt v oblasti spotreby a investícií.

3.4 Európska únia je nepochybne stále najdôležitejším hospodárskym partnerom afrického kontinentu a najvýznamnejším donorom. Tento historický monopol sa však začína rúcať pod tlakom prichádzajúcich nových veriteľov, akými sú predovšetkým Čína, ale aj India, veľké štáty Latinskej Ameriky a monarchie z Perzského zálivu (dokonca aj Irán) a napokon sa do tejto oblasti vrátili aj Spojené štáty, ktoré si chcú zaistiť bezpečnosť dodávok energie a zároveň odvrátiť teroristické hrozby, rozšíriť terén na šírenie kresťanských hodnôt a demokracie a zastaviť prenikanie Číny, ktoré ich znepokojuje ^(?).

3.5 Je však očividné, že odtiaľto bude bezpečnosť Európy, rovnako ako aj jej schopnosť pokračovať v trvalom hospodárskom raste, úzko a priamo závisieť od rozvoja a stabilizácie Afriky. Nie je možné, aby v strednodobej a dlhodobej perspektíve Európa existovala ako ostrovček prosperity, vzdialený len pätnásť kilometrov od svetadielu, ktorý sa vyznačuje biedou. Európska únia musí v rámci svojho trvalo udržateľného rozvoja vziať na vedomie, že Afrika je skutočne jej „susedom“.

3.6 „Pre európsku stratégiu vzťahov s Afrikou bol dlho typický asymetrický vzťah **darca a príjemcu**, ku ktorému sa

pridávalo aj falošne upokojuvané ideologické svedomie a jednostranná vízia našich záujmov. Táto archaická a nerealistická vízia spôsobila veľa zla. Teraz je na čase obrátiť list a vytvoriť novú partnerskú koncepciu, medzi partnermi, ktorí sú si rovní vo svojich právach aj povinnostiach, riadiacu sa logikou spoločných záujmov a charakterizovanú prvkami ako trvalo udržateľný rozvoj, dobré riadenie v hospodárskej, daňovej a sociálnej oblasti, prenos technológií, atď.“ ^(?).

3.6.1 Táto stratégia, ktorá je teda založená na asymetrickom vzťahu darca – príjemca alebo veriteľ – príjemca a ktorá je zakotvená predovšetkým v rôznych dohodách, ktorými sa riadili alebo sa stále riadia vzťahy medzi EÚ a Afrikou, dnes predstavuje s ohľadom na hospodársky a sociálny stav Afriky **neúspech** ⁽⁴⁾. **Súčasnú situáciu teda treba zmeniť**.

Africké štáty sa dostali do závislosti, najmä finančnej, ktorá im nedovoľuje plne rozvinúť sily potrebné na rýzný vstup na svetovú hospodársku scénu.

3.6.1.1 Po desaťročiach, počas ktorých Európska únia ako aj mnohé členské štáty (často bývalé koloniálne krajiny) či medzinárodné organizácie ako Svetová banka poskytovali Afrike rozvojovú pomoc, sa na tomto svetadieli chudoba stále zhoršuje a prehlbuje.

3.6.1.2 Napriek tomu, že z rozvojových krajín či regiónov ako Čína, India, juhovýchodná Ázia alebo Brazília sa stávajú hospodárske veľmoci, ktoré sa presadili na medzinárodnom obchodnom poli, Afrike sa až na zriedkavé výnimky nedarí.

3.6.1.3 Prečo sa krajina ako Južná Kórea, ktorá ešte pred pár rokmi žila „pre ryžu a z ryže“ dokázala stať jedným zo svetových lídrov v oblasti elektroniky a lodiarstva, informatických služieb a automobilového priemyslu a Afrika nie?

3.6.1.4 Európa je stále najväčším dovozcom výrobkov z Afriky. Avšak napriek vyše 25 rokom existencie asymetrických colných sadzieb sa objem vývozu z afrických krajín do EÚ znížil o viac než polovicu, pričom v pomere k svetovému obchodu poklesol z 8 % v roku 1975 na 2,8 % v roku 2000. Uvedené colné preferencie nestačili. Nízka konkurencieschopnosť afrických výrobkov podkopala kapacity exportu z Afriky smerom do Európy.

3.6.1.5 Výsledky hospodárskeho rastu, ktorý sa opiera predovšetkým o využívanie prírodných zdrojov, sú rozdelené veľmi nerovnomerne, čím sa len zväčšujú ekonomické rozdiely, chudobní sú stále chudobní či dokonca ešte chudobnejší a bohatí ďalej bohatnú. Všetko samozrejme prebieha bez ohľadu na zásady dobrého hospodárskeho riadenia a etiky. Túto situáciu kritizujú aj mnohí Afričania:

— „(Treba), aby sa do krajiny vrátili prostriedky nelegálne získané v krajinách pôvodu, ktoré sú uložené v zahraničných bankách“ ⁽⁵⁾.

^(?) Európska únia – Afrika: „Strategické partnerstvo“, Nathalie Delapalme, Elise Colette. Notes de la Fondation Robert SCHUMANN. December 2007.

^(?) Prejav Louisa Michela, člena Komisie, na konferencii „EÚ – Čína – Afrika“, ktorú usporiadala Európska komisia. Brusel, 28. júna 2007.

⁽⁴⁾ Reakcia člena Komisie Michela na otázku, ktorá odznela na parlamentnom zhromaždení v Kigali. 18., 19., 20., 21., 22. novembra 2007.

⁽⁵⁾ Mimoriadny samit Africkej únie venujúci sa otázkam zamestnanosti a boja proti chudobe. 3. – 9. septembra 2004, Ouagadougou. Záverečné vyhlásenie (článok 16).

— „Už sme unavení zo zlého riadenia; niektoré krajiny sú chudobnejšie než v minulosti, keď sa ešte nevyužívali zásoby ropy a diamantov ... Niektoré krajiny majú štátnikov, ktorých osobný majetok prevyšuje dlh ich štátu! Toto zlo neprichádza zvonka, ale od nás samých“⁽⁶⁾.

4. Z Káhiry do Lisabonu – strategické partnerstvo Afrika – EÚ

4.1 Politiky, ktoré sa uplatňovali doteraz, ani vynaložené financie, vždy nedosiahli želané výsledky, najmä pokiaľ ide o vytváranie dôstojných pracovných miest. Vzhľadom na túto skutočnosť a potrebu zmeny výbor vyjadruje potešenie nad úspechom Lisabonského samitu, ktorý sa konal 8. a 9. decembra 2007. Víta politickú vôľu, vďaka ktorej bolo možné doplniť, či dokonca od základu zmeniť a preorientovať spôsoby spolupráce, a tým aj obchodné a politické vzťahy medzi obidvomi svetadielmi.

4.2 Sedem rokov po samite v Káhire položil Lisabonský samit základy nového strategického partnerstva „rovného s rovným“ medzi Afrikou a Európskou úniou, založeného na spoločných hodnotách, zásadách a záujmoch uplatňovaných pri spoločnom riešení globálnych otázok medzinárodnej scény: mier a bezpečnosť, správa vecí verejných a ľudské práva, migrácia, energetika a klimatické zmeny, obchod, infraštruktúra a rozvoj.

4.3 Originalita a novátorstvo tejto stratégie spočíva okrem jej obsahu aj v tom, že popri vyhlásení operačnej fázy vzniká aj osem prioritných akčných plánov (pozri prílohu I k tomuto stanovisku), ktoré predstavujú určitý náčrt alebo plán práce. Pomocou nich by sa mali vypracovať konkrétne podmienky realizácie rozhodnutí a strategických priorít, ktoré stanovila obidva kontinenty. Pokrok v uplatňovaní týchto ôsmich plánov, ktoré sú mimoriadne náročné podľa vzoru dohôd z Cotonou, sa bude hodnotiť na nasledujúcom samite v roku 2012.

4.4 Výbor považuje za pozitívum, že okrem nepochybné dôležitých vyhlásení zásad sa stanovila aj štruktúra práce, ktorá umožní operatívne a konkrétne uplatnenie týchto zásad v praxi a predovšetkým hodnotenie ich realizácie už v roku 2010.

4.5 EHSV zdôrazňuje, že každé z uvedených ôsmich partnerstiev a s nimi súvisiace akčné plány, môžu prispieť k rozvoju dôstojných pracovných miest, ak bude v tejto otázke prijaté politické rozhodnutie a ak sa s nimi budú spájať konkrétne opatrenia v oblasti zamestnanosti (pozri 7. kapitolu).

4.6 Avšak odhliadnuc od písomných vyhlásení, treba podotknúť, že deklarovaná dobrá vôľa obidvoch strán zúčastnených na samite nemôže zakryť určité ťažkosti a úskalia, na ktoré poukazujú viacerí africkí činitelia. Tí naznačujú, že nech je nová stratégia akokoľvek progresívna a vytvára vyvážené partnerstvo, nemôže zrazu odstrániť vzťahy, ktoré sa ešte stále považujú za prístup ovládajúcich k ovládaným:

— odsudzujú sa byrokratické postupy EÚ, zatiaľ čo „z Číny môžeme tak ľahko dostať traktory, ktoré potrebujeme ...“;

— žiada sa, aby EÚ odškodnila Afriku za kolonizáciu a ožobračovanie alebo aby prijala jej prisťahovalcov...;

— počť pochybnosti o tom, či je možné uzatvárať Dohody o hospodárskom partnerstve v skutočnom partnerskom duchu...;

— kritizujú sa rozdielne postoje ku kríze v Zimbabwe...

Zdá sa, že cesta k opätovnému nastoleniu skutočnej dôvery medzi obidvomi stranami je ešte dlhá a plná nástrah.

4.6.1 V tejto súvislosti sa EHSV nazdáva, že v rámci vyváženého partnerstva je **predovšetkým** úlohou samotných vlád afrických krajín, aby **prevzali zodpovednosť za dobrú správu vecí verejných, za boj proti korupcii** a využívanie priamych alebo zahraničných investícií na boj proti chudobe vo svojich krajinách. Takéto uvedomenie si zodpovednosti posilní suverenity štátov a predstavuje nevyhnutnú fázu na ceste k obnovenému partnerstvu. Takisto je nevyhnutné zakotviť aj samotnú zásadu uplatňovania takéhoto vyváženého partnerstva medzi Európskou úniou a Afrikou, ktorá nadobúda svoj plný význam pri napredovaní k rozvoju a vytváraniu dôstojných pracovných miest.

4.7 EHSV si s uspokojením všima priestor, ktorý zaujíma občianska spoločnosť či už vo svojej inštitucionálnej forme (vzťahy medzi EHSV Európskej únie a ECOSOC Africkej únie)⁽⁷⁾ alebo v podobe mimovládnych subjektov, ktoré tvoria organizovanú občiansku spoločnosť⁽⁸⁾. Na to, aby deklarovaná vôľa nadobudla konkrétny tvar a odrazila sa v skutkoch, bude v tejto súvislosti potrebné prihliadať na problémy, ktoré sa v tejto oblasti vyskytli pri realizácii Dohody z Cotonou, inak vzniká riziko, že tieto snahy stroskotajú.

Výbor celkovo súhlasí s pokrokovým smerovaním stratégie vzťahov medzi EÚ a Afrikou pre celý kontinent.

5. Vytváranie dôstojných pracovných miest – nevyhnutný cieľ úspešnej stratégie vzťahov EÚ a Afriky

5.1 V článku 55 stratégie vzťahov EÚ a Afriky sa uvádza: „Otázky zamestnanosti a najmä sociálneho zabezpečenia, nedostatočných možností zamestnať sa a podpory dôstojnej práce v Afrike sa budú riešiť spoločne, pričom prednostne sa bude treba zamerať na vytváranie užitočných pracovných miest v oficiálnej ekonomike, zlepšenie zlých životných a pracovných podmienok, v súlade s programom OSN na podporu dôstojnej práce a na začlenenie neoficiálneho hospodárstva do oficiálnej ekonomiky ...“.

5.2 Výbor víta skutočnosť, že sa v stratégii vzťahov EÚ a Afriky venuje oficiálne pozornosť otázke dôstojnej práce, nakoľko sa nazdáva, že jej kvantitatívny aj kvalitatívny rozvoj je základom pre odstraňovanie nerovnosti, chudoby a pre sociálne začlenenie, ktoré sú nevyhnutné na predchádzanie extrémizmu a konfliktom, a teda aj pre stabilitu krajín.

⁽⁶⁾ Prejav predsedu hospodárskej a sociálnej rady jedného z frankofónnych štátov Západnej Afriky na valnom zhromaždení UCESA (Únia HSR Afriky), 13. a 14. novembra 2007 v Ouagadougou.

⁽⁷⁾ Pozri články 104 a 105 vyhlásenia.

⁽⁸⁾ Pozri články 106 až 110 vyhlásenia.

6. Situácia v oblasti zamestnanosti v Afrike

Afrika má značne vysoký podiel aktívneho obyvateľstva (68,6 %). Hoci nezamestnanosť je takisto vysoká (10,3 %), **najväčším problémom je nedostatok dôstojných a produktívnych pracovných miest: 46,2 % obyvateľstva, z toho 55,4 % v subsaharskej Afrike, má k dispozícii menej než 1 dolár na deň.** Inými slovami, veľká časť aktívneho obyvateľstva vykonáva prácu na čierne, ktorá väčšinou stačí len na pokrytie ich základných potrieb. Takáto práca predstavuje 68 % celkového počtu pracovných miest, z toho 57,2 % z nich je v primárnom poľnohospodárstve. Väčšinou túto prácu vykonávajú mladí ľudia a ženy – tieto skupiny zohrávajú rozhodujúcu úlohu, keďže sú jadrom hospodárskeho spoločenstva a rodiny, a teda predstavujú základ ekonomickej a sociálnej štruktúry Afriky (pozri prílohu II k tomuto dokumentu).

7. Vytváranie dôstojných a produktívnych pracovných miest

Vzhľadom na vyššie uvedené je pre Afriku prioritou vytvoriť dôstojné a produktívne pracovné miesta, ktoré si pracovníci vyberú slobodne a ktoré jedine môžu účinne prispieť k odstraňovaniu chudoby, k vytváraniu podmienok pre dôstojný život, ku vzniku kvalitného sociálneho zabezpečenia otvoreného pre všetkých, pričom na všetkých úrovniach by sa mala uplatňovať zásada rovnosti medzi mužmi a ženami a poskytovania príležitostí mladým ľuďom, ktorí sú budúcnosťou Afriky a v neposlednom rade aj solidarita medzi generáciami.

Bez produktívnych pracovných miest by bolo ilúziou usilovať sa o dôstojnú životnú úroveň, hospodársky a sociálny pokrok či rozvoj jednotlivcov. Cesta k naplneniu týchto cieľov vedie cez rozvoj ľudských zdrojov a podnikov súkromného sektora. Aby sa tento proces mohol plne realizovať, musí prebiehať v priaznivom prostredí zahŕňajúcom demokraciu, právny štát, dobrú správu vecí verejných, dodržiavanie ľudských a sociálnych práv...

Stratégia vzťahov EÚ – Afrika, schválená na Lisabonskom samite, sa prierezovo týka rôznych tém v oblasti zamestnanosti. Cieľom tejto kapitoly je uvedenú ústrednú tému prehĺbiť prostredníctvom analýz a návrhov smerovania. Okrem toho obsahuje úvahy o hlavných činiteľoch, ktoré môžu pomôcť pri dosahovaní stanoveného cieľa. Uvedený prístup je vo svojej podstate makroekonomický. Avšak na získanie prehľadu o rôznych prebiehajúcich aktivitách by bolo vhodné neskôr zostaviť zoznam jednotlivých aktivít európskych MVO pôsobiacich v Afrike v oblasti rozvojovej pomoci, ktorý by odrážal rôznorodosť programov rozvíjaných predovšetkým v spolupráci so samosprávami a/alebo s miestnymi zoskupeniami (družstvá, združenia pestovateľov zeleniny, školské alebo zdravotnícke zariadenia...), ktoré prispievajú k rozvoju zamestnanosti.

Napriek tomu, výbor okrem vyššie uvedeného zdôrazňuje a prízvukuje, že **pre rozvoj Afriky, a teda aj pre vytváranie dôstojných a produktívnych pracovných miest, je nevyhnutné, aby štáty na tomto kontinente dosiahli väčšiu stabilitu.** Veľký počet štátov však sa však naďalej zmieta v nekonečných konfliktoch. Konflikty v Guinei, Libérii a Sierra Leone, teda v krajinách bohatých na prírodné zdroje, najmä diamanty a drevo, spôsobili za posledných desať rokov veľkú krízu v celom regióne, ktorá mnohých ľudí vyhnala z domovov. Nehovoriac o darfúrskom konflikte, ktorý sužuje Sudán, o „zabudnutej vojne“ na severe Ugandy, o pretrvávajúcom nebez-

pečenstve na východe a severe Stredoafrickej republiky a o nestabilnej situácii v Kongu. Vzhľadom na tento stav musí Európska únia a vo všeobecnosti aj medzinárodné spoločenstvo vyvinúť úsilie v otázke, ktorá je pre budúcnosť afrického kontinentu rozhodujúca. Pretože okrem páchaných ukrutností, ktoré nikto nemôže ignorovať ani tolerovať, je očividné, že ak zamestnanosť môže prispieť k posilneniu stability krajín, nestabilita naopak bráni rozvoju zamestnanosti, a tým aj vytváraniu pracovných miest.

7.1 Za hospodársky rast spojený s vytváraním pracovných miest

7.1.1 Rok 2006 bol v oblasti hospodárskeho rastu pre Afriku priaznivý, keďže jeho miera dosiahla v severnej časti kontinentu 6,3 % a v subsaharskej Afrike 4,8 %, pričom medzi jednotlivými krajinami prevládali obrovské rozdiely.

7.1.2 Tieto čísla sú pomerne vysoké, najmä v porovnaní s výsledkami Európskej únie, no kvôli stagnujúcej či dokonca klesajúcej produktivite, nesprávne orientovaným investíciám, nízkej pridanej hodnote pri väčšine priemyselných či poľnohospodárskych výrobkov, nárastu počtu obyvateľstva a obrovskému nedostatku dôstojných pracovných miest **by bola potrebná dvojciferná miera hospodárskeho rastu, ktorá by umožnila kvantitatívne a zároveň aj kvalitatívne zlepšenie zamestnanosti.** Podľa odhadov by na pozitívny vývoj v duchu miléniových cieľov, ktoré bohužiaľ nezahŕňajú ciele v oblasti zamestnanosti, bola potrebná prinajmenšom deväťpercentná miera hospodárskeho rastu.

7.1.3 Hospodársky rast Afriky sa nespája s vytváraním veľkého množstva pracovných miest, pretože má pôvod v nesprávnych zdrojoch. Hnacou silou rastu je často zvýšené využívanie prírodného bohatstva, pre ktoré sú často typické neskutočne obmedzujúce pracovné podmienky a ktorého rentabilita v poslednom čase obrovsky vzrástla, najmä v štátoch vyvážajúcich ropu, kvôli rastúcim cenám tejto suroviny. Okrem skutočnosti, že tento stav je veľmi neistý, keďže podlieha výkyvom cien, nevytvára ani ďalšie pracovné miesta. To isté platí o ostatných prírodných zdrojoch, ktoré sa väčšinou vyvážajú nespracované. Navyše, ak strednej triede plynie prospech z oživenia určitej činnosti, jej príslušníci vyhľadávajú väčšinou výroby z dovozu. Takáto spotreba teda tiež neovplyvňuje miestnu zamestnanosť.

7.1.4 Príjmy z ťažby ropy, o ktorých sa stále nevie, kde a ako sa využívajú, by sa mali investovať do výroby spracovaných výrobkov s vysokou pridanou hodnotou, ktoré podporia hospodársky rast spojený s vytváraním pracovných miest. To isté platí o ostatných prírodných či poľnohospodárskych zdrojoch, ktoré môžu napomôcť rozvoju potravinárskeho priemyslu v rámci štruktúrovanej, financovanej a prioritnej poľnohospodárskej politiky (pozri bod 7.4 a prílohu IV k tomuto dokumentu).

7.1.5 Rast spojený s vytváraním pracovných miest v optimálnom počte nie je možné dosiahnuť iba samotnou ťažbou surovín alebo tradičnou masovou poľnohospodárskou produkciou (cukrová trstina, bavlna, banány, podzemnica olejná, kakao...). Hospodársky rast spočíva aj v rozvoji spracovateľského priemyslu produkujúceho výrobky s vysokou pridanou hodnotou, ktorý je z dlhodobého hľadiska najlepším spôsobom ako zabrániť zhoršeniu podmienok obchodovania, zapojiť sa do intraregionálneho, regionálneho a nakoniec aj svetového hospodárstva a ich plody využiť pri napredovaní k novej etape rozvoja.

7.2 Preorientovanie investícií na podporu diverzifikácie

Bez hospodárskeho rastu nie je možné vytvoriť pracovné miesta, prípadne len malý počet, no hospodársky rast sa takisto nezaobíde bez kvalitných investícií.

Vo všeobecnosti sa uznáva, že na dosiahnutie vysokého ročného hospodárskeho rastu počas viacerých rokov (pozri bod 7.1.2) by boli potrebné investície pohybujúce sa vo výške medzi 22 – 25 % HDP, no tie v posledných rokoch dosahujú len 15 %. Možno rozlíšiť dva zdroje investícií, pomocou ktorých by bolo možné napredovať želaným smerom.

7.2.1 Domáce investície

7.2.1.1 V prvom rade treba investovať do odvetví s vysokou pridanou hodnotou a (alebo) s vysokou produkčnou kapacitou, ktoré majú vysoký potenciál tvorby pracovných miest: infraštruktúra, poľnohospodárstvo a trvalo udržateľný rozvoj, ochrana životného prostredia, kultúrny priemysel, doprava, rybolov, lesníctvo, IKT, priemysel (spracovanie surovín a konečné výrobky). Takisto treba investovať do segmentov, ktoré prispievajú k vytvoreniu vhodného rámca na prilákanie priamych zahraničných investícií (PZI), aby sa vytvoril priaznivý kruh: domáce investície – výroba – obchod – zisk ... nové domáce investície ...

7.2.1.2 Domáce investície ako aj mobilizácia vnútorných finančných zdrojov umožnia, na rozdiel od PZI, aby Afrika postupovala podľa priorit rozvoja, ktoré si sama stanoví.

7.2.1.3 Kde je možné nájsť prostriedky na domáce investície?

- Využívanie nesmiernych známych či skrytých príjmov z ťažby prírodných zdrojov (ropa, plyn, uhlie, diamanty, drevo, minerály: chróm, platina, kobalt, zlato, mangán, meď, železo, urán...) ⁽⁹⁾. (Ako sa s nimi nakladá v súčasnosti? A čo sa napríklad deje s príjmami z cukru, ktorý sa predal za trojnásobok svetovej ceny?)
- Zavedenie dane z pridanej hodnoty (DPH) viedlo len k obmedzenému a neúplnému zvýšeniu verejných príjmov. Tento stav by bolo možné zlepšiť.
- V niektorých krajinách by sa mohli daňové príjmy zdvojnásobiť, ak by sa zlepšil výber daní.
- Z veľkých rozdielov v pomere daňových príjmov a HDP (od 38 % v Alžírsku a Angole až po menej než 10 % v Nigeri, Sudáne a Čade) vyplýva, že krajiny, kde je tento pomer veľmi nízky, môžu významne zvýšiť svoje príjmy.
- Základ príjmov by sa zvýšil aj legalizovaním nelegálnej práce, a teda rozšírením daňového základu.

⁽⁹⁾ Na území samotnej Afriky sú sústredené takmer všetky svetové zásoby chrómu (predovšetkým v Zimbabwe a Južnej Afrike), 90 % zásob platiny (Južná Afrika, ...) a 50 % zásob kobaltu (Demokratická republika Kongo, Zambia, ...).

Všetky uvedené zlepšenia by mali prispieť ku kvantitatívnemu a kvalitatívnemu zvýšeniu verejných opatrení.

— V niektorých krajinách sú dôležitým zdrojom rozvoja financie, ktoré zasielajú ľudia pracujúci v zahraničí ⁽¹⁰⁾. V roku 2004 dosiahli približne 16 miliárd USD. Tieto prostriedky, evidované aj neevidované, pravdepodobne prevyšujú objem finančných zdrojov verejnej rozvojovej pomoci a priamych zahraničných investícií. Ak by tieto financie, ktorými sa nezvyšuje zadlženosť krajiny, prechádzali oficiálnym bankovým systémom afrických štátov (ktorý by musel byť bezpečný, dôveryhodný a kvalitný), mohli by významne ovplyvniť investičné kapacity. Aj na tomto samotnom bode je vidieť, **nakoľko je pre africké krajiny dôležité prísťahovalectvo**. Z toho vyplýva, že o všetkých zmenách predpisov týkajúcich sa migračných tokov by sa malo dôkladne diskutovať medzi EÚ, jednotlivými členskými štátmi a dotknutými africkými krajinami ⁽¹¹⁾.

— Únik kapitálu oberá africké štáty aj naďalej o značné zdroje investícií. **Tento únik kapitálu predstavuje dvojnásobok dlhu celého afrického kontinentu** ⁽¹²⁾, a preto niektorí odborníci považujú Afriku za „čistého veriteľa“ voči zvyšku sveta. Ak by sa tieto zdroje vyčlenili na produktívne investície, mohli by viesť k vytvoreniu pracovných miest a poskytnúť príjem rozsiahlym častiam obyvateľstva. Okrem snahy zastaviť tento odlev, ako sa o to pokúsili niektoré európske krajiny, by vlády mohli uvažovať aj o dočasnej amnestii na návrat tohto typu kapitálu.

S takýmito perspektívami a s potrebnými reformami, najmä v oblasti financií a rozpočtu, by Afrika mohlo dokázať zmobilizovať oveľa viac vnútorných zdrojov na financovanie produktívnych investícií podľa vlastného výberu.

7.2.2 Priame zahraničné investície (PZI)

Pre hospodárstvo Afriky je nevyhnutný prílev priamych zahraničných investícií. Ak sú správne nasmerované, zohrávajú pri rozvoji cieľovej krajiny dôležitú úlohu – prinášajú jej najmä kapitál a technológie, ako aj poznatky, know-how a prístup k trhom, čo ďalej prispieva k efektívnejšiemu využívaniu zdrojov a zvyšovaniu produktivity.

7.2.2.1 Priemerný ročný prílev PZI do Afriky sa v osemdesiatych rokoch 20. storočia v porovnaní s predchádzajúcim desaťročím zdvojnásobil a dosiahol 2,2 miliardy USD, v deväťdesiatych rokoch sa značne zvýšil na 6,2 miliardy USD a v rokoch 2000 – 2003 dosiahol až 13,8 miliardy USD. Prílev investícií na tento svetadiel však napriek tomu predstavuje len 2 až 3 % celosvetových tokov (vrchol, t. j. 6 %, dosiahol v polovici sedemdesiatych rokov) a menej než 9 % tokov do rozvojových krajín v porovnaní s vrcholom, ktorý v roku 1976 dosiahol 28 %.

⁽¹⁰⁾ Pozri CESE 673/2007 „Migrácia a rozvoj: príležitosti a výzvy“, spravodajca pán SHARMA, December 2007.

⁽¹¹⁾ Druhé spoločné stretnutie EHSV – UCESA (Únia HSR Afriky). Vyhlásenie predsedov.

⁽¹²⁾ „Hospodársky vývoj v Afrike“ (Le développement économique en Afrique), správa Konferencie OSN o obchode a rozvoji (UNCTAD), 26. septembra 2007.

7.2.2.2 Jednou z hlavných charakteristík prílevu PZI do Afriky je, že smerujú najmä do oblasti prírodných zdrojov. To vysvetľuje aj nerovnomerné rozloženie PZI na kontinente. Za ostatné dve desaťročia smerovali do 24 afrických krajín označovaných ako závislých od ropy a minerálov, priemerne tri štvrtiny PZI.

7.2.2.3 PZI by sa mali presmerovať, najmä do výrobných odvetví, aby bolo možné diverzifikovať hospodárstvo a vytvoriť konkurencieschopnú výrobu podporovanú prenosom technológií. Na to, aby Afrika dokázala prilákať diverzifikované PZI a na to, aby sa tieto využívali efektívne, musí tento kontinent pokračovať v snahách o vytvorenie celkovo priaznivého a atraktívneho prostredia. PZI totiž prichádzajú a prispievajú k rozvoju, len ak je splnených viacero základných podmienok: kvalita hospodárskej štruktúry a infraštruktúry, rozsah koncentrovaného trhu (z čoho vyplýva význam regionálnej integrácie), vzdelávanie pracovníkov (pozri „Ludské zdroje“), posilnenie a stabilita verejnej moci a riadna správa vecí verejných. Na efektívne využívanie PZI je okrem toho potrebné, aby tieto investície boli súčasťou vízie národného hospodárstva, ktorá nesmie opomínať ani intraregionálne, regionálne a svetové aspekty. V tejto súvislosti je potrebné vytvoriť skutočnú národnú stratégiu rozvoja, ako v juhovýchodnej Ázii v sedemdesiatych až osemdesiatych rokoch 20. storočia.

7.2.2.4 PZI však nie sú všeliakom a predovšetkým nedokážu vyriešiť otázky správy vecí verejných, demokracie, právneho štátu, dodržiavania ľudských práv, korupcie a úniku kapitálu... Tu treba pripomenúť, že PZI pochádzajúce z Číny v posledných značne vzrástli, a to najmä v nadväznosti na rozsiahle diplomatické snahy, ktoré vyvrcholili samitom Čína – Afrika. Čína sa pri svojich PZI sa takmer výlučne zameriava na ťažobný priemysel, nakoľko sa usiluje zabezpečiť si suroviny potrebné na svoj hospodársky rozmach.

7.2.2.5 Objem obchodu medzi Čínou a Afrikou sa za desať rokov zvýšil dvadsaťnásobne, pričom vzrástol z 3 miliárd USD v roku 1998 na 55 miliárd USD v roku 2006. Avšak z hľadiska záujmov Afriky vyvoláva čínska metóda viaceré otázky. Podpora sa často poskytuje vládám, ktoré sa neuberajú k demokracii, neusilujú sa o rozvoj právneho štátu či boj s chudobou⁽¹³⁾. V tejto súvislosti je veľavravným príkladom konflikt v Darfúre ako aj prístup Číny k otázke Zimbabwe. Čínska metóda okrem toho priaznivo nepôsobí ani na rozvoj (pozri prílohu III k tomuto stanovisku).

7.2.2.6 Členské štáty EÚ sa v oblasti investícií v Afrike značne angažujú. Ich pôsobenie by bolo možné rozšíriť napríklad nasledujúcimi krokmi:

- ponúknuť podnikom v EÚ hmatateľné stimuly, napríklad formou daňových úverov,
- využívať existujúce nástroje rozvoja po ich prehodnotení a posilnení – napr. zvýšiť výkonnosť investícií EIB

⁽¹³⁾ Paritné parlamentné zhromaždenie AKT – EÚ. Návrh správy na tému „Priame zahraničné investície v krajinách AKT“, spravodajcovia: pani Astrid LULLING a pán Timothy HARRIS, Kigali, november 2007.

a zjednodušiť ich, aby sa stali užitočným zdrojom pre súkromný sektor,

- vytvoriť štruktúru/orgán zameraný na ručenie za vhodne financované investície, podľa článku 77 ods. 4 Dohody z Cotonou.

7.3 Využitie MSP na hospodársky rozvoj

Súkromný sektor a jeho posilnenie a diverzifikácia sú kľúčové pre trvalo udržateľný rozvoj, vytváranie pracovných miest, a teda aj boj s chudobou.

Avšak vo väčšine afrických krajín určitým spôsobom chýba prepojenie medzi neformálnou ekonomikou a veľmi malými podnikmi (ktoré sa väčšmi zameriavajú na sociálne prežitie než na skutočnú stimuláciu hospodárstva) na jednej strane a pobočkami veľkých zahraničných firiem, ktoré fungujú takmer izolovane, a teda k miestnemu hospodárstvu prispievajú len malou mierou.

Vytvára tu teda úloha podporiť zakladanie malých a stredných podnikov (MSP), ktoré by vytvorili celistvú hospodársku štruktúru prispievajúcu k **rozvoju súkromného sektora, ktorý je pre rozvoj Afriky nevyhnutný**.

Na rozvoj MSP by sa mali podniknúť najmä nasledujúce kroky:

- podpora regionálnej integrácie (pozri bod 7.8) s cieľom prekonať obmedzenia miestnych trhov,
- zníženie administratívnej záťaže, zvýšenie dôveryhodnosti súdov, prispôbenie infraštruktúry vrátane nehmotnej infraštruktúry (komunikácia) potrebám MSP,
- rozšírenie finančných možností MSP (pozri bod 7.2.1 – domáce investície) v oblasti ich vytvárania a financovania. Kvôli tomu by bolo predovšetkým potrebné zlepšiť podnikateľské prostredie (napr. vytvorením podpory trhu a predaju), pomôcť MSP splniť podmienky oficiálneho financovania a rozšíriť ponuku financovania častejším využívaním nefinančného súkromného sektora.
- **Európska únia musí povýšiť rozvoj MSP na jednu z hlavných línií svojej politiky spolupráce v Afrike.** Mala by prostredníctvom členských štátov a ich podnikov podporovať a propagovať zakladanie MSP (podporou investícií cez daňové stimuly ako sú daňové úvery, zvýhodnené pôžičky, úloha EIB ...) najmä:

- systematickým prenosom technológií (know-how, informácie), ktorý by neskôr mohol iniciovať výskumné a rozvojové programy. Každý európsky podnik, ktorý uzavrie zmluvu na dodávku zariadení, priemyselných výrobkov, atď., by sa mal zaviazat', že odovzdá aj svoju technológiu. (Tento postup funguje s Čínou v jadrovej a leteckej oblasti – prečo by sa nemohol uplatňovať aj na Afriku pri menej zložitých výrobných, hoci pri nich ide o nižšie finančné prostriedky?),

- zakladaním ďalších podnikov a podnikateľských inkubátorov – tento postup by sa mohol podporovať tým, že by sa do odbornej prípravy začlenila snaha o rozvoj podnikateľského ducha,
- rozvojom spoločných podnikov spájajúcich africké a európske prvky (kapitál, pracovná sila, vedenie...).

7.4 Vytvoriť moderné a konkurencieschopné poľnohospodárstvo

Najdôležitejšou strategickou prioritou rozvoja Afriky musí byť poľnohospodárstvo, rybolov a lesníctvo, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou rozvoja vidieka. Tieto odvetvia predstavujú základ primárneho rozvoja a keďže sa rozvíjajú na veľkej časti územia, určujú aj štruktúru hospodárskeho a sociálneho života. Takýto rozvoj je nevyhnutný pre napredovanie smerom k potravinovej sebestačnosti, pretože je zásadnou oblasťou hospodárstva afrických krajín, prispieva k stabilizácii obyvateľstva a navyše predstavuje veľký potenciál pre vytváranie pracovných miest. Vzhľadom na význam afrického poľnohospodárstva (venuje sa mu 57,2 % aktívneho obyvateľstva – oproti 5 % v industrializovaných krajinách) je prekvapujúce, že v Deviatom európskom rozvojovom fonde sa na poľnohospodárstvo vyčlenilo len 1 %. Tento údaj posilňuje myšlienku potrebného zapojenia občianskej spoločnosti, a predovšetkým poľnohospodárov, do prípravy národných orientačných programov. Pre porovnanie: Svetová banka venovala na poľnohospodárstvo 8 % svojich zdrojov, pričom sama priznáva, že tento objem je nedostatočný.

V súčasnosti, v čase rastúcich cien poľnohospodárskych surovín, a teda aj potravín, na medzinárodných trhoch, viac než kedykoľvek v minulosti platí, že postupný rozvoj poľnohospodárstva môže prebehnúť len prostredníctvom kvalitnej a štruktúrovanej poľnohospodárskej politiky, so **strednodobým a dlhodobým plánovaním. Tejto politike musí byť udelená rozpočtová a finančná priorita v širokom zmysle slova** a musí byť prispôbená osobitným podmienkam a obmedzeniam jednotlivých krajín ako aj dotknutému kontinentu a zároveň v nej nesmie chýbať regionálny prístup.

V záujme čo najúspešnejšej realizácie takejto politiky je nutné ju navrhnuť a uplatňovať zásadne len v spolupráci s organizáciami afrických poľnohospodárov a treba do nej začleniť aj ochranné mechanizmy. Je v poriadku, že do Senegalu sa dováža ryža z Ázie, hoci má táto krajina pozdĺž rieky nevyužitý potenciál zavlažovaných území?

Racionálna politika podpory zamestnanosti v poľnohospodárstve by mohla vychádzať najmä z aspektov uvedených v prílohe IV k tomuto stanovisku.

7.5 Ľudské zdroje ako základ politiky na podporu zamestnanosti

Rozvoj ľudských zdrojov je neoddeliteľným faktorom každej rozvojovej stratégie. V tomto procese zohrávajú poprednú úlohu vzdelávanie a odborná príprava, keďže poskytujú flexibilnú a kvalitnú pracovnú silu, ktorá sa dokáže zamestnať v rôznych oblastiach. Odborníci na plánovanie ľudských zdrojov by mali spolu so socio-ekonomickými aktérmi

zanalyzovať požiadavky v oblasti pracovných miest, trhu práce, vypracovať strednodobé a dlhodobé predpovede a predvídať hlavné problémy a výzvy súvisiace so vzťahom medzi vzdelaním a zamestnaním. Vo všeobecnosti môže byť poučným príkladom situácia rozvíjajúcich sa krajín alebo krajín, ktoré zaznamenali rozvoj nedávno, ako napríklad Kórea.

Kľúčovú úlohu tu musí zohrať EÚ a členské štáty, ktoré majú bohaté skúsenosti v oblasti odbornej prípravy a zameraného a selektívneho financovania so zabezpečenou sledovateľnosťou. Z tohto hľadiska ponúka EÚ veľa vzdelávacích projektov, na ktorých môžu participovať africkí študenti. Táto aktivita je veľmi dôležitá, pretože budúcnosť Afriky závisí od vzdelaných ľudí.

Rozličné aktivity, ktoré by bolo možné rozvíjať s cieľom zamerať sa pri podpore zamestnanosti na ľudské zdroje, sú podrobnejšie uvedené v prílohe V k tomuto stanovisku.

7.6 Regionálna integrácia

Vo všeobecnosti sa uznáva, že v rámci Afriky existuje obrovský potenciál na rozvoj obchodu a na vytvorenie širšieho hospodárskeho priestoru.

Hoci regionálna a intraregionálna hospodárska integrácia značne pokročila, najmä vytvorením Africkej únie, obchodný potenciál zatiaľ nie je plne využitý. Treba lepšie koordinovať opatrenia na harmonizáciu colných postupov, obmedziť tarifné a netarifné prekážky, zlepšiť dopravu a komunikácie prostredníctvom zvýšených investícií do rozvoja regionálnej infraštruktúry a zabezpečiť voľný pohyb občanov najmä zrušením vízovej povinnosti. Všetky uvedené kroky by navyše mali byť v súlade s **politikou územného plánovania**, v snahe vytvoriť súvislý celok.

V rámci hospodárskeho rozvoja Afriky je predovšetkým nutné prehĺbiť jej vnútorný trh tak, aby dokázal podporovať vnútorný rast, vďaka ktorému by sa kontinent mohol stabilizovať a zaujať miesto na svetovej hospodárskej scéne. Regionálna integrácia a rozvoj vnútorného trhu sú odrazovými mostíkmi, ktoré umožnia Afrike pozitívne sa otvoriť voči svetovému obchodu.

V tejto súvislosti výbor vyjadruje poľutovanie nad skutočnosťou, že doteraz neboli uzatvorené **regionálne** rokovania o dohodách o hospodárskom partnerstve, ktoré sa týkajú aj hospodárskej integrácie.

7.7 Sociálny dialóg

Sociálny dialóg je nevyhnutný pre rozvoj dôstojnej práce a produktívnych pracovných miest. Zároveň sa musí stať neoddeliteľnou súčasťou realizácie spoločnej stratégie. Plná účasť sociálnych partnerov na hospodárskom a sociálnom dianí, najmä prostredníctvom rokovaní o kolektívnych dohodách, je totiž nielen demokratickou požiadavkou ale aj zdrojom sociálneho rozvoja, sociálneho zmieru a hospodárskej konkurencieschopnosti. Sociálny dialóg je najlepším prostriedkom na dosiahnutie socio-ekonomického konsenzu, ktorý je nositeľom

rozvoja. Možno povedať, že optimálny hospodársky rozvoj môže nastať len vtedy, ak ho sprevádza sociálny rozvoj. Tieto koncepty sa musia rozvíjať paralelne a vytvárať dynamiku potrebnú na plné napredovanie hospodárskeho pokroku, ktorý môže priniesť zlepšenie životného štýlu, dôstojné pracovné miesta a blaho obyvateľstva. Treba teda vytvárať alebo rozvíjať odborárske slobody a kolektívne rokovania, ako aj silné a nezávislé organizácie zamestnávateľov a pracovníkov, ktoré majú potrebné odborné poznatky na to, aby mohli správne plniť svoju úlohu.

7.8 Organizovaná občianska spoločnosť

Účasť neštátnych aktérov je nevyhnutným prvkom rozvoja dôstojnej práce. Ich zapojenie zodpovedá nielen požiadavkám participatívnej demokracie, ale zároveň prináša znalosti a know-how ľudí z „terénu“, ktorí každodenne podnikajú, vyrábajú, pestujú... Preto ich treba zapojiť do prípravy národných a regionálnych orientačných programov a považovať za plnohodnotných aktérov rozvoja. Takisto by mali mať nárok na verejnú rozvojovú pomoc a mali by sa na nich uplatňovať ustanovenia Dohody z Cotonou o pomoci na zvýšenie kapacít. V tejto súvislosti je zaujímavé pripomenúť 3. kapitolu stanoviska výboru 1497/2005 o potrebnom štruktúrovanom či dokonca inštitucionálnom usporiadaní organizovanej občianskej spoločnosti (platforma, sieť, výbor ...), ktoré by zabezpečilo časovú a miestnu jednotu potrebnú na vedenie diskusií a definovanie smerovania. Z tohto hľadiska je **pre Afriku nasledovania hodným príkladom vytvorenie Poradnej rady pre občiansku spoločnosť prostredníctvom Dohody o hospo-**

dárskom partnerstve CARIFORUM-ES, ktorá bola uzatvorená v decembri 2007. (Pozri záverečné vyhlásenie z 25. schôdze hospodárskych a sociálnych kruhov AKT – EÚ, ktorá sa konala 4., 5. a 6. marca v Bruseli: „Lepšie partnerstvo pre lepší rozvoj“). EHSV tu v rámci plnenia mandátu, ktorý mu prislúcha podľa Dohody z Cotonou, významne prispel prostredníctvom svojho monitorovacieho výboru AKT-EÚ, ku koordinácii, kolektívnej reflexii a rozvoju sietí organizovanej občianskej spoločnosti.

7.9 Správa vecí verejných

Dobrá správa vecí verejných posilňuje dôveru investorov. Už len z tohto hľadiska je pre rozvoj Afriky nevyhnutná. Preto je ústredným prvkom dialógu v rámci partnerstva Európy a Afriky podpora demokratického riadenia spoločnosti, ktorá je potrebná na všetkých úrovniach administratívy. Treba ju chápať globálne a mala by zahŕňať dodržiavanie ľudských práv a práv pracujúcich, vrátane odborárskych slobôd, pracovných noriem, ako aj otázky právneho štátu, posilnenia inštitúcií a štátneho aparátu, ktorého labilita a nedostatočné kapacity často brzdia realizáciu aktivít v oblasti spolupráce, zapojenie občianskej spoločnosti do skutočnej participatívnej demokracie, či dokonca boj proti korupcii. V poslednej uvedenej oblasti **musí Európska únia ako aj členské štáty stanoviť v rámci partnerstiev príslušné požiadavky a podmieniť finančnú pomoc možnosťou sledovať jej využitie.** Zo sto miliárd dolárov, ktoré sa ročne vynaložia na pomoc, sa totiž tridsať miliárd „stratí“⁽¹⁴⁾ (pozri body 3.6.1.5 a 7.2.1.3, posledná odrážka).

V Bruseli 18. septembra 2008

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris Dimitriadis

⁽¹⁴⁾ „Hospodársky vývoj v Afrike“ (*Le développement économique en Afrique*), 27.9.2007. Rozhovor štátneho tajomníka francúzskej vlády pre frankofóniu, denník „Le Monde“ 16.1.2008.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Vzťahy medzi EÚ a Ukrajinou: nová dynamická úloha pre občiansku spoločnosť“

(2009/C 77/33)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 17. januára 2008 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Vzťahy medzi EÚ a Ukrajinou: nová dynamická úloha pre občiansku spoločnosť“.

Odborná sekcia pre vonkajšie vzťahy, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 17. júla 2008. Spravodajkyňou bola pani Mall Hellam.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 447. plenárnom zasadnutí 17. a 18. septembra 2008 (schôdza z 18. septembra 2008) prijal 129 hlasmi za, pričom 4 členovia hlasovali proti a 8 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Zhrnutie

1.1 EHSV chce prostredníctvom tohto stanoviska podporiť uplatňovanie zásady spoločnej zodpovednosti a partnerstva medzi ukrajinskou občianskou spoločnosťou, ukrajinskou vládou a inštitúciami EÚ, a to prostredníctvom prehlbovania vzťahov medzi EÚ a Ukrajinou a účinného využívania politiky EÚ voči tejto krajine na podporu reformného procesu a modernizácie krajiny.

1.2 Európska únia je pre Ukrajinu cieľom a zároveň aj hybnou silou zmien. EHSV sa domnieva, že integrácia Ukrajiny do EÚ a jej reformný proces si vyžadujú silnú a stabilnú občiansku spoločnosť⁽¹⁾, ktorú však nebude možné vytvoriť bez dlhodobej politiky rozvoja občianskej spoločnosti v tejto krajine, a to tak zo strany EÚ, ako aj zo strany ukrajinskej vlády.

1.3 Podmienkou posilnenia úlohy občianskej spoločnosti je priaznivá politická atmosféra vo vzájomných vzťahoch medzi EÚ a Ukrajinou.

1.4 Perspektíva členstva Ukrajiny v EÚ by bola z tohto hľadiska dôležitá. Podobne je potrebné reálne diskutovať o možnosti odstránenia vízovej povinnosti a poskytnúť Ukrajine plán ako ho dosiahnuť. EHSV navrhuje zahrnúť tieto body do dohody o pridružení⁽²⁾ medzi EÚ a Ukrajinou, aby mohla slúžiť ako nástroj na podporu reformného procesu a na upevnenie úlohy občianskej spoločnosti.

1.5 Ukrajinská vláda by sa v súvislosti s politikou týkajúcou sa občianskej spoločnosti mala zamerať na vytváranie priaznivej regulačného rámca, pričom by subjekty občianskej spoločnosti mali získať dlhodobú úlohu v procese vytvárania politiky

a v občianskom dialógu. EÚ by mala zároveň prispieť k vytváraniu stratégie budovania kapacít ukrajinskej občianskej spoločnosti. Osobitná pozornosť sa musí venovať rozvoju sociálneho dialógu na všetkých úrovniach a tento rozvoj sa tiež musí neustále podporovať.

1.6 EHSV uznáva pokrok, ktorý Ukrajina dosiahla v oblasti upevňovania demokracie a právneho štátu a dodržiavania ľudských práv. Dosiahnutý pokrok prispeje k posilneniu jej vzťahov s EÚ a k prehlbeniu hospodárskej integrácie a dobrých politických vzťahov.

1.7 EHSV vyzýva na rýchle uzavretie rokovaní o dohode o pridružení. Zároveň navrhuje, aby na základe úzkej spolupráce s ukrajinskou občianskou spoločnosťou táto dohoda zahŕňala ustanovenie o zriadení spoločného orgánu občianskej spoločnosti, ktorý by jej umožnil dôraznejšie presadzovať jej názory v kontexte vzťahov medzi EÚ a Ukrajinou.

2. EÚ a Ukrajina: celkový vývoj spolupráce a príležitosti, ktoré súčasná situácia prináša

2.1 Hlavnou prioritou vonkajšej politiky Európskej únie ostáva naďalej podpora demokracie, dobrej správy vecí verejných a trhového hospodárstva v susedných krajinách. Za týmto účelom EÚ vytvorila európsku susedskú politiku, ktorá vychádza z kľúčových zásad partnerstva a spoločnej zodpovednosti, diferenciacie a podpory na základe potrieb.

2.2 V rámci európskej politiky susedstva začali v januári 2004 rokovania s Ukrajinou o akčnom pláne spolupráce medzi EÚ a Ukrajinou, ktorý Rada EÚ prijala v decembri 2004. Oranžová revolúcia v roku 2004, ktorá potvrdila výrazný potenciál ukrajinskej občianskej spoločnosti, a proeurópsky postoj oranžovej vlády prezidenta Viktora Juščenka a Júlie Tymošenkovej, utvrdila EÚ v zámere rozšíriť akčný plán o ďalšie podporné opatrenia. Akčný plán bol oficiálne prijatý 21. februára 2005 na zasadnutí Rady pre spoluprácu EÚ a Ukrajiny na obdobie piatich rokov. Plán poskytuje komplexný a ambiciózný rámec pre spoluprácu s Ukrajinou a stanovuje všetky dôležité kľúčové oblasti, ktoré je

(1) Občiansku spoločnosť, ako ju vnímame v tomto stanovisku, tvoria tri skupiny organizácií, ktoré rozlišujeme podľa ich aktivít: 1. záujmové organizácie, ktoré zastupujú a podporujú záujmy a hodnoty určitých skupín v spoločnosti ako celku; 2. organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby, ktoré poskytujú služby svojim členom alebo širšiemu spektru klientov; 3. podporné organizácie, ktoré poskytujú zdroje na pomoc tým, ktorí ju potrebujú, alebo na podporu určitej činnosti. Medzi organizácie občianskej spoločnosti patria odborové zväzy, zamestnávateľské organizácie, podnikateľské združenia, organizácie obhajujúce určité požiadavky, ako aj organizácie poskytujúce sociálne služby alebo zastupujúce zraniteľné skupiny v spoločnosti a iné záujmy, ako napr. mládežnícke organizácie alebo spotrebiteľské združenia. Pozri Zimmer, A., Priller, E. (eds.): Future of Civil Society. Making Central European Nonprofit-Organizations Work, VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden 2004, s. 16 a nasl.

(2) Predtým sa táto dohoda označovala ako „nová rozšírená dohoda“. Spoločné vyhlásenie zo stretnutia EÚ a Ukrajiny, (9. septembra 2008) vyzýva k uzavretiu dohody o pridružení medzi EÚ a Ukrajinou.

potrebné zreformovať (politický dialóg a politická reforma, hospodárska a sociálna reforma a rozvoj, obchod a reforma pravidiel obchodu, spolupráca v oblasti spravodlivosti a vnútorných záležitostí, doprava, energetika, informačná spoločnosť a životné prostredie, priame kontakty medzi občanmi).

2.3 Ukrajina získala prísľub, že rokovania o novej rámcovej dohode (dohoda o pridružení) budú otvorené pod podmienkou, že parlamentné voľby v roku 2006 budú slobodné a spravodlivé. Rovnako získala prísľub, že po vstupe krajiny do Svetovej obchodnej organizácie budú otvorené rokovania o prehlbenom režime voľného obchodu. V rámci akčného plánu boli Ukrajine ponúknuté ďalšie výhody, ako napr. zjednodušenie vízového režimu, zvýšená finančná podpora a zintenzívnenie priamych kontaktov medzi občanmi.

2.4 Rokovania o dohode o pridružení boli otvorené v marci 2007 a po vstupe Ukrajiny do WTO sa vo februári 2008 začali rokovania o prehlbenom režime voľného obchodu. V období medzi marcom 2007 a júlom 2008 sa uskutočnilo deväť kôl rokovaní. V roku 2008 vstúpila do platnosti dohoda o zjednodušení postupu pri vydávaní víz, ktorá bola podpísaná v roku 2007.

2.5 Rokovania o dohode o pridružení budú mať ďalekosiahly dosah na vzťahy medzi EÚ a Ukrajinou a na reformný proces v tejto krajine. Je to výnimočná príležitosť pre ukrajinské verejné orgány začať transparentný a systematický konzultačný proces s organizáciami občianskej spoločnosti, ktorý by mohol zabezpečiť vnútornú podporu reforiem plánovaných v novej dohode. Ukrajinskej občianskej spoločnosti zároveň ponúka príležitosť spojiť sily s cieľom identifikovať spoločné záujmy a upozorniť na nich orgány, ktoré o dohode rokujú.

2.6 Je dôležité zabezpečiť, aby rokovania medzi EÚ a Ukrajinou boli transparentné a zohľadňovali možné dôsledky dohody pre rôzne skupiny spoločnosti a rôzne oblasti vnútorného reformného procesu na Ukrajine. Táto dohoda bude bezprecedentná, keďže nie je vopred stanovená úroveň politickej spolupráce a veľkosť podielu na spoločnom trhu. EÚ nemá presný plán rokovaní o tejto dohode, preto budú potrebné ďalšie informácie zo strany rôznych zainteresovaných strán na Ukrajine a v EÚ, ako aj ich účasť na tomto procese. Nová dohoda s Ukrajinou bude navyše vzorom pre dohody, ktoré budú uzatvorené s ostatnými susedskými krajinami.

3. Činnosti EHSV spojené s Ukrajinou

3.1 EHSV rozvíja od roku 2003 vzťahy s ukrajinskými organizáciami občianskej spoločnosti. V roku 2004 výbor vypracoval štúdiu a stanovisko o občianskej spoločnosti na Ukrajine, v Rusku, Moldavsku a Bielorusku. Vzťahy medzi EÚ a Ukrajinou nabrali v ostatných rokoch na intenzite. Prebiehajú rokovania o dohode o pridružení a občianska spoločnosť a EHSV boli vyzvaní, aby v budúcich vzťahoch zohrávali rozsiahlejšiu a významnejšiu úlohu. Vo februári 2006 EHSV usporiadal v Kyjeve konferenciu o úlohe ukrajinskej občianskej spoločnosti pri uskutočňovaní európskej susedskej politiky. Záverečné vyhlásenie zaviazalo EHSV podporovať rozvoj organizácií občianskej spoločnosti na Ukrajine.

3.2 O niekoľko mesiacov neskôr bola založená ukrajinská Národná tripartitná sociálna a hospodárska rada (NTSHR). Delegácia NTSHR na čele s ukrajinským ministrom práce navštívila 24. a 25. októbra 2007 EHSV. Ukrajinskej občianskej spoločnosti bola venovaná osobitná schôdza kontaktnej skupiny pre susedné východoeurópske krajiny.

3.3 Existuje všeobecná dohoda o ochote začať so štruktúrovanou spolupracou medzi EHSV a NTSHR. EHSV by však privítal, keby ukrajinská občianska spoločnosť mala širšie zastúpenie, vrátane aktívnych mimovládnych organizácií spolu s odborovými zväzmi a zamestnávateľskými organizáciami, ktoré sú zastúpené v NTSHR. Ukrajinská občianska spoločnosť by mala vytvoriť platformu zastupujúcu rovnako NTSHR, ako aj zástupcov iných organizácií občianskej spoločnosti.

4. Politická situácia a hospodársky a sociálny vývoj na Ukrajine

4.1 Od oranžovej revolúcie v roku 2004 sa Ukrajina rozvíjala na mladú demokraciu zanechávajúc za sebou väčšinu svojich susedov z bývalého Sovietskeho zväzu. Slobodné a spravodlivé voľby sa na Ukrajine stali bežnou praxou a sloboda slova a zhromažďovania získané v oranžovej revolúcii sú naďalej dodržiavané.

4.2 Po roku 2005, keď opadla eufória oranžovej revolúcie, sa však Ukrajina ocitla v atmosfére politickej nestability a súbojov vedúcich k rozsiahlej politickej kríze, dôsledkom ktorej boli rozpory vo všetkých oblastiach moci a diskreditácia ukrajinských justičných a poriadkových orgánov. Ukrajinská politická sféra sa odvtedy vyznačuje politickou nestabilitou a neschopnosťou spustiť ďalekosiahle reformy. Hoci európska susedská politika a jej akčný plán poskytujú určitý návod na reformy v Ukrajine, nepodarilo sa im podnieť politické špičky a spoločnosť ako celok k úsiliu o európsku integráciu.

4.3 Hospodárstvo Ukrajiny naďalej rástlo, avšak miera inflácie sa postupne zvyšovala, až v roku 2007 dosiahla 16 %. Vzhľadom na to, že sa vláde nepodarilo zaviesť protiinflačné opatrenia, bude inflácia v roku 2008 naďalej rásť. Hoci podiel chudoby na Ukrajine v ostatných rokoch prudko klesol, viac ako 20 % Ukrajincov naďalej ostáva pod hranicou chudoby a priemerná mzda na Ukrajine je okolo 150 EUR za mesiac. Ukrajina ostáva naďalej krajinou, kde regulačný rámec vytvára množstvo prekážok pre priame zahraničné investície a zakladanie podnikov. Krajine sa celkovo nepodarilo zaviesť ďalekosiahle makroekonomické reformy a za hospodársky rast vďačí hlavne faktorom mimo vládnej politiky.

4.4 Napriek mnohým politickým vyhláseniam nebol zaznamenaný žiadny značný postup v potláčaní korupcie na Ukrajine. Podľa prieskumu, ktorý v roku 2007 usporiadala organizácia Transparency International, si 70 % Ukrajincov nemyslí, že orgány správy účinne bojujú proti korupcii. Lobistické skupiny a rodinkárstvo značne ovplyvňujú rozhodovací proces. Je naliehavo potrebné zlepšiť štruktúru zastúpenia a sprostredkovanie medzi štátom a spoločnosťou, ako aj upevniť postavenie právneho štátu a zintenzívniť protikorupčné opatrenia.

5. Stav ukrajinskej občianskej spoločnosti a jej úloha pri integrácii do Európy

5.1 Stav ukrajinskej občianskej spoločnosti

5.1.1 Podľa oficiálnych štatistík je na Ukrajine zaregistrovaných viac ako 50 000 organizácií občianskej spoločnosti. Štátna správa uvádza, že 90 % organizácií občianskej spoločnosti má ročný rozpočet vo výške 50 000 – 300 000 USD. Na druhej strane však skutočnosť, že vyše 80 % ukrajinských občanov nie je aktívne zapojených v žiadnom druhu dobrovoľníckej organizácie ukazuje, že v porovnaní so západnými demokraciami a krajinami strednej a východnej Európy zaznamenáva Ukrajina nízku mieru účasti občanov.

5.1.2 Nízka miera zapojenia ukrajinských občanov je dôsledkom mnohých faktorov, ako je všeobecná nedôvera voči organizáciám a politickému procesu, ktorá je výsledkom sovietskeho dedičstva nútených aktivít, rozčarovania nad výsledkami demokratických a trhových reforiem, absencie silnej strednej triedy a pretrvávajúca neformálnych sietí spoločenských kontaktov. Tieto dôvody spolu s nedôverou štátu voči občianskym iniciatívam dovedli Ukrajinu k stagnácii na polceste k demokracii.

5.1.3 Napriek tomu sa podarilo dosiahnuť určitý pokrok. V rokoch 2005 a 2006 vypracovalo niekoľko organizácií Základné princípy občianskej spoločnosti v rámci ktorých sformulovali požiadavky voči orgánom verejnej správy. Väčšina návrhov uvedených v tomto dokumente bola zahrnutá do Koncepcie orgánov verejnej správy na podporu inštitútu občianskej spoločnosti. V novembri 2007 boli na celonárodnej konferencii na tému „Verejná politika na podporu rozvoja občianskej spoločnosti: nové priority“ sformulované návrhy určené novej vláde a parlamentu, ktoré sa týkali rozvoja občianskej spoločnosti a občianskeho dialógu.

5.1.4 V záujme doplnenia legislatívy v oblasti organizácií občianskej spoločnosti treba vypracovať nový zákon, ktorý by ustanovoval jednoduchší a menej nákladný postup pri registrácii organizácií občianskej spoločnosti, umožnil právnickým osobám zriaďovať organizácie, odstránil existujúce územné obmedzenia aktivít organizácií občianskej spoločnosti a takisto zabezpečil ochranu práv všetkých jednotlivcov.

5.1.5 Ďalšou prekážkou v rozvoji ukrajinskej občianskej spoločnosti je nedostatok finančnej podpory zo strany štátu. Podľa niektorých zdrojov predstavujú štátne príspevky iba 2 % príjmov organizácií občianskej spoločnosti, čo je veľmi málo v porovnaní so susediacimi krajinami v strednej Európe, v ktorých sa podiel štátnych príspevkov pohybuje medzi 30 a 40 %. Vo väčšine členských štátov EÚ-15 sú štátne príspevky ich hlavným zdrojom príjmov.

5.2 Sociálny dialóg

5.2.1 Odborové zväzy na Ukrajine sa zjednotili v rámci Federácie odborových zväzov Ukrajiny (FPU), Národnej konfederácie odborových zväzov Ukrajiny (NKPU) a Konfederácia slobodných odborových zväzov Ukrajiny (KVPU). Národná konfederácia odborových zväzov Ukrajiny, ktorá vznikla v roku 2004 odčlenením od Federácie odborových zväzov Ukrajiny, je odborovou

centrálou na Ukrajine. Hoci je štruktúra odborov oficiálne rozvinutá, odborové zväzy doteraz zohrávali iba skromnú úlohu pri ochrane záujmov svojich členov, napríklad pri podpore bezpečnosti práce.

5.2.2 Ukrajinskí zamestnávateľia a podnikateľské združenia majú pomerne silné postavenie a dokážu obhajovať svoje záujmy (Federácia zamestnávateľov Ukrajiny, Ukrajinská obchodná a priemyselná komora, atď.). Chýba však legislatíva v oblasti lobizmu, ako aj forma štruktúrovanej konzultácie, v rámci ktorej by tieto organizácie mohli obhajovať svoje záujmy.

5.2.3 V súlade s prezidentským dekrétom ⁽³⁾ o rozvoji sociálneho dialógu na Ukrajine bola v roku 2006 založená Národná tripartitná sociálna a hospodárska rada (NTSHR) ako poradný orgán prezidenta Ukrajiny. Tripartitné sociálne a hospodárske rady boli založené aj na regionálnej úrovni.

5.2.4 Zámerom týchto inštitúcií je rozvíjať sociálny dialóg a zapojiť zástupcov zamestnancov a zamestnávateľov do vytvárania a uskutočňovania štátnej hospodárskej a sociálnej politiky.

5.3 Úloha ukrajinskej občianskej spoločnosti v procese európskej integrácie

5.3.1 Napriek tomu, že, ako už bolo spomenuté, je postavenie občianskej spoločnosti na Ukrajine pomerne slabé, viaceré aktívne organizácie občianskej spoločnosti prispeli výrazným dielom k šíreniu európskych hodnôt a monitorovaniu orgánov verejnej správy. Rovnako sa zasadujú za určité opatrenia, poskytujú svoje poznatky orgánom verejnej správy, monitorujú verejnú mienku a usilujú sa o zvýšenie povedomia verejnosti o EÚ. Uvedené činnosti sú zvyčajne podporované finančnými darmi zo strany medzinárodného spoločenstva, a to i napriek tomu, že sú zväčša v súlade so zámermi príslušných vládnych programov a že existujú právne prostriedky na podporu činnosti organizácií občianskej spoločnosti z verejných zdrojov.

5.3.2 Vplyv ich činnosti na skutočný pokrok integrácie Ukrajiny do Európy, či jej „poeurópsťenie“, je skôr obmedzený. Je to spôsobené slabým postavením a obmedzenými možnosťami občianskej spoločnosti, ktorá nie je dostatočne zjednotená resp. organizovaná na to, aby ovplyvnila zákonodarcov. Spojenie medzi organizáciami občianskej spoločnosti a priemerným občanom je navyše dosť chabé. Organizácie občianskej spoločnosti a ich aktivisti majú preto len obmedzenú schopnosť zmobilizovať občanov a formovať verejnú mienku. Nestabilná politická situácia je navyše ďalšou veľkou prekážkou uplatnenia vplyvu občianskej spoločnosti.

5.3.3 Ak sa organizáciám občianskej spoločnosti podarí podieľať sa na určitých politických rozhodnutiach, je to zásluhou jednotlivých politikov alebo verejných činiteľov, ktorí sú otvorení a pripravení spolupracovať. Vymenovanie podpredsedu vlády pre európsku integráciu v decembri 2007 bolo podnetom na zapojenie občianskej spoločnosti. Odborníci v oblasti občianskej spoločnosti sa v súčasnosti zapájajú do vytvárania vládnych programov týkajúcich sa európskej integrácie a sú často prizývaní na konzultácie o rôznych otázkach v rámci právomoci podpredsedu vlády.

⁽³⁾ Dekrét prezidenta Ukrajiny č. 1871 z 29. decembra 2005.

5.3.4 Okrem obmedzeného počtu mimovládnych organizácií, ktoré, ako sa zdá, zohrávajú aktívnu úlohu, vníma väčšina občianskej spoločnosti európsku integráciu ako niečo veľmi vzdialené. Pokiaľ rôzne organizácie občianskej spoločnosti (odborové zväzy, profesijné združenia, spotrebiteľské organizácie, atď.) nepochopia, že európska integrácia má vplyv na každodenný život a že reformy budú mať dosah na všetkých, ich úloha ostane naďalej pasívna.

6. Závety a odporúčania pre novú dynamickú úlohu občianskej spoločnosti vo vzťahoch medzi EÚ a Ukrajinou

6.1 Podmienkou silného postavenia občianskej spoločnosti je priaznivá politická atmosféra a osobitné opatrenia zamerané na posilnenie jej úlohy.

6.2 Z hľadiska priaznivej politickej atmosféry a dynamiky vzťahov medzi EÚ a Ukrajinou je potrebné zohľadniť tieto faktory:

6.2.1 Dohoda o pridružení by mala Ukrajine ponúknuť prísľub členstva v EÚ, ktorý by bol silným stimulom pre reformné sily, vrátane reformne orientovanej občianskej spoločnosti. Prísľub členstva v EÚ je podnetom, ktorý pomôže uskutočniť reformy v spoločnosti a presvedčiť odporcov. Podľa slov ukrajinských i zahraničných odborníkov by už odkaz na článok 49 Zmluvy o ES, ktorý stanovuje, že o členstvo môže požiadať ktorákoľvek európska krajina, ktorá splní požiadavky, vyslal Ukrajine silný signál.

6.2.2 Je potrebné reálne diskutovať o možnosti odstránenia vízovej povinnosti a poskytnúť Ukrajine plán na jeho dosiahnutie. Súčasná prekážka voľnému pohybu obmedzuje možnosti aktérov občianskej spoločnosti na vytváranie účinných partnerstiev s ich protistranami v krajinách EÚ. Bezvízový styk zlepší priame kontakty medzi občanmi a pomôže zoznámiť Ukrajinu s európskymi normami, hodnotami a zvyklosťami.

6.2.3 EÚ aj Ukrajina sa musia vynasnažiť, aby krajina mohla v plnej miere využívať všetky možnosti, ktoré jej ponúkajú programy a agentúry Spoločenstva (*). Zároveň je však potrebné hľadať nové možnosti na posilnenie a rozšírenie priamych kontaktov medzi občanmi.

6.3 Osobitné opatrenia zamerané na posilnenie úlohy občianskej spoločnosti by mali byť založené na týchto troch pilieroch:

6.3.1 Aktéri občianskej spoločnosti by v prvom rade mali získať dôležitú úlohu v politických procesoch (pri vytváraní politiky, jej uplatňovaní a monitorovaní), predovšetkým ak ide o politiku v oblasti EÚ.

(*) Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu o všeobecnom prístupe, ktorý umožní partnerským krajinám Európskej susedskej politiky (ESP) účasť v agentúrach Spoločenstva a programoch Spoločenstva, KOM(2006) 0724 v konečnom znení.

6.3.2 Takisto je potrebné ich konzultovať pri rokovaniach o dohode o pridružení medzi EÚ a Ukrajinou a zapojiť do každoročného stanovovania prioritných oblastí spolupráce (v súčasnosti prostredníctvom činnosti spoločných inštitúcií, ktoré boli zriadené na základe dohody o partnerstve a spolupráci, a po nadobudnutí účinnosti dohody o pridružení na základe jej ustanovení). Ďalej je účasť aktérov občianskej spoločnosti žiaduca pri strednodobom preskúmaní súčasného finančného výhľadu [strategický dokument vypracovaný pre Ukrajinu na obdobie rokov 2007 – 2013 v rámci nástroja európskeho susedstva a partnerstva (ENPI)] a pri vytváraní každoročných programov v rámci ENPI (predovšetkým pri stanovovaní priorit v oblasti finančnej podpory Ukrajine ako rozpočtovej pomoci v rámci ENPI).

6.3.3 EÚ a rovnako aj Ukrajina by mali podporiť a zohľadniť nezávislé monitorovanie občianskej spoločnosti.

6.3.4 EÚ a ukrajinská vláda by sa okrem toho mali zamerať na vytváranie priaznivého regulačného rámca pre občiansku spoločnosť v krajine. Vznikli by tak okrem iného príležitosti na financovanie organizácií občianskej spoločnosti na Ukrajinu z domácich zdrojov (vrátane finančnej podpory zo strany štátu napríklad prostredníctvom subdodávateľských služieb), čím by sa znížila závislosť ukrajinských organizácií občianskej spoločnosti od zahraničných darcov.

6.3.5 V neposlednom rade by EÚ mala prispieť k vytváraniu stratégie budovania kapacít ukrajinskej občianskej spoločnosti. Momentálne je ukrajinská občianska spoločnosť pomerne rozdrobená a má iba malý, alebo vôbec žiadny vplyv na proces vytvárania politiky. Politika EÚ a ukrajinskej vlády by sa mala zamerať na transformáciu občianskej spoločnosti na silného partnera, čo nie je možné bez vytvárania kapacít. To by zhrňalo tieto prvky:

— lepšie a prístupnejšie zdroje financovania zo strany EÚ, predovšetkým pre organizácie občianskej spoločnosti na miestnej úrovni, so zameraním nielen na projekty, ale aj na inštitucionálny rozvoj a celkovú dlhodobú udržateľnosť,

— vzdelávacie programy vytvárajúce kapacity, ktoré by boli určené pre ukrajinské organizácie občianskej spoločnosti a zameriavali by sa na riadenie projektov, vytváranie sietí, zručnosti v presadzovaní záujmov, atď. Vďaka týmto programom by občianska spoločnosť na Ukrajinu získala viac informácií o možnostiach, ktoré jej EÚ ponúka (vrátane možností finančnej podpory),

— podporu zameranú na posilnenie jednotlivých iniciatív občianskej spoločnosti, vrátane vytvárania koalícií a platformiem medzi ukrajinskými organizáciami občianskej spoločnosti.

6.3.6 Dohoda o pridružení medzi EÚ a Ukrajinou musí navyše slúžiť ako nástroj reformného procesu a posilniť úlohu občianskej spoločnosti. Okrem už spomenutého prísľubu členstva v EÚ by malo rozhodnutie Rady o dohode o pridružení obsahovať odkaz na článok 310 Zmluvy o ES ⁽³⁾. Tento článok dáva EÚ poverenie uzatvárať asociačné dohody s tretími krajinami.

6.3.7 V dohode by mal byť jednoznačne uvedený záväzok oboch strán (EÚ a Ukrajiny) ďalej upevňovať postavenie občianskej spoločnosti na Ukrajine a umožniť jej účasť na občianskom dialógu a procese vytvárania politiky.

6.4 Dohoda by mala zahŕňať zriadenie spoločného orgánu občianskej spoločnosti, ktorý by bol súčasťou inštitucionálneho rámca EÚ a Ukrajiny. V tejto súvislosti EHSV odporúča, aby sa s ukrajinskou občianskou spoločnosťou budovali dlhodobé vzťahy zamerané na pokrok, počnúc vytváraním štruktúry vzťahov, napríklad zorganizovaním pracovného stretnutia v októbri 2008 na ďalšie prediskutovanie zriadenia tohto spoločného orgánu s ukrajinskou občianskou spoločnosťou.

6.4.1 Spoločný orgán by mal rovnaký počet členov z EHSV a z orgánu zastupujúceho organizovanú občiansku spoločnosť na Ukrajine. Ukrajinská delegácia by mohla byť zložená z členov NTSHR (zástupcovia zamestnávateľov, odborových zväzov a vlády) ako aj z predstaviteľov občianskej spoločnosti, ktorá nie je zastúpená v NTSHR. Spoločne by mu predsedali dvaja rovno-

cenní predsedovia vymenovávaní každou stranou. Členovia spoločného orgánu by sa schádzali dva razy do roka (raz v Bruseli a raz na Ukrajine) a tento orgán by mohol konzultovať spoločný výbor, alebo by sa mohol z vlastnej iniciatívy zaoberať odlišnými témami spoločného záujmu a významu pre občiansku spoločnosť. Hlavným účelom spoločného orgánu občianskej spoločnosti EÚ a Ukrajiny by mohlo byť:

- zabezpečovať zapojenie organizovanej občianskej spoločnosti do vzťahov medzi EÚ a Ukrajinou,
- podporovať verejnú diskusiu a rozširovať povedomie verejnosti na Ukrajine o vzťahoch v rámci EÚ a o integrácii Ukrajiny do EÚ,
- presadzovať zapojenie ukrajinskej občianskej spoločnosti pri realizácii národného akčného plánu a dohody o pridružení po nadobudnutí účinnosti a zároveň podporiť jej účasť na rozhodovacom procese na národnej úrovni,
- zjednodušovať proces budovania inštitúcií a rôznymi spôsobmi upevňovať postavenie organizácií občianskej spoločnosti na Ukrajine, vrátane vytvárania a využívania neformálnych sietí, návštev, seminárov a ďalších činností,
- umožniť ukrajinským predstaviteľom, aby sa zoznámili s konzultačným procesom, ktorý prebieha v EÚ a vo všeobecnosti aj s dialógom medzi sociálnymi a občianskymi partnermi v EÚ.

V Bruseli 18. septembra 2008

Predседа
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Dimitris DIMITRIADIS

⁽³⁾ Podrobnosti vid' Sushko, O., Khorolsky, R., Shumylo, O., Shevliakov, I.: The New Enhanced Agreement between Ukraine and the EU: Proposals of Ukrainian Experts. KAS Policy Paper 8/2007. Pozri tiež Hillion, C.: Mapping-Out the New Contractual Relations between the European Union and Its Neighbours: Learning from the EU-Ukraine „Enhanced Agreement“, in European Foreign Affairs Review 12/2007, s. 169-182.

PRÍLOHY

PRÍLOHA I

ZLOŽENIE OBČIANSKEJ SPOLOČNOSTI NA UKRAJINE A ÚROVEŇ AKTIVITY PODĽA REGIÓNOV

52 693	mimovládne organizácie a ich strediská
20 186	náboženské organizácie
18 960	odborové zväzy
15 867	politické strany a ich kancelárie
10 705	dobročinné organizácie
6 003	združenia spoluvlastníkov obytných domov
5 480	spotrebiteľské organizácie
982	úverové združenia
473	združenia spotrebiteľov

Údaje k 1. júlu 2007. Zahrnuté sú všetky registrované organizácie občianskej spoločnosti, odborníci však tvrdia, že z tohto množstva registrovaných organizácií nie je spoločensky aktívnych viac ako 2 500.

Najakatívnejšie regióny podľa počtu organizácií občianskej spoločnosti sú:

mestá Lvov a Kyjev	viac ako 4 000
Zápороžská oblasť	okolo 1 500
Dnepropetrovská oblasť	takmer 1 000
Odeská oblasť	približne 1 000
Luganská oblasť	viac ako 750

Zdroj: Latsyba, M.: Development of Civil Society in Ukraine. Ukrainian Independent Centre for Policy Studies, 2008.

PRÍLOHA II

PRIORITNÉ OBLASTI ČINNOSTI UKRAJINSKÝCH ORGANIZÁCIÍ OBČIANSKEJ SPOLOČNOSTI

práca s deťmi a mládežou	45 %
riešenie sociálnych problémov	35 %
ochrana ľudských práv	31 %
verejné vzdelávanie	28 %
rozvoj organizácií občianskej spoločnosti	19 %

K 1. januáru 2007 bolo na ministerstve spravodlivosti zaregistrovaných spolu **1 791** organizácií občianskej spoločnosti:

412	profesijné organizácie	77	združenia veteránov a postihnutých osôb
332	telovýchovné a športové organizácie	56	organizácie ochrany životného prostredia
168	vzdelávacie a kultúrne združenia	45	organizácie žien
153	vedecké, technologické a umelecké združenia	36	organizácie na ochranu pred následkami černo-byľskej katastrofy
153	mládežnícke organizácie	13	detské organizácie
137	organizácie vzťahov medzi národmi a družobných vzťahov	9	zamestnávateľské organizácie
114	odborové zväzy a ich združenia	3	organizácie na ochranu historických a kultúrnych pamiatok

Zdroj: Latsyba, M.: Development of Civil Society in Ukraine. Ukrainian Independent Centre for Policy Studies, 2008 s citovaným odkazom na Creative Centre Counterpart: NGO Status and Development Dynamics, 2002 – 2005, 2006.

PRÍLOHA III

POROVNÁVACIA ŠTRUKTÚRA PRÍJMOV ORGANIZÁCIÍ OBČIANSKEJ SPOLOČNOSTI

Študované krajiny	Zdroje financovania organizácií občianskej spoločnosti		
	verejné príspevky	platby za služby org. občianskej spoločnosti	súkromné príspevky bez nákladov na pracovný čas dobrovoľníkov
Spojené kráľovstvo	45 %	43 %	11 %
Nemecko	64 %	32 %	3 %
Francúzsko	58 %	35 %	8 %
Poľsko	24 %	60 %	15 %
Rumunsko	45 %	29 %	26 %
Maďarsko	27 %	55 %	18 %
Slovensko	21 %	54 %	25 %
Česko	39 %	47 %	14 %
Rusko	1 %	36 %	63 %
UKRAJINA	2 %	25 %	72 %

Zdroj: Latsyba, M.: Development of Civil Society in Ukraine. Ukrainian Independent Centre for Policy Studies, 2008 vychádzajúc z nasledujúcich zdrojov:

Lester M. Salomon et al.: Global Civil Society. An Overview. The Johns Hopkins University, USA, 2003;

Inštitút hromadného súspilstva (Inštitút občianskej spoločnosti): NGO Funding in Ukraine. Analytical Study, Kyjev, 2005.

Fond „Inštitút ekonomiky goroda“ (Nadácia Inštitút ekonomiky mesta): The Role of Non-Commercial Sector in the Economic Development of Russia, Moskva, 2003.